

Van Braam Houckgeestkazerne Doorn

Cultuurhistorische verkenning

Colofon

Object: Van Braam Houchgeestkazerne
Adres: Oude Arnhemse Bovenweg 1d
3941 XM Doorn
Gemeente Utrechtse Heuvelrug
Kadastraal: Kadastrale gemeente Doorn
Sectie: A. Nummers: 6274, 6728 en 5451.

Monumentnr.: Alleen parkbos Beukenrode is beschermd als
rijksmonument: 508729
Bouwjaar: 1946-1948 en later
Oorspr. functie: Legerplaats/kazerne
Eigenaar: Rijksvastgoedbedrijf
Huidige functie: Marinierskazerne

Opdrachtgever: Rijksvastgoedbedrijf
Directie Transitie & Projecten
Contactpersoon: Peter Oosterloo
Adres: Korte Voorhout 7
2511 CW Den Haag
Telefoon: 06 15067871
Email: peter.oosterloo@rijksoverheid.nl

Auteur: ir. E.M. (Eva) Osinga-Dubbelboer
Datum: 17 november 2016
Formaat: A4 staand

Eva Osinga-Dubbelboer
bouwhistoricus en architect

Stadhoudersweg 31d
3038 ED Rotterdam

+31 (0)6 29 39 18 36
eva.osinga@dubbelboer.com

www.eva.osinga.dubbelboer.com

Van Braam Houckgeestkazerne Doorn

Cultuurhistorische verkenning

17 november 2016 - Rotterdam - Eva Osinga-Dubbelboer

Inhoud

Voorwoord	5	Gebouw 080 Garagewerkplaats.....	114
Leeswijzer	6	Gebouw 081 Kantoor (Biak).....	114
H1 Samenvatting	10	Gebouw 085-087 Legeringsgebouw (Sisophon A-C)....	115
1.1 Geschiedenis.....	10	Gebouw 088 Munitiebunker.....	116
1.2 Waardestelling	13	Gebouw 089 Wachtgebouw (Durres)	116
H2 Geschiedenis	14	Gebouw 090 Kantoor (As Samawah/“Roestbak”).....	117
2.1 Periode voor de 18e eeuw.....	15	Gebouw 092 Kantoor (Big Brother)	118
2.2 Periode 18e eeuw	15	Fietsenstallingen	118
2.3 Periode 19e eeuw	16	Kleine bouwwerken	119
2.4 Periode 1900-1939	19	Bronnen en literatuuropgave	120
2.5 Periode 1940-1945	20	Bijlagen	122
2.6 Periode 1946-1948	24	1. Terreintekeningen	122
2.7 Periode 1949-1963	28	2. Gebouwen overzicht.....	134
2.8 Periode 1964-1978	31	3. Aanbevelingen	138
2.9 Periode 1979-1990	33		
2.10 Periode 1991-1999	38		
2.11 Periode 2000-2016	41		
2.12 Faseringstekening	42		
H3 Beschrijving	44		
3.1 Omgeving.....	44		
3.2 Landgoed	45		
3.3 Kazerneterrein	50		
3.4 Gebouwen	60		
H4 Waardestelling	66		
4.1 Parkbos landgoed Beukenrode	67		
4.2 Kazerneterrein	70		
4.3 Gebouwen	76		
4.4 Waardevolle locaties op het kazerneterrein	77		
H5 Gebouwen	78		
Gebouw 001b Ziekenboeg (Jacmel).....	80		
Gebouw 002 Autohobbyclub	82		
Gebouw 005 Congreszaal	84		
Gebouw 006 Legeringsgebouw (Longroom/Kajuit)	86		
Gebouw 009 Legeringsgebouw (Fak Fak)	88		
Gebouw 015 Keuken en eetzaal (Cafeteria).....	89		
Gebouw 018 Kantine	92		
Gebouw 024 en 025 Opslag en roadshow	95		
Gebouw 028 Kantoorgebouw	97		
Gebouw 029 Oude ziekenboeg.....	98		
Gebouw 030 Legeringsgebouw (Gouden Bal)	100		
Gebouw 031 Verbindingsdienst.....	101		
Gebouw 038 Technische Dienst.....	102		
Gebouw 040 Romneyloods.....	103		
Gebouw 041 Kantoor (Witte Huis).....	104		
Gebouw 053b Garagegebouw	107		
Gebouw 054b Slapende stalling	107		
Gebouw 055b Inpandige wasplaats.....	108		
Gebouw 061b Legeringsgebouw (Algiers)	108		
Gebouw 067 Sporthal en 073b Schietbioscoop.....	109		
Gebouw 074 Kantoor (Chatham).....	110		
Gebouw 074A Kantoor (BB Chatham)	111		
Gebouw 077 Legeringsgebouw (Batufa).....	111		
Gebouw 078 Magazijn	112		
Gebouw 079 GOEM magazijn	113		

Voorwoord

Voor u ligt het rapport van de cultuurhistorische verkenning van de Van Braam Houckgeestkazerne te Doorn (daarbij hoort ook het noordelijk deel van Landgoed Beukenrode, ten westen van de kazerne). Dit onderzoek is uitgevoerd in opdracht van het Rijksvastgoedbedrijf, ten behoeve van de herontwikkeling en verkoop van de kazerne. Het doel van het onderzoek is het leveren van een wetenschappelijk onderbouwde beschrijving en analyse van het complex en een overzicht van de (cultuur) historische waarden. Dit onderzoek heeft betrekking op de landschappelijke en stedenbouwkundige context, het terrein en de buitenruimte, de hoofd- en bijgebouwen en het interieur.

Gezien de beperkte tijd die voor dit onderzoek beschikbaar was konden niet alle facetten even diepgaand onderzocht worden. Er is bijvoorbeeld geen uitvoerige vergelijking met (de ontwikkeling van) andere kazernecomplexen gemaakt. Slechts naar de globale ontwikkeling van kazernes in Nederland in het algemeen is gekeken. Ook ontbreekt een volledige parallel met de ontwikkelingen in de organisatie en structuur van het Korps Mariniers. Bij een aantal belangrijke ontwikkelingen op het kazerneterrein wordt deze parallel wel (deels) getrokken. In de aanbevelingen in bijlage 3 wordt aangegeven waar nog diepgaander onderzoek gedaan zou kunnen worden.

De veldwerkdagen voor dit onderzoek waren in september en oktober 2016. Het gehele terrein en bijna alle gebouwen waren toegankelijk tijdens het onderzoek. Het was echter op een aantal plaatsen niet toegestaan om foto's te maken. Tevens is in het kader van deze opdracht archiefonderzoek in diverse archieven verricht. Dit rapport is opgesteld volgens de Richtlijnen Bouwhistorisch Onderzoek en de Richtlijnen Tuinhistorisch Onderzoek.

Rotterdam, 17 november 2016

De opbouw van het rapport

Dit rapport begint met een korte samenvatting (hoofdstuk 1). In hoofdstuk 2 wordt de geschiedenis van het complex beschreven aan de hand van vier niveaus: omgeving, landgoed, kazerneterrein en gebouwen. De geschiedenis is in verschillende periodes opgedeeld. Aan het einde wordt de bouwfasering van het complex op een terreintekening weergegeven.

Hoofdstuk 3 beschrijft de huidige situatie. Ook hier komen de niveaus omgeving, landgoed, kazerneterrein en gebouwen aan bod. In de waardestelling (hoofdstuk 4) wordt de waardestelling voor het complex gegeven. In tekst en beeld wordt toegelicht welke waarden aan de verschillende structuren, elementen en gebouwen worden toegekend.

De gebouwen die nog op het terrein aanwezig zijn worden tot slot in hoofdstuk 5 diepgaand behandeld. Ten behoeve van de overzichtelijkheid en doorzoekbaarheid wordt hier per gebouw de bouwgeschiedenis, beschrijving en waardering gegeven.

De bronvermeldingen zijn opgenomen in het notenapparaat. Deze verkorte bronvermeldingen verwijzen naar de uitgebreidere bronnen en literatuuropgave achterin. Bij de afbeeldingen zijn de bronvermeldingen tussen haakjes toegevoegd in het onderschrift. Alle foto's zonder bronvermelding zijn in 2016 door de auteur gemaakt. Tot slot zijn enkele bijlagen toegevoegd.

De waardestelling

De waardestelling in hoofdstuk 5 is opgesteld aan de hand van de Richtlijnen Bouwhistorisch Onderzoek 2009 en de Richtlijnen Tuinhistorisch Onderzoek. Voor de waardestelling is alleen gekeken naar de cultuurhistorische waarde en niet naar de bouwtechnische toestand, gebruikersbelangen, eventuele ontwerp-overwegingen en financiële aspecten.

In de waardestelling is de structuur van het rapport aangehouden. Eerst wordt de waardering van het noordelijk deel van het landgoed gegeven. Vervolgens komt de waardering van het kazerneterrein aan bod. Tot slot volgt een samenvatting van de waardering van de afzonderlijke gebouwen, deze waardering wordt voor elk gebouw nader toegelicht in hoofdstuk 5.

De uiteindelijke monumentwaarde van elk onderdeel is de afweging van meerdere deelwaarden:

- algemene historische waarden,
- ensemble- en stedenbouwkundige waarden,
- architectuur- en bouwhistorische waarden,
- tuinhistorische waarden,
- waarden vanuit de gebruikshistorie.

In de tekst wordt toegelicht waarom een onderdeel bepaalde deelwaarde wel of niet heeft en wordt na afweging van de verschillende deelwaarden de uiteindelijke monumentwaarde gegeven.

Hoge cultuurhistorische en monumentwaarde wordt toegekend aan onderdelen die van cruciaal belang zijn voor de structuur en/of betekenis van het object of gebied. Positieve cultuurhistorische en monumentwaarde wordt toegekend aan onderdelen die van belang zijn voor de structuur en/of betekenis van het object of gebied. Indifferente cultuurhistorische en monumentwaarde wordt toegekend aan onderdelen die van relatief weinig belang zijn voor de structuur en of betekenis van het object of gebied.

De waardestelling wordt ondersteund door waarderingstekeningen. Aan de hand van drie kleuren worden de uiteindelijke monumentwaarden aangegeven. Voor hoge

monumentwaarde wordt de kleur blauw gebruikt, voor de positieve monumentwaarde wordt gebruik gemaakt van een groene kleur en voor de indifferente onderdelen een gele kleur. De tekeningen geven slechts hoofdlijnen aan en zijn zeker zijn niet los te zien van de tekstuele waardestelling.

RVB, provincie en gemeente willen vanuit hun voorbeeldrol als overheden de uitkomsten van de waardestelling als inspiratiebron meegeven voor het participatieproces en het ontwikkelingskader. In het ontwikkelingskader worden de kaders vastgelegd voor de toekomstige ontwikkeling van het terrein.

De monumentale waardestelling is hier toegepast bij een cultuurhistorische verkenning naar een complex van gebouwen zonder monumentenstatus. Het betreft een advies en dat betekent dat er niet automatisch sprake is van een monumentenstatus. Om monumentenstatus te verkrijgen dient een aparte procedure doorlopen te worden bij de gemeente of het Rijk afhankelijk van het type monument.

De wens om gebouwen of structuren te behouden kan een onderdeel zijn van het ontwikkelingskader. Pas na het vaststellen van het ontwikkelingskader zal gezamenlijk gekeken worden of er gebouwen moeten worden beschermd met een monumentenstatus. Ook kan de uitkomst zijn dat structuren beschermd worden, zoals de openheid van een terrein of groenstructuren. Verder kan de mate van bescherming variëren al naar gelang de waarde en het belang van type pand of object, denk bijvoorbeeld aan het beschermen van het exterieur en/of het interieur.

De gebouwnummering

De Van Braam Houckgeestkazerne is een complex met vele gebouwen, daarom heeft elk gebouw een nummer gekregen. In dit rapport wordt de reeds bestaande gebouwnummering van het Rijksvastgoedbedrijf aangehouden, aan het einde van dit voorwoord is een plattegrond van het terrein weergegeven met daarop de gebouwnummering.

In 1978 is het Rijksvastgoedbedrijf (destijds de Rijksgebouwendienst) begonnen met de huidige nummering. Vóór die tijd waren de gebouwen soms ook genummerd, maar deze nummeringen zijn in dit rapport achterwege gelaten. Op tekeningen van voor 1978 is de nummering van 1978 aangehouden. Voor gebouwen die in 1978 niet meer bestonden zijn hoofdletters gebruikt (A t/m G). In 1978 liep de nummering van 001 t/m 060. Inmiddels loopt de nummering door tot 100.

Door sloop zijn vele gaten in de nummering ontstaan. Daarnaast komt het ook voor dat gebouwen het nummer kregen van een gesloopt gebouw (dat soms op dezelfde plek had gestaan, maar soms ook op een heel andere plek). Ten behoeve van de leesbaarheid van dit rapport zijn in die gevallen kleine letters achter de nummers gezet (de eerste wachtbarak uit 1946-48 heeft bijvoorbeeld het nummer 001a, deze werd in 1968 gesloopt en vervangen door een nieuwe wachtgebouw dat nummer 001b heeft).

Tot slot zijn er ook enkele dubbele nummers in de reeds bestaande gebouwnummering, deze zijn voorzien van een hoofdletter A achter het nummer. (Gebouw 015A is bijvoorbeeld een bijgebouw van gebouw 015). Kortom de kleine letters achter gebouwnummers zijn enkel toevoegingen ten behoeve van dit rapport en de hoofdletters achter gebouwnummers zijn toevoegingen van het Rijksvastgoedbedrijf.

Overzicht gebouwen

Vanwege de grote hoeveelheid gebouwen die in de loop der tijd op de kazerne hebben gestaan en de vele veranderingen die hebben plaatsgevonden zijn in bijlage 1 terreintekeningen van verschillende jaren weergegeven. Op elke tekening zijn de gebouwnummers aangegeven. Op tekeningen uit het verleden zijn de gebouwen die er vandaag de dag nog staan aangegeven met een rood nummer. Op tekeningen van de huidige situatie (2016) zijn de gebouwnummers zwart, hier staan enkel gebouwen op die er nog staan. Verder zijn de gebouwen die toegevoegd zijn ten opzicht van de vorige plattegrond blauw gekleurd.

Deze tekeningen zijn ook alle in hoofdstuk 2 opgenomen en daar van een toelichting voorzien. Ten behoeve van het overzicht zijn ze ook groter en achter elkaar weergegeven in bijlage 1.

In bijlage 2 is vervolgens een overzicht opgenomen van alle gebouwen die in de loop der tijd op het terrein hebben gestaan. Deze lijst is op volgorde van gebouwnummer gerangschikt. Achter elk nummer worden de volgende gegevens vermeld:

- het bouwjaar;
- het jaar van eventuele grote verbouwingen en of uitbreidingen;
- het jaar van sloop (indien van toepassing);
- de oorspronkelijke functie;
- de huidige (of laatste) functie;
- de naam;
- bij kleine gebouwen het nummer van een groter gebouw waarbij het betreffende gebouw in de buurt ligt;
- de architect/ontwerper.

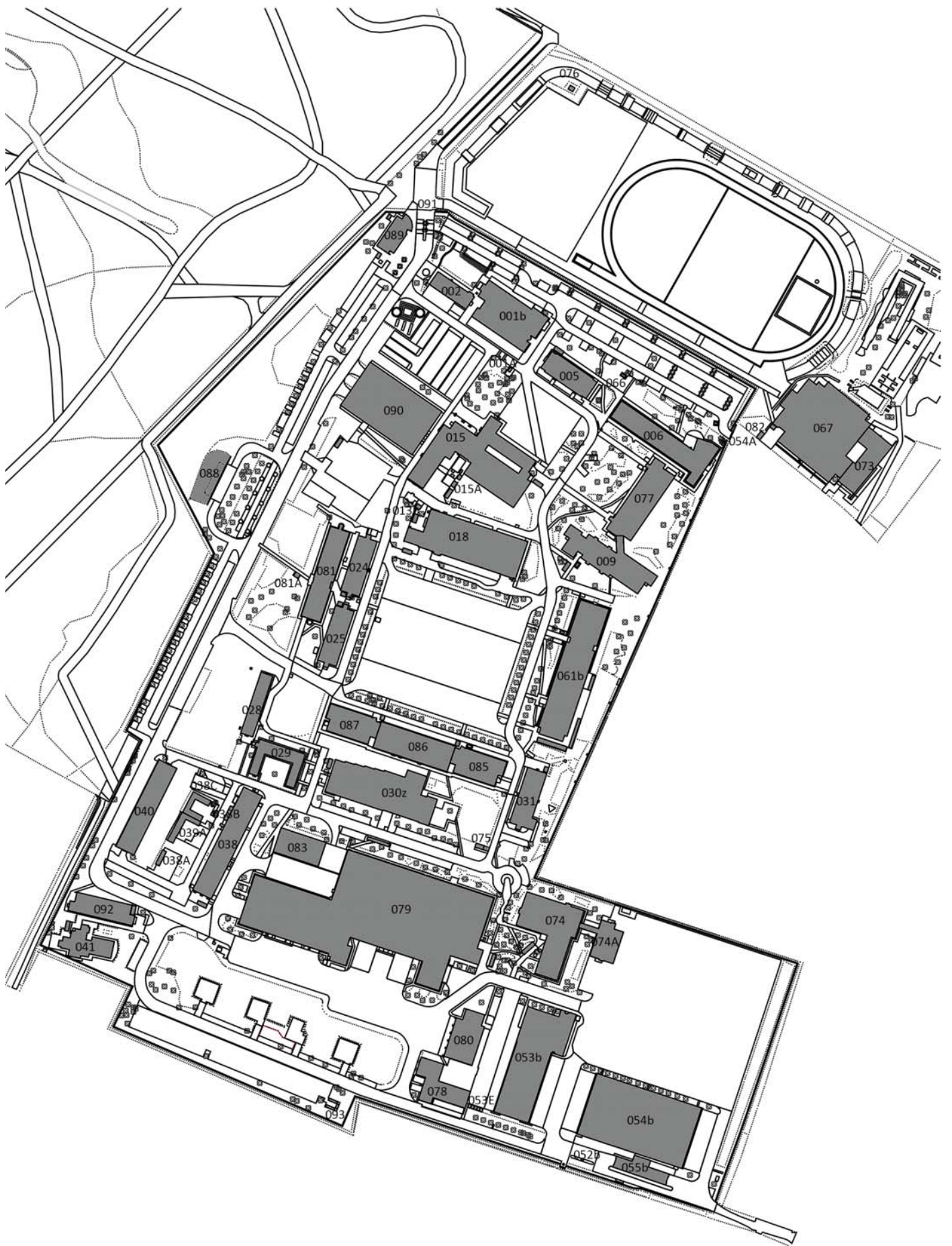
De combinatie van de terreintekeningen in bijlage 1 en het overzicht van gebouwen in bijlage 2 kan helpen bij het lezen van dit rapport.

Betrokken rijksdiensten

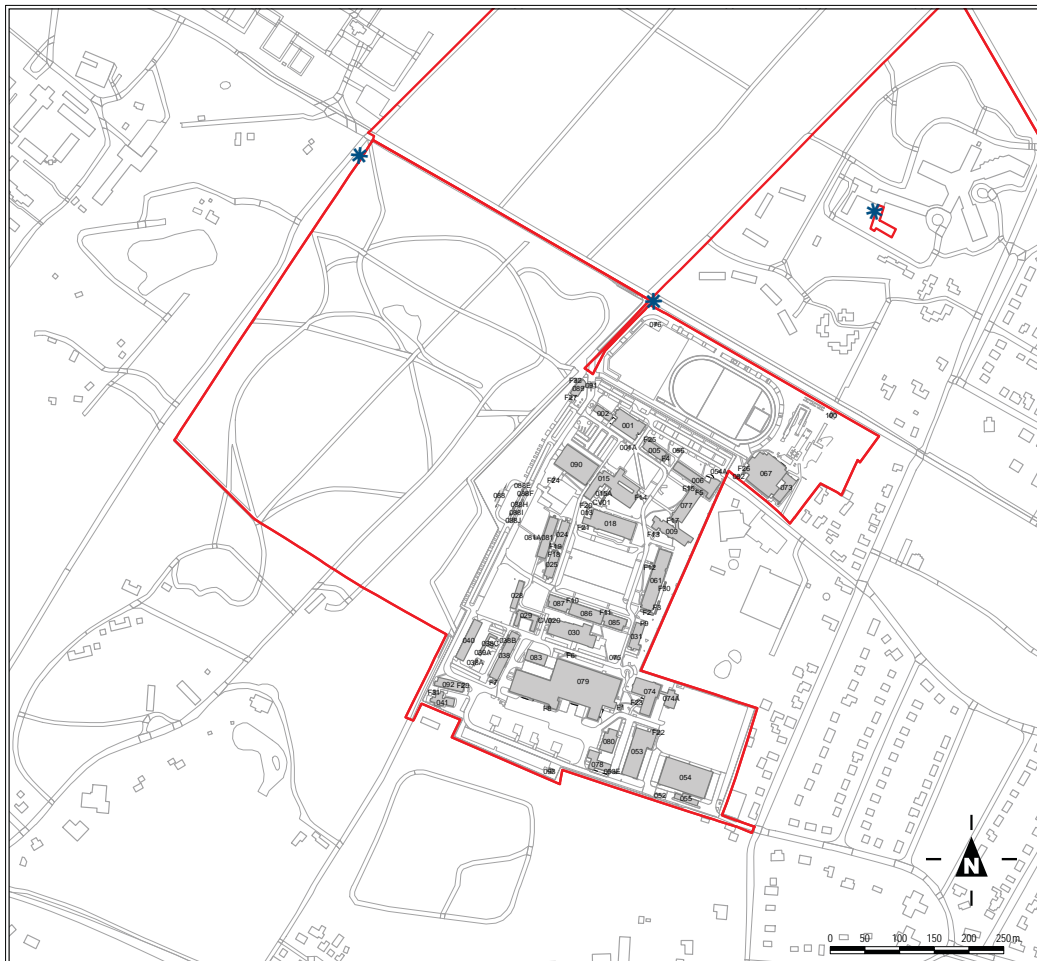
In het rapport worden verschillende rijksdiensten genoemd die te maken hebben (gehad) met de Van Braam Houckgeestkazerne. Hun rol wordt hier kort toegelicht.

- De Rijksgebouwendienst (Rgd) trad (tot 2014) namens het Rijk op als privaatrechtelijk eigenaar van deze gebouwen in rijksbezit en was zodoende ook economisch eigenaar van de kazerne in Doorn.
- De Dienst Werken, Gebouwen & Terreinen (DWG&T) was (tot 2005) de vastgoedbeheerder van het ministerie van Defensie en beheerde ook de kazernes in rijksbezit.
- De Dienst Vastgoed Defensie (DVD) is in 2005 ontstaan door een reorganisatie van de vastgoeddiensten van het Ministerie van Defensie, de Dienst Werken, Gebouwen & Terreinen ging hierin op. Vanaf 2005 (tot 2014) is de Dienst Vastgoed Defensie beheerder van de kazerne in Doorn.
- Het Rijksvastgoedbedrijf (RVB) is in 2014 ontstaan door een fusie van verschillende vastgoedonderdelen van het Rijk; Dienst Vastgoed Defensie, Rijksgebouwendienst, Rijks vastgoed en ontwikkelingsbedrijf (RVOB) en Directie Rijksvastgoed (DRV). Vanaf 2014 is het Rijksvastgoedbedrijf dus de beheerder en privaatrechtelijk eigenaar van de Van Braam Houckgeestkazerne.

In de periode tot 2014 hebben zowel de Rijksgebouwendienst als de Dienst Werken, Gebouwen & Terreinen (en de Dienst Vastgoed Defensie) te maken met de kazerne in Doorn. De precieze onderhouds- en bouwtaken worden in die periode regelmatig tussen beide diensten heen en weer geschoven. Daarom is het ene gebouw ontworpen door de Rijksgebouwendienst en het andere gebouw door Dienst Werken, Gebouwen & Terreinen.

1. Terreintekening 2016 met gebouwnummers (Rijksvastgoedbedrijf terreintekening 2016, bewerkt).

- Legenda**
- * Hoofdingang
 - Objectgrens
 - Gebouwen
 - Ondergrondse gebouwen

Topografie

32D21 VAN BRAAM HOUCKGEESTKAZERNE

Schaal: (A3)
Datum: nov 18, 2014

Deens: Vastgoed Defensie
Hoewel aan de toelichting van deze vastgoedgegevens de uiterste zorg is besteed, aanvaardt het Ministerie van Defensie geen aansprakelijkheid voor eventuele fouten, onvolledigheden of andere kortzaken, noch voor de gevolgen hiervan. Aan deze gegevens kunnen geen rechten worden ontleend.
© Ministerie van Defensie

2. Kaart van het kazerneterrein en de omgeving (Rijksvastgoedbedrijf terreintekening 2016).

Gebouwen op het huidige terrein (zie afbeelding 1):

- Gebouw 001b Ziekenboeg (Jacmel)
- Gebouw 001A Rookverblijf
- Gebouw 002 Autohobbyclub
- Gebouw 005 Congreszaal
- Gebouw 006 Legeringsgebouw (Longroom/Kajuit)
- Gebouw 009 Legeringsgebouw (Fak Fak)
- Gebouw 013b Trafostation
- Gebouw 015 Keuken en eetzaal (Cafeteria)
- Gebouw 015A Afvalcontainers
- Gebouw 018 Kantine
- Gebouw 024 en 025 Opslag en roadshow
- Gebouw 028 Kantoorgebouw
- Gebouw 029 Oude ziekenboeg
- Gebouw 030 Legeringsgebouw (Gouden Bal)
- Gebouw 031 Verbindingsdienst
- Gebouw 038 Technische Dienst
- Gebouw 038A Open opslagruimte
- Gebouw 038B Open opslagruimte
- Gebouw 038C Open opslagruimte
- Gebouw 039A Open opslagruimte
- Gebouw 040 Romneyloods
- Gebouw 041 Kantoor (Witte Huis)
- Gebouw 053b Garagegebouw
- Gebouw 053E Afvalcontainers
- Gebouw 054A Wachtgebouwtje
- Gebouw 054b Slapende stalling
- Gebouw 055b Inpandige wasplaats
- Gebouw 061b Legeringsgebouw (Algiers)
- Gebouw 066 Installatiegebouw
- Gebouw 067 Sporthal en 073b Schietbioscoop
- Gebouw 074 Kantoor (Chatham)
- Gebouw 074A Kantoor (BB Chatham)
- Gebouw 075 Trafostation
- Gebouw 076 Installatiegebouw
- Gebouw 077 Legeringsgebouw (Batufa)
- Gebouw 078 Magazijn
- Gebouw 079 GOEM magazijn
- Gebouw 080 Garagewerkplaats
- Gebouw 081 Kantoor (Biak)
- Gebouw 081A Rookverblijf
- Gebouw 083 Open opslagruimte
- Gebouw 082 Trafostation
- Gebouw 085/086/087 Legeringsgebouw (Sisophon A/C/B)
- Gebouw 088 Munitiebunker
- Gebouw 088A-J Containers munitieopslag
- Gebouw 089 Wachtgebouw (Durres)
- Gebouw 090 Kantoor (As Samawah/"Roestbak")
- Gebouw 091 Wachtgebouwtje
- Gebouw 092 Kantoor (Big Brother)
- Gebouw 093 Opslag gasflessen
- Gebouw 100 Installatiegebouw

Nummers met een F ervoor zijn fietsenstallingen.

1.1 Geschiedenis

De geschiedenis van het complex is op te delen in verschillende periodes. Op de tekeningen in afbeelding 3 zijn deze periodes achter elkaar weergegeven. In bijlage 1 zijn deze tekeningen groter weergegeven. In hoofdstuk 2 wordt de geschiedenis van de omgeving, het landgoed, het kazerneterrein en de gebouwen per periode beschreven. In deze samenvatting wordt de geschiedenis per niveau (omgeving, landgoed, kazerneterrein en gebouwen) beschreven.

Omgeving

In de één-na-laatste ijstijd (ca. 150.000 jaar geleden) is het stuwwallencomplex de Utrechtse Heuvelrug ontstaan. De locatie van het te onderzoeken complex ligt op de zuidflank hiervan bij de nederzetting Doorn (eerste vermelding in de 9e eeuw).

Bij het opmaken van de Kadastrale Minuut in 1811-1832 bestaat Doorn uit een kleine nederzetting rond een kerk met daar omheen een aantal kastelen/buitenplaatsen en in het zuidelijke lager gelegden deel landbouwgronden. In het noorden zijn de hoger gelegen woeste- en heidegronden in eigendom van de Rijksdomeinen.

De woest- en heidegronden worden geleidelijk verkocht aan particulieren die hier buitenplaatsen laten bouwen en bossen aanplanten. Zo ontstaat de Stichtse Lustwarande, een lint van buitenplaatsen langs de zuidkant van de Utrechtse Heuvelrug, lopend van De Bilt tot Rhenen.

Door de komst van deze buitenplaatsen ontstaat meer werkgelegenheid, groeit de bevolking en gaat Doorn opzoek naar uitbreidingsmogelijkheden. Een paar grote landgoederen worden hierbij verkaveld.

Landgoed

In de 18e eeuw wordt op de plek van het huidige Landgoed Beukenrode voor het eerst een buitenplaats vermeld: Het Sand. Deze buitenplaats wordt in 1819 gekocht door baron d'Ablaing Van Giessenburg. Hij laat daar een zomerhuis bouwen; het Warandehuis. De eerste landschappelijke aanleg rond het huis stamt vermoedelijk ook uit deze tijd. Op oude kaarten is een lange kaarsrechte weg te zien die bij het huis eindigt. Een deel van deze zichtlijn met rijen beuken erlangs is nog aanwezig.

In 1859 overlijdt de baron en wordt het landgoed verkocht aan de heer Knepelhout. In 1872 laat hij het Warandehuis afbreken en bouwt ongeveer op dezelfde plek het huis Nieuw Sterkenburg (vernoemd naar zijn kasteel Sterkenburg in Driebergen). Dit huis staat er nog steeds, maar veel bijgebouwen zijn inmiddels gesloopt. Knepelhout laat ook het park rond het huis opnieuw inrichten met op het noordelijk deel van het landgoed een parkbos met vijver en wandelpaden.

In 1908 wordt Nieuw Sterkenburg losgekoppeld van het kasteel Sterkenburg en verkocht aan G.W.J. Kooij, hij veranderd de naam in Beukenrode. In 1926 komt Beukenrode in handen van de heer Neckerman, zijn weduwe blijft er tot na de bevrijding wonen.

Het landgoed Beukenrode wordt in 1950 overgenomen door de Broeders van Onze Lieve Vrouwen van Lourdes die er een jongensinternaat beginnen. In 1980 neemt de Augustinus Stichting het internaat over. In 1996 wordt het noordelijk deel van het landgoed, het parkbos, verkocht aan Defensie. De rest van het landgoed blijft in eigendom van de Augustinus Stichting. In 2002 verhuist het internaat en wordt het landgoed in gebruik genomen als kantoor en conferentiecentrum.

Kazerneterrein en gebouwen

Iets ten oosten van het huidige kazerneterrein wordt in 1903 een waterpompstation gebouwd, ten behoeve hiervan wordt een groot stuk bos gekapt (waar later de kazerne komt).

Langs de Stamerweg (op het zuidelijk deel van het huidige kazerneterrein) wordt rond 1900 de villa Landzegen gebouwd (tegenwoordig het Witte Huis genoemd). Vanaf 1911 wordt deze villa gebruikt als zomerverblijf van de Amsterdamsche Maatschappij Voor Jongemannen. In 1912 en 1927 wordt de villa uitgebreid tot deze nagenoeg zijn huidige omvang heeft.

In de Tweede Wereldoorlog wordt op de locatie van de huidige kazerne een kamp van de Nederlandse Arbeidsdienst (N.A.D.) gebouwd. Dit kamp krijgt de naam "Woestduin", naar de Woestduin laan ten oosten ervan. Het is niet bekend wanneer het kamp precies wordt opgericht. Het terrein bestaat uit elf barakken rond een exercitieplaats. Ten noorden van het kamp is een oefenterrein. Van de barakken uit deze periode is niets bewaard gebleven.

Na de bevrijding is het kamp weer eigendom van de Nederlandse staat. Het terrein wordt ingericht als kamp voor de Mariniers. Waarom men voor deze locatie kiest is niet precies duidelijk, vermoedelijk heeft het te maken met de centrale ligging in het land, de goede bereikbaarheid en de aanwezigheid van bestaande barakken en een oefenterrein.

In 1946 wordt het kamp fors uitgebreid richting het zuiden en opnieuw ingericht naar ontwerp van de Rijksgebouwendienst. De entree blijft op dezelfde plek, maar er wordt een geheel nieuwe en grotere exercitieplaats gerealiseerd. De hoofdroute over het terrein vormt vanaf de entree en lus om de exercitieplaats heen. In de zuidwest hoek is bos op het terrein aanwezig. Rond de exercitieplaats worden rijen bomen geplant.

Om de exercitieplaats heen worden reeksen barakken gebouwd. Een deel van de N.A.D.-barakken wordt hergebruikt. Ten noorden van de exercitieplaats verrijst een groot kantinegebouw. In de noordwesthoek wordt een garage gebouwd. Bij de entree komen een bureelbarak, een keuken en een les/bioscoopbarak. In het bos in de zuidoosthoek worden een zieken- en doktersbarak gebouwd. De barakken bestaan uit langwerpige volumes van een bouwlaag onder een flauw hellend zadeldak. Een deel wordt in hout uitgevoerd en een deel in steen, ook de constructies verschillen.

In 1949 wordt het kazerneterrein wederom naar het zuiden uitgebreid. Villa Landzegen ofwel het Witte Huis wordt hierdoor onderdeel van de kazerne. Op het nieuwe terrein worden tussen de bomen twee rijen legeringsbarakken en een aantal opslagbarakken gebouwd in een vergelijkbare vormgeving als de al bestaande barakken. Tevens worden twee cilindervormige Romneyloodsen en een rij Romneyhutten (als leslokalen) gebouwd. In de zuidoosthoek bevindt zich een groot open terrein dat als tentenkamp dienst doet.

Op het noordelijk deel van het terrein worden in deze periode de garage, doktersbarak en onderofficieren barak uitgebreid. De keukenbarak wordt ingrijpend ver- en uitgebouwd om als keuken en eetzaal dienst te doen. Aan de infrastructuur op het terrein verandert weinig.

In de decennia na deze uitbreiding worden het verkeer en parkeren steeds belangrijker. De hoofdroute wordt uitgebreid met een lus naar de zuidwesthoek van het terrein. Op diverse plekken verschijnen parkeerplaatsen. Het oefenterrein aan de noordkant wordt deels ingericht als sportveld.

Er worden in de periode tot ca. 1978 slechts enkele nieuwe gebouwen neergezet, maar deze wijken qua vormgeving voor het eerst af van de standaard barakken. Er worden gebouwen

neergezet met meer dan één bouwlaag onder platte daken, ook de materialisatie wordt diverser. In 1968 wordt op de plek van de rij barakken ten zuiden van de exercitieplaats een legeringsgebouw neergezet dat voor het eerst is ontworpen door een externe architect.

Begin jaren '70 vindt een grote organisatorische verandering plaats op de kazerne. Tot dan toe is de kazerne een thuisbasis; de mannen zijn full time aanwezig op de kazerne en oefenen op terreinen in de buurt. Begin jaren '70 verandert de kazerne in een uitvalsbasis; de mannen zijn veel op missie of oefening in het buitenland en zijn slechts vier maanden per jaar op de kazerne. Dit zorgt voor andere eisen aan de huisvesting. Daarnaast worden hogere eisen gesteld qua privacy en hebben de mannen een veel uitgebreidere uitrusting.

Eind jaren '70 wordt er een infrastructuurplan gemaakt waarin ingrijpende wijzigingen van het kazerneterrein en de bebouwing worden voorgesteld om aan de eisen van de toekomst te kunnen voldoen. Het duurt tot midden jaren '90 voordat alle plannen gerealiseerd zijn. Een aantal plannen wordt gedurende deze periode bijgesteld.

Eind jaren '70 wordt een nieuwe sporthal gebouwd als onderdeel van dit plan, op het sportterrein aan de noordkant. Een tweede deel wordt in de jaren '80 uitgevoerd; een grote parkeerplaats met daar omheen een garage, stallingsgebouw en schoolgebouw op de zuidoosthoek van het terrein. De hoofdroute wordt uitgebreid met een lus naar deze hoek van het terrein.

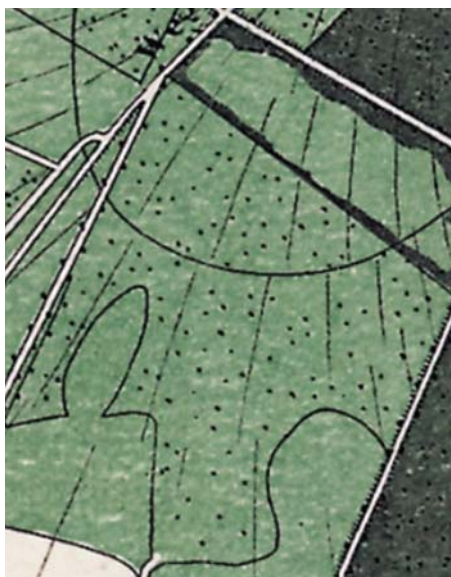
In de jaren '80 wordt tevens begonnen met de bouw van enkele nieuwe legeringsgebouwen. In de jaren '90 worden nog een paar legeringsgebouwen toegevoegd. Deze nieuwe gebouwen bevatten drie of vier verdiepingen onder een plat dak en staan rond de exercitieplaats en ten noordoosten hiervan. Tot slot worden de rijen barakken op het zuidelijk middendeel van het terrein gesloopt om plaats te maken voor grote magazijnen.

Begin jaren '90 kampt de kazerne al weer met nieuwe problemen; er is wederom te weinig parkeerruimte, er is behoefte aan een beter ontsluiting en de locatie van de munitiebunker voldoet niet meer aan de veiligheidseisen. Na lange discussies koopt Defensie in 1996 het noordelijk deel van het landgoed Beukenrode (het parkbos) van de Augustinus Stichting. De westgrens van het kazerneterrein kan zo iets verschoven worden, zodat er meer parkeergelegenheid gerealiseerd kan worden en hier een nieuwe munitiebunker gebouwd kan worden. De Stamerweg moet hiervoor verlegd worden. De rest van het parkbos heeft Defensie niet nodig, dit blijft openbaar recreatiegebied.

Door de bouw van de nieuwe munitiebunker kan de entree naar de noordwesthoek van het terrein verplaatsen. Er wordt een nieuwe hoofdroute over het terrein gerealiseerd die niet meer langs de exercitieplaats loopt, maar langs de westgrens naar het zuiden en vervolgens via de zuidgrens naar het oosten waar deze een lus maakt en dezelfde weg weer terug volgt.

De laatste jaren hebben maar weinig veranderingen plaatsgevonden. Het voormalige wachtgebouw is uitgebreid en verbouwd tot ziekenboeg, er is een nieuw kantoorgebouw neergezet en er zijn portocabins gehuurd als tijdelijke kantoorruimte. Een deel van het sportveld is ingericht als parkeerplaats voor burgervoertuigen.

De afgelopen 15 jaar zijn vooral veel plannen gemaakt om de levensvatbaarheid van de kazerne in Doorn te onderzoeken, deze zijn echter niet uitgevoerd. In 2013 is definitief besloten de kazerne te verhuizen naar Vlissingen.

1900

1939

1945

1949

1963

1979

1990

2000

2016

3. *Overzicht van het kazerneterrein door de tijd.*

1.2 Waardestelling

Het is niet mogelijk om de volledige waardering van alle onderdelen van het complex hier te benoemen. Daarom worden enkel de belangrijkste onderdelen en locaties hier kort genoemd.

Landgoed

Het parkbos behoort als noordelijk deel van het landgoed Beukenrode tot dit van Rijksweg beschermde complex. De belangrijkste historische structuur in dit parkbos is de zichtlijn die loopt van de noordelijke entree van het landgoed, waar de oorspronkelijke hekpijlers nog aanwezig zijn, naar het huis. Deze zichtlijn wordt geflankeerd door beukenrijen en loop ten noorden van het huidige parkbos nog verder door.

De vijver is ook nog een herkenbaar element uit de aanleg van het parkbos, al is deze erg vervallen. De zichtlijn en vijver hebben een hoge monumentwaarde. De overige paden zijn van minder belang voor de aanleg van het parkbos en hebben een positieve monumentwaarde. De rododendrons die een tweede zichtlijn in het parkbos blokkeren hebben een indifferente waarde. De rest van het parkbos wordt hoog gewaardeerd.

Kazerneterrein

Het kazerneterrein wordt gewaardeerd aan de hand van verschillende onderwerpen: wegenstructuur, materialisering en inrichting "openbare" ruimte, groen en sportterrein. Wanneer de waardering van deze onderwerpen gecombineerd wordt komen drie plekken op het terrein naar voren als zeer waardevol op verschillende fronten.

De eerste plek met een hoge monumentwaarde op het kazerneterrein is de exercitieplaats. Deze plaats vormt het hart van het terrein, letterlijk en figuurlijk. Hier vinden diverse ceremonies plaats. Qua vormgeving en groen rondom is deze plek nog geheel oorspronkelijk. De bestrating is vervangen, maar past binnen de historie van de exercitieplaats. De exercitieplaats wordt vanaf het begin aan vier zijden begrenst door bebouwing, vooral legeringsgebouwen. De bebouwing aan de noord- en westkant stamt nog van vlak na de Tweede Wereldoorlog. De legeringsgebouwen aan de oost- en zuidkant zijn vervangen.

De tweede locatie met hoge monumentwaarden is het voormalige entreegebied aan de noordkant van het terrein. Hier bevond zich vanaf het N.A.D.-kamp tot eind jaren '90 de hoofdentree van de kazerne. In dit gebied zijn nog diverse verwijzingen te vinden naar de voormalige entree. De voormalige toegang wordt nog altijd geflankeerd door twee gebouwen. De voormalige exercitieplaats is een parkeerplaats, hierover loopt een schuine baan van klinkerbestrating die de voormalige hoofdroute aangeeft. In het groen zijn de twee coniferen die de getuigde mast flankeerde nog aanwezig en is ook nog een ankerpaal van de getuigde mast te vinden.

De laatste plek met een hoge monumentwaarde is het westelijk bos met ziekenboeg en doktersbarak. Dit deel is vanaf het begin een beukenbos met kale bodem geweest. In dit bos staan vanaf vlak na de oorlog de ziekenboeg en doktersbarak. Langs deze gebouwen loopt al vanaf de bouw een pad. Op het gras in het midden van de U-vorm van de oude ziekenboeg staat een enorme monumentale (maar nog niet officieel beschermde) beuk. Dit ensemble vormt een historisch geheel op het kazerneterrein en heeft daarom een hoge monumentwaarde.

Gebouwen

De gebouwen op het kazerneterrein zijn alle individueel gewaardeerd. Hierbij hebben de karakteristieke en bijzondere gebouwen uit de periode vlak na de oorlog veelal een hoge monumentwaarde gekregen. Daarnaast zijn een aantal gebouwen die van belang zijn voor de ontwikkeling van het terrein positief gewaardeerd. Het merendeel van de gebouwen uit de jaren '70 en daarna hebben een indifferente monumentwaarde. Deze gebouwen hebben soms wel positieve deelwaarden, maar niet voldoende voor een positieve monumentwaarde.

Wanneer gekeken wordt naar de waardevolle stedenbouwkundige structuren in relatie tot de bebouwing komen een aantal plekken en gebouwen naar voren. Ten eerste de begrenzing van de exercitieplaats en de bebouwing rond de voormalige entree, zoals ook bij het kazerneterrein al benoemd. Daarnaast heeft ook de bebouwing die de noordgrens markeert een hoge waarde. De kantine en eetzaal tussen de voormalige en huidige exercitieplaats volgen de richting van deze twee open plekken en markeren zo deze belangrijke locaties. Gebouw 031 herinnert aan de positie en oriëntatie van de voormalige rij barakken langs de zuidzijde van de exercitieplaats en heeft daarom een positieve stedenbouwkundige waarde. Tot slot heeft de bebouwing langs de Stamerweg in de zuidwesthoek een positieve waarde, omdat dit de westelijke grens en de oorspronkelijke lijn van de Stamerweg markeert.

H2

Geschiedenis

Dit hoofdstuk beschrijft de (bouw)geschiedenis van de Van Braam Houckgeestkazerne te Doorn. Elke paragraaf beslaat een periode uit de geschiedenis van het gebied en de kazerne. In de paragrafen zijn de volgende kopjes te vinden: omgeving, landgoed, kazerneterrein en gebouwen. Niet elk kopje is in elke paragraaf opgenomen, alleen de onderwerpen die voor een periode relevant zijn worden beschreven.

Onder het kopje 'omgeving' worden de voor het landgoed en terrein relevante ontwikkelingen van de omgeving beschreven. Bij het kopje 'landgoed' komt de ontwikkeling van het landgoed Beukenrode aan bod. Hierbij ligt de nadruk op de ontwikkeling van het noordelijk deel van het landgoed; het parkbos dat tegenwoordig eigendom van het Rijk is. Het kopje 'kazerneterrein' beschrijft de ontwikkeling van het kazerneterrein. De stedenbouwkundige structuur (wegen, groen en bebouwing) en het functionele gebruik van het terrein komen hierin aan bod. Tot slot wordt onder het kopje 'gebouwen' de bouwgeschiedenis van de gebouwen op het kazerneterrein zeer globaal beschreven, het gaat hierbij vooral om de relatie tussen de gebouwen onderling. Hier worden ook de later gesloopte gebouwen kort beschreven. In hoofdstuk 5 wordt de bouwgeschiedenis van alle nog aanwezige gebouwen voor elk gebouw afzonderlijk uitgebreider beschreven.

2.1 Periode voor de 18e eeuw

Omgeving

Het onderzoeksgebied ligt op de zuidflank van de Utrechtse Heuvelrug. Dit stuwwallencomplex is gevormd in het Saalien, de één-na-laatste ijstijd (ca. 150.000 jaar geleden). Een groot deel van Nederland is dan bedekt met ijs, aan de randen van dit ijs wordt grond opgestuwd. Zo ontstaan aan de zuidelijke rand van het ijs de Utrechtse Heuvelrug en de stuwwallen van de Veluwe, Nijmegen en het Montferland.¹

Na de laatste ijstijd wordt het warmer en ontstaan bossen op de stuwwallen. In de Late Steentijd wordt de Utrechtse Heuvelrug bevolkt en worden de bossen gekapt ten behoeve van landbouw en veeteelt. Wanneer de bewoners in de vroege middeleeuwen naar de lagergelegen gebieden vertrekken ontstaan heidevelden en stuifzanden op de droge Heuvelrug.²

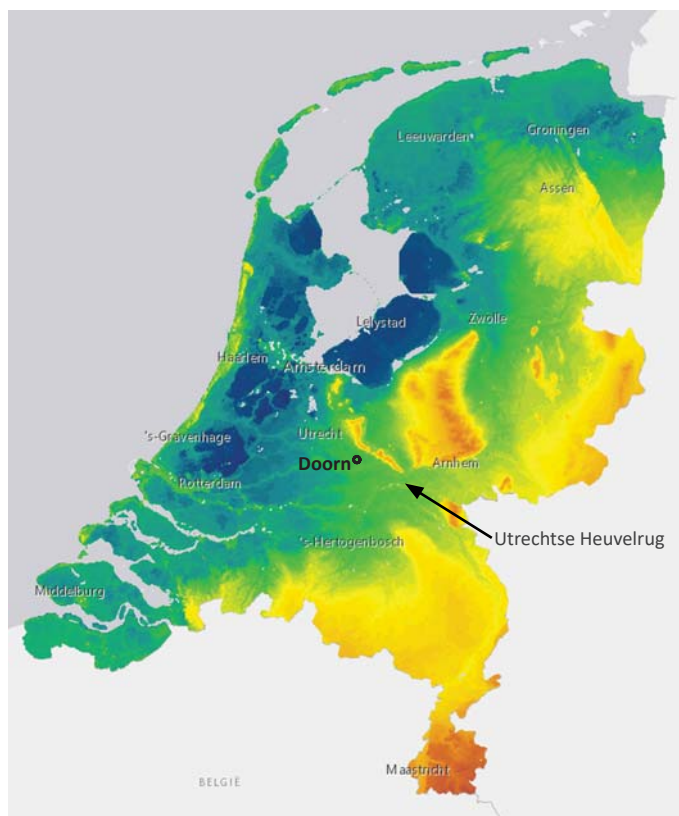
Het onderzoeksgebied ligt ten noordwesten van de dorpskern van Doorn, een dorp op de zuidflank van de Utrechtse Heuvelrug. De plaats Doorn wordt voor het eerst vermeld in de 9e eeuw als 'Thorhem'. Het betreft een agrarische nederzetting rond een vronnhof van het domkapittel in Utrecht.³ Deze bestaat uit een hoeve (een voorloper van Huis Doorn) met uitgestrekte landbouwgronden. De domproost, het hoofd van het domkapittel, laat in de 14e eeuw een kasteel bouwen: Huis Doorn. In de 16e eeuw wordt Huis Doorn door de Staten van Utrecht erkend als ridderhofstad. Het grondgebied van de domproost reikt dan ver buiten de huidige grenzen van Doorn. In de 17e eeuw wordt de ridderhofstad Huis Doorn door het domkapittel verkocht aan een particulier. Hiermee komt het grondgebied van Doorn grotendeels in particuliere handen.⁴

1 ADC 2008, p. 8.

2 Wikipedia, Utrechtse Heuvelrug (website).

3 Een bestuurlijke organisatie met veel grondbezit binnen het vorst-bisdom Utrecht.

4 Wijmer 1998, p. 19.

4. Links: Algemene Hoogtekaart Nederland. De Utrechtse Heuvelrug is duidelijk herkenbaar als verhoogde strook in het landschap, op de zuidrand ligt Doorn (Algemene Hoogtekaart Nederland, website).

2.2 Periode 18e eeuw

Omgeving

Het dorp Doorn blijft in de 18e eeuw een kleine agrarische nederzetting. Met aan de noordkant nog altijd veel heidevelden en stuifzanden en aan de zuidkant landbouwgronden. Over de ontwikkeling van Doorn in deze periode is vrij weinig bekend. In de loop der tijd komt de grond in Doorn grotendeels in handen van drie adellijke families.⁵

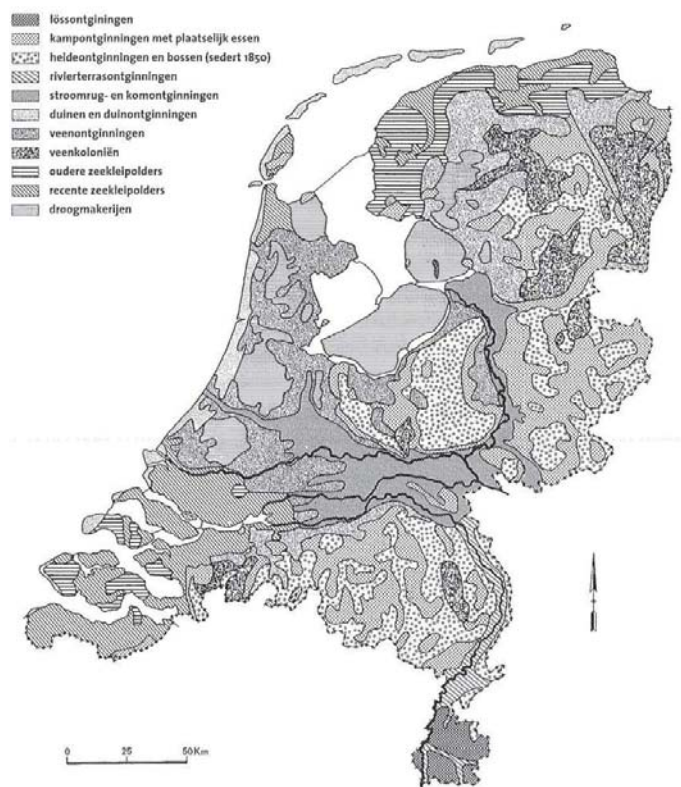
Landgoed

In de 18e eeuw wordt voor het eerst een buitenplaats op de plek van het huidige Beukenrode vermeld. Deze buitenplaats bestaat uit een hofstede die Het Sand heet.⁶ Over deze hofstede is maar weinig bekend. Vermoedelijk gaat het hier om een pachtboerderij met (stenen) herenkamer, waar de eigenaar in de zomer kon verblijven. Vanaf 1748 is dit Cornelis van Cleeff.⁷

5 RHC Zuidoost Utrecht, 267.

6 Monumentenregister (website).

7 Buitenplaatsen in Nederland (website).

Rechts: Kaart van de historisch-geografische landschappen van Nederland (Barends 2005, pag. 8).

2.3 Periode 19e eeuw

Omgeving

Bij het opmaken van de Kadastrale Minuut in het begin van de 19e eeuw (1811-1832) is het grondgebied van Doorn grotendeels in handen van drie adellijke families (zie afb. 6). Aan de westkant is een groot deel (19%) in eigendom van baron J.D.C.C.W. d'Ablaing Van Giessenburg. Het midden, waar ook Huis Doorn ligt, is in eigendom van de heer A.C.W. Munter (ruim 23%). En aan de oostkant is een deel (5%) van de familie Van Lynden (Van Sandenburg en Van Lunenburg).⁸

De gronden aan de zuidkant bestaan in het begin van de 19e eeuw nog altijd hoofdzakelijk uit landbouwgronden en zijn onderdeel van de landgoederen. De gronden aan de noord- en noordwestkant zijn veelal in eigendom van de Rijks Domeinen (31%), die in 1811 de laatste eigendommen van het Domkapittel in bezit kregen. Dit gebied bestaat grotendeels uit heide en woeste gronden.⁹

Op de kadastrale kaart van 1832 is te zien dat Doorn nog veel van zijn historische structuur heeft. De dorpskern met de kerk ligt op een kruispunt van wegen. Er zijn vier soorten wegen te onderscheiden: de handelsweg tussen Utrecht en Keulen, de postweg, de kerkepaden en de schaapsdriften (zie afb. 5).¹⁰

8 Kadastrale Minuut (website).
9 Kadastrale Minuut (website).
10 Wijmer 1998, p. 28.

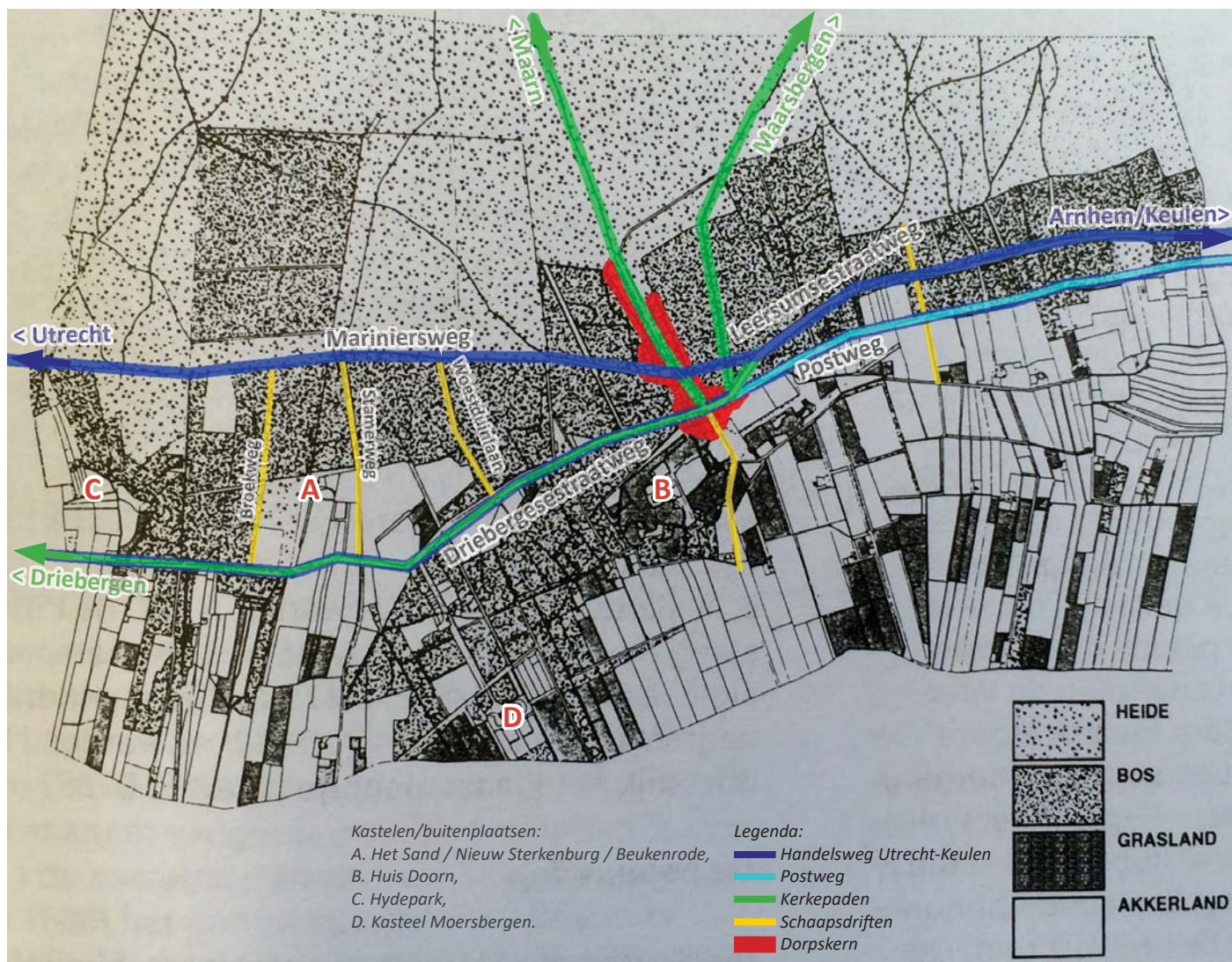
De handelsweg tussen Utrecht en Keulen is de oudste, deze stamt uit de 10e eeuw. De weg bestaat uit een dubbele weg; een boven- en benedenweg die afhankelijk van het seizoen gebruikt worden. De bovenweg loopt iets ten zuiden van de huidige (Oude) Arnhemse Bovenweg (!) over de Mariniersweg en de Leersumsestraatweg. De benedenweg liep ten zuiden hiervan over de Driebergsestraatweg. In 1811 wordt de weg van Utrecht via Rhenen naar Arnhem bestempeld als weg van nationaal belang, waardoor deze bestraat wordt (straatweg).

De tweede soort weg is de postweg. De postdiensten gebruikten de kortste route tussen verschillende halteplaatsen. Zo ontstonden speciale zandpaden die later postweg werden genoemd. Ook werden al bestaande wegen gebruikt, zoals de huidige Postweg in Doorn.¹¹

De parochie Doorn omvat begin 19e eeuw verschillende omliggende dorpen zoals Maarn, Maarsbergen, Leersum en Driebergen. Kerkgangers uit deze dorpen lopen altijd dezelfde route, dit worden kerkepaden genoemd. Vanuit de omgeving lopen verschillende kerkepaden naar de kerk in Doorn, bijvoorbeeld de Driebergsestraatweg.¹²

Tot slot zijn er de schaapsdriften. De heidevelden ten noorden van Doorn worden als 'gemene gronden' veel gebruikt voor de beweiding van schapen. De schapenmest is noodzakelijk voor de vruchtbaarheid van de landbouwgronden.

11 Wijmer 1998, p. 28.
12 Wijmer 1998, p. 28.

5. Het grondgebruik in de gemeente Doorn in 1832, volgens de Kadastrale Minuut (Wijmer 1998, p. 27). Op deze kaart zijn ook de dorpskern, de vier soorten wegen (met een aantal huidige straatnamen) en de in de tekst genoemde kastelen en buitenplaatsen aangegeven. Het huidige kazerneterrein bevindt zich tussen de Woestduinlaan en de Stamerweg, ten zuiden van de Mariniersweg.

's Nachts worden de schapen daarom in de schaapskooien bij de landbouwgronden ondergebracht. Elke dag leggen de schapen dezelfde weg af van de schaapskooi in het zuiden naar de heidevelden in het noorden. Zo ontstaan de schaaafdritten die altijd van noord naar zuid lopen, zoals bijvoorbeeld de Woestduinlaan, Stamerweg en Broekweg.¹³

De 'gemene gronden' zijn vanwege de beweiding van de schapen erg belangrijk voor de bevolking van Doorn.¹⁴ Deze gronden worden echter geleidelijk verkocht. Zo koopt de koopman/rentenier H.P. Hoff in 1815 50 hectare heidegrond op de grens van Driebergen en Doorn, ten westen van het grondgebied van baron d'Ablaing Van Giessenburg, om er een villa te laten bouwen (Heydepark).¹⁵ De landgoedeigenaren laten vooral aan de noordkant van hun grondgebied op steeds meer heidegronden bossen aanplanten.¹⁶

In de loop van de 19e eeuw worden de drie grote landgoederen van de families Van Lynden, Munter en d'Ablaing Van Giessenburg opgedeeld. Dit komt enerzijds doordat de gegoede burgerij uit de steden buitenhuizen in dit gebied laat bouwen en hiervoor delen van de landgoederen koopt. Door de aanleg van de stoomtramverbinding met Utrecht en Arnhem en het spoorwegstation in Driebergen wordt dit landelijke

en bosrijke gebied voor hen goed bereikbaar.¹⁷ Zo breidt de Stichtse Lustwarande zich uit, een lint van buitenplaatsen langs de zuidkant van de Utrechtse Heuvelrug (lopend van De Bilt tot aan Rhenen) (zie afb. 7).

Anderzijds groeit de bevolking van Doorn, als gevolg van de ontstane werkgelegenheid door de buitenhuizen, waardoor Doorn op zoek gaat naar uitbreidingslocaties. Hierbij wordt bijvoorbeeld het landgoed Huis Doorn, dat vlak bij de oude dorpskern ligt, deels verkaveld.¹⁸

Landgoed

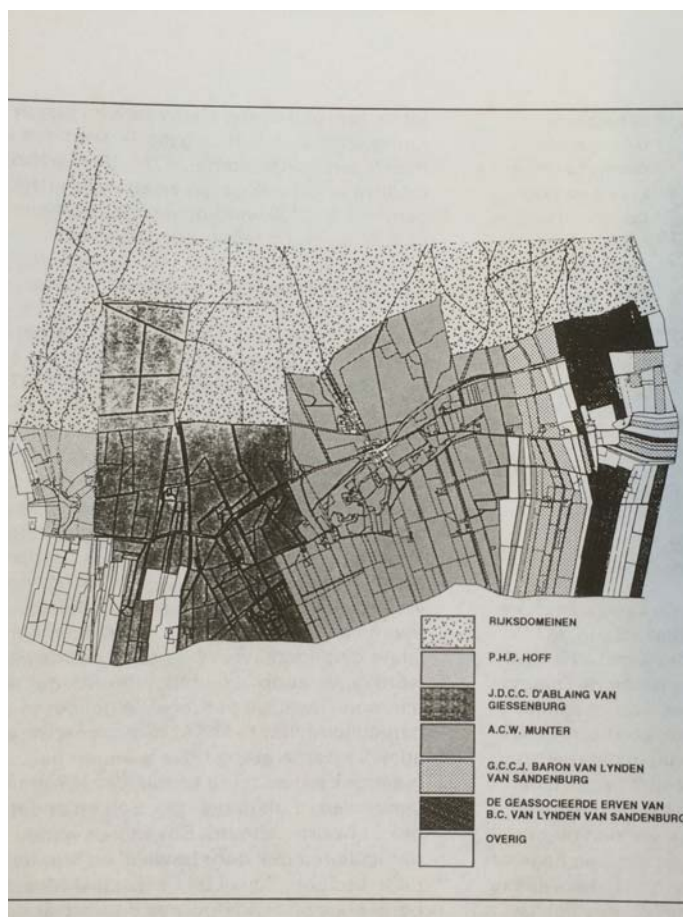
Baron J.D.C.C.W. d'Ablaing Van Giessenburg (1779-1859) bezit een groot gebied aan de westkant van de dorpskern. Hij woont vanaf 1792 op Kasteel Moersbergen, aan de zuidwestkant van de dorpskern. In 1819 koopt hij buitenplaats Het Sand, waarmee hij zijn grondgebied naar het noorden uitbreidt.¹⁹ Hij laat op het nieuw aangekochte terrein een zomerhuis (Warandehuis) bouwen. Uit deze tijd stamt vermoedelijk ook de eerste landschappelijke aanleg. Het is niet bekend wie deze aanleg ontwerpt.²⁰ Op een kaart van omstreeks 1870 staat ook 'De weg op het Veranderhuis' al aangegeven, een zichtlaan met rijen beuken er langs die nog altijd aanwezig is (zie afb. 8).

13 Wijmer 1998, p. 28.

14 Wijmer 1998, p. 26.

15 Wikipedia, Hydepark (website).

16 Wijmer 1998, p. 27.

6. Het eigendom van gronden in de gemeente Doorn in 1832, volgens de Kadastrale Minuut (Wijmer 1998, p. 30).

Legenda (zie hierboven):

- Rijksdomeinen (31%),
- P.H.P. Hoff,
- J.D.C.C.W. d'Ablaing Van Giessenburg (19%),
- A.C.W. Munter (ruim 23%),
- G.C.C.J. Van Lynden Van Sandenburg (5%),
- de geassocieerde erven van B.C. Van Lynden Van Sandenburg,
- overig.

17 RHC Zuidoost Utrecht, 267.

18 RHC Zuidoost Utrecht, 267.

19 Monumentenregister (website).

20 Monumentenregister (website).

7. Kaart van de Stichtse Lustwarande (Blijdenstijn 2015) met daaronder en uitsnede van de kaart rond Doorn. Hierop zijn de locaties van de in de tekst genoemde buitenplaats aangegeven:

- A. Het Sand / Nieuw Sterkenburg / Beukenrode,
- B. Huis Doorn,
- C. Heydepark,
- D. Kasteel Moersbergen,
- E. Kasteel Sterkenburg.

Na het overlijden van Baron d'Ablaing Van Giesenburg in 1859 worden het zomerhuis en een deel van de omliggende gronden verkocht aan K.J.F.C. Kneppelhout. Hij is sinds 1848 eigenaar van Kasteel Sterkenburg (in Driebergen). Hij laat het kasteel bijna volledig afbreken en nieuw bouwen; gedurende deze periode woont hij vermoedelijk permanent in het zomerhuis in Doorn. Daarna blijft het zomerhuis in zijn bezit.²¹

Kneppelhout laat het Warandehuis in 1872 afbreken en bouwt ongeveer op dezelfde plek het huis Nieuw Sterkenburg in neorenaissance stijl, naar ontwerp van de Driebergse architect H.J. van den Brink.²² Naast het nieuwe huis wordt het landgoed uitgebreid met een oranjerie, koetshuis, tuinhuis, speel- of kinderkamer, moestuin en bloementuin. Tot slot wordt het park opnieuw ingericht. De vijver voor het huis wordt verkleind en in het parkbos aan de noordkant van het huis worden een tweede vijver en wandelpaden aangelegd.²³

Kazerneterrein

Bij het opmaken van de Kadastrale Minuut in 1832 is het grootste deel van het huidige kazerneterrein in eigendom van Baron d'Ablaing Van Giessenburg. Het terrein bestaat uit

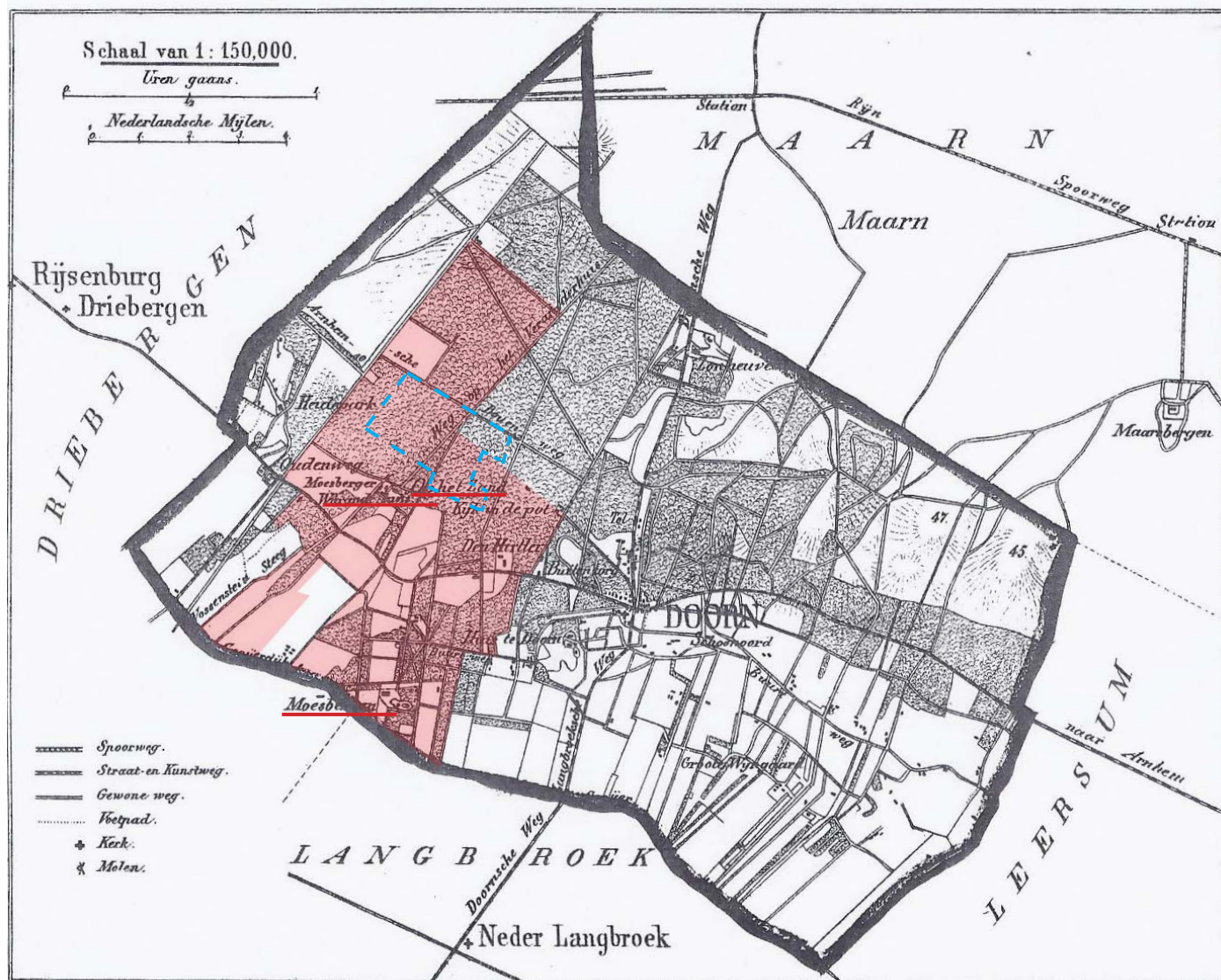
21 Buitenplaatsen in Nederland (website).

22 Buitenplaatsen in Nederland (website).

23 Monumentenregister (website).

dennen- en eikenbossen. De noordoostelijke rand is eigendom van de Rijks Domeinen en bestaat nog uit heidegrond.²⁴

24 Kadastrale Minuut (website).

8. Kaart van Doorn uit ca. 1870, door J. Kuyper (Kuyper 1971, bewerkt). Het rood gemarkeerde gebied geeft het grondbezit van Baron d'Ablaing Van Giessenburg in 1832 weer. Onderin is het kasteel Moersbergen te zien, waar de baron van 1792 tot 1859 woont. In 1819 koopt hij buitenplaats Het Sand (later Beukenrode genoemd). Ook het door hem gebouwde Warandehuis staat aangegeven. Evenals 'De weg op het Veranderhuis'. Het huidige kazerneterrein is blauw omljnt (inclusief parkbos). Het huidige kazerneterrein bestaat bij het opmaken van de Kadastrale Minuut uit dennen- en eikenbossen.

2.4 Periode 1900-1939

Omgeving

De ontwikkeling van agrarische samenleving naar Lustwarande, die in Doorn in de 19e eeuw is ingezet, gaat door in de eerste decennia van de 20e eeuw. Steeds meer heide en woeste gronden worden verkocht en grotendeels bebost.

Landgoed

In 1908 verkopen de Kneppelhouts Nieuw Sterkenburg aan G.W.J. Kooij, het landgoed wordt zo losgekoppeld van het kasteelbezit en gaat als zelfstandig landgoed verder. Om dit duidelijk te maken wordt de naam Nieuwe Sterkenburg veranderd in Beukenrode. Het landgoed is op dat moment 57 hectare groot.²⁵

In 1926 wordt de heer Neckerman eigenaar van Beukenrode. De oprijlaan van het landgoed wordt in 1929 een openbare weg die de naam Beukenrodelaan krijgt. Langs deze weg worden enkele vrijstaande villa's gebouwd als uitbreiding van Doorn. De weduwe van Neckerman blijft tot na de bevrijding op Beukenrode wonen.²⁶

Kazerneterrein

Iets ten oosten van het huidige kazerneterrein wordt in 1903 een waterpompstation met watertoren aan de Hirtlerdrift (later Woestduinlaan) gebouwd door de pas opgericht N.V. Bronwaterleiding Doorn.²⁷ Ten behoeve hiervan wordt een groot stuk bos ten westen van het pompstation gekapt, zoals te zien is op een topografische kaart uit 1912 (zie afb. 9). Hier wordt later de kazerne gebouwd.

In 1934 wordt ten zuiden van het waterpompstation een natuurbad "Woestduin" aangelegd, dit is een werkgelegenheidsproject in de crisis. Het bad ligt pal naast de latere kazerne.²⁸

25 Buitenplaatsen in Nederland (website).

26 Buitenplaatsen in Nederland (website).

27 Demood 1969, p. 35.

28 Utrechtse Heuvelrug (website).

9. Kaart 1912. Helemaal rechts loopt van noord naar zuid de Hirtlerdrift (later Woestduinlaan), hier wordt in 1903 het waterpompstation gebouwd. Het bos ten westen hiervan wordt dan gekapt, dit is het roze deel. Ten zuidwesten hiervan is de villa Landzegen getekend, deze villa is dan net gekocht door de A.M.V.J. en verbouwd tot vakantieoord. Helemaal links boven in de hoek is huize "La Foret" te zien (Topotijdreis, website).

Gebouwen

Ten zuidwesten van het pompstationsgebied wordt langs de Stamerweg rond 1900 de villa Landzegen of Lands Zegen gebouwd. Het huis wordt vermoedelijk gebouwd door een Doornse filantroop Dhr. Labouchere. Hij verkoopt de villa in 1911 op gunstige voorwaarden aan de Amsterdamsche Maatschappij Voor Jongemannen (A.M.V.J.).²⁹ Zij gaan de villa als zomerverblijf gebruiken. In 1912 wordt geschreven dat de villa 'eerlang [wordt] gebruikt door een bekend philantropie voor kinderkolonies'.³⁰

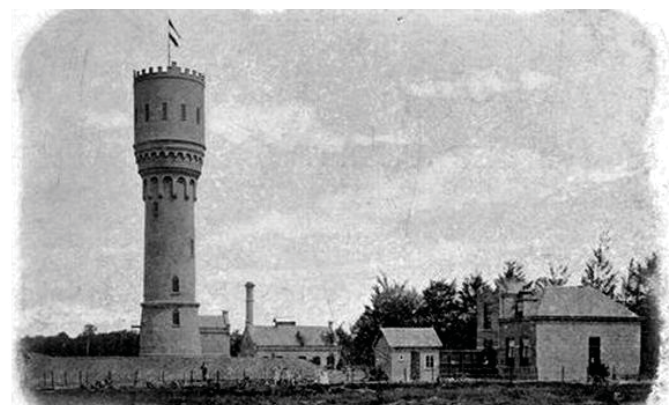
Na een eerste uitbreiding wordt het zomerverblijf in juli 1912 officieel geopend door Z.K.H. Prins Hendrik.³¹ In 1927 wordt de villa wederom uitgebreid en heeft dan nagenoeg zijn huidige omvang.³² De villa is tegenwoordig onderdeel van de kazerne en wordt het "Witte Huis" genoemd.

29 Delpher (website), Doornsch Weekblad De Kaap, 15 juli 2012.

30 Delpher (website), Doornsch Weekblad De Kaap, 6 juli 2012.

31 Delpher (website), Doornsch Weekblad De Kaap, 6 juli 2012.

32 BWT Gemeente Utrechtse Heuvelrug.

10. Het net opgeleverde pompstation met watertoren ten oosten van het huidige kazerneterrein (Utrechtse Heuvelrug_a, website).

11. Het zomerhuis "Lands zegen" van het A.J.M.V. rond 1912 (RHC Beeldbank 11207, website).

2.5 Periode 1940-1945

Omgeving

In Doorn zijn tijdens de Tweede Wereldoorlog zowel de staf van de Nederlandse Arbeidsdienst (N.A.D.) als de staf van de Arbeidsdienst voor Meisjes (A.D.M.) gevestigd. De Nederlandse Arbeidsdienst (later ook wel Arbeitseinsatz genoemd) was een Nederlandse overheidsinstelling, die oorspronkelijk niet nationaal socialistisch van opzet was. Het werd echter al snel een semi-militair apparaat volgens Duitse opzet.³³ De mannen werkten bij het aanleggen van wegen en kanalen en in de landbouw. Ook leerden ze exerceren met een schop aan de schouder.³⁴ De A.D.M. was de speciale meisjesafdeling van de N.A.D. De vrouwen werden ingezet waar vrouwelijke hulp nodig was, bijvoorbeeld in de arme en kinderrijke gezinnen en bij boeren, tuinders en kwekers.³⁵

Tussen juni 1942 en augustus 1944 verschijnen in de Nederlandse kranten regelmatig oproepen tot aanmeldingen voor de N.A.D.. Aanmeldingen kunnen schriftelijk gericht worden aan de 'Staf N.A.D. afdeling II (personeel) Huize La Foret te Doorn'. Dit huis uit 1890 ligt ten noordwesten van landgoed Beukenrode (zie afb. 12). Tussen november 1942 en augustus 1944 verschijnen soortgelijke oproepen van de A.D.M. met Woestduinlaan 1 als locatie van de staf.³⁶ Woestduinlaan 1 ligt ten zuiden van het huidige kazerneterrein (zie afb. 12). Beide zijn dus in Doorn gevestigd, maar niet op dezelfde locatie.

Het is niet duidelijk waarom de staf van de N.A.D. en de A.D.M. in Doorn gevestigd worden. De centrale ligging in het land en de goede bereikbaarheid zullen hiermee te maken hebben. Doorn ligt langs de hoofdweg van Utrecht naar Arnhem en net ten zuiden van de geplande verlenging van de Rijksweg (A12) van Utrecht richting Arnhem (die uiteindelijk in 1947 wordt geopend). Tevens ligt Doorn vlakbij de spoorlijn Utrecht-Arnhem die in de 19e eeuw al werd aangelegd (zie afb. 14).

Naast de staf waren er ook (opleidings)kampen voor zowel de N.A.D. als de A.D.M. in Doorn. Op 21 oktober 1941 wordt de Technische School van de N.A.D. opgericht in huize "La Foret", waar ook de staf van de N.A.D. is gevestigd.³⁷ Iets ten oosten van huize "La Foret", op de plek van de huidige kazerne, wordt een N.A.D. kamp opgericht, "Woestduin" genaamd, zie kopje 'Kazerneterrein' (zie afb. 12).

In een brochure van de A.D.M. uit september 1943 wordt vermeld dat het mogelijk is om in "Kamp III te Doorn" een verkorte opleidingscursus te volgen.³⁸ Het is niet duidelijk waar "Kamp III" zich precies bevindt. Het lijkt niet aannemelijk dat het kamp voor vrouwen zich, net als het kamp voor mannen, op "Woestduin" bevindt. De A.D.M. kampen zijn vaak gevestigd in voorname onderkomens als buitenhuizen en villa's.³⁹

Kazerneterrein

Op de locatie van de huidige kazerne wordt in de Tweede Wereldoorlog een N.A.D.-kamp opgericht. Dit kamp wordt, net als het naastgelegen natuurbad en de weg, "Woestduin"

33 Hinkpink (website).

34 Wikipedia, Nederlandse Arbeidsdienst (website).

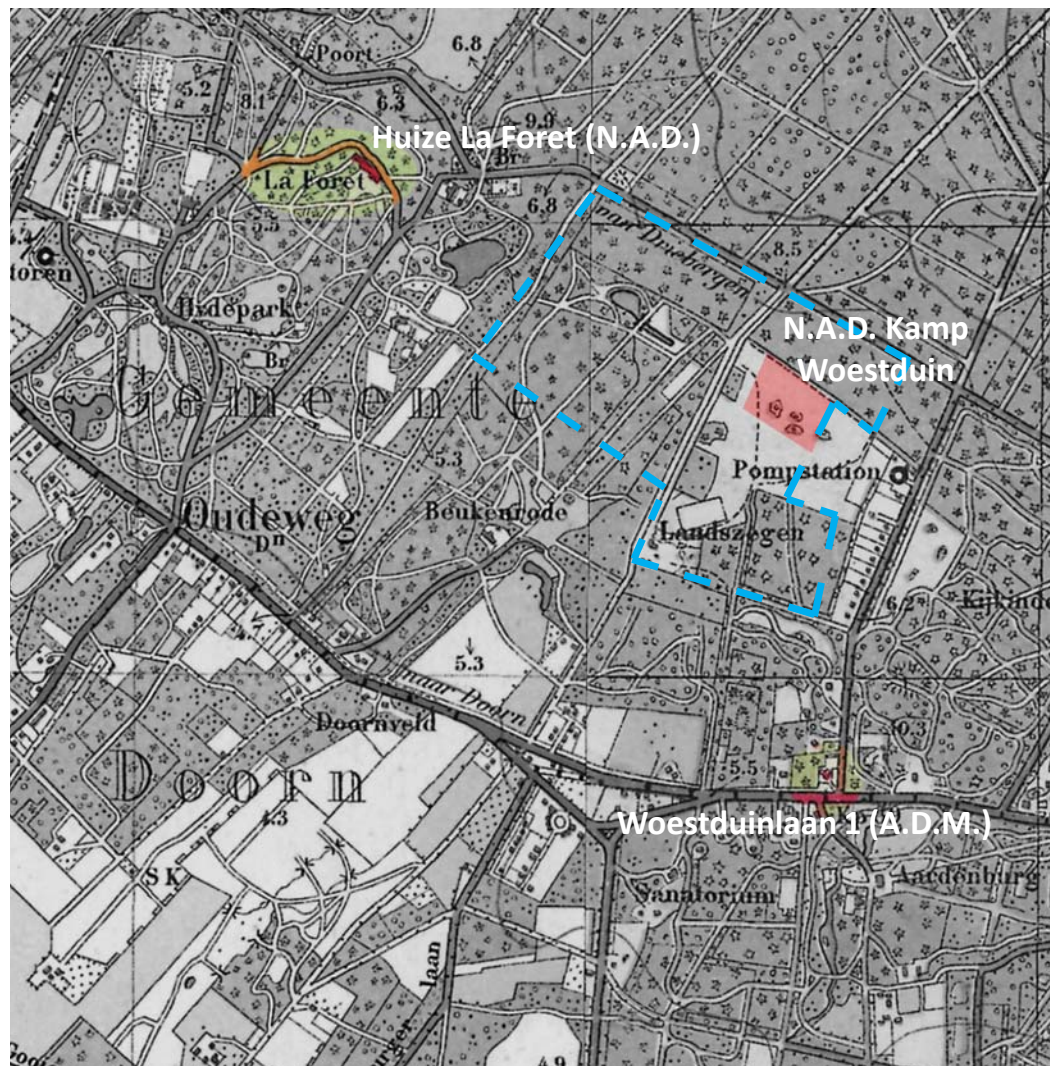
35 Huigen 1943, p. 3.

36 Delpher (website), bijvoorbeeld Algemeen Handelsblad, 12 september 1942.

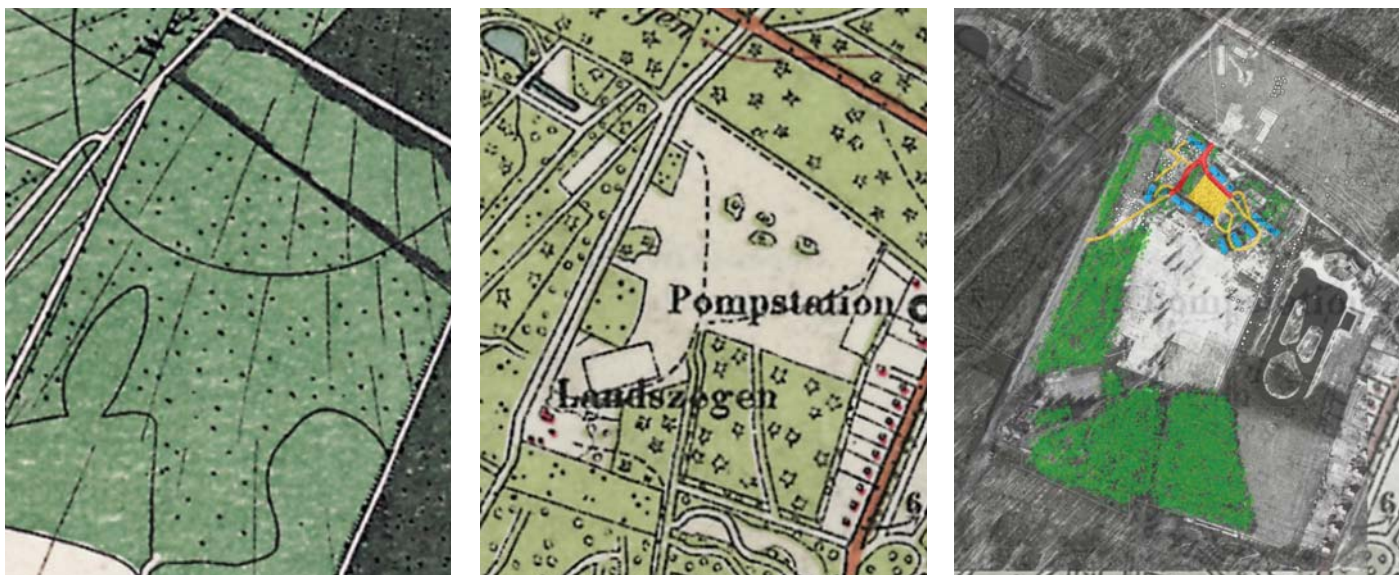
37 Delpher (website), Nieuwsblad van het Noorden, 22 oktober 1941.

38 Huigen, 1943, p. 33.

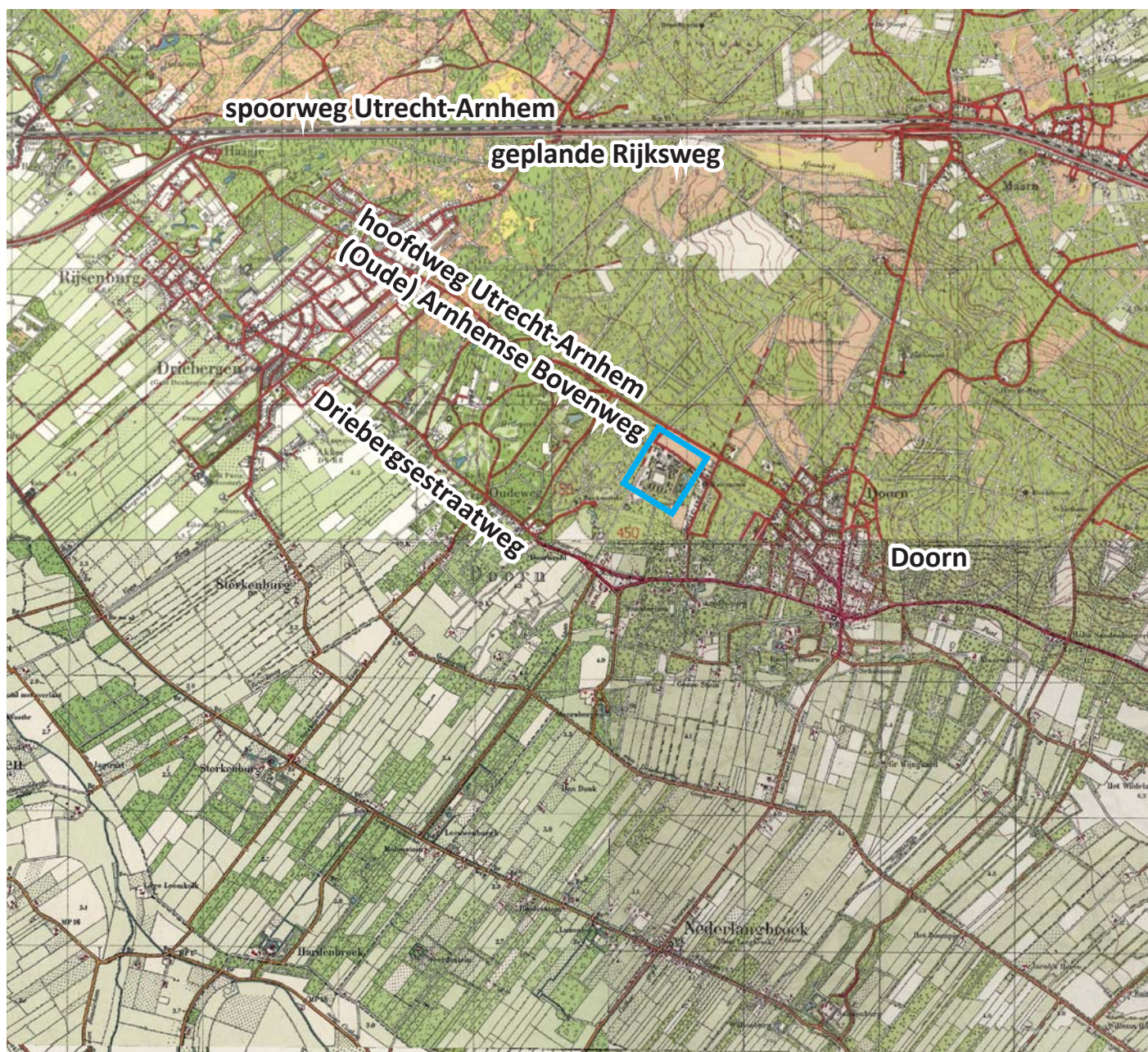
39 Hinkpink (website).

12. Kaart uit 1932, met daarop aangegeven Huize La Foret (staf van de N.A.D.), Woestduinlaan 1 (staf van de A.D.M.), in rood het terrein van het N.A.D.-kamp "Woestduin" (volgens een terreintekening uit 1946, zie afbeelding hiernaast) en in blauwe omlijnt het huidige kazerneterrein (inclusief bos) (Topotijdreis, website, bewerkt).

13. Ontwikkeling van de locatie van de huidige kazerne. Van bosgebied eind 19e eeuw (links, Topotijdreis, website), naar open terrein in verband met het waterpompstation na 1903 (midden, Topotijdreis, website), tot N.A.D.-kamp in de Tweede Wereldoorlog (rechts, Explosive Clearance Group 2016, p. 69).

14. Kaart uit 1952 (Topotijdreis, website). Op deze kaart staan aangegeven: de locatie van het kazerneterrein (in het blauwe kader), de (geplande) wegen en de spoorlijn van Utrecht naar Arnhem. Door deze (spoor)wegen is de locatie goed bereikbaar, wat meegespeeld zal hebben bij de keuze voor deze locatie.

genoemd. Het is onduidelijk wanneer dit kamp precies wordt opgericht en of dit direct te maken heeft met de vestiging van de staf van de N.A.D. in huize "La Foret".

In de Leeuwarder Courant van 24 maart 1942 wordt een N.A.D. kamp in Doorn genoemd als één van 'de bestaande kampen en die welke op 1 juni in gebruik zullen worden genomen'.⁴⁰ De naam "Woestduin" wordt hierbij echter niet vermeld.

Het is niet precies bekend waarom men deze locatie kiest voor het oprichten van een N.A.D.-kamp. De nabijheid van de staf van de N.A.D. speelt vermoedelijk mee, daardoor is de staf in ieder geval bekend met de locatie. Ook de centrale ligging van de locatie in het land en de goede bereikbaarheid zijn waarschijnlijk van belang, net als bij de locatiekeuze voor de staf.

Naast de goede bereikbaarheid zal ook meespelen dat de grond al in eigendom van de Domeinen is en dat het bos op deze locatie al gekapt is in verband met het waterpompstation (zie afb. 13). Zo kan het kamp direct ingericht worden en zijn zowel oefenterreinen in open veld als in het bos op korte afstand beschikbaar.

Op 29 juli 1943 staat in diverse Nederlandse kranten het

volgende bericht: 'Met ingang van 9 Augustus a.s. wordt bij den Nederlandschen Arbeidsdienst een eere-afdeeling geformeerd, die gelegerd zal worden in het N.A.D.-kamp "Woestduin" te Doorn. Deze eere-afdeeling zal worden gevormd uit de beste arbeidsmannen van alle afdeelingen. Behoudens bijzondere diensten zal deze eere-afdeeling het normale opleidingsprogramma volgen.'⁴¹

Op een kadastrale tekening van het terrein van vlak na de Tweede Wereldoorlog (1946) is de omvang van het voormalige N.A.D.-kamp Woestduin aangegeven, zie volgende paragraaf (zie afb. 17). Het stuk grond ten noorden van het kamp, waar nu het sportveld is, wordt door de N.A.D. gebruikt als oefenterrein.⁴² Het N.A.D.-kamp is vele malen kleiner dan het huidige kazerneterrein.

Op een luchtfoto van 15 maart 1945 is te zien hoe het N.A.D.-kamp is ingericht (zie afb. 15). Er staan elf langwerpige barakken op het terrein. De barakken lijken gegroepeerd om een exercitieplaats. Om de barakken heen zijn diverse loopgraven, vele schuilmangaten en wapenopstellingen te zien. Ten noorden van het kamp is een militair oefenterrein met onder andere een schietbaan aanwezig.⁴³

41 Delpher (website), bijvoorbeeld De Telegraaf, 29 juli 1943.

42 Archief Rijksgebouwendienst, dossier 1138AA.

43 Explosive Clearance Group 2016.

40 Delpher (website), Leeuwarder Courant, 24 maart 1942.

15. Luchtfoto van 15 maart 1945. In kleuren is een interpretatie van deze luchtfoto weergegeven (Explosive Clearance Group 2016, p. 69).

LEGENDA

- Onderzoekgebied
- Loopgraaf
- ▣ Geschutsopstelling
- Mangat
- Inslagkrater raket
- ▲ Wapenopstelling
- ▤ Barak

Ook buiten het terrein dat op de kadastrale tekening uit 1946 wordt aangeduid als N.A.D.-kamp zijn loopgraven, mangaten, wapen- en geschutsofstellingen te zien. Blijkbaar zijn ook de aangrenzende percelen deels gebruikt.

Ten zuidoosten van de barakken is een groep inslagkraters te zien. Het is niet bekend wanneer deze aanval heeft plaats gevonden. De loopgraaf met wapenopstellingen daar vlakbij zijn mogelijk het doelwit geweest.⁴⁴

De entree van het terrein ligt aan de noordkant, aan de weg tussen het kamp en het oefenterrein (de huidige Mariniersweg en voormalige handelsweg van Utrecht naar Keulen). Op het terrein splitst de weg zich in een weg langs de exercitieplaats naar het oosten en een weg rechtdoor naar het zuidwesten. Deze laatste weg zou een bestaand bospad kunnen zijn, het loopt buiten het kamp door tot aan de Stamerweg. Daarnaast zijn enkele smallere paden op de luchtfoto zichtbaar.

Het oefenterrein ten noorden van het kamp bestaat uit een open vlakte. Ook ten zuiden van het kamp is een open vlakte zichtbaar, westelijk van het Woestduinbad. Tussen deze open vlakte en de Stamerweg is een brede strook bos aanwezig. Ten zuiden van de open vlakte is ook bos aanwezig. Aan de Stamerweg ligt in het zuiden de villa Landzegen.

44 Explosive Clearance Group 2016.

16. Luchtfoto van 15 maart 1945 (Explosive Clearance Group 2016, p. 69). Op deze tekening is het volgende aangegeven:

- Hoofdweg
- Subwegen
- Groen (hoog, zoals bomen)
- Barakken

Op deze tekening staan de volgende gebouwen vermeld:

- 001a Wachtkamer? (zie 1949)
- 007 Studiekamer? (zie 1949)
- 008a Kamer voor 48 man? (zie 1949)
- 013a Kamer voor 20 onderofficieren? (zie 1949)
- 014 Kamer? (zie 1949)
- A ?
- B ?
- C Kamer voor 48 man? (zie 1949)
- D Kamer? (zie 1949)
- E Kamer? (zie 1949)

Gebouwen

In de interpretatie van de Explosive Clearance Group zijn elf langwerpige barakken weergegeven (zie afb. 15). Nadere bestudering van de luchtfoto, waarbij vooral goed op de schaduwen is gelet én ook naar latere plattegronden van het terrein is gekeken, geeft echter tien langwerpige barakken en twee kleinere vierkante barakken (zie afb. 16).

Hoe de barakken er precies uitzien is op deze luchtfoto niet zichtbaar. Wel is te zien dat het voornamelijk om langwerpige barakken met zadeldaken gaat. Ze lijken, gezien hun schaduwen, allen even laag. Vermoedelijk alleen een begane grond. Welke functies de verschillende barakken hadden is niet bekend.

Een N.A.D.-kamp bestaat volgens het artikel in de Leeuwarder Courant van 24 maart 1942 uit uitneembare houten barakken die de Duitse Arbeidsdienst beschikbaar heeft gesteld. Tevens wordt vermeld dat alle kampen zijn voorzien van elektriciteit, waterleiding en telefoon.⁴⁵

45 Delpher (website), Leeuwarder Courant, 24 maart 1942.

2.6 Periode 1946-1948

Omgeving

Na de oorlog wordt huize "La Foret" direct in gebruik genomen als repatriëringskamp voor de marine.⁴⁶ Het is niet bekend hoe lang het huis deze functie heeft. In 1963 wordt het huis verkocht aan blindeninstituut Barthimeus, het huis wordt in 1964 afgebroken.⁴⁷

Het pand van de A.D.M. aan de Woestduinlaan 1 staat er nog altijd. Het is niet bekend wat er na de oorlog met het pand gebeurd is.

Kazerneterrein

Het N.A.D.-kamp Woestduin blijft na de bevrijding eigendom van de Nederlandse staat, de N.A.D. was immers formeel een Nederlandse overheidsinstelling. Meteen na de oorlog wordt het terrein uitgebreid en ingericht als School Reserve Officieren Mariniers (S.R.O.M.). Al snel verandert de naam in School voor Aspirant Officieren der Mariniers (S.A.O.M.) en vlak daarna in Afdeling Mariniers.⁴⁸ Op documenten blijft de naam "Woestduin" echter ook nog lang in gebruik.

Het is niet duidelijk waarom men dit kamp kiest als locatie voor de Mariniers. Net als bij de locatiekeuze voor het N.A.D.-kamp zullen de centrale ligging, de goede bereikbaarheid, het feit dat het reeds eigendom is van het Rijk en dat het een relatief open terrein te midden van bossen is meespelen (zie afb. 14). Daarnaast is de aanwezigheid van een kamp met bestaande barakken een groot voordeel, omdat zo minder nieuwe barakken gebouwd hoeven te worden in een tijd van materiaalschaarste.

Op een terreintekening uit 1946 is te zien dat de kadastrale percelen A3839 en A2846 (ca 9 hectaren⁴⁹ bouwgrond) en de percelen A2271 en A1906 (2.64 are eigen weg) worden aangekocht van mevrouw Schröder voor een bedrag van

respectievelijk 5000 en 200 gulden per hectare. Het kamp wordt hiermee meer dan verdubbeld (zie afb. 17).⁵⁰

Door deze flinke uitbreiding wordt het kamp opnieuw ingericht, naar een ontwerp van de Rijksgebouwendienst (zie afb. 18). Er is weinig bekend over de achterliggende gedachte van dit ontwerp. Ook is niet bekend wie binnen de Rijksgebouwendienst de ontwerpers waren. Zoals in die tijd gebruikelijk, is er sprake van paviljoenbouw rondom een centrale appèl- of exercitieplaats. De functies worden zo veel mogelijk in afzonderlijke paviljoens gescheiden. Zo zijn er aparte barakken voor de wacht, de legering, de kantine, het bureel, etc.⁵¹ De werkzaamheden worden in 1946 gegund aan aannemersbedrijf N.V. Th. Smeulders.⁵²

Er wordt een nieuwe grotere exercitieplaats gemaakt op het nieuw aangekochte zuidelijke terrein. Rondom worden nieuwe barakken gebouwd. Van de N.A.D. barakken wordt slechts één langwerpige en één vierkante barak gesloopt, de rest wordt hergebruikt. Op de plek van deze twee gesloopte barakken komt een nieuwe barak die dienst doet als bioscoop/lesbarak.

De ingang van het terrein blijft op dezelfde plek, aan de Marieniersweg (zie afb. 18 en 30). Vanaf de entree loopt er een hoofdroute over het terrein, om de nieuwe exercitieplaats heen. Deze hoofdweg kent vele zijtakken, de subwegen, die soms rondlopen maar vaak ook doodlopen bij een barak. Direct ten westen van de entree is een parkeerplaats met nieuw gebouwde garage. Rond de entree zijn enkele barakken met specifieke functies als de wachtbarak (N.A.D.), de bioscoop/lesbarak (nieuw), het bureel (nieuw), de keuken (deels N.A.D., deels nieuw) en de kantine (nieuw). De kantine is prominent langs de noordzijde van de exercitieplaats gesitueerd.

Verder zijn er enkele legeringsbarakken rond de exercitieplaats te vinden (zie afb. 31). Ze liggen er als een soort lint omheen dat ten noorden van de exercitieplaats aan beide kanten doorloopt over het noordelijk deel van het

46 Delpher (website), Algemeen Handelsblad, 22 november 1945.

47 Met Van Loon Naar Buiten (website).

48 Dorpsgezicht Doorn (website).

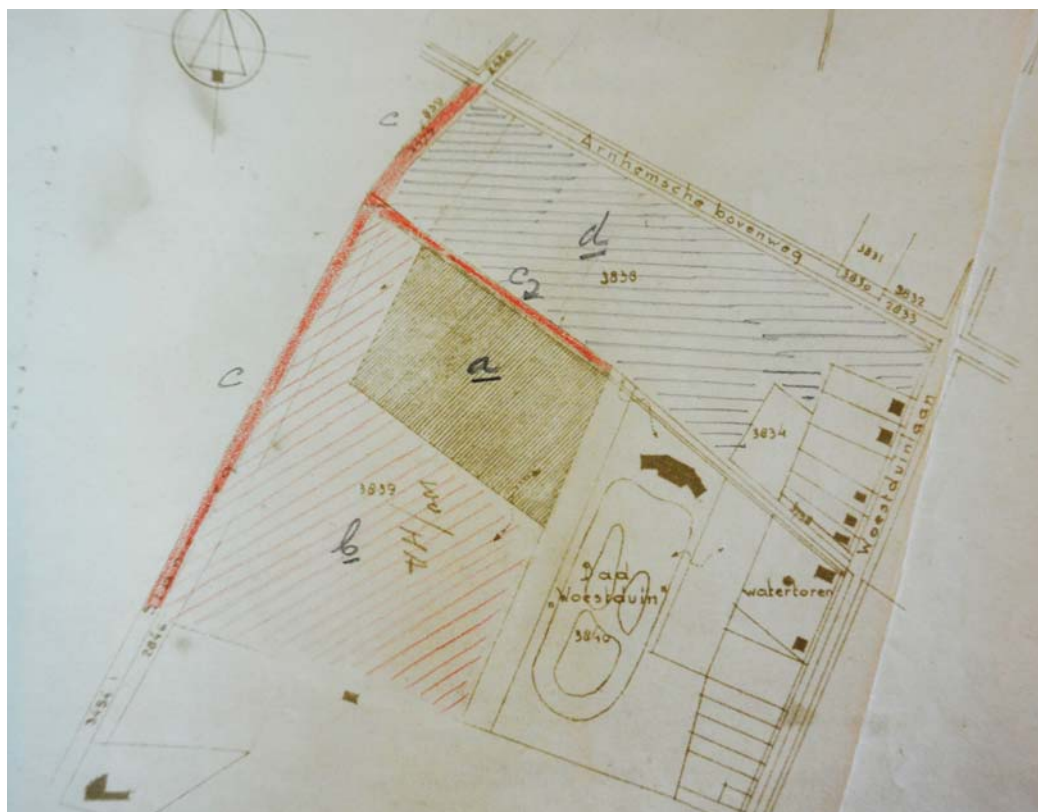
49 In koopcontract staat: 9.04.20 hectaren (Bron: Archief Rijksgebouwendienst, dossier 1138AA).

50 Archief Rijksgebouwendienst, dossier 1138AA.

51 Kruidenier 2007, p. 10.

52 Archief Rijksgebouwendienst, dossier 1138AA.

17. Terreintekening uit 1946, met daarop aangegeven het terrein van het voormalige N.A.D.-kamp (a), het op dat moment in gebruik zijnde terrein voor de kazerne (b), de Stamerweg (c), de huidige Mariniersweg (c) en het tegenover het kamp gelegen terrein dat bij de N.A.D. in gebruik was als pioniersterrein. Naast het kamp zijn tevens het natuurbad "Woestduin" en de watertoren aangegeven (Archief Rijksgebouwendienst, Dossier 1138AA).

terrein. Tussen de legeringsbarakken zijn op diverse plaatsen kleine barakken met sanitaire voorzieningen (privaten, wassen, spoelen en baden). In de rustige groene zuidwesthoek van het terrein bevinden zich naast elkaar de dokters- en ziekenbarak. In de noordoosthoek zijn nog een studiebarak (N.A.D.) en een kledingmagazijn aanwezig.

Het terrein is redelijk groen. De exercitieplaats is uiteraard een groot open terrein, maar aan elke kant wordt een rij bomen geplant. In de zuidwesthoek bevindt zich nog een gedeelte met bos. Op het noordelijk deel van het terrein zijn ook veel bomen te vinden, maar deze staan meer tussen de gebouwen dan dat ze echt een bos vormen (zoals in de zuidwesthoek).

Aan de noordkant wordt het terrein begrensd door de Mariniersweg en aan de westkant door de Stamerweg. De oostgrens wordt gevormd door het terrein van natuurbad Woestduin. In het zuiden ligt een bos; dit is dan ook de eerste kant waarnaar uitgebreid zal worden.

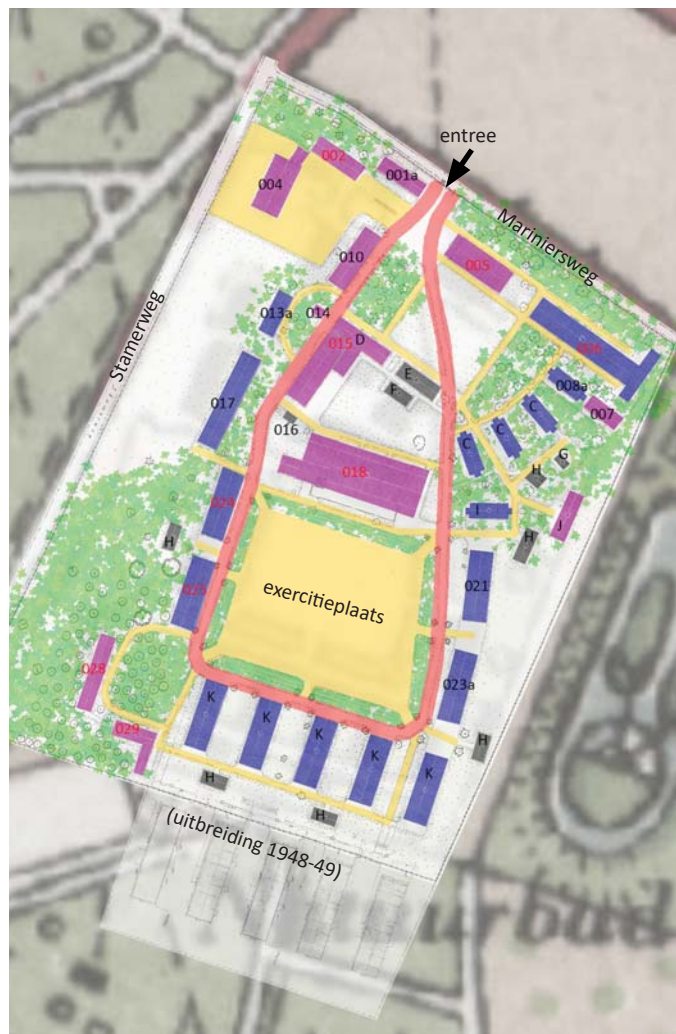
Gebouwen

Twee barakken van de N.A.D. worden gesloopt, de rest wordt in gebruik genomen door de Mariniers. Van de N.A.D. barakken is in 2016 niets meer aanwezig.

Het materiaal van de twee gesloopte barakken wordt vermoedelijk hergebruikt, vanwege de materiaalschaarste vlak na de oorlog. Zo staat in de opdrachtovereenkomst met aannemersbedrijf N.V. Th. Smeulers: *'De materialen van elders gesloopte barakken geschikt maken voor gebruik aan de op te richten barakken.'*⁵³ Het is echter niet zeker of het hierbij ook om de te slopen barakken van de N.A.D. gaat. Er wordt in april 1946 namelijk ook opdracht gegeven voor het *'ontgraven en sloopen van 9 houten onderkomens op het eiland Rozenburg, het spijkerschoon maken en sorteeren op afmeting van de afkomende materialen, het opnemen van aldaar aanwezige bestratingen en het schoonmaken van de uitkomende straatsteenen'*. Dit gebeurde allemaal ten behoeve van de uitbreiding van het Marinekamp Woestduin te Doorn.⁵⁴

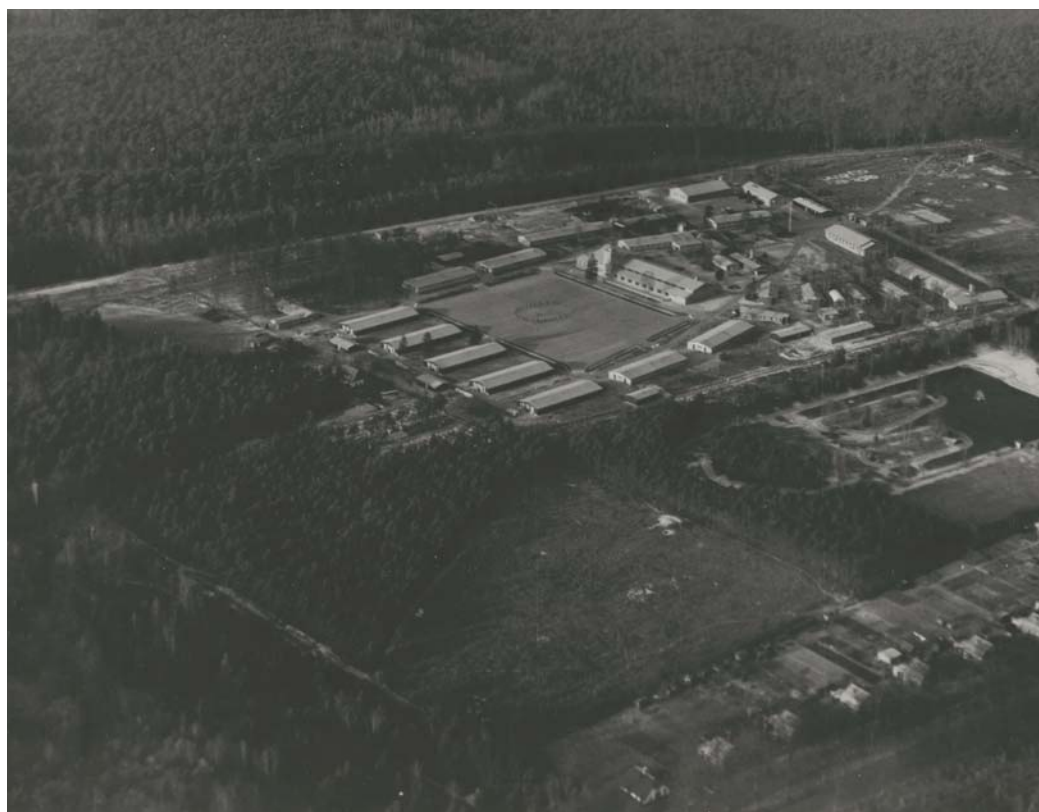
53 Archief Rijksgebouwendienst, dossier 1138AA.

54 Archief Rijksgebouwendienst, dossier 1138AA.

18. Ontwerptekening marinekamp Woestduin te Doorn, vergunning september 1949 (BWT Gemeente Utrechtse Heuvelrug, bewerkt). Op deze tekening is het volgende aangegeven:

- Hoofdweg over kazerneterrein
- Subwegen
- Groen (hoog, zoals bomen)
- Legeringsbarakken
- Sanitairbarakken
- Barakken met andere functies

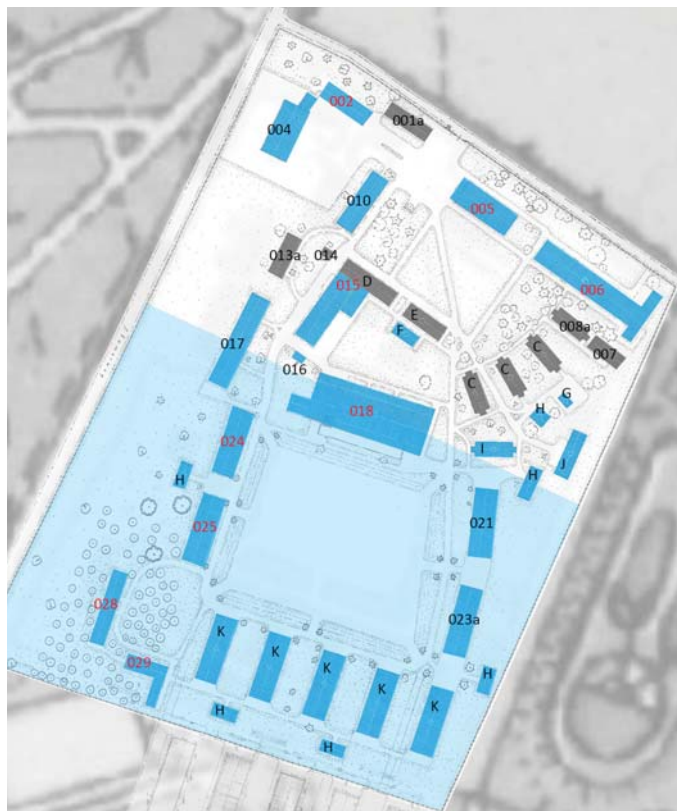

19. Luchtfoto van marinekamp Woestduin te Doorn, vermoedelijk gemaakt vlak na de oplevering eind jaren '40 (Collectie Mariniersmuseum 47216).

De architectuur van de barakken is heel uniform, maar toch ook zeer verschillend. Alle barakken hebben een langwerpige vorm en bestaan uit één bouwlaag onder een zadeldak met flauwe helling. In materialisering, detaillering en constructie zijn er echter verschillende groepen barakken te onderscheiden. Het enige echt afwijkende gebouw is de kantine (gebouw 018).

Op de terreintekening in afb. 21 is aangegeven welke barakken bij welke groep horen, op de volgende pagina worden de groepen met foto's en tekeningen geïllustreerd.

De eerste drie groepen bestaan uit legeringsbarakken. De rode groep wordt gevormd door N.A.D. barakken, sinds 1946 in gebruik als legeringsbarakken (zie afb. 23). Ze lijken allemaal aan twee kanten een entreeportaal te hebben. Van deze barakken is niets bewaard gebleven, ook geen foto's of tekeningen. De paarse groep wordt gevormd door vier stenen legeringsbarakken die evenwijdig aan beide zijanten van de exercitieplaats zijn gesitueerd (zie afb. 22). Het zijn stenen barakken met een houten kapconstructie met dragende middenstijl. De laatste groep legeringsbarakken (blauw) staan haaks op de zuidzijde van de exercitieplaats en zijn opgetrokken in hout (zie afb. 24). Ook van deze barakken is niets bewaard gebleven.

20. Ontwerptekening marinekamp Woestduin te Doorn, vergunning 30 september 1949 (BWT Gemeente Utrechtse Heuvelrug, bewerkt). De blauwe gebouw(delen) zijn gebouwd in de periode tussen 1946 en 1949. De rode cijfers zijn gebouwen die nog steeds aanwezig zijn. Op deze tekening staan de volgende gebouwen vermeld:

001a Wachtbarak (<1945)	018 Kantine (1947)
002, 004 Garage (1947)	021, 023a t/m 025 Barak 100 man
005 Bioscoop- en lesbarak (1946)	028 Ziekenbarak (1946)
006 Barak 40 onderofficieren (1948)	029 Doktersbarak
007 Studiebarak (<1945)	Gebouwen zonder nummer:
008a Barak voor 48 man (<1945)	E Badbarak (<1945)
010 Bureelbarak	F Spoelbarak
013a Barak voor 20 onderofficieren (<1945)	C Barak voor 48 man (<1945)
014 Kolenbarak (<1945)	G Privaatbarak
015+D Keukenbarak (D <1945)	H Privaat- en wasbarak
016 Privaatbarak	I Barak voor 48 man
017 Barak voor 40 onderofficieren	J Kledingmagazijn
	K Barak voor 100 man

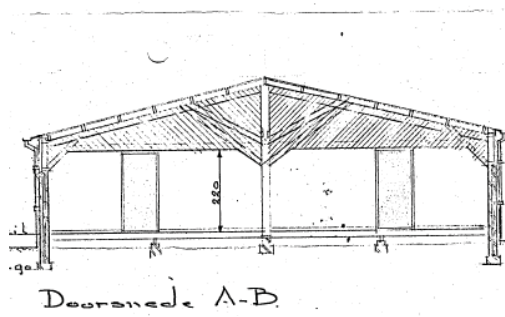
De groene groep wordt gevormd door een legeringsbarak voor onderofficieren, de keukenbarak en de ziekenbarak (zie afb. 25). Dit zijn alle drie stenen barakken met houten vakwerkspanten die de kap dragen. Deze barakken zijn alle drie nog aanwezig. Tot slot is er een gele groep van gebouwen die allemaal een andere constructie hebben en een grijze groep waarvan niet goed bekend is hoe ze eruit hebben gezien (dit zijn deels nog N.A.D. barakken). De barakken van de grijze groep zijn inmiddels alle gesloopt. In de gele groep zitten drie stenen barakken: de garagebarak met betonnen kappantelen (zie afb. 26), de bioscoop- en lesbarak met stalen vakwerkspanten (zie afb. 27) en de doktersbarak met dragende scheidingswanden (zie afb. 28). Tot slot hoort ook de kantine bij deze groep, al is dit een in meerdere opzichten afwijkend gebouw (het kan ook geen barak genoemd worden).

De kantine vormt het hart van het terrein en heeft een prominente plek aan de exercitieplaats (zie afb. 29). Het gebouw is opgetrokken uit steen en is hoger dan de rest van de gebouwen. Het gebouw bestaat aan de ene kant uit een grote zaal die met betonspanten wordt overspannen. Aan de andere kant bevinden zich twee verdiepingen met nevenfuncties. Boven de entree, aan de exercitieplaats, is een torentje aanwezig.

21. Terreintekening 1949 (BWT Gemeente Utrechtse Heuvelrug, bewerkt), met daarop aangegeven de qua architectuur verschillende groepen barakken. Op de volgende pagina zijn afbeeldingen van de verschillende groepen weergegeven. De groepen zijn:

- Rood: legeringsbarakken, materiaal en constructie niet bekend, waarschijnlijk aan beide kanten een entreeportaal (niets meer van aanwezig).
- Paars: stenen legeringsbarakken met houten gelamineerde gebogen spanten.
- Blauw: houten legeringsbarakken met houten kapconstructie met middenstijl (niets meer van aanwezig).
- Groen: stenen barakken met houten vakwerkspant.
- Geel 002: stenen barak met betonnen spanten.
- Geel 005: stenen barak met ijzeren vakwerkspanten.
- Geel 018: kantine van steen met betonnen spanten.
- Geel 029: stenen barak met dragende scheidingswanden.
- Grijs: niet bekend (niets meer van aanwezig).

22. Paarse groep: stenen barakken met houten kapconstructie met middenstijl. (Het entreeportaal op de linker foto is pas in 1961 toegevoegd, foto 2016) (Rechts: BWT Gemeente Utrechtse Heuvelrug).

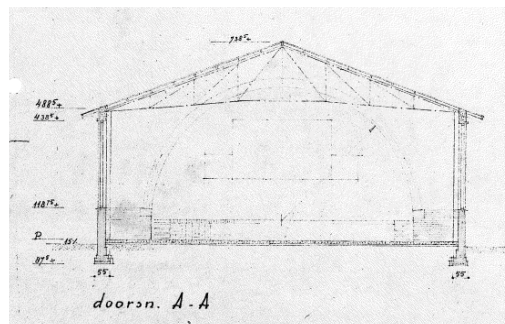

23. (Links) Rode groep op een luchtfoto (Collectie Mariniersmuseum 48622).

24. (Rechts) Blauwe groep: houten barakken met houten kapconstructie met middenstijl (RHC Beeldbank 10995, website).

25. Groene groep: stenen barakken met houten vakwerkspant, foto's 2016.

26. (Links) Gele groep, gebouw 002: stenen barak met betonnen spanten, foto 2016.

27. (Rechts) Gele groep, gebouw 005: stenen barak met ijzeren vakwerkspanten (BWT Gemeente Utrechtse Heuvelrug).

28. (Links) Gele groep, gebouw 029: stenen barak met dragende scheidingswanden, foto 2016.

29. (Rechts) Gele groep, gebouw 018: kantine van steen met betonnen spanten, met op de voorgrond de exercitieplaats (RHC Beeldbank 10986, website).

30. (Links) Entree, met aan de linkerkant barak 005 (RHC Beeldbank 10984, website).

31. (Rechts) Exercitieplaats met op de achtergrond links barakken uit de paarse groep en rechts barakken uit de blauwe groep (RHC Beeldbank 10994, website).

2.7 Periode 1949-1963

Landgoed

Het landgoed Beukenrode wordt in 1950 overgenomen door de Broeders van Onze Lieve Vrouwen van Lourdes. Het landgoed wordt niet langer bewoond door een familie. De Broeders beginnen op het terrein een internaat voor jongens van 12 tot 18 jaar met aanpassingsproblemen. Er worden vijf paviljoens gebouwd en de nodige ondersteuningsgebouwen.⁵⁵

Op het noordelijk deel van het landgoed wordt niet gebouwd. Het is niet bekend in hoeverre het parkbos op het noordelijk deel van het landgoed door het internaat gebruikt wordt voor bijvoorbeeld buitenactiviteiten. In de padenstructuur zijn weinig tot geen veranderingen te zien.

Kazerneterrein

In 1948 wordt opnieuw een stuk grond aangekocht, ten zuiden van de kazerne. De kazerne wordt hiermee fors uitgebreid (zie afb. 32). Al snel wordt het middelste deel van dit nieuwe terrein bebouwd met rijen barakken, die in lijn met de rij legeringsbarakken aan de zuidkant van de exercitieplaats komen te staan. Het oostelijk deel van het nieuwe terrein

wordt ingericht als tentenkamp.

In de zuidwesthoek van het nieuwe terrein ligt de villa Landzegen. Deze villa uit ca. 1900 is vanaf nu onderdeel van de kazerne. Ten noorden van de villa worden drie lange barakken met opslagfunctie gebouwd.

Ondanks deze forse uitbreiding van het terrein verandert de hoofdstructuur niet (zie afb. 34). Om het nieuwe terrein te ontsluiten wordt een aantal subwegen toegevoegd, maar de hoofdweg blijft ongewijzigd. De legeringsbarakken liggen niet meer enkel als een lint om de exercitieplaats, maar bevinden zich nu ook vooral op het nieuwe deel van het terrein. Hier worden ook zeven leslokalen gebouwd. Eerder was er slechts één lesgebouw, dat ook dienst deed als bioscoop, en een studiebarak. Op het nieuwe terrein wordt ook een aantal magazijnen/opslagbarakken geplaatst en enkele barakken met andere functies.

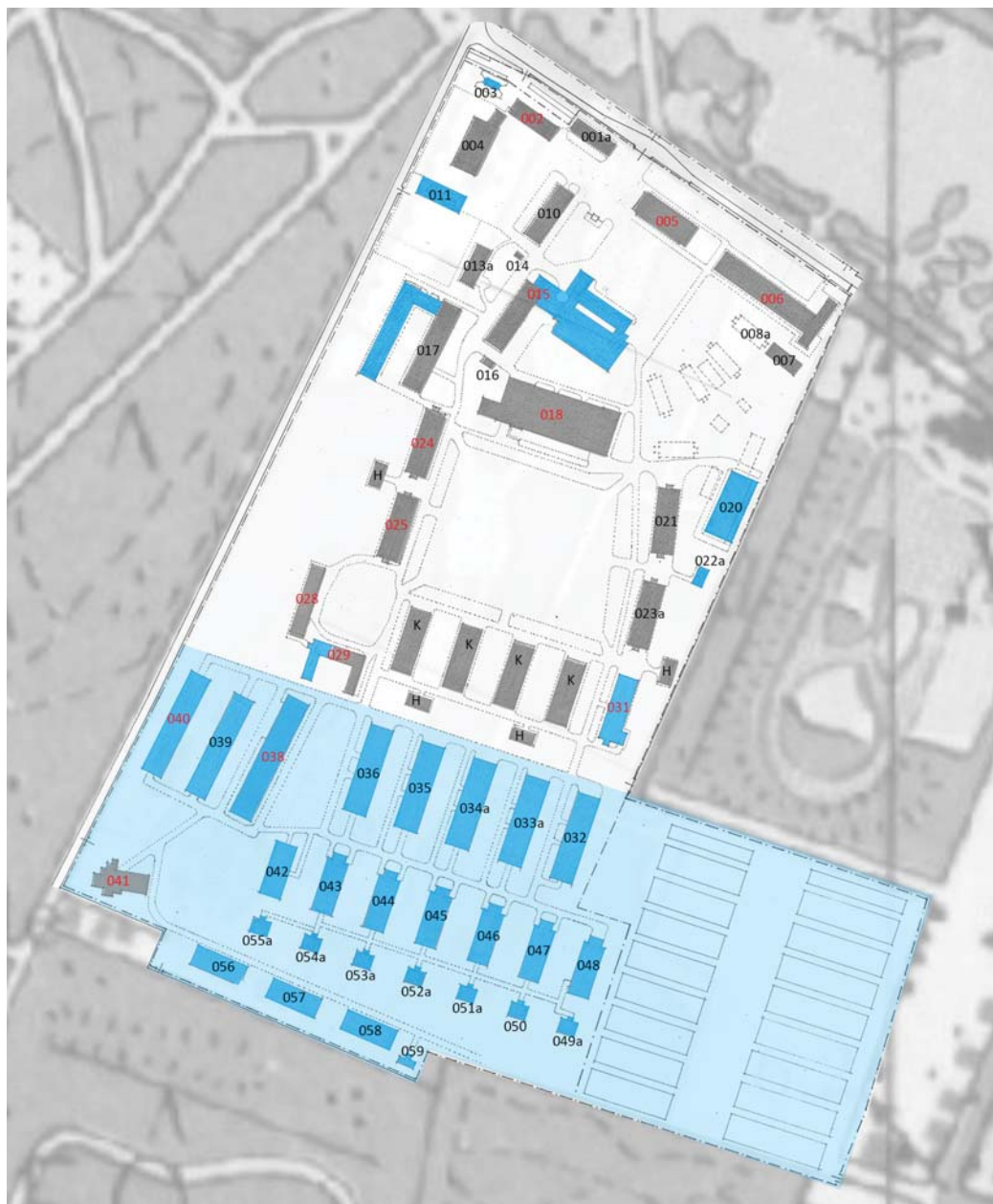
In de noordoosthoek van het terrein wordt een aantal barakken afgebroken, hier blijft een open gebied met bomen achter. In de noordwesthoek worden de garage en de bijbehorende parkeerplaats uitgebreid.

Het middelste deel van het nieuwe terrein bevat veel bomen tussen de barakken en heeft daardoor een groen karakter. Aan de west- en oostkant hiervan is het terrein meer

⁵⁵ Buitenplaatsen in Nederland (website).

32. *Situatietekening van het terrein in 1963 (BWT Gemeente Utrechtse Heuvelrug, bewerkt). Het lichtblauwe gebied in het zuiden is de uitbreiding van 1948-49. De blauwe gebouw(delen) zijn gerealiseerd in de periode tussen 1949 en 1963. De rode cijfers zijn gebouwen die nog steeds aanwezig zijn. Op de tekening staan de volgende gebouwen aangegeven:*

- 001a Wachtbarak (<1945)
- 002, 004 Garage (1947)
- 003 Munitieberging (1949)
- 005 Bioscoop- en lesbarak (1946)
- 006 Barak 40 onderofficieren (1948)
- 007 Magazijnbarak (<1945)
- 008a Magazijnbarak (<1945)
- 010 Bureelbarak (<1949)
- 011 Garage
- 013a Divisiebarak (<1945)
- 014 Kachelberging (<1945)
- 015 Keukengebouw met eetzaal (<1949, uitbreiding 1952)
- 016 Magazijnbarak (<1949)
- 017 Onderofficieren barak (<1949, uitbreiding 1949)
- 018 Cantine (1947)
- 020 Wapenkamer (1963)
- 022a Kantoor R.G.D.
- 021, 023a t/m 025 Legering (<1949, verbouw 1961)
- 028 Ziekenbarak (1946)
- 029 Doktersbarak (<1949, uitbr. 1961)
- 031 Verbindingsdienst (1963)
- 032 t/m 036 Barak voor 96 man (1948)
- 038 Magazijn (1962)
- 039 Mobilisatieuitrusting (1951)
- 040 Magazijn (1951)
- 041 Witte huis (ca. 1900)
- 042 Badbarak (1951)
- 043 A.Z.O. barak (1951)
- 044 t/m 047 Barak voor 96 man (1951)
- 048 Kerk (1951)
- 049 t/m 055 Leslokaal (1951)
- 056 t/m 058 Mobilisatieopslag
- 059 Gaskamer (<1951)
- Gebouwen zonder nummer:
 - H Privaat- en wasbarak (<1949)
 - K Barak voor 100 man (<1949)

open. Het tentenkamp is een open vlakke. Bij het Witte Huis (de villa Landzegen) staan wel enkele bomen.

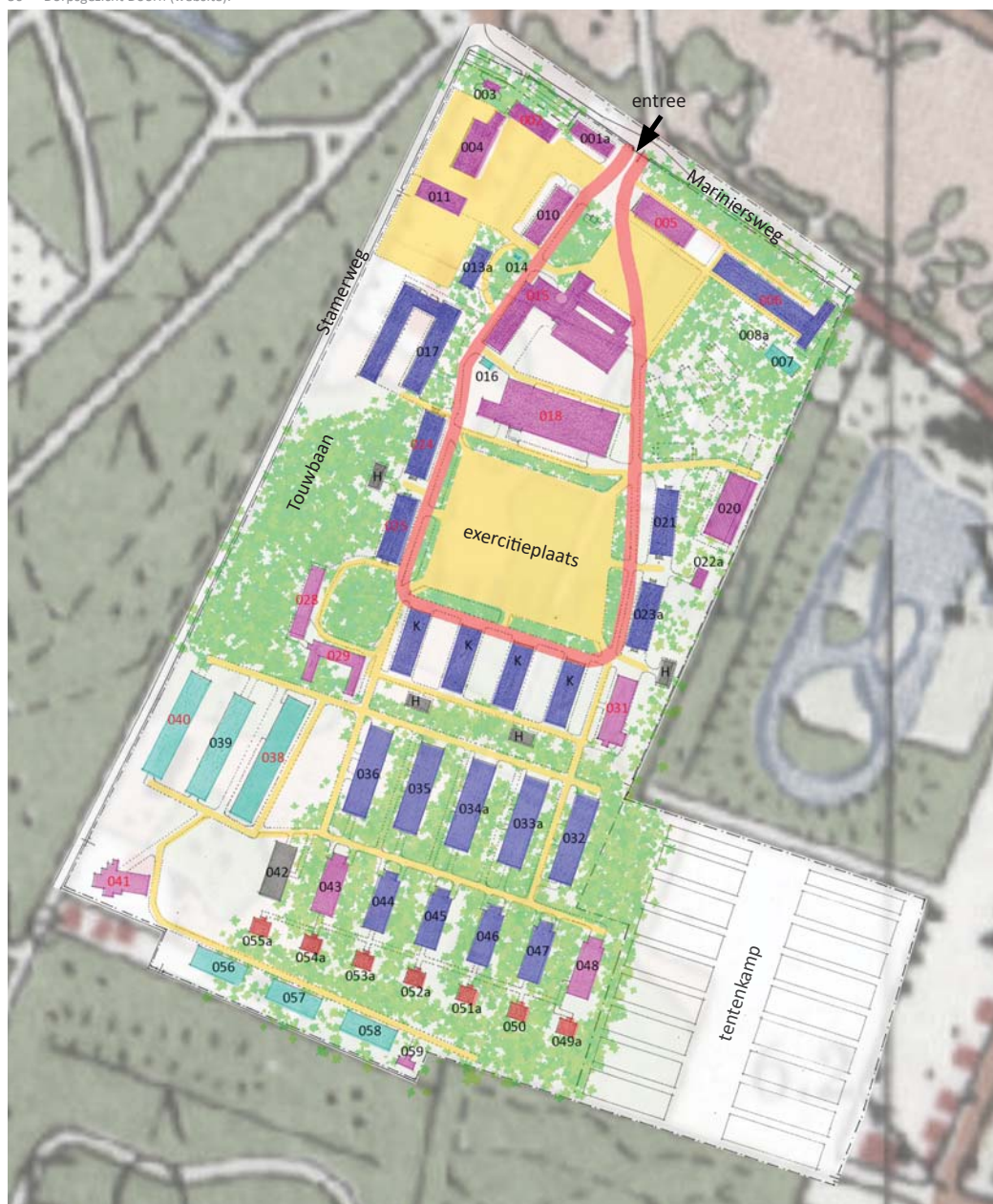
Ten zuiden van gebouw 017, op het westelijk deel van het terrein, wordt een touwbaan in de bestaande bomen gerealiseerd.

In 1955 verandert de naam van de kazerne in Van Braam Houckgeestkazerne, vernoemd naar F.A. van Braam Houckgeest die tussen 1881 en 1891 commandant van het Korps Mariniers was. In 1956 krijgt de kazerne het embleem met de spreuk "Sans Reproche" (Zonder Verwijt), dat is afgeleid van het familiewapen van Van Braam Houckgeest.⁵⁶

Gebouwen

In 1948 wordt op het nieuwe deel van het terrein eerst een rij van vijf legeringsbarakken gebouwd, elk voor 96 man (zie afb. 36). Deze barakken lijken veel op de al aanwezige barakken aan weerszijden van de exercitieplaats. Ze zijn ook langwerpig van vorm, bestaan uit één bouwlaag onder een flauw hellend zadeldak en worden uitgevoerd in steen. De indeling is echter anders. De al aanwezige barakken bevatten alleen slaapzalen, terwijl de nieuwe barakken een indeling kennen met aan de uiteinden slaapzalen en in het midden een leslokaal. Tevens

56 Dorpsgezicht Doorn (website).

34. Situatietekening van het terrein in 1963 (BWT Gemeente Utrechtse Heuvelrug, bewerkt). Op deze tekening is het volgende aangegeven:

- Hoofdweg over kazerneterrein
- Subwegen
- Groen (hoog, zoals bomen)
- Legeringsbarakken
- Sanitairbarakken
- Lesbarakken
- Magazijnen
- Barakken met andere functies

zijn deze barakken voorzien van privaten en waslokalen, deze bevinden zich tussen de slaapzalen en het leslokaal (zie afb. 37).

In 1949 wordt de barak voor onderofficieren (gebouw 017) uitgebreid met twee extra vleugels waardoor een U-vorm ontstaat. Op de uiterste noordwesthoek van het terrein wordt een kleine munitieberg (bunker) gebouwd.

33. Foto van het terrein in ca. 1963 (Collectie Mariniersmuseum 47219).

Een paar jaar later in 1951 wordt wederom een rij barakken toegevoegd. Het gaat om een rij van zeven barakken met achter elke barak een leslokaal (zie afb. 38). Het zijn stalen barakken die qua vorm hetzelfde zijn als de al aanwezige barakken. Er zijn vier legeringsbarakken, een badbarak, een A.Z.O. barak⁵⁷ en een kerk. Geen van deze barakken is nog aanwezig. De leslokalen zijn Romneyhuts (zie afb. 39).⁵⁸ Naast deze Romneyhuts worden in 1951 ook twee Romneyloodsen op het terrein gebouwd, geschonken door het Amerikaanse leger.⁵⁹ Van de Romneyhuts en -loodsen is tegenwoordig nog één loods over.

In 1952 wordt de keukenbarak uitgebreid. De keuken wordt vergroot en er komt een grote eetzaal bij. De eetzaal lijkt qua vormgeving en constructie op de kantine, maar is in detaillering toch anders uitgevoerd.

De doktersbarak wordt in 1961 van een extra vleugel voorzien, de vormgeving sluit naadloos aan bij de al bestaande doktersbarak. In 1962 wordt naast de twee Romneyloodsen nog een magazijn gebouwd. Dit magazijn krijgt dezelfde vorm als de barakken, wordt opgetrokken in metselwerk en van gelamineerde houten kasspannen voorzien.

Weer een jaar later, in 1963, wordt één van de houten barakken uit de periode 1946-48 gesloopt om plaats te maken voor een barak voor de verbindingdienst. Qua hoofdvorm en afmeting is dit gebouw ongeveer hetzelfde als de gesloopte barak, maar het wordt van steen gebouwd in plaats van in

57 Het is niet duidelijk wat met de afkorting A.Z.O. bedoeld wordt. Mogelijk is het een schrijffout en zou het A.R.O. (Aspirant Reserve Officier) moeten zijn, een term die later meer voorkomt.

58 Romney is een geprefabriceerd bouwstelsel waarmee gebouwen in de vorm van een half liggende cilinder gemaakt worden. De constructie bestaat uit stalen gebogen spanten die bekleed worden met gegolfde staalplaten (Wikipedia, Romneyloods).

59 Archief Rijksgebouwendienst, dossier 1138AA.

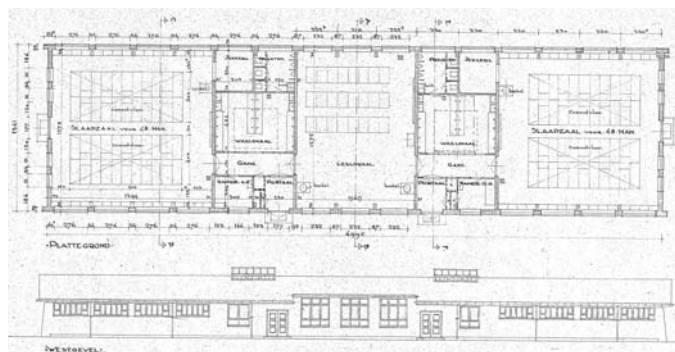
35. Situatietekening van het terrein in 1963 met daarop de bouwfasering tussen 1948 en 1963 aangegeven (BWT Gemeente Utrechtse Heuvelrug, bewerkt). De grijze gebouwen stonden er al voor 1948. Van de turquoise gebouwen is geen exact bouwjaar bekend; wel dat ze tussen 1948 en 1963 zijn gebouwd.

hout. Het gebouw wordt voorzien van dezelfde gelamineerde houten kasspannen als het magazijn dat een jaar eerder werd gebouwd. In 1963 wordt ook een wapenkamer gebouwd, het is niet bekend hoe dit gebouw er precies uitziet. Dit gebouw staat er niet meer.

Tot slot zijn er een aantal gebouwen waarvan niet precies bekend is wanneer ze tussen 1948 en 1963 gebouwd zijn. Het gaat hierbij om de uitbreiding van de garage in de noordwesthoek. Dit is een barak van één bouwlaag onder een flauw hellend zadeldak, verder is hierover niets bekend. En om een viertal gebouwen tegen de zuidgrens van het nieuwe terrein. Dit zijn drie rechthoekige magazijnen en een kleine gebouwtje dat dienst doet als gaskamer. Geen van deze gebouwen staat er nog.

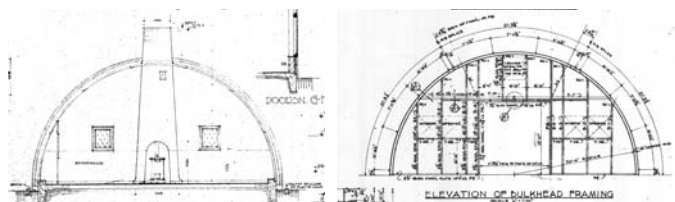
36. Foto van de barakken uit 1948 (RHC Beeldbank 10998, website).

37. Plattegrond en geveltekening van de barakken uit 1948 (BWT Gemeente Utrechtse Heuvelrug).

38. Foto van de barakken (rechts) en de leslokalen (links) uit 1951 (RHC Beeldbank 11001, website).

39. Tekeningen van een Romneyhut als leslokaal (links) en een Romneyloods als magazijn (rechts), beide uit 1951 (BWT Gemeente Utrechtse Heuvelrug).

2.8 Periode 1964-1978

Kazerneterrein

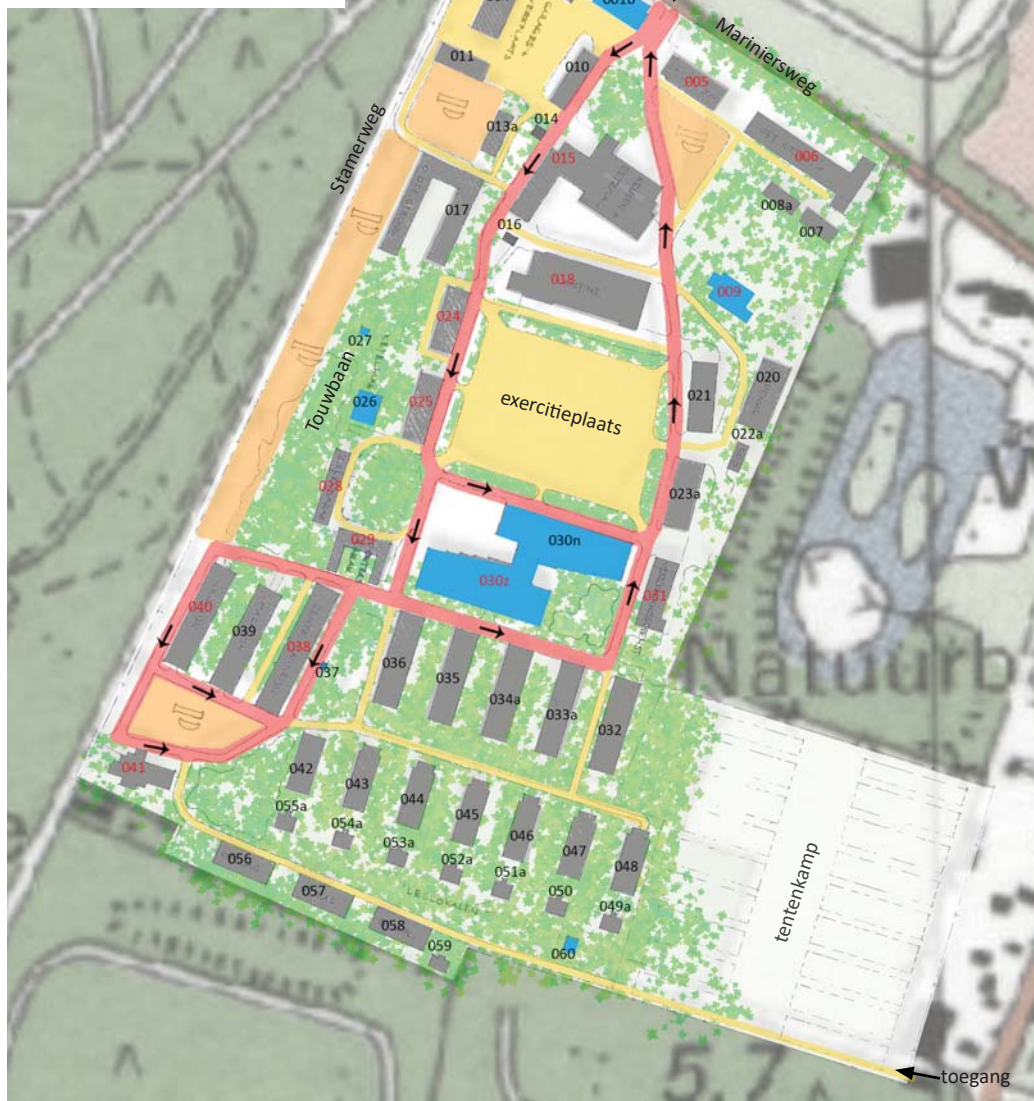
In de loop der tijd gaat het verkeer en daarmee ook het parkeren een steeds belangrijker stempel drukken op de inrichting van het terrein. In 1974 wordt er langs de zuidelijke grens van het terrein een nieuwe weg aangelegd. Deze weg loopt door tot een nieuwe toegang tot het terrein die uitkomt op een zijstraatje van de Woestduinlaan.⁶⁰ De hoofdentree blijft echter aan de noordkant bij de Mariniersweg, waardoor deze nieuwe weg niet meer dan een subweg wordt (zie afb. 40).

Op een terreintekening uit 1974 is deze nieuwe weg aangegeven en worden tevens de andere wegen en de rijrichtingen weergegeven. Door het aanleggen van de nieuwe weg is de hoofdweg over het terrein uitgebreid. Er is een extra lus onder de exercitieplaats gemaakt en rond de loodsen bij het Witte Huis. Deze lus sluit op de nieuwe weg aan. Deze informatie is hieronder op een terreintekening uit 1978 weergegeven.

In 1977-78 wordt een infrastructuurplan voor de kazerne opgesteld. Hierin wordt aangedrongen op aanpassing omdat zowel terrein als diverse gebouwen niet meer aan de eisen van dat moment voldoen.⁶¹ Deze aanpassingen worden

60 RHC Zuidoost Utrecht, 267 inv. 744.
61 Archief Rijksgebouwendienst, dossier 1128A.

- Hoofdweg over kazerneterrein
- Subwegen
- Parkeerplaatsen
- Groen (hoog, zoals bomen)
- Gebouwen
- Gebouwen 1963-1978

in de jaren daarna uitgevoerd, ze worden in de volgende paragraaf besproken. In het plan staat echter vermeld dat de parkeervoorzieningen voor personenauto's reeds gereed zijn. Hiermee worden waarschijnlijk de parkeerplaatsen op de tekening uit 1978 bedoeld (zie afb. 40). Die bevinden zich voornamelijk langs de Stamerweg, aan de westkant van het terrein. Ook voor het Witte Huis is een parkeerplaats ingericht.

Het oefenterrein ten noorden van het kazerneterrein wordt eind jaren '60 deels ingericht als sportveld, met onder andere een atletiekbahn (zie afb. 41). De touwbaan blijft gesitueerd in het bos op het westelijk deel van het terrein (zie afb. 43). Bij de touwbaan wordt een klimtoren (gebouw 027) gebouwd (zie afb. 43). Gebouw 005, vlak bij de hoofdentree en het sportveld, wordt sinds 1966 naast filmzaal ook gebruikt als sporthal. Al levert de iets schuin lopende filmzaalvloer bij sommige sporten oneerlijke situaties op.⁶²

Gebouwen

Er worden in deze periode maar weinig gebouwen gesloopt en gebouwd. Maar de nieuwe gebouwen die neergezet worden zijn qua architectuur wel totaal anders dan de barakken tot nu toe. Men kijkt af van de langwerpige barakken van één bouwlaag

62 Interview met B. van Lierop.

40. Terreintekening uit 1978 (BWT Gemeente Utrechtse Heuvelrug, bewerkt). De blauwe gebouwen zijn gebouwd in de periode tussen 1963 en 1978. De rode cijfers zijn gebouwen die nog steeds aanwezig zijn. Op de tekening staan de volgende gebouwen vermeld:

- 001b Wachtgebouw (1968)
- 002, 004 Garage (1947)
- 003 Munitieberging (1949)
- 005 Filmzaal/sporthal (1946)
- 006 Officiers gebouw (1948)
- 007 Magazijnbarak? (<1945)
- 008a Magazijnbarak? (<1945)
- 009 Onderofficieren gebouw (1976)
- 010 Bureelbarak (<1949)
- 011 Garage (1949-1963)
- 013a Divisiebarak? (<1945)
- 014 Kachelberging? (<1945)
- 015 Keukengebouw met eetzaal (<1949, uitbreiding 1952)
- 016 Magazijnbarak? (<1949)
- 017 Onderofficieren (<1949, uitbr. '49)
- 018 Kantine (1947)
- 020 Wapenkamer (1963)
- 022a Kantoor R.G.D. (1949-1963)
- 021, 023a t/m 025 Legering (<1949, verbouw 1961)
- 026 Ketelhuis (1965)
- 027 Klimtoren
- 028 Ziekenbarak (1946)
- 029 Doktersbarak (<1949, uitbr. 1961)
- 030z+n Legeringsgebouw (1968)
- 031 Verbindingsdienst (1963)
- 032 t/m 036 Barak voor 96 man (1948)
- 037 Zendergebouw
- 038 Centraal magazijn (1962)
- 039 Magazijn (1951)
- 040 Magazijn (1951)
- 041 Witte huis (ca. 1900)
- 042 Badbarak? (1951)
- 043 A.Z.O. barak? (1951)
- 044 t/m 047 Barak voor 96 man (1951)
- 048 Kerk? (1951)
- 049 t/m 055 Leslokaal (1951)
- 056 t/m 058 Opslag (1949-1963)
- 059 Gaskamer (<1951)
- 060 ?

met een flauw hellend zadeldak. In plaats daarvan worden gebouwen in andere vormen, van meer dan één bouwlaag en met platte daken neergezet. Ook worden meer verschillende materialen toegepast, zoals andere kleuren baksteen, grotere oppervlakken glas, betonsteen en glad beton. Tot slot wordt voor het eerst een gebouw niet door de Rijksgebouwendienst ontworpen, maar door een externe architect (F.C. de Weger).

In 1965 wordt ten westen van gebouw 025 een ketelhuis gebouwd (026), deze is inmiddels weer gesloopt. In het bos bij het ketelhuis, waar ook de touwbaan is, wordt een klimtoren (gebouw 027) gebouwd. De klimtoren wordt gemaakt van een op zijn kant gezette Baileybrug (zie afb. 43).⁶³

Aan de zuidkant van de exercitieplaats wordt in 1968 een rij barakken gesloopt om plaats te maken voor een groot nieuw legeringsgebouw van één bouwlaag in gele baksteen met een plat dak (gebouw 030). Dit gebouw wordt ontworpen door het Rotterdamse architecten- en ingenieursbureau ir. F.C. de Weger.⁶⁴

In 1968 wordt eveneens een nieuw wachtgebouw neergezet op de locatie van de oude wachtbarak. Dit nieuwe wachtgebouw (gebouw 001b) telt twee bouwlagen en is opgetrokken in gele en zwarte baksteen, maar is verder traditioneel langwerpig en heeft een flauw hellend zadeldak (zie afb. 44).

Ten noorden van gebouw 021 wordt in 1976 een accommodatie voor onderofficieren gebouwd (gebouw 009). Dit gebouw telt twee verdiepingen onder een plat dak. De gevels zijn opgetrokken in betonsteen en deels bekleed met hout (zie afb. 44).

63 Interview met B. van Lierop.
64 BWT Gemeente Utrechtse Heuvelrug.

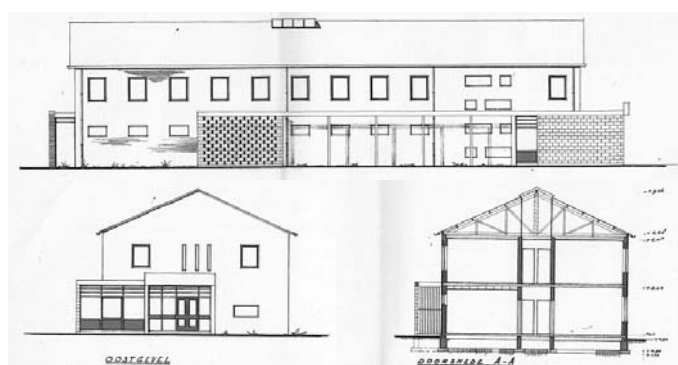
42. Het oefenterrein met hindernisbaan.

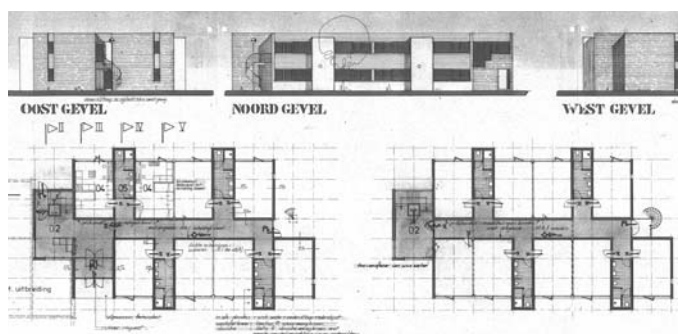
43. De touwbaan in ca. 1955 en de verticale Baileybrug als klimtoren (Collectie Mariniersmuseum 61533 en 37039).

41. Luchtfoto van het kazerneterrein rond 1978 (RHC Zuidoost Utrecht, 267 inv. 744).

44. Bouwtekening wachtgebouw (001b), 1968 (BWT Gemeente Utrechtse Heuvelrug).

45. Bouwtekening accommodatie onderofficieren (009), 1976 (BWT Gemeente Utrechtse Heuvelrug).

2.9 Periode 1979-1990

Landgoed

In 1980 komt het landgoed Beukenrode in bezit van de Augustinus Stichting. Zij nemen het jongensinternaat over van de Broeders van Onze Lieve Vrouw van Lourdes. Tot eind jaren '90 behoudt het landgoed deze functie.⁶⁵

Kazerneterrein

Op het kazerneterrein vinden in deze periode verschillende wijzigingen plaats. Het infrastructuurplan uit 1977/78 vormt hiervoor de basis. Daarin wordt gesteld: *'Het thans aanwezige onroerend goed bij en de infrastructuur van de Van Braam Houckgeestkazerne te Doorn voldoen niet of zullen in de toekomst niet meer voldoen aan de eisen'*. Dit komt mede door de hogere eisen voor milieuzorg.⁶⁶

Een belangrijkere oorzaak is echter het veranderende functioneren van de kazerne. Tot begin jaren '70 fungeert de kazerne als thuisbasis; alle mannen zijn full time aanwezig op de kazerne en oefenen op diverse terreinen in de directe omgeving. Begin jaren '70 vindt de omslag van thuisbasis naar uitvalsbasis plaats. De mannen gaan steeds vaker op missie of oefening in het buitenland, zodat ze in alle omstandigheden getraind kunnen worden. Ze zijn nog slechts vier maanden per jaar op de basis. Deze verandering vraagt om een ander soort huisvesting.⁶⁷

Tot slot zorgen ook de veranderde eisen aan legering (meer privacy) en de uitgebreidere uitrusting van de mannen (in verband met de buitenland oefeningen) voor de behoefte aan een ander soort gebouwen.⁶⁸ De legeringsgebouwen bestonden voorheen uit grote slaapzalen met een kast per marinier (zie afb. 46 links). De nieuwe legeringsgebouwen worden ontworpen met kamers voor twee of vier personen

en veel meer kastruimte. Gebouw 030 uit 1968 is hier een eerste voorbeeld van, al zijn de sanitaire voorzieningen hier nog op één centrale plek (zie afb. 46 midden). Het volgende legeringsgebouw is gebouw 009 in 1976, hier is een badkamer per twee legeringskamers aanwezig (zie afb. 46 rechts). Bij nog latere legeringsgebouwen is elke (twee- of vierpersoons)kamer van een eigen badkamer voorzien.

Het infrastructuurplan uit 1977/78 bestaat uit een aantal afzonderlijke bouwstromen die onafhankelijk van elkaar uitgevoerd kunnen worden. Elke bouwstroom bestaat uit een aantal bouwfasen.⁶⁹ In 1978 is dit uitgewerkt tot drie deelplannen:

- Deelplan I: Legerings-, eet- en recreatievoorzieningen voor officieren en onderofficieren.
- Deelplan II: Les-, garage-, stallings- en opslagfaciliteiten.
- Deelplan III: Legeringsaccommodatie voor korporaals en manschappen.⁷⁰

De bouwstromen en fasen worden in afbeelding 47 weergegeven. Met kleuren zijn de verschillende deelplannen aangegeven. Achter elke bouwfase is aangegeven over welk gebouw dit gaat en of en wanneer de werkzaamheden zijn uitgevoerd. In terreintekeningen daaronder is dit schematisch weergegeven. De deelplannen worden hierna nader besproken.

Op een tekening uit september 1978 wordt toegelicht waar de verschillende deelplannen zich afspelen (zie afb. 49). Ook wordt op deze tekening een variant van deelplan II gegeven.⁷¹ Naast deze tekeningen zijn er een aantal tekening van de uitwerking van de afzonderlijke deelplannen.

Deel I van de plannen wordt uitgewerkt door de Rijksgebouwendienst. Deze plannen bestaan uit een uitbreiding van de accommodatie voor officieren en onderofficieren. De onderofficierenaccommodatie (gebouw 009) is bij het opstellen van de plannen bijna klaar (bouw 1976). Deze accommodatie wordt in 1981 aan beide kanten uitgebreid. Gebouw 006 is in

65 Buitenplaatsen in Nederland (website).

66 Archief Rijksgebouwendienst, dossier 1128A.

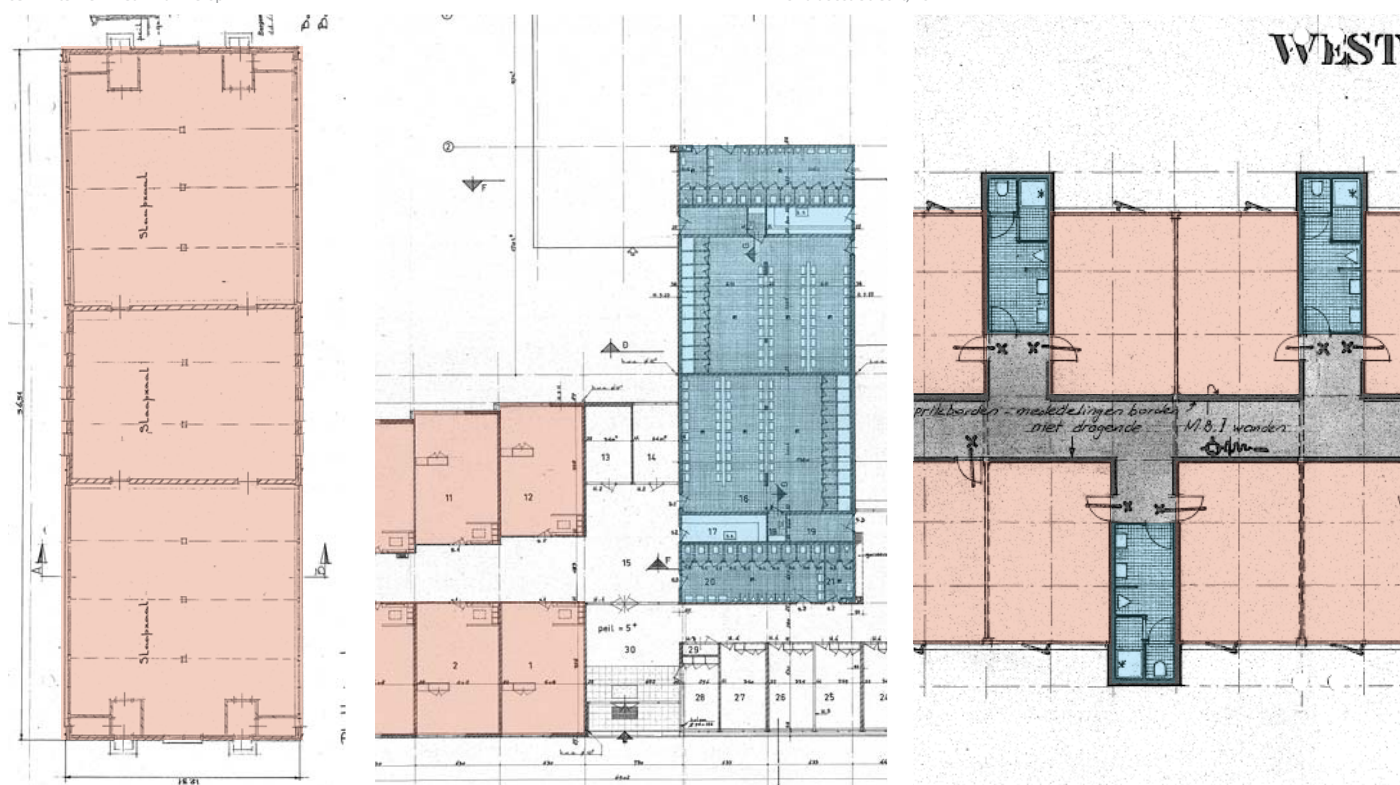
67 Interview met B. van Lierop.

68 Interview met B. van Lierop.

69 Archief Rijksgebouwendienst, dossier 1128A.

70 RHC Zuidoost Utrecht, 267 inv. 744.

71 RHC Zuidoost Utrecht, 267 inv. 744.

46. Ontwikkeling van de legeringsgebouwen: tot eind jaren '60 grote slaapzalen met sanitair vaak nog in aparte barakken (links, gebouw 024-025), in 1968 gebouw 030 met kleinere kamers maar wel nog centraal sanitair (midden) en vanaf begin jaren '70 kleine kamers met eigen sanitair (rechts, gebouw 009).

Infrastructuurplan 1977/78

A. Onderofficieren en officieren legering:

- A1: sloop munitie opslag,
- A2: bouw uitbreiding legeringsaccommodatie o.off.,
- A3: bouw vervanging legeringsaccommodatie o.off.,
- A4: bouw vervanging o.off. dagverblijf + gamelle,
- A5: sloop resterende opstallen,
- A6: bouw vervanging off. accommodatie,
- A7: aro's in ex. off. accommodatie.

B. Parkeervoorzieningen personenauto's:

- B1: parkeerplaats 120 auto's (gereed),
- B2: wegecircuit.

C. Sportaccommodaties:

- C1: bouw sporthal/CFTS,
- C2: rehabiliteren/sloop oude sportzaal.

D. Les/legeringsaccommodaties:

- D1: bouw school,
- D2: sloop oude les/legerings barakken,
- D3: bouw 2e K&M legeringsgebouwen,
- D4: sloop oude legeringsbarakken,
- D5: bouw 3e legeringsgebouw,
- D6: sloop oude legeringsbarak.

E. Garage/stallingsfaciliteiten/parkeerfaciliteiten:

- E1: parkeerplaats 1-AGGD,
- E2: bouw garage/stafcomplex,
- E3: sloop witte huis/oude garage.

F. Magazijnopslag:

- F1: opslag munitie,
- F2: nieuwbouw magazijn oost,
- F3: sloop oude magazijn,
- F4: nieuwbouw magazijn zuid,
- F5: sloop oude magazijn.

G. Bewapening/beveiliging.

-> welk gebouw, uitgevoerd of niet (en wanneer):

- > gebouw 003: zie volgende periode (in 1997 gesloopt).
- > "wordt al gebouwd", gebouw 009?: uitgevoerd 1976.
- > uitbreiding gebouw 009?: uitgevoerd 1981.
- > gepland tussen gebouw 009 en 006: niet uitgevoerd.
- > gebouwen 007 en 008: uitgevoerd.
- > gepland tussen gebouw 009 en 006: niet zo uitgevoerd.
- > ?

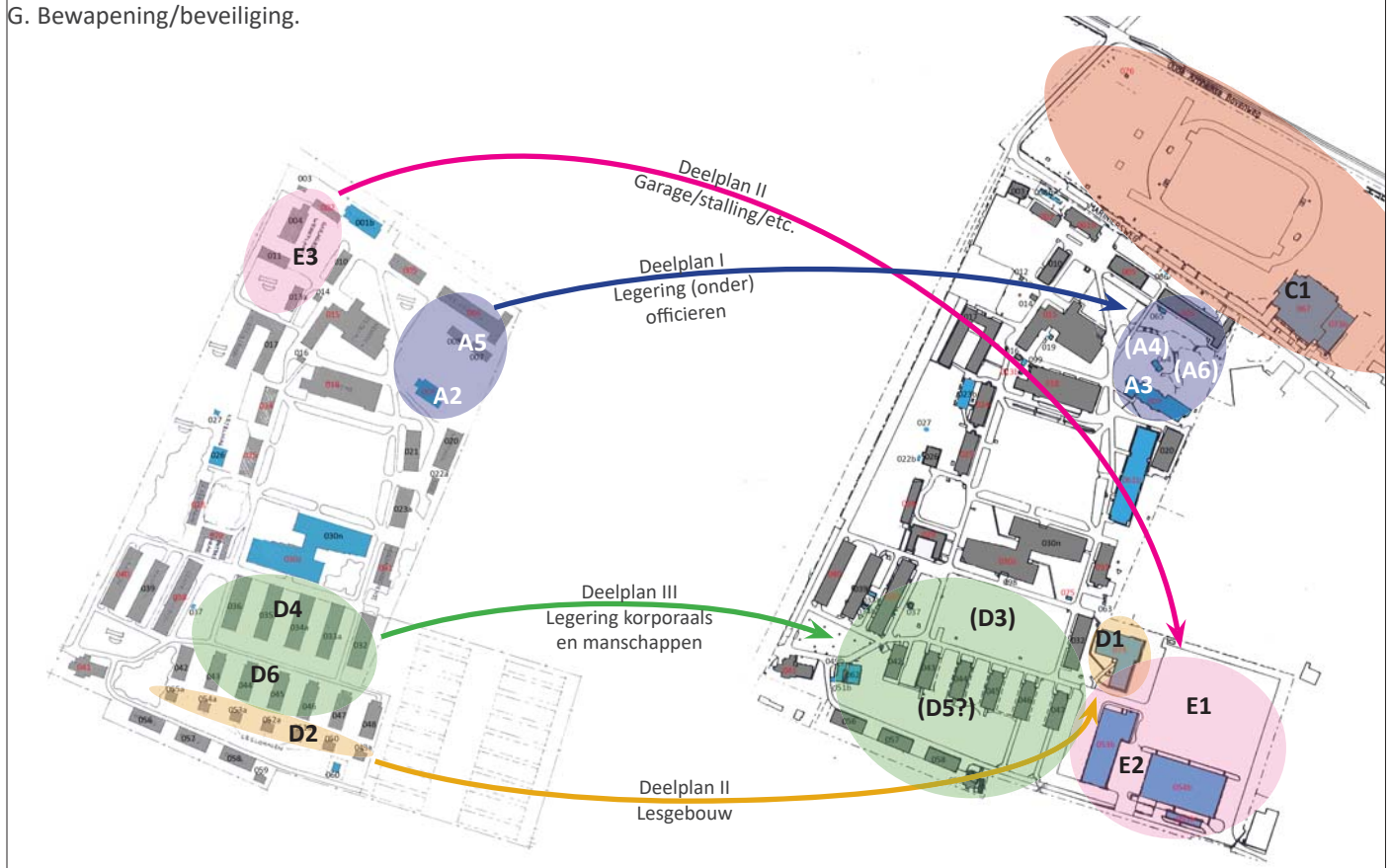
- > particuliere voertuigen bij entree en westrand: reeds gereed.

- > gebouw 067: uitgevoerd.
- > gebouw op zelfde plek als 067?

- > gebouw 074: uitgevoerd in 1981.
- > gebouwen 049a t/m 055a: uitgevoerd.
- > kopie van gebouw 030, ten zuiden daarvan: niet uitgevoerd.
- > gebouwen 032 t/m 036: uitgevoerd (032 pas in 1990-93).
- > kopie van gebouw 030, ten zuiden van D3: niet uitgevoerd.
- > gebouwen 043 t/m 047: zie volgende periode (gesloopt 1990-93)

- > in zuidoosthoek: uitgevoerd.
- > gebouwen 053b en 054b: uitgevoerd in 1988.
- > witte huis niet gesloopt, gebouwen 004 en 011 wel.

- > gebouw 088: zie volgende periode (uitgevoerd in 1993)
- > niet uitgevoerd?
- > gebouwen 020, 039 en 056 t/m 059: zie volgende periode.
- > gebouw 079 (en 078, 080 en 083?): zie volgende periode.
- > zie F3.

47. Boven: bouwstromen en -fases uit het infrastructuurplan 1977/78, met daarachter welke gebouwen het betreft en of deze werkzaamheden zijn uitgevoerd en wanneer. Onder: terreintekeningen uit 1978 en 1990 met daarin een analyse van het infrastructuurplan 1977/78 (BWT Gemeente Utrechtse Heuvelrug, bewerkt).

1948 gebouwd als onderofficierenbarak, maar hier worden nu de officieren gehuisvest. Tussen gebouw 006 en 009 worden nog twee gebouwen gepland; nog een officierenaccommodatie en een dagverblijf. Op een tekening uit 1982 is dit weergegeven (zie afb. 48).⁷² Het is niet bekend waarom dit plan niet uitgevoerd wordt. Pas in 1993 wordt er een legeringsgebouw tussen de gebouwen 006 en 009 gebouwd, zie volgende periode.

Deelplan II wordt uitgewerkt door architectenbureau F.C. de Weger, dit bureau heeft in 1968 ook legeringsgebouw 030 ontworpen. Deelplan II bestaat uit het bouwen van een lesgebouw, stalling, garagecomplex met stafruimten en een magazijngebouw. Al deze nieuwbouw moet plaatsvinden op het voormalige tentenkamp in de zuidoosthoek van het terrein. Deze locatie wordt gekozen om drie redenen. Ten eerste omdat er meteen gebouwd kan worden zonder eerst te hoeven slopen, maar ook omdat dit buiten het waterwingebied ligt. Tot slot kan de oostelijke toegang tot het terrein als ontsluiting gebruikt worden, zodat het vervoer over het hele terrein beperkt kan worden. Dit is op de tekening uit 1978 duidelijk aangegeven met een gele lijn (zie afb. 49).⁷³

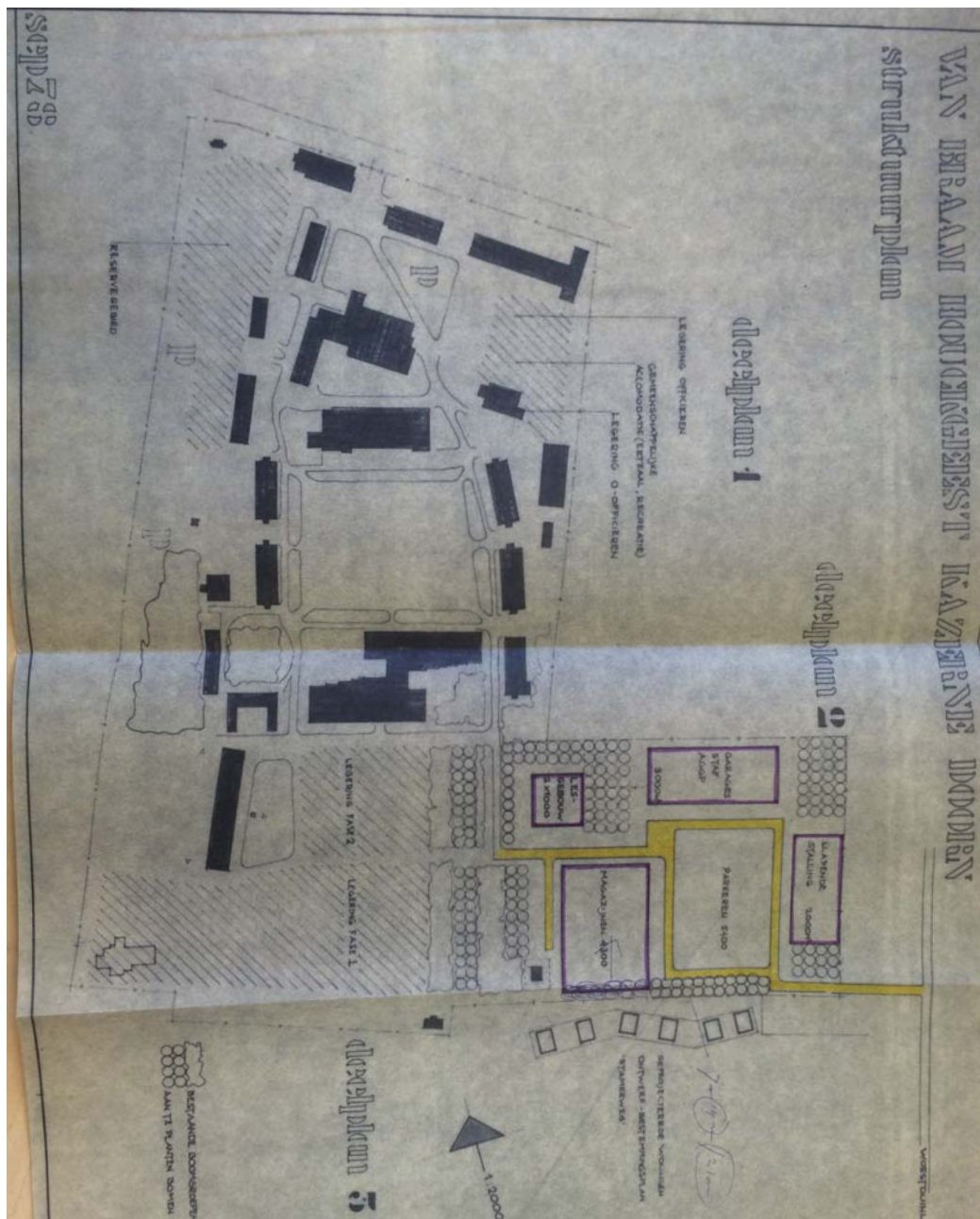
Er zijn diverse varianten van de inrichting van de

72 Archief Rijksgebouwendienst, dossier RGNW400069.

73 RHC Zuidoost Utrecht, 267 inv. 744.

48. Tekening uit 1982 van de uitwerking van deelplan I van het structuurplan 1977/78. Het dagverblijf en de officieren accommodatie worden nooit uitgevoerd (Archief Rijksgebouwendienst, Dossier RGNW400069, bewerkt).

49. Tekening bij structuurplan, september 1978 (RHC Zuidoost Utrecht, 267 inv. 744). Hierop staan de deelplannen 1, 2 en 3 aangegeven, met een variant van deelplan 2. Ook is aangegeven waar bestaande boomgroepen staan en waar nieuwe bomen aangeplant moeten worden. Langs de zuidgrens staan woningen geprojecteerd uit het ontwerpbestemmingsplan "Stamerweg", dit plan is echter nooit uitgevoerd.

zuidoosthoek van het terrein getekend (zie afb. 50). Er zijn dan ook een aantal eisen waar de inrichting aan moet voldoen. De gebouwen moeten een zekere afscherming van de omgeving bieden, vooral van de woningen aan de Woestduinlaan, maar ook van de nieuw te bouwen woningen volgens het ontwerpbestemmingsplan "Stamerweg". Daarnaast moet de garage zo ver mogelijk van de woningen af gesitueerd worden en moet deze dicht bij het lesgebouw komen in verband met het onderwijs in de werkplaatsen.⁷⁴

Geen van de getekende varianten is uiteindelijk uitgevoerd. Alleen het lesgebouw (074) wordt in 1981 gebouwd op de plek waar deze in veel varianten is getekend. De garage en stalling worden pas in 1988 gebouwd (zie afb. 51). Deze komen beide langs de zuidrand, tegen die tijd is namelijk duidelijk geworden dat het ontwerp-bestemmingsplan "Stamerweg" niet door zal gaan. Dit komt mede door protesten van Defensie. Defensie wil niet beperk worden in het gebruik en eventuele uitbreiding van de kazerne.⁷⁵

Het geplande magazijn wordt pas in de jaren '90 gebouwd, zie volgende periode. Na het bouwen van het lesgebouw, de stalling en de garage worden de gebouwen waar deze functies voorheen in zaten gesloopt. Het gaat om de garage in de noordwesthoek van het terrein (gebouw 004 en 011) en de Romney leslokalen (049a t/m 055a).

In bouwfase E3 wordt ook gesproken over de sloop van het Witte Huis, dit is echter niet doorgegaan. Het Witte Huis blijft echter een punt van discussie en zal in de decennia daarna nog vele malen op papier gesloopt worden, maar nooit in het echt.⁷⁶

Deelplan III omvat de legeringsaccommodatie voor korporaals en manschappen en wordt geprojecteerd op het zuidelijk deel van het terrein. Hiervoor is nog geen architect bekend, maar het gaat om '1 á 2 legeringsgebouwen... van model, type en kwaliteit van het reeds door F.C. de Weger ontworpen en gebouwde korporaals en manschappenlegeringsgebouw.'⁷⁷ Hier wordt verwezen naar gebouw 030 dat in 1968 werd gebouwd.

Op verschillende varianten tekeningen is te zien dat men

74 RHC Zuidoost Utrecht, 267 inv. 744.
75 RHC Zuidoost Utrecht, 267 inv. 2593.
76 Interview met P. Polman.
77 Archief Rijksgebouwendienst, dossier 1128A.

van plan is gebouw 030 te kopiëren ten zuiden daarvan (zie afb. 50). En daaronder is plaats voor nog een keer eenzelfde gebouw. In een toelichting op het structuurplan staat over deze gebouwen vermeld: 'De gedachten gaan daarbij uit naar gebouwen in twee bouwlagen waardoor zuiniger kan worden omgegaan met het aanwezige bomenbestand.'⁷⁸

Deze plannen worden niet zo uitgevoerd. Het zuidelijk terrein blijft zelfs helemaal vrij van legeringsgebouwen. Men besluit om legeringsgebouwen van 3 á 4 bouwlagen rond de exercitieplaats te bouwen. In 1988 wordt het eerste gebouw opgeleverd aan de oostkant (gebouw 061b). In de jaren '90 volgen nog enkele gebouwen aan de zuidkant, zie volgende periode. In plaats van gebouw 030 te kopiëren wordt hiervoor zelfs de noordelijke vleugel van gebouw 030 gesloopt.

Zoals ook al bij deelplan III en op de tekening uit 1978 blijkt is het natuurlijk milieu (de bomen) erg belangrijk voor de kazerne. Er wordt een inventarisatie van het aanwezige bomenbestand uitgevoerd. In de keuze voor bouwlocaties wordt hier rekening mee gehouden. Zo staan er op het voormalige tentenkamp slechts enkele grove dennen van matige kwaliteit, wat dit terrein geschikt maakt voor nieuwbouw.⁷⁹

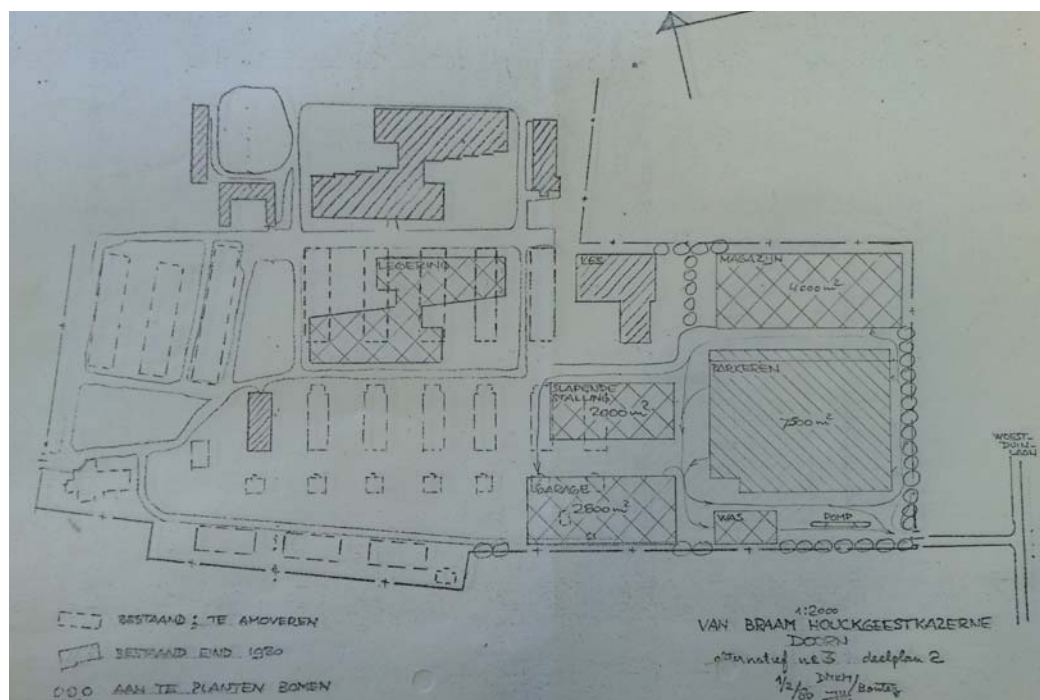
In de drie deelplannen zijn de bouwstromen B (parkeervoorzieningen personenauto's), C (sportaccommodatie) en G (bewapening/beveiliging) niet opgenomen. Bouwstroom B is al gereed bij de planvorming. Op de tekening uit 1978 is met een "P" aangegeven waar parkeerplaatsen zijn, deze bevinden zich vooral bij de entree en langs de westrand van het terrein.⁸⁰

Bij bouwstroom C wordt een nieuwe sporthal gebouwd ten noordoosten van het omheinde terrein. Gebouw 005 is niet langer nodig als sportzaal. Aanvankelijk zijn er plannen om dit gebouw te slopen, maar uiteindelijk blijft het behouden en blijkt ideaal als congreszaal.⁸¹ Over bouwstroom G is niets bekend.

Het resultaat van al deze plannen is te zien op een terreintekening uit 1990. Zoals uitgelegd is een deel van de plannen uitgevoerd en een deel (nog) niet. In de wegenstructuur is relatief weinig veranderd. Alleen de nieuwe zuidoosthoek is beter ontsloten in verband met de nieuwbouw

78 RHC Zuidoost Utrecht, 267 inv. 744.
79 RHC Zuidoost Utrecht, 267 inv. 744.
80 RHC Zuidoost Utrecht, 267 inv. 744.
81 Interview met B. van Lierop.

50. Tekening uit 1980 van een variant van deelplan II (links) van het structuurplan 1977/78 (RHC Zuidoost Utrecht, 267 inv. 744). Op deze tekening is ook te zien wat de ideeën voor deelplan III zijn (rechts).

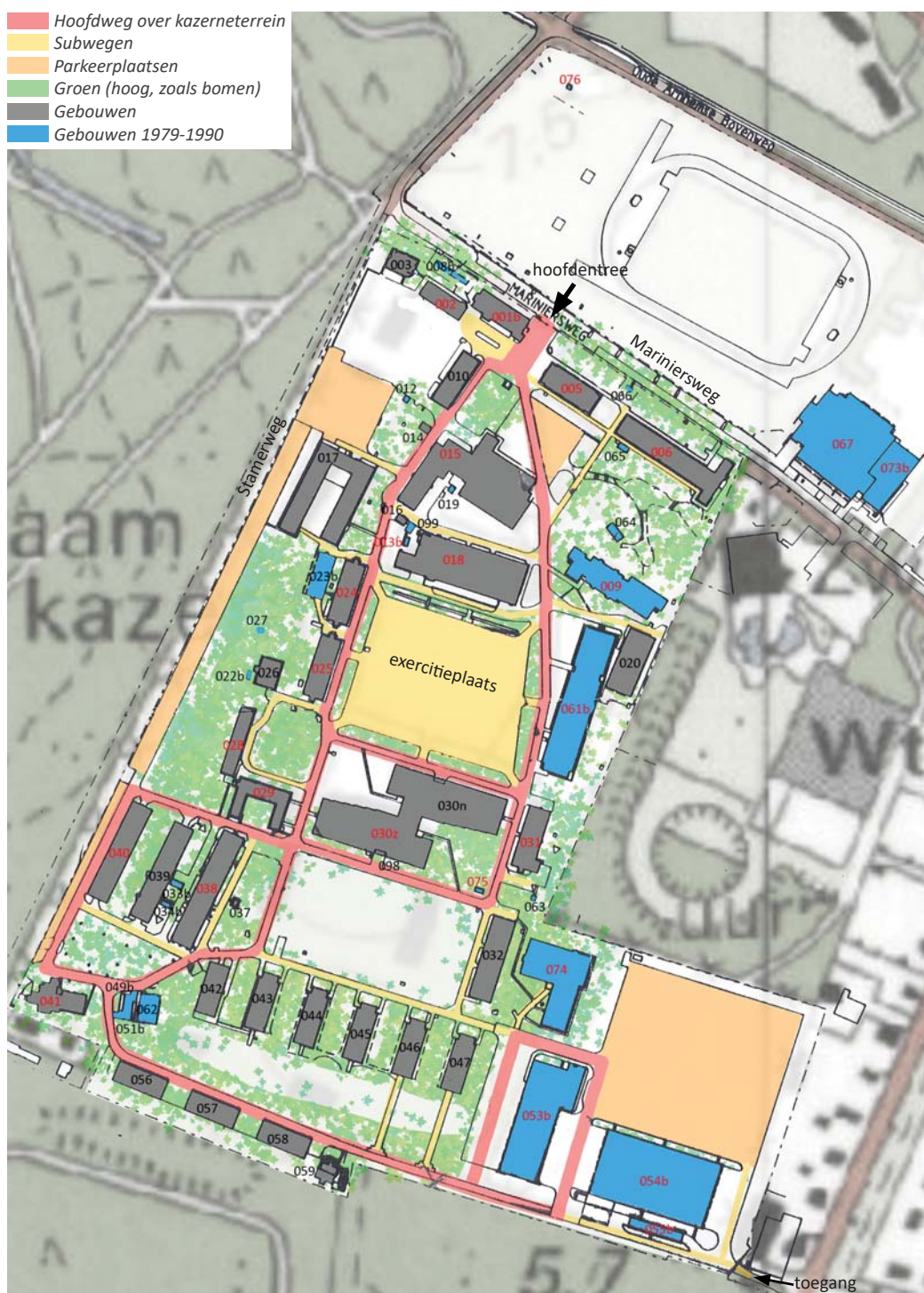

in deze hoek. Daarnaast zijn er een aantal lege plekken te zien waar gebouwen gesloopt zijn.

Gebouwen

Naast de gebouwen die in het kader van het structuurplan 1977/78 gebouwd worden, zijn er nog een aantal nieuwe gebouwen op het terrein. Er worden vooral veel kleine bouwwerkjes gebouwd, waarvan de functie meestal niet precies bekend is. Het gaat om de gebouwen 008b, 012, 019, 013b (trafostation), 022b, 033b, 034b, 049b (fietsenstalling), 051b (fietsenstalling), 063, 064, 065, 066 (installatiegebouw/gasreducerstation), 075 (trafostation), 076 (hoogspanningstation), 098 en 099. De gebouwen 013b, 066, 075 en 076 staan er nog, de rest is weer gesloopt. Tot slot worden de iets grotere gebouwen 023b en 062 gebouwd, ook hiervan is de functie onbekend. Van 023b is het maar zeer de vraag of dit ook daadwerkelijk gebouwd is. Geen van beide is nog aanwezig.

- Hoofdweg over kazerneterrein
- Subwegen
- Parkeerplaatsen
- Groen (hoog, zoals bomen)
- Gebouwen
- Gebouwen 1979-1990

51. Terreintekening 1990. De blauwe gebouwen zijn gebouwd in de periode tussen 1979 en 1990 (RHC Zuidoost Utrecht, 267 inv. 3240, bewerkt). De rode cijfers zijn gebouwen die nog steeds aanwezig zijn. Op de tekening staan de volgende gebouwen vermeld:

- 001b Wachtgebouw (1968)
- 002 Garage (1947)
- 003 Munitieberg (1949)
- 005 Congressaal (1946)
- 006 Officiers gebouw (1948)
- 009 Onderofficiers gebouw (1976)
- 010 Bureelbarak (<1949)
- 013b Trafostation (1981)
- 014 Kachelberging? (<1945)
- 015 Keukengebouw met eetzaal (<1949, uitbreiding 1952)
- 016 Magazijnbarak? (<1949)
- 017 Onderofficiers (<1949, uitbr. '49)
- 018 Kantine (1947)
- 020 Wapenkamer (1963)
- 024, 025 Legering (<1949, verbouw 1961)
- 026 Ketelhuis (1965)
- 027 Klimtoren (1963-1978)
- 028 Ziekenbarak (1946)
- 029 Doktersbarak (<1949, uitbr. 1961)
- 030z+n Legeringsgebouw (1968)
- 031 Verbindingsdienst (1963)
- 032 Barak voor 96 man? (1948)
- 037 Zendergebouw (1963-1978)
- 038 Centraal magazijn (1962)
- 039 Magazijn (1951)
- 040 Magazijn (1951)
- 041 Witte huis (ca. 1900)
- 042 Badbarak? (1951)
- 043 A.Z.O. barak? (1951)
- 044 t/m 047 Barak voor 96 man (1951)
- 049b, 051b Fietsenstalling
- 053b Garage (1988)
- 054b Stalling (1988)
- 055b Wasplaats (1983)
- 056 t/m 058 Opslag (1949-1963)
- 059 Gaskamer (<1951)
- 061b Legeringsgebouw (1988)
- 062 Badgebouw
- 066 Installatiegebouw (1978-1979)
- 067 Sporthal (1979)
- 073b Schietbioscoop (1990)
- 075 Trafostation (1979)
- 076 Hoogspanningsstation (1989)

Onbekend: 008b, 012, 019, 022b, 023b, 033b, 034b, 063, 064, 065, 098, 099

2.10 Periode 1991-1999

Landgoed

In 1996 wordt het noordelijke deel van het landgoed Beukenrode, het parkbos, verkocht aan Defensie, zie kazerneterrein. De rest van het landgoed blijft in eigendom van de Augustinus Stichting.

Kazerneterrein

Begin jaren '90 kampt de kazerne met een aantal problemen: door aangescherpte veiligheidseisen voldoet de locatie van de munitiebunker niet meer, er is te weinig parkeergelegenheid, de kazerne heeft behoefte aan een betere ontsluiting en het riool bij de Stamerweg is aan vervanging toe. Deze problemen worden met één plan opgelost (zie afb. 52). Aan de westkant van het terrein bij de Stamerweg wordt een deel grond aangekocht, hier kunnen vervolgens zowel een nieuwe munitiebunker als meer parkeerplaatsen gerealiseerd worden. Ook het riool kan hierbij nieuw aangelegd worden. Op de plek van de oude munitiebunker wordt een nieuwe entree gemaakt met een hoofdweg langs de westrand van het kazerneterrein die aansluit op de weg langs de zuidrand, hierdoor wordt voornamelijk de zuidoosthoek beter ontsloten, men name voor het zware verkeer (zie afb. 56). Daarnaast wordt de scheiding tussen woon- en werkgebied hierdoor beter (zie afb. 52).⁸²

De uitvoering van dit plan heeft echter wat voeten in aarde. Ten eerste wil de Augustinus Stichting⁸³, eigenaar van het aangrenzend perceel, alleen grond verkopen als Defensie het hele noordelijk deel van het landgoed Beukenrode aankoopt.

82 RHC Zuidoost Utrecht, 267 inv. 2926.

83 In veel archiefstukken staat de vereniging Bariméus als eigenaar vermeld, dit is echter niet juist. Zij hadden en hebben alleen grond ten westen van het landgoed Beukenrode in bezit.

Legenda:

- Legeringsgebouwen
- Kantoorgebouwen
- Lesgebouw
- Magazijnen en werkplaatsen
- Gebouwen met andere functies

52. Terreintekeningen uit 1990 en 2000 (RHC Zuidoost Utrecht, 267 inv. 3240 en inv. 2926, bewerkt). Op deze tekeningen zijn met kleuren de functies van gebouwen aangegeven. Hierdoor is te zien dat de legeringsgebouwen uit het zuidelijk deel verdwijnen en geconcentreerd worden rond de exercitieplaats in de noordoosthoek. De magazijnen en werkplaatsen verschuiven juist naar het zuidelijk deel van het terrein. Hierdoor wordt de scheiding tussen woon- en werkgebied sterker. Tevens is de uitbreiding van de kazerne op het nieuw aangekochte terrein met rood omstreep. Op dit terrein bevindt zich de nieuwe munitiebunker. De verplaatsing van de munitiebunker en entree zijn op de tekening van 2000 aangegeven.

Gezien de landschappelijke en de natuurwaarden van dit terrein zal Defensie in de toekomst niet verder kunnen uitbreiden op dit terrein. Het terrein is enkel functioneel voor 'stille oefeningen'. De aankoop van zoveel extra grond maakt het plan onevenredig kostbaar, maar gezien de noodzaak een nieuwe munitiebunker aan te leggen (en dit is de enige mogelijke locatie) wordt de grond toch aangekocht. Defensie is bereid dit terrein goed te onderhouden en het te blijven openstellen voor recreanten. Om het parkbos zo min mogelijk aan te tasten wordt voor de uitbreiding van het parkeren gekozen voor 'parkeren tussen de bomen', de bestaande bomen zijn hierbij het uitgangspunt.⁸⁴

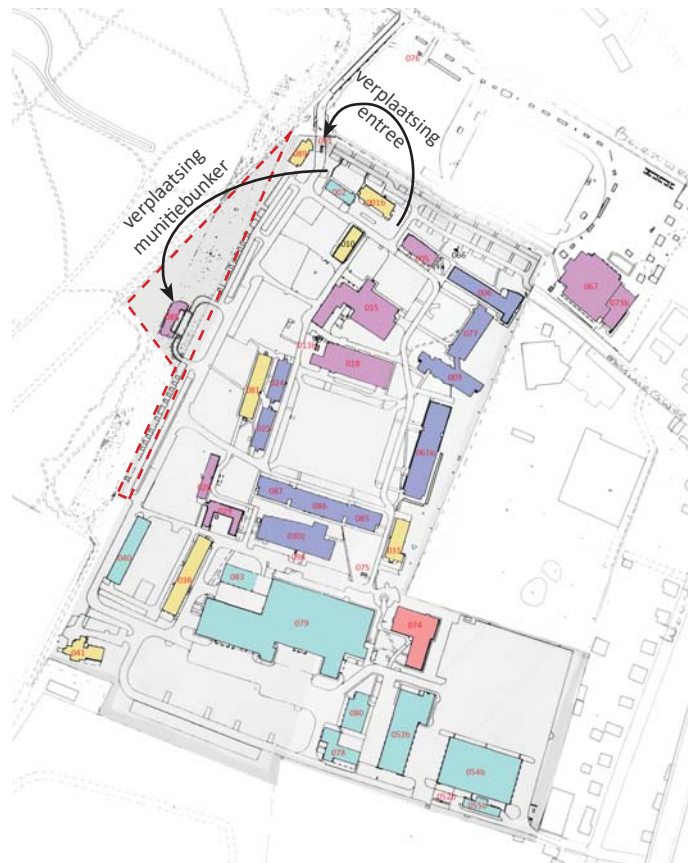
Ten tweede komen de nieuw geplande munitiebunker en de parkeerplaatsen op de plek van de Stamerweg te liggen. Deze weg moet daarom omgelegd worden. Hiervoor is een aanpassing van het bestemmingsplan nodig. De half-verharde Stamerweg is op dat moment in slechte staat en wordt in praktijk slechts gebruikt door voetgangers, fietsers, ruiters en af en toe een auto. Besloten wordt de Stamerweg te verleggen zo veel mogelijk over de bestaande paden. Dit betekent echter dat de weg niet meer toegankelijk zal zijn voor auto's.⁸⁵

Deze problemen zorgen voor lange discussies tussen Defensie, Gemeente, Provincie en de Augustinus Stichting. Uiteindelijk wordt de grond in 1996 aangekocht door Defensie en wordt in 1998 de nieuwe munitiebunker gebouwd. Daarna kan de oude munitiebunker gesloopt worden en kan hier de nieuwe entree in 1999 gerealiseerd worden.

Met het verplaatsen van de entree wordt ook de getuigde mast die bij de entree van een Mariniersterrein hoort verplaatst. Tot dan toe staat deze vlaggenmast tegenover de voormalige entree in het groen, geflankeerd door twee hoge coniferen (zie

84 RHC Zuidoost Utrecht, 267 inv. 2926.

85 RHC Zuidoost Utrecht, 267 inv. 2926.

afb. 53 links). Bij de nieuwe entree wordt de getuigde mast op een zorgvuldig ontworpen vierkante ruimte geplaatst. De bestrating van rode klinkers loopt in een aantal kleine treden op richting de mast. Deze verhoging ligt iets gedraaid ten opzicht van de vierkante ruimte. Aan weerszijden van deze verhoging staan ronde hagen en achter de verhoging zijn drie rechte parallel geplaatste hagen aanwezig (zie afb. 53 rechts). Het is niet bekend of deze een speciale betekenis hebben.

Bij de nieuwe entree wordt tevens een monument geplaatst met een nieuw vervaardigd bronzen beeld van een Marinier op een rotsblok en de schilden van de verschillende commando's op het terrein (zie afb. 54). Het is niet bekend wanneer dit monument precies is geplaatst. Naast dit monument wordt er in de jaren '90 nog een monument elders op het terrein opgericht. Voor gebouw 077 worden twee legervoertuigen opgesteld: een tank/rupsvoertuig dat in 1995/96 mee terugkomt uit Bosnië en een Bandvagn 202, uit het begin van de jaren '80 (zie afb. 55).

Tijdens het lange traject van aankoop van grond vinden ook enkele andere bouwprojecten op het terrein plaats (zie afb. 56). Zo worden de laatste onderdelen van het structuurplan 1977/78 uitgevoerd: de bouw van een magazijn, een legeringsgebouw voor officieren en nog meer legeringsgebouwen voor de manschappen.

De wens was om de diverse magazijnen die verspreid over het terrein liggen te vervangen door een centraal magazijngebouw.⁸⁶ Nu op het zuidelijk deel van het terrein geen legeringsgebouwen meer gepland staan, is hier ruimte voor zo'n magazijngebouw. Uiteindelijk worden hier in een paar jaar tijd drie magazijnen gebouwd. De keuze van deze locatie draagt ook bij aan het scheiden van woon- en werkgebied waarnaar gestreefd wordt.

86 RHC Zuidoost Utrecht, 267 inv. 744.

53. Getuigde mast bij oude entree (Collectie Mariniersmuseum 46607) en getuigde mast bij huidige entree, foto 2016.

54. Monument bij de entree, foto 2016.

Door het uitvoeren van het laatste deel van het structuurplan 1977/78 en het uitvoeren van de beschreven plannen uit de jaren '90 is de structuur van het kazerneterrein veranderd. De verplaatsing van de entree is hier uiteraard de belangrijkste oorzaak van. De belangrijkste hoofdroute loopt niet meer om de exercitieplaats heen, maar langs de west- en zuidrand van het terrein. Daarnaast zijn er nog enkele doorgaande (hoofd) routes (met een smalle rode lijn op de terreintekening in afb. 56 aangegeven), die nog wel langs de west- en oostkant van de exercitieplaats lopen. Deze route steekt echter niet meer schuin langs gebouw 015, zoals sinds 1946 het geval was, maar maakt hier een rechte hoek om het parkeerterrein ter plaatse heen.

Het parkeerprobleem op de kazerne wordt steeds groter, er worden daarom op verschillende plaatsen nieuwe parkeerplaatsen aangelegd (zie afb. 56). Zoals al beschreven komen aan de westkant, op de plek van de voormalige Stamerweg, parkeerplaatsen. In 1995 worden ook aan de noordkant van het terrein parkeerplaatsen toegevoegd.⁸⁷ Eerst alleen aan de oostkant van de voormalige entree, maar na het verplaatsen van de entree ook aan de westkant. Met de aanleg van deze parkeerplaats is de Mariniersweg geen doorgaande weg meer. Een deel van de Mariniersweg ligt nu binnen de hekken van het kazerneterrein.

Het parkeerterrein bij gebouw 015 wordt vergroot door het verleggen van de weg. Langs de zuidrand van het terrein, op de plek waar voorheen magazijnen stonden, worden eveneens parkeerplaatsen gerealiseerd. Tot slot worden er aan de noord- en zuidkant van gebouw 079 parkeerplaatsen gemaakt.

De plaatsing van de bolle loods op de exercitieplaats in 1992 geeft het grote ruimtegebrek op het kazerne terrein aan. Daarvoor was de exercitieplaats heilig, deze ruimte werd alleen gebruikt om te exerceren en voor ceremonies. Met de bolle loods is de vertroebeling van deze centrale plek op het kazerneterrein begonnen. Er worden tijdelijk containers geplaatst en auto's geparkeerd.⁸⁸ Momenteel staan er betonblokken op ongeveer 1/3 vanaf de kantine gezien. Het deel bij de kantine moet open blijven als plaats om samen te komen. Het deel daar achter wordt gebruikt voor het tijdelijk opstellen van legervoertuigen voor een oefening.⁸⁹

Aan het groen op het kazerneterrein verandert in deze periode van grote veranderingen opvallend genoeg maar weinig. Voor de bouw van de munitiebunker en het aanleggen van de parkeerplaatsen moeten ondanks pogingen zo veel mogelijk bomen te sparen een aantal bomen worden gekapt. Ook voor de bouw van het nieuwe magazijn (079) worden waarschijnlijk een aantal bomen gekapt. Verder wordt de groenstructuur bij aanpassingen op het terrein zo veel mogelijk behouden.

87 RHC Zuidoost Utrecht, 267 inv. 3682.

88 Interview met B. van Lierop.

89 Interview met KLTZ (LD) drs. J.P.S.M. de Rooij.

55. Monument met legervoertuigen, foto 2016.

Gebouwen

Naast de nieuwe munitiebunker (088) en het wachtgebouw (089) bij de nieuwe entree worden nog enkele gebouwen neergezet (zie afb. 56). Op het zuidelijk deel van het terrein worden drie magazijnen gebouwd. Eerst in 1992 een magazijn voor hinderwetplichtige stoffen (078), vervolgens het GOEM magazijn in 1994 (gebouw 079) en tot slot een overdekte opslag in 1995 (gebouw 083). Tevens wordt naast de garage (053b) in 1993 een chauffeursonderkomen (080) gebouwd.⁹⁰

In 1992 wordt voor gebouw 030 op de exercitieplaats tijdelijke een bolle langgerekte loods neergezet om de kasten van uitwonende militaire (elke militair heeft op het terrein beschikking over vier kasten ten behoeve van de opslag van kleding e.d.) neer te zetten zolang de bouw van nieuwe legeringsgebouwen duurt.⁹¹

In 1993 wordt tussen gebouw 006 en 009 een

legeringsgebouw (077) van vier verdiepingen gebouwd voor officieren. Aan de zuidkant van de exercitieplaats wordt de noordelijke vleugel van gebouw 030 gesloopt om plaats te maken voor een legeringsgebouw van meerdere verdiepingen. Eerst worden in 1996 aan de linker- en rechterkant twee identieke gebouwen neergezet van vier verdiepingen (gebouwen 085 en 087). Een paar jaar later wordt het deel tussen deze gebouwen ingevuld met een bouwdeel van drie verdiepingen (gebouw 086). Het lijkt nu één langgerekt gebouw. Na de voltooiing van deze gebouwen wordt de tijdelijke bolle loods op de exercitieplaats weer afgebroken.

Tot slot wordt aan de westkant van de barakken 024 en 025 een nieuw stafgebouw (081) van drie verdiepingen neergezet.

90 BWT Gemeente Utrechtse Heuvelrug.

91 BWT Gemeente Utrechtse Heuvelrug.

56. *Terreintekening 2000 (RHC Zuidoost Utrecht, 267 inv. 2926, bewerkt). De blauwe gebouwen zijn gebouwd in de periode tussen 1991 en 1999. De rode cijfers zijn gebouwen die nog steeds aanwezig zijn. Op de tekening staan de volgende gebouwen vermeld:*

- 001b Vm. wachtgebouw (1968)
- 002 Garage (1947)
- 005 Congreszaal (1946)
- 006 Officiers gebouw (1948)
- 009 Onderofficiers gebouw (1976)
- 010 Bureelbarak (<1949)
- 013b Trafostation (1981)
- 015 Keukengebouw met eetzaal (<1949, uitbreiding 1952)
- 018 Kantine (1947)
- 024, 025 Legering (<1949, verbouw 1961)
- 028 Ziekenbarak (1946)
- 029 Doktersbarak (<1949, uitbr. 1961)
- 030z Legeringsgebouw (1968)
- 031 Verbindingsdienst (1963)
- 038 Kantoor (1962)
- 040 Magazijn (1951)
- 041 Witte huis (ca. 1900)
- 053b Garage (1988)
- 054b Stalling (1988)
- 055b Wasplaats (1983)
- 061b Legeringsgebouw (1988)
- 066 Installatiegebouw (1978-1979)
- 067 Sporthal (1979)
- 073b Schietbioscoop (1990)
- 075 Trafostation (1979)
- 076 Hoogspanningsstation (1989)
- 077 Legeringsgebouw (1993)
- 078 Magazijn (1992)
- 079 GOEM magazijn (1994)
- 080 Chauffeursonderkomen (1993)
- 081 Stafgebouw (1992)
- 083 Open opslag (1995)
- 085, 087 Legeringsgebouw (1996)
- 086 Legeringsgebouw (>1997)
- 088 Munitiebunker (1998)
- 089 Wachtgebouw (1999)
- 098, 099 ?

- Hoofdweg over kazerneterrein
- Subwegen
- Parkeerplaatsen
- Groen (hoog, zoals bomen)
- Gebouwen
- Gebouwen 1991-1999

2.11 Periode 2000-2016

Landgoed

In 2002 krijgt het landgoed Beukenrode een andere functie. Het internaat verhuist naar elders. De paviljoens krijgen een andere functie en het huis wordt gerenoveerd. Het huis is nu in gebruik als kantoor en conferentiecentrum.⁹²

Kazerneterrein

Tot en met de jaren '90 is er op de Rijksbegroting veel geld beschikbaar voor Defensie en wordt er dus veel ge- en verbouwd op het kazerneterrein. Vanaf eind jaren '90 is de financiële situatie door het einde van de Koude Oorlog ingrijpend veranderd en moet Defensie krimpen en bezuinigen. Alleen het hoogst noodzakelijke wordt nog aangepakt.⁹³

De afgelopen 15 jaar zijn er veel plannen gemaakt om de

levensvatbaarheid van de kazerne in Doorn te onderzoeken. Deze plannen blijken echter niet haalbaar en worden niet uitgevoerd.⁹⁴ In 2011 wordt voor het eerst gesproken over de verhuizing van de kazerne en in 2013 wordt door de Tweede Kamer hiertoe definitief besloten.⁹⁵

Op het terrein verandert niet zo veel in deze periode (zie afb. 57). Er worden een paar nieuwe gebouwen geplaatst, maar dit heeft geen invloed op de inrichting van het terrein. De belangrijkste aanpassing is het realiseren van een grote parkeerplaats voor burgervoertuigen op het noordelijk deel van het terrein (buiten de hekken). Hiervoor wordt een voetbalveld opgeofferd.

Gebouwen

In 2000 en 2005 worden portocabins (gebouw 092 en 074A) als tijdelijke kantoorruimte geplaatst, deze staan er nog steeds. In het begin van de jaren '00 worden tussen gebouw 038 en 040

92 Utrechtse Heuvelrug_c (website).
93 Interview met R.M.C. Lazeroms.

94 Interview met R.M.C. Lazeroms.
95 Keetelaar 2016, p.69.

57. *Terreintekening 2016 (Rijksvastgoedbedrijf Terreintekening 2016, bewerkt). De blauwe gebouwen zijn gebouwd in de periode tussen 2000 en 2016. Op de tekening staan de volgende gebouwen vermeld:*
- 001b Ziekenboeg (1968)
 - 002 Garage (1947)
 - 005 Congresszaal (1946)
 - 006 Officiers gebouw (1948)
 - 009 Onderofficieren gebouw (1976)
 - 013b Trafostation (1981)
 - 015 Keukengebouw met eetzaal (<1949, uitbreiding 1952)
 - 018 Kantine (1947)
 - 024, 025 Legering (<1949, verbouw 1961)
 - 028 Kantoor (1946)
 - 029 Doktersbarak (<1949, uitbr. 1961)
 - 030z Legeringsgebouw (1968)
 - 031 Verbindingsdienst (1963)
 - 038 Kantoor (1962)
 - 038A, B, C, 039A Opslag (2005-2007)
 - 040 Magazijn (1951)
 - 041 Witte huis (ca. 1900)
 - 053b Garage (1988)
 - 054b Stalling (1988)
 - 055b Wasplaats (1983)
 - 061b Legeringsgebouw (1988)
 - 066 Installatiegebouw (1978-1979)
 - 067 Sporthal (1979)
 - 073b Schietbioscoop (1990)
 - 074 Kantoor (1981)
 - 074A Portocabins (2010)
 - 075 Trafostation (1979)
 - 076 Hoogspanningsstation (1989)
 - 077 Legeringsgebouw (1993)
 - 078 Magazijn (1992)
 - 079 GOEM magazijn (1994)
 - 080 Chauffersonderkomen (1993)
 - 081 Stafgebouw (1992)
 - 083 Open opslag (1995)
 - 085, 087 Legeringsgebouw (1996)
 - 086 Legeringsgebouw (>1997)
 - 088 Munitiebunker (1998)
 - 089 Wachtgebouw (1999)
 - 090 Kantoor (2009)
 - 092 Portocabins (2000)
- Hoofdweg over kazerneterrein
■ Subwegen
■ Parkeerplaatsen
■ Groen (hoog, zoals bomen)
■ Gebouwen
■ Gebouwen 2000-2016

enkele eenvoudige open opslagruimtes gebouwd.

Het voormalige wachtgebouw heeft zijn functie verloren door de verplaatsing van de entree en wordt in 2002 verbouwd en fors uitgebreid om herbestemd te worden als ziekenboeg. Ten westen van gebouw 015 wordt in 2009 een nieuw groot kantoorgebouw neergezet met een moderne vormgeving met veel glas en cortenstaal (gebouw 090).

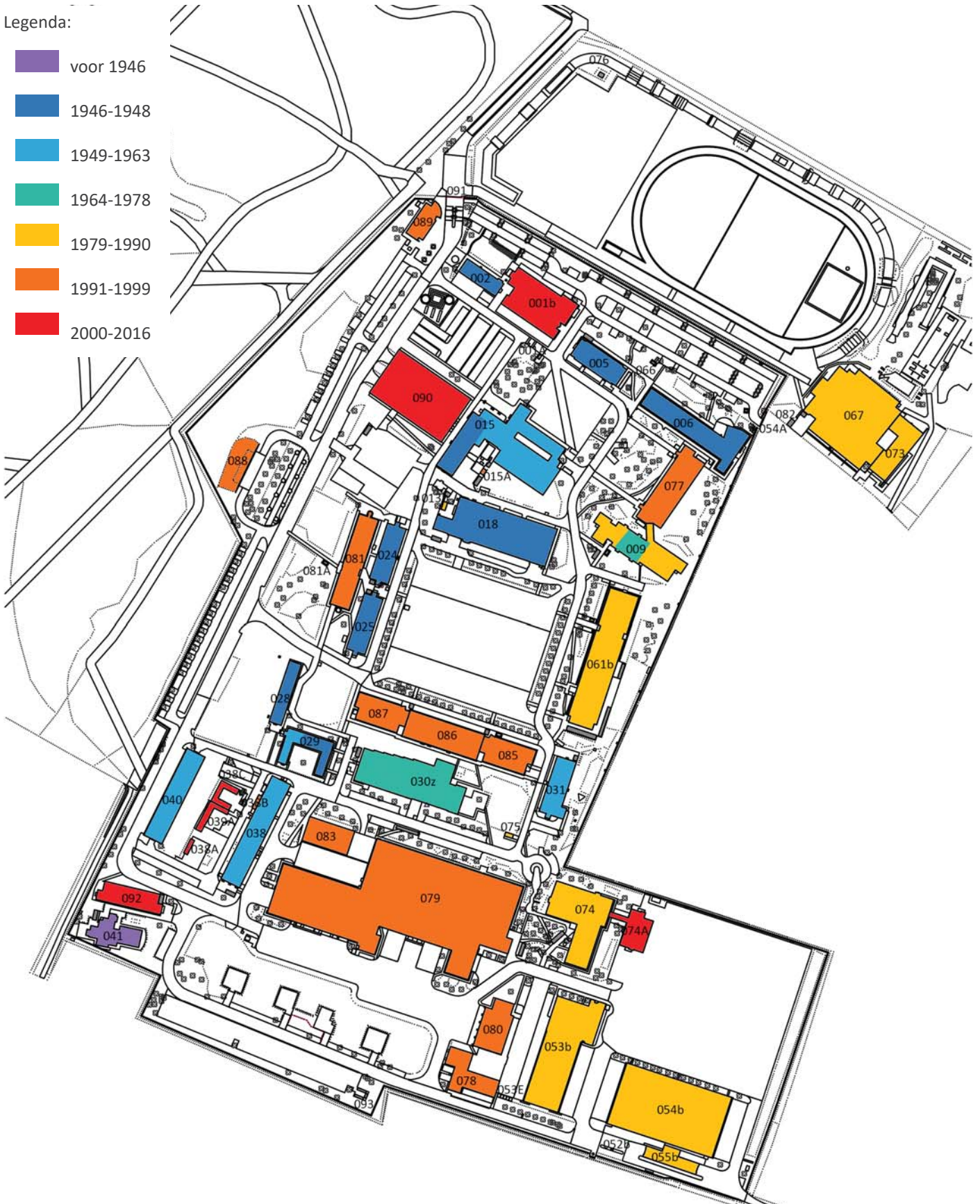
2.12 Faseringstekening

Op de terreintekening uit 2016 hieronder is met kleuren aangegeven uit welke periode de verschillende gebouwen dateren (zie afb. 58).

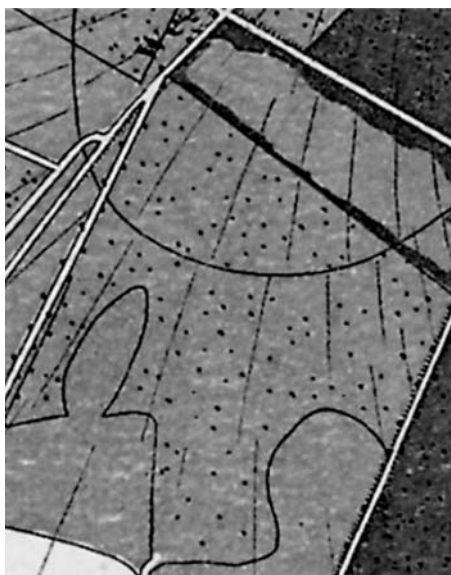
Op de volgende pagina wordt in negen terreintekeningen de ontwikkeling van het kazerneterrein in de loop der tijd weergegeven (zie afb. 59) (zie ook bijlage 1).

Legenda:

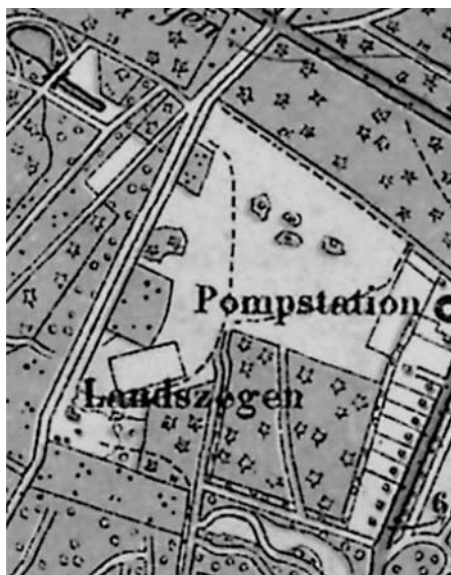
- voor 1946
- 1946-1948
- 1949-1963
- 1964-1978
- 1979-1990
- 1991-1999
- 2000-2016

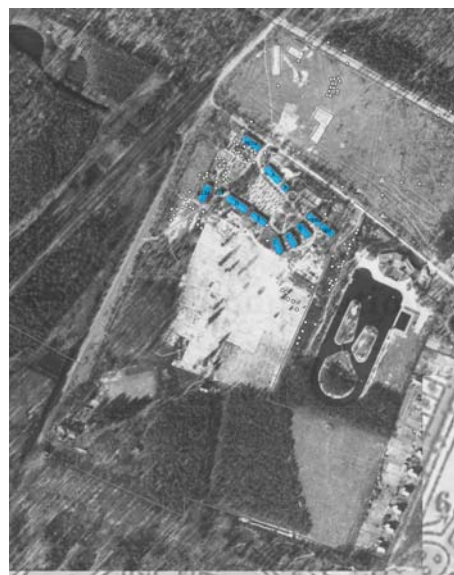
58. Faseringstekening van het terrein in 2016 (Rijksvastgoedbedrijf Terreintekening 2016, bewerkt).

1900

1939

1945

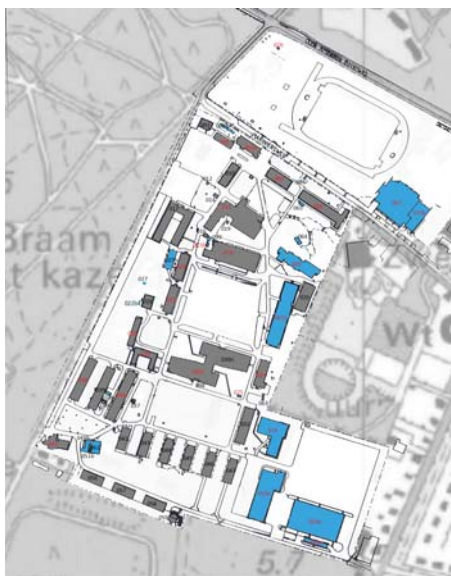
1949

1963

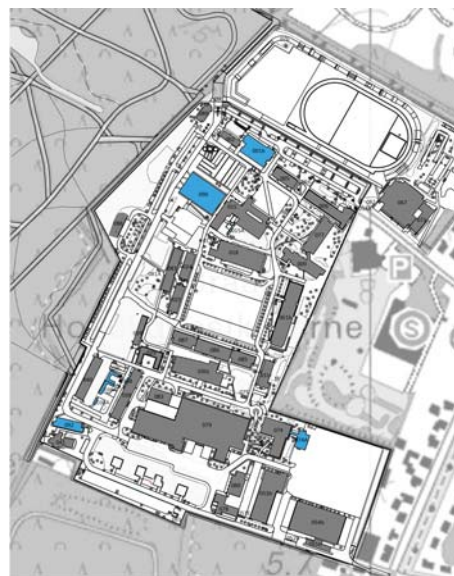
1979

1990

2000

2016

59. Ontwikkeling van het kazerneterrein door de tijd.

H3

Beschrijving

In dit hoofdstuk wordt de huidige situatie beschreven. Hierin komen achtereenvolgens de omgeving, het landgoed (met name het parkbos in eigendom van het Rijk), het kazerneterrein en globaal de gebouwen aan bod. Een uitgebreidere beschrijving van de gebouwen is te vinden in hoofdstuk 5.

3.1 Omgeving

Het complex ligt aan de noordwestkant van Doorn, in de gemeente Utrechtse Heuvelrug. Doorn ligt op de zuidelijke flank van de Utrechtse Heuvelrug, in een gebied op de overgang van de bosrijke Heuvelrug naar de lagergelegen landbouw- en weidegronden ten zuiden daarvan. Het complex in eigendom van het Rijk omvat het kazerneterrein (zie H3.3) en het noordelijke deel van het landgoed Beukenrode (zie H3.2).

Het kazerneterrein en het landgoed liggen tussen de Oude Arnhemse Bovenweg (de oude handelsweg tussen Utrecht en Keulen) in het noorden en de Dribergsestraatweg (een oud kerkepad) in het zuiden (zie afb. 63). Tussen deze twee wegen zijn vele dwarswegen aanwezig, in veel gevallen zijn dit oude schaapsdriften, zo ook de Woestduinlaan (ten oosten van de kazerne), de Stamerweg (tussen kazerne en landgoed) en de Broekweg (ten westen van het landgoed). Het terrein wordt zodoende aan alle kanten omsloten door wegen die onderdeel zijn van de historische structuur in de omgeving.

Ten noorden van de Oude Arnhemse Bovenweg, die van Zeist en Dribergen in het westen tot in Doorn doorloopt zijn Stichting De Basis⁹⁶ en de Nieuwe Algemene Begraafplaats Doorn gesitueerd. Aan de oostkant grenst het kazerneterrein aan de woningen die aan de Woestduinlaan zijn gelegen. In de inham in dit deel van het terrein liggen diverse sportaccommodaties (zwembad, tennisvelden, etc.).

Het kazerneterrein loopt niet helemaal door tot de

⁹⁶ Stichting de Basis is een organisatie die begeleiding biedt aan mensen uit publieke geüniformeerde beroepen.

60. Luchtfoto van de omgeving ca. 2015, met het terrein (kazerne en deel van het landgoed) in eigendom Rijk wit omlijnd (Urhahn, 2015). Op deze luchtfoto is de overgang van de bosrijke Utrechtse Heuvelrug naar de lager gelegen landbouw- en weidegronden goed te zien. Aan de rechter kant is tevens de dorpskern van Doorn zichtbaar.

Dribergsestraatweg in het zuiden. Hier liggen nog enkele woningen en een bos tussen. Het landgoed Beukenrode loopt wel helemaal door tot de Dribergsestraatweg (N225) en heeft hier zijn hoofdentree. Het noordelijke deel van de Stamerweg tussen de kazerne en het landgoed is in 1996 verlegd door een uitbreiding van het kazerneterrein. Aan de westkant van de Broekweg ligt het terrein van Bartiméus.⁹⁷

Het landgoed Beukenrode is onderdeel van de Stichtse Lustwarande. Een gebied dat van De Bilt, via de kernen van de gemeente Utrechtse Heuvelrug, tot aan Rhenen doorloopt. In dit gebied liggen ongeveer honderd landgoederen en buitenplaatsen, met bijbehorende tuinen en parkbossen.⁹⁸

3.2 Landgoed

Het landgoed bestaat uit twee delen: een zuidelijk deel met een grotendeels open karakter van weides en gazons en een noordelijk deel dat een parkbos bevat en daardoor veel geslotener is. Het huis bevindt zich in het zuidelijk deel.

Het huis is in 1872 gebouwd naar ontwerp van H.J. van den Brink.⁹⁹ Het landhuis is gebouwd in Italiaanse neorenaissance stijl (zie afb. 61). Het huis ligt met de entree naar het noorden. De voorname vertrekken kijken uit over het gazon en weidegebied ten zuiden van het landhuis.

Het zuidelijk deel van het landgoed en het huis liggen buiten het te onderzoeken terrein. Alleen het noordelijke parkbos is (sinds 1996) eigendom van het Rijk. Het noordelijk deel zal daarom nader beschreven worden, maar het zuidelijk deel niet.

Zichtlijn

Het belangrijkste verbindende element tussen het noordelijk en zuidelijk deel van het landgoed is de zichtlijn geflankeerd

⁹⁷ Bartiméus is een organisatie voor blinde en slechtziende mensen.

⁹⁸ Utrechtse Heuvelrug_b (website).

⁹⁹ Buitenplaatsen in Nederland (website).

61. Het huis vanuit het zuiden, met de vijver ervoor (Locaties, website).

62. Het huis vanuit het noorden, vanuit het parkbos (einde zichtlijn), foto 2016.

63. Luchtfoto van de Kazerne, het landgoed Beukenrode en de omliggende wegen en terreinen (Googlemaps, website). De grond in eigendom van het Rijk is rood omlijnd.

door rijen beuken die van het toegangshek in de noordoosthoek van het landgoed tot aan het huis loopt. Dit is een zichtlijn die vermoedelijk nog uit de eerste kwart van de 19e eeuw dateert.

De zichtlijn op het landgoed begint bij vier gemetselde pijlers die de entree van het landgoed Beukenrode vormen (zie afb. 66). Op de middelste twee pijlers staat "beuken" en "rode", tussen deze pijlers is een dubbel openslaand hekwerk aanwezig. Tussen deze hekpijlers en de buitenste twee zijn smallere doorgangen aanwezig. Bij de entree aan de zuidkant van het landgoed staan identieke hekpijlers met hekken er tussen (zie afb. 67).

De hekpijlers hebben een eenvoudige vierkante opbouw met een basement in hardsteen en metselwerk in rode steen geleed met witte banden. De bovenkanten zijn voorzien van een eenvoudige afdekking. Het hekwerk tussen de pijlers is gesmeed.

De zichtlijn is aan beide zijanten geflankeerd door een rij hoge beuken. In het midden loopt een pad dat begint als grindpad (zie afb. 70), maar richting het einde steeds zanderiger wordt en uiteindelijk overgaat in het gazon bij het landhuis (zie afb. 62). Aan de rechterkant van het pad staan op het eerste deel drie rijen beuken naast elkaar (zie afb. 69). De ruimte tussen deze rijen is smaller dan die waar het pad loopt. De rijen

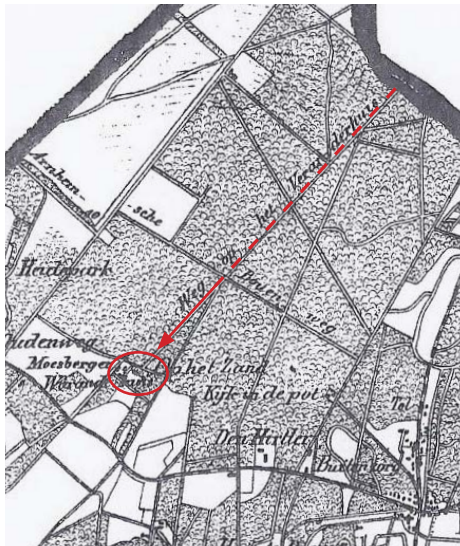
beuken zijn ook minder consequent doorgezet/onderhouden, maar het zijn onmiskenbaar rijen van uitgelijnde beuken.

Aan de linkerkant van het pad lijken ook meerdere rijen beuken gestaan te hebben (zie afb. 68). Hiervan zijn slechts nog enkele beuken over, waardoor niet met zekerheid te zeggen is dat hier echt sprake was van uitgelijnde rijen beuken, zoals aan de rechterkant. Doordat het deel aan de linkerkant van het pad vlak langs de vroegere Stamerweg ligt, is de kans groter dat hier veranderingen hebben plaatsgevonden. Ook toen dit deel bij het kazerneterrein betrokken werd in 1996 is een aantal beuken gekapt.

Al met al is het goed mogelijk dat hier oorspronkelijk sprake was van een zichtlijn en pad naar het huis, met aan weerszijden drie rijen beuken.

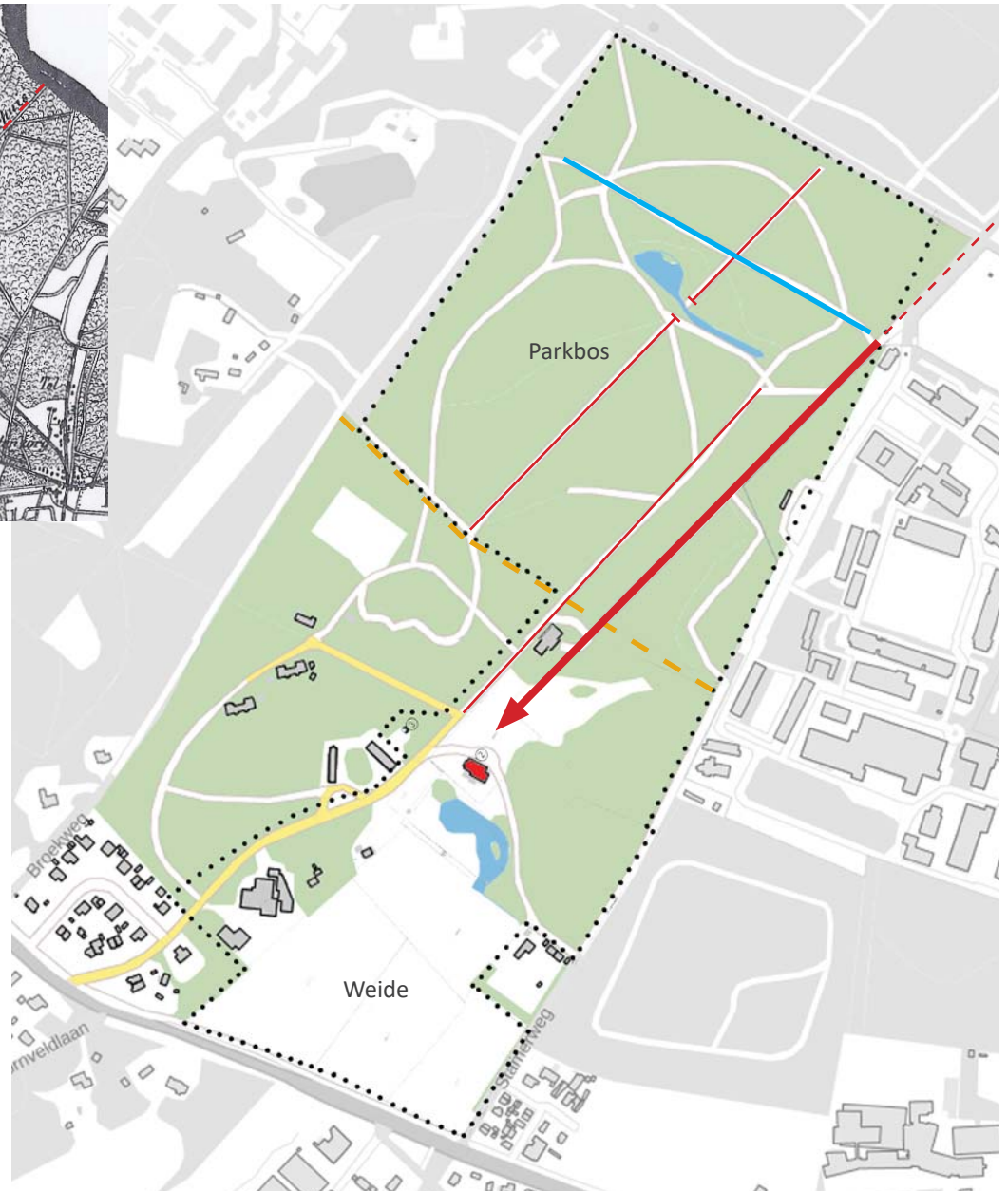
Halverwege de zichtlijn worden de rijen beuken steeds minder duidelijk, zeker de buitenste rijen zijn op een gegeven moment niet meer te herkennen. Tussen de bomen is naar het einde van de zichtlijn toe steeds meer laag struikgewas aanwezig, wat de heldere structuur van de beukenrijen verstoort (zie afb. 71).

Aan de andere kant van de hekpijlers, buiten het landgoed, lijkt de zichtlijn ook nog door te lopen. Oorspronkelijk liep deze weg/zichtlijn nog veel verder door naar het noorden. Op een

64. Kaart van Doorn uit ca. 1870 door J. Kuiper met de "Weg op het Veranderhuis" (Kuiper 1971). In rood zijn aangegeven: het huis in de cirkel, de zichtlijn op het landgoed (gesloten lijn) en de zichtlijn buiten het landgoed (gestreepte lijn).

65. Kaart van het landgoed in 2016 (BAG viewer, website). De oorspronkelijke omvang is het gekleurde gebied. De zwarte bolletjeslijn geeft de omvang van het gebied aan dat beschermd is als rijksmonument. De oranje streepjeslijn geeft de grens aan tussen het noordelijk en zuidelijk deel van het landgoed (dit is ook de grens van het eigendom van het Rijk). De dikke rode pijl laat zien waar de zichtlijn geflankeerd door beuken zich bevindt. De dunne rode lijnen geven minder geaccentueerde, maar wel rechte assen door het parkbos aan. De westelijke as is halverwege onderbroken bij de vijver. De blauwe lijn geeft het dwarspad in het verlengde van de Mariniersweg aan, mogelijk liep hier de Handelsweg van Utrecht naar Keulen.

66. De hekpijlers die de noordelijke ingang van het landgoed markeren, foto 2016. In het midden het pad dat een zichtlijn tot aan het huis in de verte vormt. Aan weerszijden van dit pad staan rijen beuken.

67. De hekpijlers bij de zuidelijke ingang van het landgoed, foto 2016. Ze zijn hetzelfde als bij de noordelijke ingang van het landgoed. Ze vormen hier alleen geen onderdeel van een zichtlijn.

68. De rijen beuken aan de linkerkant van de zichtlijn, foto 2016.

69. De rijen beuken aan de rechterkant van de zichtlijn, foto 2016.

70. Het begin van de zichtlijn, met open bodem, foto 2016.

71. Het einde van de zichtlijn, met veel laag struikgewas, foto 2016.

72. De zichtlijn met rijen beuken lijkt door te lopen buiten het landgoed, foto's 2016. Rechts: toegangsweg naar kazerne vanaf de Oude Arnhemse Bovenweg, met aan beide zijden beuken. Midden: het zicht de andere kant op vanaf de Oude Arnhemse Bovenweg, alleen links staat een rij beuken. Links: links van de rij beuken op de foto in het midden staat nog een rij beuken op kortere afstand, net als op het landgoed. Er is geen derde rij beuken aan deze kant aanwezig.

kaart uit ca. 1870 is deze weg aangegeven als de *Weg op het Veranderhuis* (zie afb. 64).¹⁰⁰ Het is niet bekend of langs deze hele weg rijen beuken stonden.

Langs de toegangsweg vanaf de Oude Arnhemse Bovenweg naar de kazerne staan ook rijen beuken. En ook aan de overkant van de Oude Arnhemse Bovenweg loopt de westelijke rij beuken in een rechte lijn door. Hier is zelfs sprake van een tweede rij beuken aan de westkant, net als op het eerste deel van het landgoed. Een derde rij ontbreekt (zie afb. 72).

Dwarspad in verlengde van Mariniersweg

In het verlengde van de Mariniersweg loopt een dwarspad dat ongeveer recht het parkbos doorkruist. Het begin van deze weg is helder maar al snel is deze begroeit met gras en wordt smaller. Dit dwarspad is, net als de Mariniersweg, mogelijk nog een restant van de oude handelsweg tussen Utrecht en Keulen.

Paden en begroeiing

Evenwijdig aan de zichtlijn liggen naar het westen nog twee

lange (min of meer) rechte paden op het noordelijk deel van het landgoed (zie afb. 65). Het eerste pad ligt relatief dicht bij de zichtlijn. Dit pad is op het noordelijk deel van het landgoed niet meer zo duidelijk aanwezig. In het zuiden sluit dit pad aan op de weg die langs het huis loopt en aan de andere kant van het landgoed eindigt. Langs dit deel van de weg staan aan beide kanten rijen beuken. Langs het noordelijk deel van dit pad staan geen herkenbare rijen beuken (meer). Het pad heeft hier ook geen duidelijk einde, het gaat over in enkele kleinere kronkelpaadjes.

Het tweede pad loopt ongeveer in het midden van het landgoed en kruist de vijver in het parkbos. Halverwege is dit pad nu verstoord doordat de brug over de vijver is afgebroken/ ingestort. Aan de zuidkant van de vijver is het pad nu overwoekerd door rododendrons, waardoor ook het zicht over dit pad verstoord is (zie afb. 73). Achter de rododendrons ligt een kruispunt van paden. Hier komen vijf paden bij elkaar. De rechte lijn van het pad dat een noord-zuid-as vormt is hier goed te zien (zie afb. 74).

De rest van de paden loopt kronkelend door het parkbos,

100 Kuyper 1971.

73. Panoramafoto van het kruispunt van paden op de noord-zuid-as, die ongeveer over het midden van het landgoed loopt, foto 2016. De witte pijl geeft het verloop van deze as weer (deze is hier gekromd door de panoramafoto, maar loopt in werkelijkheid recht.) Helemaal links is deze as richting het zuiden zichtbaar. Rechts daarvan zijn twee paden zichtbaar en daarna een stuk met rododendrons, hierachter bevindt zich de ingestorte brug over de vijver waarna de as verder naar het noorden loopt. Rechts van de rododendrons is ook nog een pad zichtbaar.

74. Links: het dwarspad in het verlengde van de Mariniersweg. Rechts: de voormalige brug over de vijver met de rododendrons aan de overkant. Foto's 2016.

75. Voorbeelden van de diversiteit aan paden en begroeiing in het parkbos op het noordelijk deel van het landgoed, foto's 2016.

zoals bij een landschappelijke aanleg hoort. De paden zijn zeer divers in breedte en ondergrond (zie afb. 75). Dit hangt ook samen met het soort begroeiing langs het pad. Het bos heeft een grote diversiteit aan bomen, struiken en planten. Open en dichte stukken wisselen elkaar af. Er zijn delen met veel naaldbomen, maar ook delen met meer loofhout. Hier is echter geen duidelijke structuur (meer) in te herkennen. Sommige paden zijn (deels) overwoekerd.

Vijver

De vijver in het noordelijk deel van het parkbos is komvormig en loopt uit in een soort sloot richting het oosten (zie afb. 76 en 77). De sloot en vijver zijn grotendeels drooggevallen en dichtgegroeid.

In het monumentenregister (inschrijving in 2002) staat vermeld dat aan de noordkant van de vijver nog restanten van een aanlegsteiger te zien zijn. Deze zijn inmiddels geheel vergaan/overwoekerd. Ook de brokstukken van een prieel of huisje die nabij deze steiger nog in het bos lagen in 2002, zijn nu niet meer te vinden.

76. De vijver is grotendeels dichtgegroeid, links vanuit het oosten en rechts vanuit het westen. Foto's 2016.

77. Einde van de deels drooggevallen sloot. Foto 2016 vanuit het oosten.

79. Eigendomsgrens vanuit het zuidelijk naar het noordelijk deel, foto 2016.

Grenzen

Langs de noordgrens van het parkbos ligt de Oude Arnhemse Bovenweg. Tussen het bos en de weg is een hedendaags hek aanwezig. In de noordwesthoek is nog een restant van een smeedijzeren toegangshek aanwezig (zie afb. 78). Het pad dat naar dit hek toeloopt is geheel overwoekerd.

Langs de westkant is ook een hek aanwezig, een van de paden loopt hierop dood. Deze weg zal vroeger waarschijnlijk doorgelopen hebben tot de Broekweg (en verder). Langs de oostkant loopt het hek van het kazerneterrein.

De eigendomsgrens tussen het noordelijk en zuidelijk deel van het landgoed is nauwelijks waarneembaar. Hier staan geen hekken of andere afscheidingen. Alleen de bordjes met aan de ene kant 'Landgoed Beukenrode. Het terrein is voor toegang op eigen risico van zonsopkomst tot zonsondergang opengesteld...' (zie afb. 79) en aan de andere kant 'Instituut Beukenrode. Privé terrein. Verboden toegang' (zie afb. 80) geven de eigendomsgrens aan.

78. Hek langs de noordelijke grens van het parkbos, foto 2016.

80. Eigendomsgrens van het noordelijk naar het zuidelijk deel, foto 2016.

3.3 Kazerneterrein

Het terrein van de kazerne zal beschreven en geanalyseerd worden aan de hand van een aantal hoofdonderwerpen: wegenstructuur, materialisering en inrichting openbare ruimte en groen. Het sportterrein, buiten de hekken, wordt daarna afzonderlijk beschreven. Tot slot wordt aandacht besteed aan de herdenkingscultuur op de kazerne.

3.3.1 Wegenstructuur

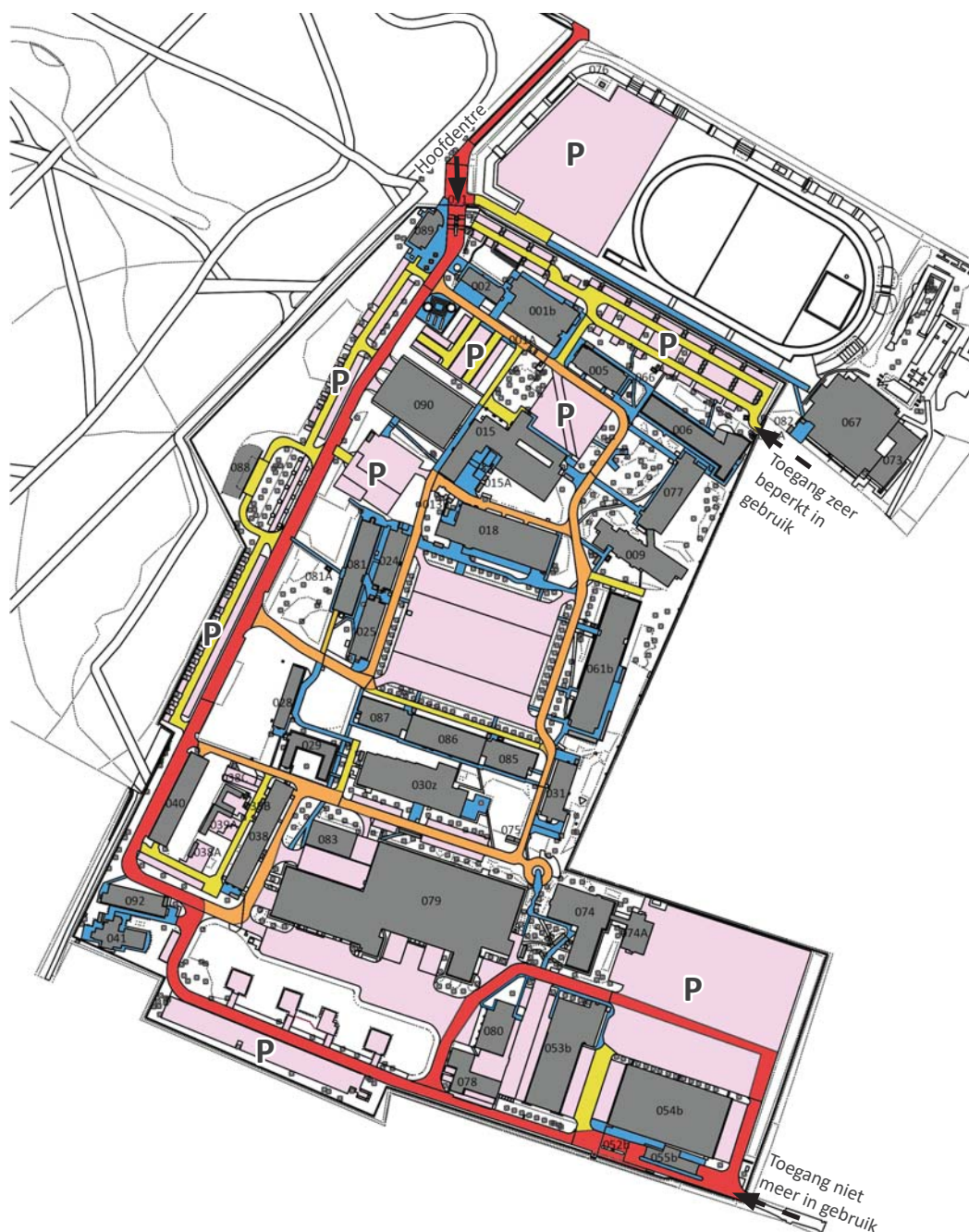
De huidige wegenstructuur op het terrein bestaat uit een hoofdweg vanaf de entree in de noordwesthoek van het terrein, langs de westrand, voor het Witte Huis langs en dan langs de zuidrand tot de zuidoosthoek. Hier is een lus over de parkeerplaats voor legervoertuigen die weer terug komt op de weg langs de zuidrand van het terrein. De toegang in de zuidoosthoek wordt niet meer gebruikt in verband met de veiligheid.

Naast deze hoofdweg zijn er twee doorgaande secundaire wegen waar grotendeels eenrichtingsverkeer geldt. Vanaf de hoofdweg is een zijweg vlak voor gebouw 040, deze loopt naar het oosten tot de rotonde bij gebouw 074. Hier loopt de weg met eenrichtingsverkeer door naar het noorden langs de

exercitieplaats en maakt bij gebouw 006 een bocht naar het westen om aan het einde weer uit te komen bij de entree van het terrein. Een tweede zijweg ligt iets noordelijker en steekt daar vanaf de hoofdweg door het bos naar de exercitieplaats, loopt langs de westrand van het exercitieplaats en loopt om gebouw 018 heen naar het oosten, waar deze weg op de eerste secundaire weg aansluit bij gebouw 009. Deze tweede secundaire weg is vooral bedoeld om de exercitieplaats te bereiken en om de kantine in gebouw 018 te bevoorraden.

Daarnaast zijn er nog verschillende tertiaire wegen. Dit zijn de wegen over parkeerplaatsen en de doodlopende wegen om bepaalde gebouwen te bereiken. Ook de zuidkant van de exercitieplaats is tegenwoordig een tertiaire weg, deze wordt aan de westkant afgesloten door een paaltje. Tot slot zijn er de voetpaden en stoepen die vooral om de gebouwen heen of door het groen lopen.

Als laatst zijn op onderstaande tekening de parkeerplaatsen weergegeven en de exercitieplaats in het midden van het terrein. Het parkeren is op een aantal plekken geconcentreerd (aangegeven met een P), daarnaast zijn op het terrein her en der losse parkeerplaatsen aanwezig. De parkeerplaats aan

81. Terreintekening 2016 met een analyse van de huidige wegenstructuur (Rijksvastgoedbedrijf terreintekening 2016, bewerkt).

Legenda:

- Hoofdweg over kazerneterrein
- Secundaire wegen (doorgaand)
- Tertiaire wegen
- Voetpaden en stoepen
- Verharding, parkeren

de noordkant, buiten de hekken, is voor de manschappen. De parkeerplaats in de zuidoosthoek van het terrein is voor legervoertuigen. De overige parkeerplaatsen zijn voor de militairen van hogere rang en voor bezoekers.

Ontwikkeling

De ontwikkeling van de wegenstructuur is in afbeelding 82 weergegeven. Hierop is te zien dat vooral de hoofdweg over het terrein verandert. Tot 1979 loopt deze vanaf de oude entree (ongeveer in het midden van de noordgrens) naar het zuiden, om de exercitieplaats heen en dan weer naar het noorden terug naar de entree. Deze wordt in de jaren '70 uitgebreid over het zuidwestelijk deel van het terrein. In de jaren '80 wordt de weg langs de zuidrand naar het oosten een hoofdweg door de verplaatsing van de garage, stalling en een parkeerplaats.

Eind jaren '90 wordt de huidige situatie gecreëerd, doordat de hoofdentree naar de noordwesthoek verplaatst. Delen van de oorspronkelijke hoofdweg worden nog gebruikt als secundaire weg, maar er zijn ook delen die in gebruik zijn als tertiaire weg, voetpad of opgenomen zijn in een parkeerplaats.

In de drie tekeningen is ook te zien dat er aan de

exercitieplaats in de loop der tijd niets verandert. Dit blijft het hart van het terrein. Al verandert het gebruik wel in de loop der tijd. Aanvankelijk is het een echte exercitieplaats, terwijl het tegenwoordig meer gebruikt wordt als opstelplaats.

Daarnaast is zichtbaar hoe het parkeren steeds verder toeneemt in de loop der tijd. Er komen steeds meer parkeerplaatsen bij. Eerst wordt ad hoc gezocht naar lege plekken om parkeerplaatsen te maken. Later wordt dit meer gestructureerd en ontstaan een aantal plaatsen waar het parkeren zich concentreert.

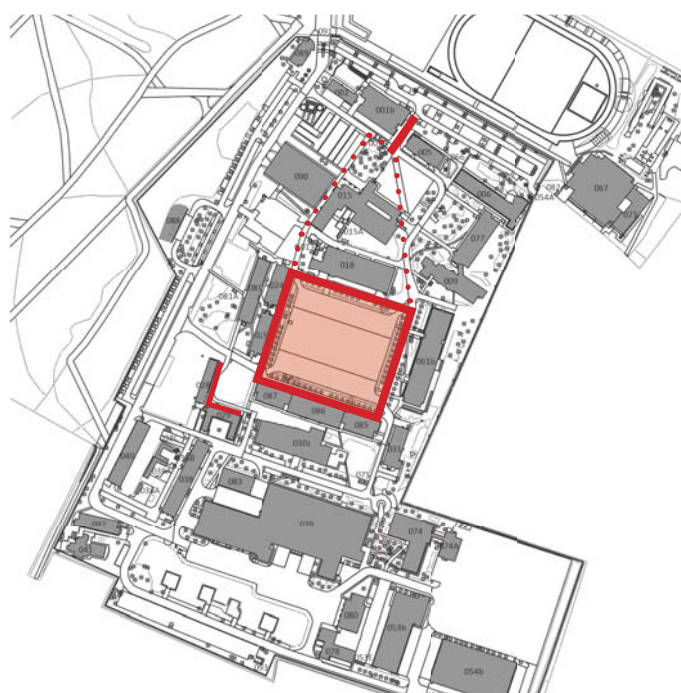
Van de historische wegenstructuur zijn vooral de wegen rondom de exercitieplaats nog als zodanig beleefbaar. Ook de voormalige entree tussen de gebouwen 001 en 005 is nog aanwezig en in zekere mate nog beleefbaar. Net als de voormalige hoofdweg, waarvan het westelijk deel mogelijk nog ongeveer het tracé van een oud bospad volgt. Een laatste pad dat nog goed beleefbaar is ligt in het bos bij de gebouwen 028 en 029. Vlak na de Tweede Wereldoorlog ligt hier al een pad en dit is altijd blijven bestaan. Het is niet duidelijk of dit pad aanvankelijk ook voor auto's toegankelijk was, het is tegenwoordig een voetpad (zie afb. 83 en 84).

82. Terreintekening uit vier periodes, hierin is de ontwikkeling van de wegenstructuur in de loop der tijd te zien.

83. Nog aanwezige historische structuren: exercitieplaats met wegen rondom, voormalige entree, pad bij gebouw 028 en 029. Foto's 2016.

84. Terreintekening met de nog aanwezig historische structuren erop (Rijksvastgoedbedrijf terreintekening 2016, bewerkt).

3.3.2 Materialisering en inrichting openbare ruimte

Op het kazerneterrein zijn verschillende soorten verharding aanwezig. Deze zullen in het kopje hieronder beschreven worden. Vervolgens worden de kunst- en andere objecten in de openbare ruimte beschreven. Het straatmeubilair (lantaarnpalen, prullenbakken, verkeersborden, etc.) is hedendaags en heeft een standaard vormgeving, zoals ook in de openbare ruimte buiten de kazerne veel te vinden is. Deze zullen daarom niet nader beschreven worden.

Bestrating

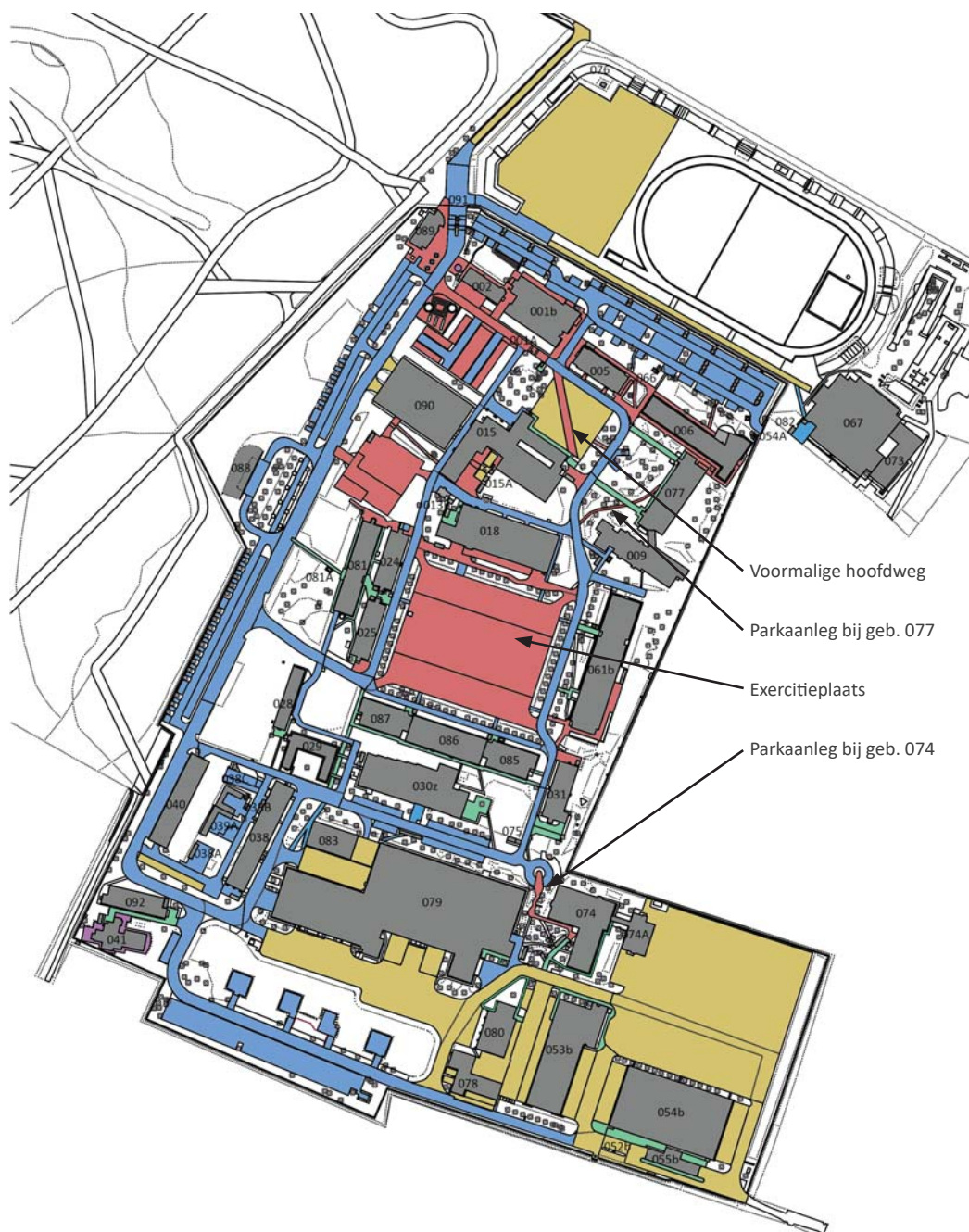
De verharde delen van het kazerneterrein bestaan uit vier soorten bestrating en rond het Witte Huis (gebouw 041) ligt grind. Asphalt is vooral te vinden op het zuidelijk deel van het terrein. Hier liggen de garage, magazijnen en de parkeerplaats voor legervoertuigen. Een deel van dit asfalt (bij het tankstation en op de parkeerplaats) is vloeistofdicht. Ook de parkeerplaats tussen gebouw 005 en 015 is grotendeels van asfalt. Tot slot ligt op de parkeerplaats buiten de hekken asfalt.

Het grootste deel van de wegen is bestraat met betonstenen in een grijs of grijs/rode kleur met een grove structuur. Het enige

deel weg dat bestraat is met rode klinkers, is de weg voor de gebouwen 002 en 001b langs. Het is niet duidelijk waarom dit het enige deel met een andere bestrating is. De rode klinkers zijn verder te vinden op de parkeerplaatsen aan weerszijden van gebouw 009, op de exercitieplaats, een strook op de parkeerplaats tussen gebouw 005 en 015 en op trottoirs en rond sommige gebouwen. De rest van de trottoirs en paden rond de gebouwen is bestraat met grijze vierkante stoeptegels.

De bestrating van het terrein lijkt veelal praktisch aangelegd, zonder duidelijke achterliggende gedachte. Er zijn echter een paar plekken waar wel sprake van een ontworpen bestrating lijkt te zijn. Zo loopt er een schuine baan van rode klinkers over de parkeerplaats tussen gebouw 005 en 015, die verder met asfalt is bedekt (zie afb. 86 en 87). Dit was tot 1998 de hoofdroute over het terrein, toen de entree zich nog tussen gebouw 001b en 005 bevond. Het is niet duidelijk of deze strook in de bestrating bewust is behouden als herinnering aan de voormalige entree/hoofdweg of dat men deze bestrating uit gemak heeft laten liggen.

Een tweede is de soort parkachtige aanleg voor gebouw 077 (zie afb. 89 en 91). Het groen is hier duidelijk ontworpen en er

85. Terreintekening 2016 met een analyse van de huidige wegenstructuur (Rijksvastgoedbedrijf terreintekening 2016, bewerkt).

Legenda:

- Klinkers (rood)
- Asphalt
- Cementsteen (grijs en licht rood)
- Stoeptegels
- Grind

is wat glooiing in het landschap aangebracht, zie '3.3.3 Groen'. Door het groen lopen twee kaarsrechte paden met stoeptegels van de weg naar de entrees van gebouw 077. Daar tussendoor loopt een slingerend pad van rode klinkers. Tussen de twee rechte paden is aan de kant van de weg een soort monument aanwezig met twee legervoertuigen, zie ook het kopje 'Kunst en andere objecten'.

De exercitieplaats is in zijn geheel bestraat met rode klinkers (zie afb. 88). Deze zijn in banen van oost naar west gelegd met om en om visgraad- en halfsteensverband. Tussen de banen zijn stroken van vijf rijen halfsteensverband in de andere richting aanwezig, als een soort gootjes.

Tot slot is er een soort parkachtige aanleg tussen gebouw 074 en 079 aanwezig (zie afb. 90). Hier ligt een steen op het midden van de rotonde, zie ook het kopje 'Kunst en andere objecten', waar vandaan een slingerend pad van rode klinkers naar de ingang van gebouw 074 loopt. Tussen dit pad en de weg ten zuiden van gebouw 074 ligt een recht pad met stoeptegels en aan weerszijden een muurtje van gebroken halve stoeptegels. Deze muurtjes vangen de lichte glooiing in het landschap op, zie ook '3.3.3 Groen'.

86. Voormalige hoofdweg met klinkerbestrating, op de achtergrond de voormalige entree tussen gebouw 001b (links) en 005 (rechts), foto 2016.

87. Voormalige hoofdweg met klinkerbestrating en asfalt parkeerplaats met daarvoor huidige weg met betonsteen, gezien vanaf gebouw 001b, foto 2016.

88. Bestrating exercitieplaats met banen van oost naar west van rode klinkers in verschillende verbanden gelegd, foto 2016.

Kunst en andere objecten

Bij de entree van de kazerne is een monument te vinden (zie afb. 92). Dit monument bestaat uit een vrijstaande geknikte muur van geel metselwerk in halfsteensverband. Op deze muur zijn vijf wapenschilden bevestigd van de verschillende commando's die op het terrein gelegerd zijn. Daarboven is de tekst "Mariniers Trainings Commando" aangebracht op houten borden met gouden letters. Voor deze muur staat een levensgroot standbeeld van een marinier op een rotsblok. Om dit standbeeld is een cirkel van grind in de rode klinker bestrating uitgespaard. Het is niet bekend wie dit standbeeld heeft gemaakt. De wapenschilden zijn vermoedelijk door de Rijkswerv vervaardigd.¹⁰¹ Het is onbekend wanneer het monument geplaatst is, in ieder geval na de verplaatsing van de entree in 1998.

Vlakbij de entree en het monument staat de getuigde mast waar elke dag de vlag gehesen wordt (zie afb. 93). Op elke marinierskazerne is een getuigde mast aanwezig. De getuigde mast staat op een zorgvuldig ontworpen vierkante ruimte. Richting de entree is een hoek van wegen aanwezig en aan de

101 Interview met KLTZ (LD) drs. J.P.S.M. de Rooij.

89. Parkaanleg voor gebouw 077 met de hoofdweg op de voorgrond, het rechte pad met stoeptegels (rechts) en het monument (links), foto 2016.

90. Parkaanleg bij gebouw 074 met muurtjes, foto 2016.

91. Parkaanleg voor gebouw 077 met slingerpad, foto 2016.

92. Monument bij de entree van het terrein, muur met wapenschilden en standbeeld van marinier op rots, foto 2016.

achterkant wordt deze plek omsloten door een hoge heg. De bestrating van rode klinkers loopt in een aantal kleine treden op richting de mast. Deze verhoging ligt iets gedraaid ten opzichte van de vierkante ruimte. Aan weerszijden van deze verhoging staan ronde hagen en achter de verhoging zijn drie rechte parallel geplaatste hagen aanwezig. Het is niet bekend door wie deze indeling is ontworpen en of deze een speciale betekenis heeft.

Voor de verhoging staan twee gemetselde blokken met houten borden erop (zie afb. 95). Op de ene staat 1665 met een soort vaandel met daarop plaatsens die belangrijk zijn voor de Mariniers. Op de ander staat 1965 met het wapenschild van de Mariniers. Deze borden zijn geschonken door de gemeente Doorn ter verfraaiing van de vlaggenmast bij het driehonderdjarig bestaan van het Korps Mariniers in 1965. Het is niet bekend wie deze borden gemaakt heeft.¹⁰²

De getuigde mast is bij het verplaatsen van de entree mee verplaatst. Daarvoor stond hij tegenover de oude entree (zie afb. 94). Deze plek is nog enigszins te herkennen. Ten zuiden van gebouw 001b is een stukje groen aanwezig. Hierin zijn duidelijk twee hoge coniferen te zien met daartussen een

102 RHC Zuidoost Utrecht, 267.872.

93. De getuigde mast vlak bij de entree van het terrein met daarom heen de verhoging van vier treden, de hagen en de blokken met borden erop, foto 2016.

95. De twee houten borden op de gemetselde blokken bij de getuigde mast, links 1665 en rechts 1965, foto 2016.

open ruimte. Op deze plek staat nu een rookverblijf (zie afb. 96). Hier heeft de getuigde mast gestaan. In het groen achter het rookverblijf is één van de ankerpalen, waarmee de mast getuigd was, nog aanwezig.

Op het westelijk deel van het terrein is een kaarsrechte lijn van grijze betonnen blokken aanwezig (zie afb. 98 en 99). Deze lijn loopt van de entree tot aan de plaats waar de Stamerweg nog loopt en de omheining nog op de oude plaats staat. Waar geen betonnen blok kan staan in verband met de bestrating zijn vierkante grijze betonnen tegels in de bestrating aangebracht.

De betekenis van deze opmerkelijke lijn betonnen blokken is onduidelijk. Op de kazerne wordt het verhaal verteld dat dit een oude tankwering (linie) uit de Tweede Wereldoorlog zou zijn.¹⁰³ De lijn van betonblokken loopt echter ver buiten het voormalige N.A.D.-kamp door. En na de oorlog is het nooit meer een verdedigbare kazerne geweest. Aannemelijker is dat deze lijn van betonblokken de voormalige grens tussen kazerneterrein en de Stamerweg (met daarachter het landgoed Beukenrode) kenmerkt. De lijn is namelijk alleen aanwezig op het deel waar de grens in 1996 werd aangepast.

Bij de entree zijn nu drie belangrijke lijnen te zien die daar

103 Interview met KLTZ (LD) drs. J.P.S.M. de Rooij.

94. Links: de getuigde mast bij de oude entree in 1999 (Collectie Mariniersmuseum 46607). Rechts: dezelfde locatie in 2016. Het verkeersbord staat nog ongeveer op dezelfde plek, ook de twee hoge coniferen aan weerszijden van de getuigde mast zijn nog steeds aanwezig.

96. De plek waar tot eind jaren '90 de getuigde mast stond, foto 2016. In de rode cirkel is nog een ankerpaal te zien. Op de plek van de mast staat nu een rookhokje (gebouw 001A).

97. Voor de entree komen drie lijnen bij elkaar: de zichtlijn van Beukenrode, het begin van de lijn van betonblokken en de huidige entree met een rij paaltjes er langs. Foto 2016.

98. Lijn van betonblokken en tegels op de voormalige westgrens van het kazerneterrein, foto's 2016. Rechts het laatste blok in het zuiden.

99. Lijn van betonblokken en tegels op de voormalige westgrens van het kazerneterrein, foto's 2016.

bij elkaar komen (zie afb. 97). De oudste is de zichtlijn van Beukenrode, die sinds 1996 ook de verlegde Stamerweg vormt. Daarnaast is het begin van de lijn van betonblokken te zien, die de Stamerweg van voor 1996 markeren. Tot slot is de huidige entree met een rij paaltjes aangegeven.

Voor gebouw 077 is een monument aanwezig (zie afb. 100). Hier staan twee legervoertuigen opgesteld. Het linker voertuig is een tank/rupsvoertuig dat in 1995/96 mee teruggekomen is uit Bosnië en aan de kazerne is geschonken. Het rechter voertuig is Bandvagn 202, uit het begin van de jaren '80. Beide voertuigen zijn hier in 1995/96 geplaatst.¹⁰⁴

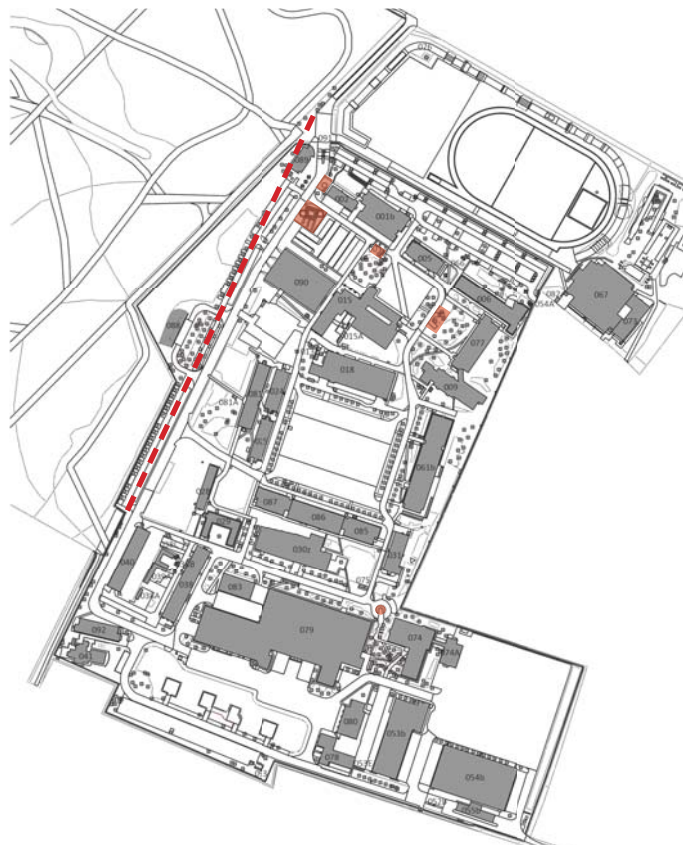
Op het midden van de rotonde bij gebouw 074 ligt een steen/rotsblok. Het is niet bekend waar deze steen vandaag komt. Waarschijnlijk is het een aandenken dat meegenomen is van een missie.¹⁰⁵

¹⁰⁴ Interview met KLTZ (LD) drs. J.P.S.M. de Rooij.

¹⁰⁵ Interview met KLTZ (LD) drs. J.P.S.M. de Rooij.

100. Monument bij gebouw 077 met links een tank/rupsvoertuig uit Bosnië (1995/96) en rechts een Bandvagn 202 (begin van de jaren '80), foto's 2016.

101. Terreintekening met kunst en andere objecten in de "openbare" ruimte (Rijksvastgoedbedrijf terreintekening 2016, bewerkt).

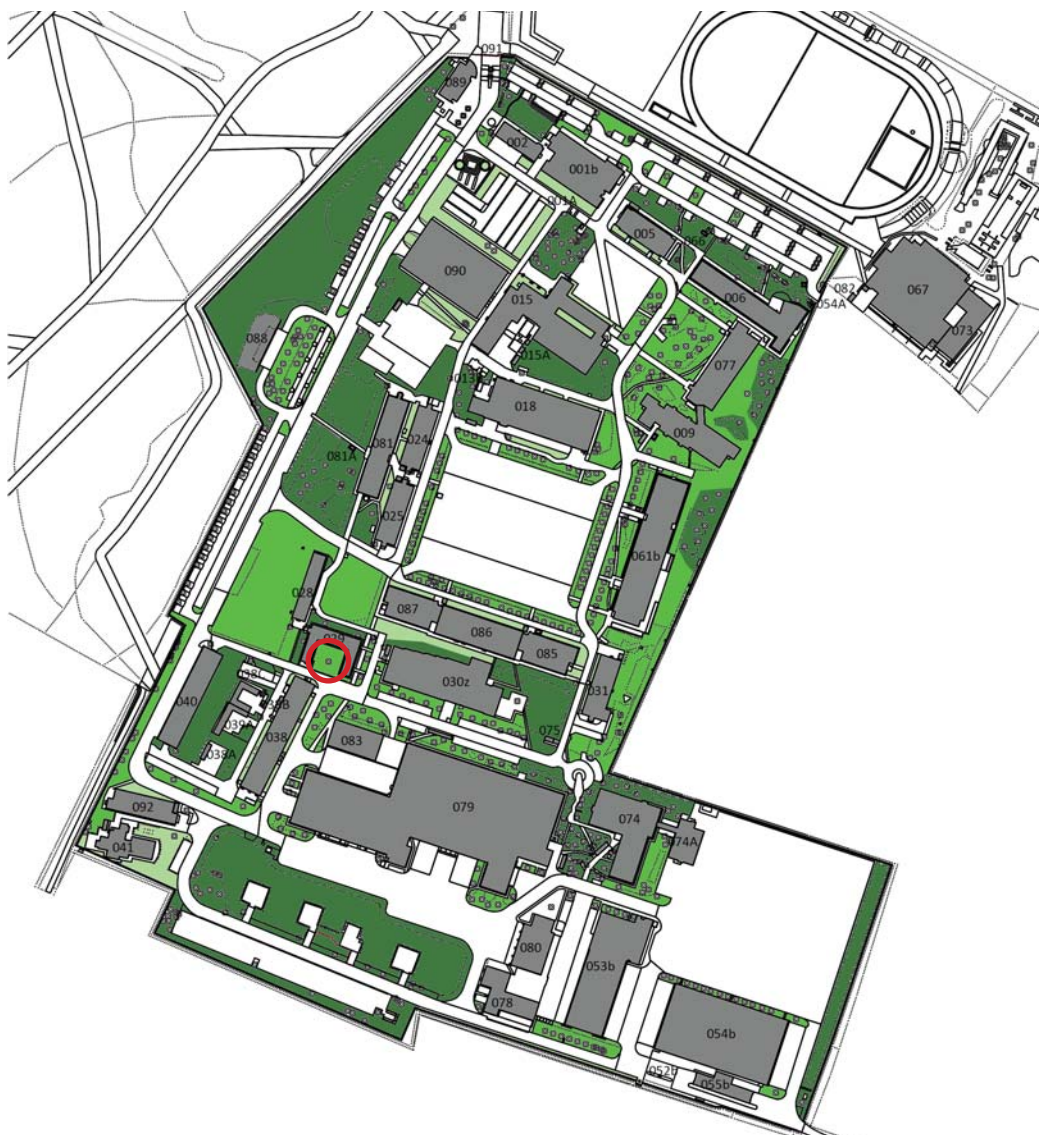
3.3.3 Groen

Op het kazerneterrein is veel groen aanwezig. Op de tekening in afbeelding 103 is aangegeven waar het groen zich bevindt. Hierin is onderscheid gemaakt tussen drie gradaties in dichtheid: bomen in dicht struikgewas, bomen in open struikgewas of gras en laag struikgewas of gras.

Opvallend is dat er vrij weinig stukken zijn zonder bomen. Het terrein kenmerkt zich, net als zijn omgeving, door zijn bosachtige begroeiing. Op de meeste plekken is tussen de bomen ook dicht struikgewas met hoge planten aanwezig. Uitzonderingen hierop zijn de oostelijke en westelijke rand, de randen van de exercitieplaats, het bos rond gebouw 028 en 029 en de begroeiing rond de magazijnen in het zuiden.

Het bos rond gebouw 028 en 029 is een beukenbos met een kale bodem. Rondom de exercitieplaats zijn rijen bomen geplant met daar omheen struikgewas. Langs de westrand staan bomen tussen de parkeervakken. Voor de munitiebunker (gebouw 088) staan beuken op een kale bodem. Aan de oostkant is om de legeringsgebouwen groen aangelegd bestaande uit gras, met her en der wat struiken en enkele bomen. Rondom de gebouwen op het zuidelijk deel van het terrein zijn smalle stroken met bomen en laag struikgewas aangelegd.

De oude ziekenboeg (gebouw 029) heeft een U-vorm. Midden in deze U staat een reusachtige beuk op het gras, deze is op de tekening hieronder aangegeven met een rode cirkel. Deze boom wordt door de Mariniers gezien als monumentale boom, al is deze boom officieel (nog) niet beschermd.

102. Locaties met bomen in open struikgewas of gras (foto's 2016):
 A. bos rond gebouw 028 en 029 met kale bodem,
 B. rijen bomen langs de exercitieplaats met struiken er omheen,
 C. parkeren tussen de bomen langs de westrand van het terrein,
 D. beuken op kale bodem vlakbij de munitiebunker (gebouw 088),
 E. gras met wat struiken en bomen rond de legeringsgebouwen aan de oostkant van het terrein,
 F. bomen met lage struiken rondom de gebouwen op het zuidelijk deel van het terrein.

103. Terreintekening 2016 met een analyse van het groen (Rijksvastgoedbedrijf terreintekening 2016, bewerkt).

- Legenda:
- Bomen in dicht struikgewas
 - Bomen in open struikgewas/gras
 - Laag struikgewas/gras
 - Monumentale boom (nog niet officieel beschermd)

Ontwikkeling

In de loop der tijd heeft de groenaanleg zich uiteraard ontwikkeld. Op de vier terreintekeningen in afbeelding 104 is deze ontwikkeling te zien. Toch is er in de structuur van het groen en de open plekken niet zo veel veranderd in al die tijd. Op de tekeningen onder de terreintekeningen zijn de plekken met bos (donker groen), plekken met veel bomen tussen de bebouwing (licht groen) en de open plekken zonder bomen (geel) schematisch weergegeven.

Zo is duidelijk te zien dat de bosrijke delen langs de west- en zuidgrens grotendeels behouden zijn gebleven. Het bos langs de zuidgrens is in eerste instantie uitgedund door de bouw van reeksen barakken in dit bos. Maar om de barakken heen blijven veel bomen staan. Als deze barakken gesloopt worden en plaats maken voor een groot nieuw magazijn, worden veel bomen gekapt. Het bos wordt teruggedrongen tot een klein deel langs de zuidgrens, maar wordt hier wel weer dicht. Ook rond gebouw 074 blijft een groep bomen behouden.

Langs de oostgrens zijn aanvankelijk alleen aan de noordkant wat bomen tussen de barakken aanwezig. Dit wordt met de uitbreiding van de kazerne verder uitgebreid naar het zuiden.

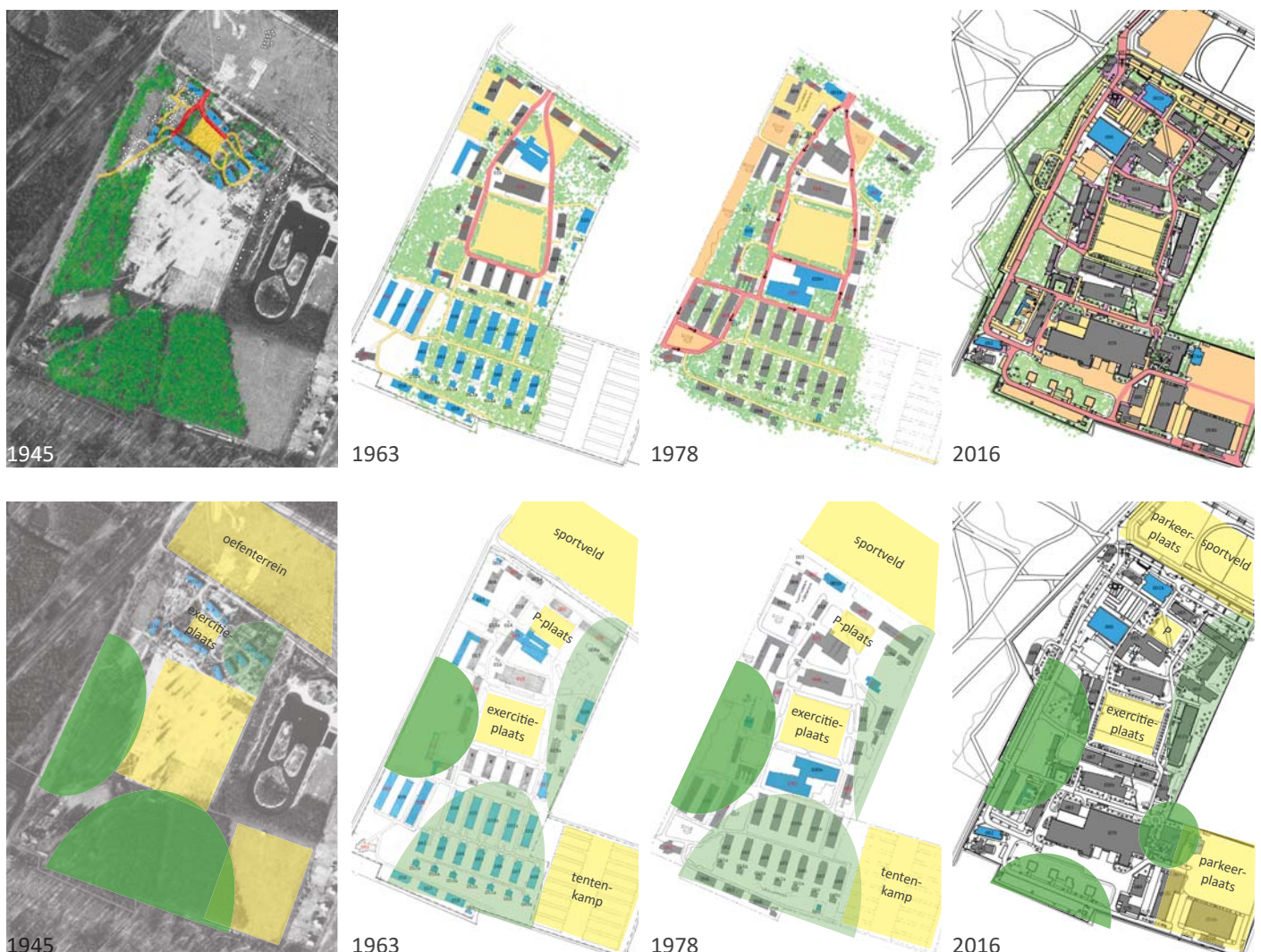
De open delen van het terrein zijn nog minder veranderd dan de bosrijke delen. Het open oefenterrein aan de noordkant is altijd open terrein gebleven, er liggen nu sportvelden en een parkeerplaats.

Opvallend is dat de open exercitieplaats van het N.A.D.-

kamp ook altijd open terrein is gebleven. Al snel wordt dit (deels) in gebruik genomen als parkeerplaats. Tegenwoordig is de plek van deze oude exercitieplaats geheel in gebruik als parkeerplaats (tussen gebouw 005 en 015).

In het midden van het terrein is in de Tweede Wereldoorlog een grote kale ruimte. Deze open ruimte is ontstaan bij de aanleg van het waterpompstation in 1903. Na de Tweede Wereldoorlog is dit een perfecte plaats om de exercitieplaats van het vergrootte kamp te maken en hier rondom te bouwen. De exercitieplaats is tot op heden hetzelfde in omvang gebleven.

Tot slot is er in het zuidoosten van het terrein ook een open ruimte. Vlak na de Tweede Wereldoorlog wordt dit veld ingericht als tentenkamp. Er groeien enkel wat kleine boompjes op dit terrein. Dit is eind jaren '70 de geschikte locatie voor een nieuwe grote parkeerplaats met garages en magazijnen er omheen. Dit deel van het terrein is hierdoor minder open geworden en er zijn een aantal rijen bomen langs de nieuwe gebouwen geplant, maar het blijft een relatief open plek op het kazerneterrein.

104. Twee series terreintekeningen van vier periode. Op de onderste tekeningen is schematisch weergegeven waar de bossen (donker groen), plekken met veel bomen tussen de bebouwing (licht groen) en de open plekken zonder bomen (geel) zich bevinden.

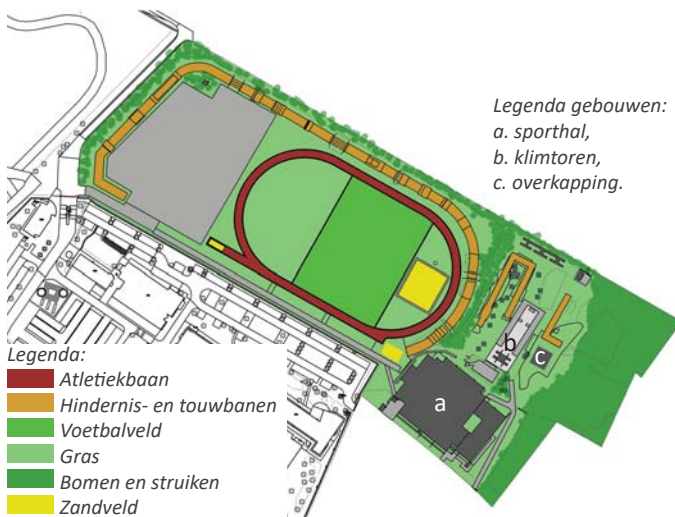
3.3.4 Sportterrein

Het sportterrein ligt aan de noordkant buiten de (bewaakte) hekken van het kazerneterrein. Het terrein bestaat uit een parkeerplaats in het westen met daarnaast een atletiekbaan met daarbinnen voetbalvelden en een zandveld (zie afb. 105). Om de parkeerplaats en atletiekbaan ligt een hindernisbaan (zie afb. 107). Vanaf de parkeerplaats loopt een pad langs het hek aan de zuidkant naar de sporthal. Deze bevindt zich aan de zuidoostkant van het sportterrein. Ten noorden van de sporthal zijn een klimtoren, twee touwbanen en een recente overkapping aanwezig (zie afb. 107).

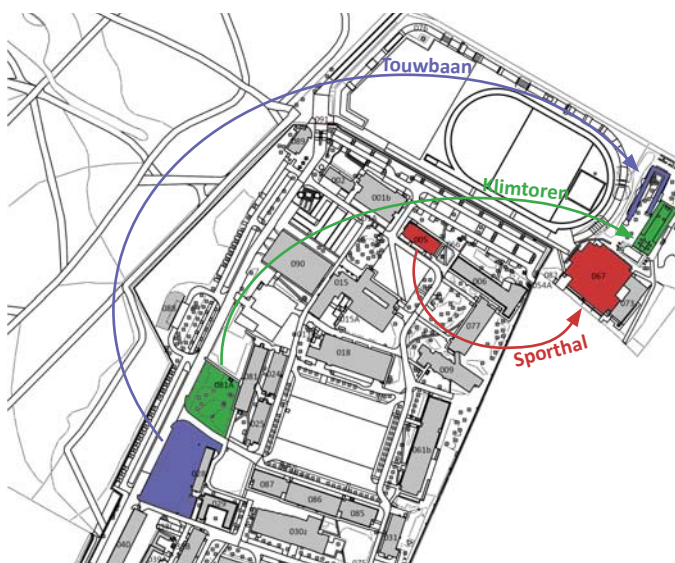
Ontwikkeling

Al vanaf de jaren '60 is dit terrein deels ingericht als sportveld. Op een luchtfoto uit 1963 is te zien dat er een atletiekbaan ligt, op de plek waar ook de huidige atletiekbaan ligt (zie afb. 108). De klimtoren en de touwbaan (in de aanwezige bomen) zijn dan nog in het bos aan de westkant op het terrein gesitueerd. Het bioscoop- en lesgebouw (005) is naast filmzaal ook in gebruik als sportzaal.

Eind jaren '70 wordt in het kader van het infrastructuurplan 1977/78 in de zuidoosthoek van het sportterrein een nieuwe sporthal gebouwd, waardoor gebouw 005 enkel nog als

105. Tekening van het sportterrein in 2016 (Rijksvastgoedbedrijf terreintekening 2016, bewerkt).

106. Terreintekening 2016 met daarop aangegeven van waar de touwbaan, klimtoren en sporthal in de loop der tijd naar het sportterrein werden verplaatst (Rijksvastgoedbedrijf terreintekening 2016, bewerkt).

congreszaal gebruikt hoeft te worden. De atletiekbaan wordt ook vernieuwd en er wordt een sportveld naast gelegd. Hier omheen wordt een hindernisbaan aangelegd (zie afb. 106).¹⁰⁶

Eind jaren '90 is de oude klimtoren (een oude baileybrug op z'n kant) niet veilig meer en moet vervangen worden.¹⁰⁷ Ook de touwbaan wordt verplaatst.¹⁰⁸ Beide verhuizen naar het sportterrein, achter de sporthal (zie afb. 106). Alle sportvoorzieningen zijn nu samengebracht op het sportterrein.

Begin 21e eeuw wordt het voetbalveld naast de atletiekbaan opgeofferd voor een parkeerplaats die hard nodig is. Recent is de atletiekbaan gerenoveerd.

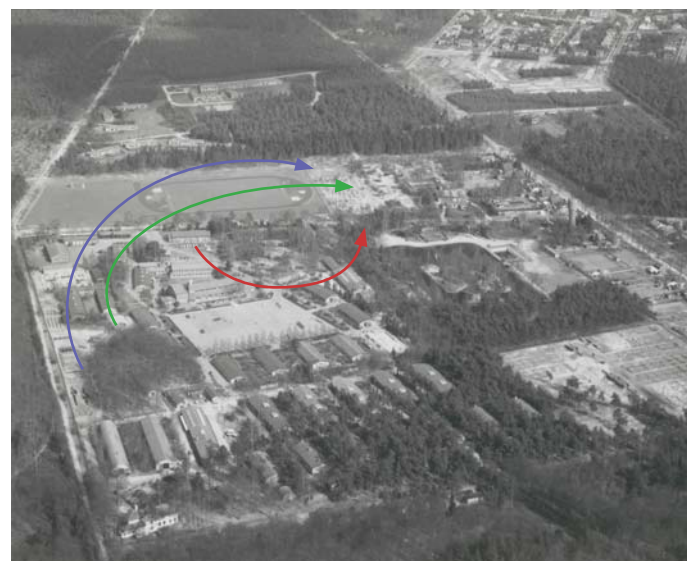
106 Nationaal Archief, 2.12.56 inv. 4256.

107 Interview met B. van Lierop.

108 Technische Dienst VBHKAZ.

107. A. Atletiekbaan met sportvelden erin. B. Hindernisbaan langs parkeerplaats. C. Touwbaan. D. Klimtoren. Foto's 2016.

108. Luchtfoto 1963 met daarop aangegeven van waar de touwbaan, klimtoren en sporthal in de loop der tijd naar het sportterrein werden verplaatst (Collectie Mariniersmuseum 47219).

3.3.5 Ceremonies

Er zijn drie plaatsen op het kazerneterrein die een speciale betekenis hebben bij ceremonies: de exercitieplaats, de getuigde mast en het monument bij de entree. De bijbehorende ceremonies zullen hier kort beschreven worden. De informatie in deze paragraaf is afkomstig uit het interview met KLTZ (LD) drs. J.P.S.M. de Rooij, de huidige commandant van de Van Braam Houckgeestkazerne.

Exercitieplaats

Het Korps Mariniers heeft verschillende tradities waar ceremonies bij horen die op de exercitieplaats worden uitgevoerd. De exercitieplaats is zodoende een belangrijke plek op het kazerneterrein. Zij vormt niet alleen stedenbouwkundig het hart van het terrein, maar speelt ook een belangrijke rol in de herdenkingscultuur.

De belangrijkste ceremonies die nu nog worden gehouden op de exercitieplaats:

- Elk jaar op 10 december viert het Korps Mariniers de korpsverjaardag. Het officiële gedeelte is op de exercitieplaats, waarna er een feest is in de kantine.
- Elk jaar wordt Koningsdag gevierd (meestal niet op de dag zelf).
- Bij een commando-overdracht is er een ceremonie met een speciaal protocol. Hierbij zijn ook gasten van buiten aanwezig.
- In uitzonderlijke gevallen kan er een ceremonie plaats vinden bij een medaille-uitreiking of bij de uitreiking van een erekoord (voor Mariniers die buiten hun werkzaamheden voor Defensie om levensreddend optraden).

Bij de meeste van deze ceremonies wordt er een platform/podium gebouwd waarop de spreker met de rug naar de kantine en het gezicht naar de exercitieplaats staat (zie afb. 109).

Tot slot is er vrijwel dagelijks baksgewijs (appel) op de exercitieplaats. Dit is een kort samenkomen van elk commando aan het begin van de werkdag. Hierbij worden de werkzaamheden en de planning van die dag doorgenomen.

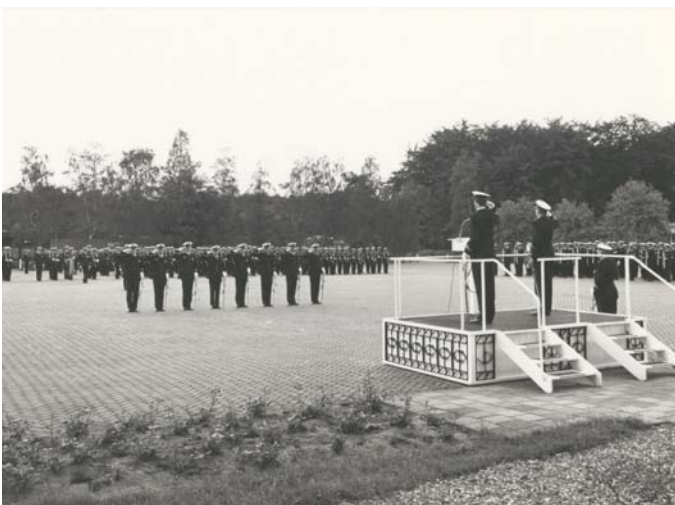
Getuigde mast

Elke dag wordt om 9.00 de Nederlandse vlag gehesen in de getuigde mast vlakbij de entree van het kazerneterrein. Tijdens deze dagelijkse ceremonie gaat de poort kort dicht en staat

iedereen die zich in het zicht van de vlag bevindt in de houding.

Monument bij de entree

Het monument is een herdenkingsplek voor Mariniers. Recent (in 2014 en 2015) is hier de as van twee oud-Mariniers verstrooid op verzoek van hun familie. Dit waren echter twee uitzonderlijke gevallen, het verstrooien van de as van oud Mariniers bij het monument (of elders op het terrein) is niet gebruikelijk (en wordt niet aangemoedigd). Er zijn geen gevallen van eerdere asverstrooiingen bekend.

109. Ceremonie op de exercitieplaats, eind jaren '70 (Collectie Mariniersmuseum 35934). Acht officieren worden beëdigd. De zojuist beëdigde officieren staan op een rij en salueren naar de kolonel en kapitein op het podium tegenover hen, ook zij salueren. Achteraan en rechts van de ceremonie staat de erewacht opgesteld.

3.4 Gebouwen

De afzonderlijke gebouwen worden in hoofdstuk 5 nader beschreven. In deze paragraaf wordt enkel naar de gebouwen als ensemble gekeken. Dit wordt gedaan aan de hand van een aantal onderwerpen: functie, datering, bouwmassa & architectuur en ontwerper. Deze onderwerpen worden in de huidige situatie geanalyseerd, ook wordt gekeken naar de ontwikkeling in de loop der tijd. Daarnaast wordt geprobeerd kruisverbanden te leggen tussen de verschillende onderwerpen en de ontwikkeling daarvan.

In deze paragraaf worden de kleine bouwwerken als transformatorhuisjes, fietsenstallingen etc. buiten beschouwing gelaten, deze komen in hoofdstuk 5 wel kort aan bod.

Functie

In de huidige situatie is op het terrein een zekere mate van functiescheiding aanwezig. Rond de exercitieplaats en ten noorden daarvan zijn de legeringsgebouwen en facilitaire gebouwen als kantine, eetzaal, congreszaal, ziekenboeg en sporthal gesitueerd. Op het zuidelijk deel zijn vooral magazijnen en garages te vinden. De gebouwen met een kantoorfunctie zijn verspreid over het terrein.

Deze indeling is pas van de laatste decennia. In het structuurplan van 1977/78 wordt voor het eerst gestreefd naar een scheiding van functies op het terrein. En het duurt tot eind jaren '90 voor dit structuurplan en de scheiding van functies is voltooid. Daarvoor zijn de functies veel meer gemixt. Dit heeft waarschijnlijk te maken met de geleidelijke groei van de kazerne en de toenemende behoefte aan kantoren, magazijnen, garages en werkplaatsen.

De gebouwen aan de west-, zuid- en oostzijde van de exercitieplaats zijn altijd in gebruik geweest voor de legering van korporaals en manschappen. Aanvankelijk zijn dit barakken van één bouwlaag, waardoor aan de zuidkant nog meer rijen barakken voor manschappen nodig zijn. Later komt er steeds meer hogere bouw, waardoor nu enkel nog langs de randen van de exercitieplaats legeringsgebouwen voor korporaals en manschappen staan.

De legeringsgebouwen voor officieren en onderofficieren staan van oudsher meer op het noordelijk deel van het terrein. Al is momenteel ook gebouw 030 in gebruik voor onderofficieren, ten zuiden van de exercitieplaats.

De gebouwen met facilitaire functies hebben zich altijd

vooral op het noordelijke deel van het terrein bevonden, met als belangrijkste gebouw de kantine langs de noordzijde van de exercitieplaats. Ook de keuken, eetzaal, wachtbarak en het bioscoop- en lesgebouw staan hier al vanaf het begin.

Aanvankelijk staan alleen de ziekenboeg en doktersbarak in de zuidwesthoek van het terrein. Pas in 2002 verhuizen deze naar een nieuw gebouw op het noordelijk deel van het terrein. Met de uitbreiding rond 1950 wordt op het zuidelijk deel een rij leslokalen neergezet en een barak die dienst doet als kerk. De leslokalen worden begin jaren '80 gesloopt na de bouw van een lesgebouw (074). Dit gebouw functioneert echter maar kort als lesgebouw, omdat de behoefte aan leslokalen afneemt. Een groot deel wordt ingericht als kantoor.

Het aantal gebouwen met een kantoorfunctie neemt met de tijd sterk toe. In eerste instantie is er slechts één bureelbarak, dit wordt later uitgebreid met een gebouw voor de verbindingdienst, dan wordt het Witte Huis ingericht als kantoor en in de laatste decennia zijn barakken herbested tot kantoor en zijn enkele nieuwe kantoren gebouwd op beschikbare locaties. Zodoende zijn de gebouwen met een kantoorfunctie heel divers en verspreid over het terrein.

Ook het aantal magazijnen is in de loop der tijd sterk toegenomen en de garage is twee keer vergroot. Eerst is de garage gevestigd in twee gebouwen in de noordwesthoek van het terrein. Al snel komt hier een derde garagegebouw naast. Begin jaren '80 verplaatst de garage naar een nieuw gebouw in de zuidwesthoek van het terrein. Eén van de oude garagegebouwen blijft staan om gebruikt te worden door de autohobbyclub.

Met de magazijnen gaat het in het begin net als met de kantoren; er worden nieuwe magazijnen gebouwd waar plek is en barakken die niet meer nodig zijn voor legering worden gebruikt als opslagruimte. Zo liggen de magazijnen tot eind jaren '80 verspreid over het terrein. Begin jaren '90 worden al deze magazijnen verzameld in een paar nieuwe magazijngebouwen op het zuidelijk deel van het terrein.

Datering

Op het terrein staan oude en nieuwe gebouwen door elkaar heen (zie afb. 112). Globaal kan gezegd worden dat de oudere gebouwen uit de jaren '40, '50 en '60 in een diagonaal van de noordoosthoek naar de zuidwesthoek staan. Op het zuidwestelijk deel van het terrein staan gebouwen uit de jaren

110. Terreintekening uit vier periodes met daarop de functies van de gebouwen aangegeven.

Legenda:

■ Legering officieren en onderofficieren

■ Legering korporaals en manschappen

■ Kantoren

■ Facilitaire gebouwen

■ Magazijnen/garages

■ Garage/werkplaatsen

'80 en '90. Ook langs de oostelijke rand staat een rijtje van drie gebouwen uit de jaren '80 en '90. In de noordwesthoek staan drie recentere gebouwen uit 1999, 2002 en 2009.

Bouwmassa en architectuur

Op het terrein is de ontwikkeling van de architectuur in de loop der tijd te zien, de vorm van de bouwmassa's speelt hierbij een belangrijke rol. Op de terreintekeningen van vier periodes in afbeelding 111 is de bouwmassa/architectuur van de gebouwen in de loop der tijd aangegeven. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen zes bouwmassa/architectuur types:

- de overige kapvormen met metselwerk gevels (m.u.v. de munitiebunkers);
- de barakken van een bouwlaag met flauw hellend zadeldak en houten of metselwerk gevels;
- de Romneyloodsen en -leslokalen, met cilinder vormige bouwmassa en staalplaten gevels;
- gebouwen van een of twee bouwlagen met een plat dak en metselwerk gevels;
- gebouwen van een of twee bouwlagen met een plat dak en grotendeels staalplaten gevels.

- gebouwen van drie of vier bouwlagen met een plat dak en metselwerk gevels;
- hallen van een á twee bouwlagen hoog met plat dak en grotendeels staalplaten gevels.

Tussen de tekening met bouwmassa's in 2016 en de faseringstekening zijn duidelijk parallellen te zien. De gebouwen uit de jaren '40 en '50 bestaan uit de eerste drie types. Het vierde en vijfde type hebben beide een plat dak en metselwerk gevels. Het vierde type van een of twee bouwlagen komt voor vanaf de jaren '60. Vanaf de jaren '80 ging men hoger bouwen en komt het vijfde type met drie of vier bouwlagen meer voor. De magazijnen en garages die rond 1990 op het zuidelijk deel van het terrein zijn gebouwd hebben een heel eigen architectuur met gevels bekleed met staalplaten (het zesde type).

De materialisatie van de gevels is zeer bepalend voor het uiterlijk van de gebouwen. Hierin zijn op het terrein een aantal groepen gebouwen te onderscheiden, deze zijn op een terreintekening (zie afb. 113) en met foto's weergegeven.

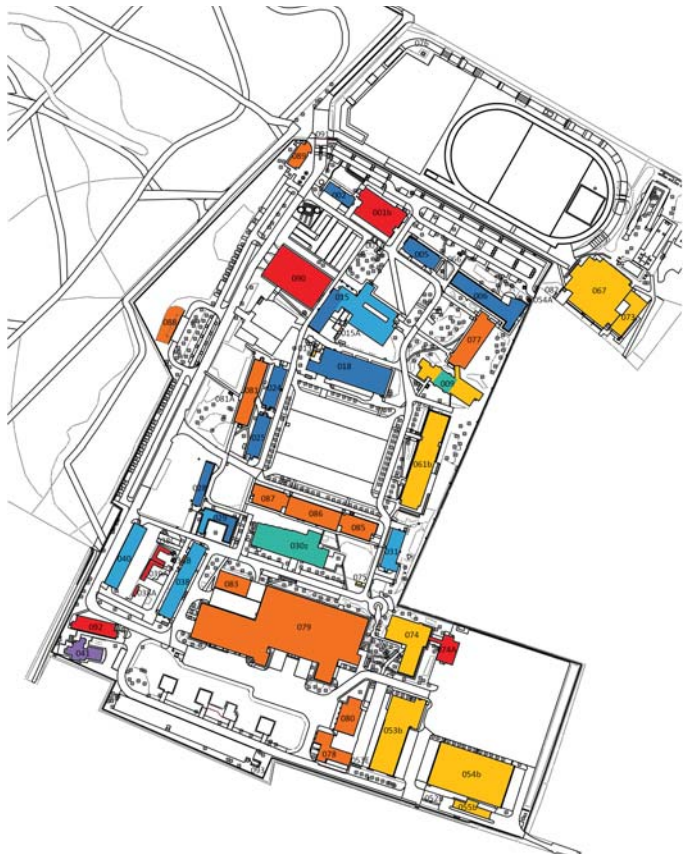

1963

1978

1990

2016

111. Terreintekening uit vier periodes met daarop de bouwmassa/architectuur types aangegeven:

- Overige kapvormen met metselwerk gevels (m.u.v. de munitiebunkers).
- Barakken van een bouwlaag met flauw hellend zadeldak en houten of metselwerk gevels.
- Romneyloodsen en -leslokalen, met cilinder vormige bouwmassa en staalplaten gevels.
- Gebouwen van een of twee bouwlagen met een plat dak en metselwerk gevels.
- Gebouwen van drie of vier bouwlagen met een plat dak en metselwerk gevels.
- Hallen van een á twee bouwlagen hoog met plat dak en grotendeels staalplaten gevels.

112. Terreintekening 2016 met de bouwfaserings daarop aangegeven (Rijksvastgoedbedrijf terreintekening 2016, bewerkt).

- Legenda:
- 1964-1978
 - voor 1946
 - 1946-1948
 - 1949-1963
 - 1979-1990
 - 1991-1999
 - 2000-2016

De eerste groep (rood) wordt gevormd door de oudste gebouwen; de barakken van een bouwlaag met flauw hellend zadeldak, de kantine en de eetzaal met keuken. Deze gebouwen zijn alle opgetrokken in metselwerk van rode baksteen, maar met verschillende metselverbanden en detailleringen. De daken zijn alle bekleed met bitumen (zie afb. 117).

Binnen deze eerste groep bestaat een subgroep van barakken met een bijna identiek uiterlijk (zie afb. 114). De gebouwen die tot deze subgroep behoren zijn gebouw 006, 015 (het oude deel), 024, 025, 028 en 029 (het oude deel). Deze gebouwen dateren alle uit de eerste periode na de Tweede Wereldoorlog; 1946-49.

De gebouwen van deze subgroep hebben gevels van rood metselwerk in halfsteensverband met een plint in kruisverband onder een halfsteens rollaag. De kopgevels zijn aan de bovenkant bekleed met horizontale houten planken. De vensters bestaan uit dubbel openslaande ramen met 4-ruits verdeling in houten kozijnen.

Dit zijn de eenvoudige barakken uit deze periode. Ze zijn uniform ontworpen met een zorgvuldige detaillering, maar zonder veel architectonische bijzonderheden.

Uit de eerste periode na de Tweede Wereldoorlog (1946-49) stammen ook gebouw 002, 005 en 018 in de rode groep. Deze gebouwen vertonen wat meer architectonische ambitie dan de barakken uit de eerste subgroep. Ze hebben elk een ander metselverband en andere vensters. In gebouw 002 en

018 zijn nieuwe constructiemethoden toegepast; de Perfora dak- en vloerstenen (zie H5). Deze gebouwen bevatten ook de meer bijzondere functies; respectievelijk garage, bioscoop- en lesgebouw en kantine.

Vooral de kantine bevat architectonische details (zoals aanzetstenen en steunberen) en zelfs enkele versieringen (zoals het torentje) (zie afb. 115). Dit gebouw past bij de visie van de in 1946 net aangetreden Rijksbouwmeester Fiedhoff. Zijn motto was "degelijk en representatief".¹⁰⁹ Het is maar de vraag of hij zelf bij het ontwerp betrokken is geweest, maar zijn visie zal er wel in doorgewerkt hebben. De bijna traditionalistische architectuur past in de tijd vlak na de Tweede Wereldoorlog.

Tot slot bevat de rode groep enkele gebouwen uit de periode 1950-1963 (zie afb. 116). Hiertoe behoort de keuken en eetzaal (gebouw 015) uit 1952 die een sterke verwantschap heeft met de kantine, maar iets eenvoudiger is vormgegeven. Daarnaast behoren ook gebouw 038 (1962), gebouw 031 (1963) en de verbouwing van de barakken 024 en 025 (in 1963) hierbij.

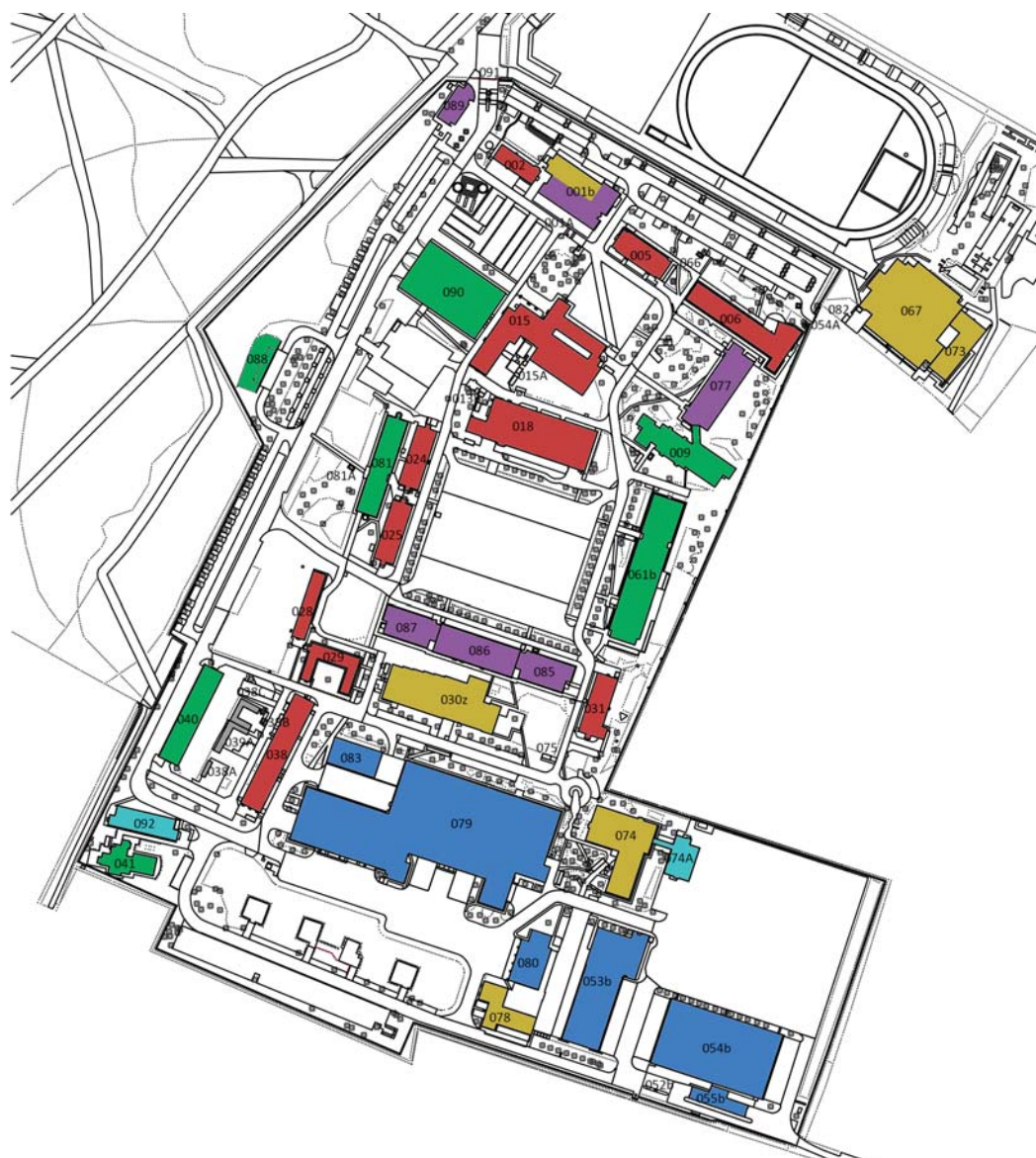
Deze laatste twee gebouwen hebben ook duidelijke overeenkomsten. Beide gebouwen zijn opgetrokken in halfsteensverband zonder plint en de vensters bestaan uit onderraam met bovenlicht zonder verdere roedeverdeling. De constructie bestaat uit gebogen gelamineerde spanten.

Bij de verbouwing worden de barakken 024 en 025 van dezelfde gebogen gelamineerde spanten voorzien. Ook krijgen

109 Peet et. al. 1995, p.529.

113. Terreintekening 2016 (Rijksvastgoedbedrijf terreintekening 2016, bewerkt). Groepen gebouwen met dezelfde gevelbekleding:

- Metselwerk in rode steen, verschillende metselverbanden.
- Hoge hallen met stalen gevelbekleding en soms een kantoordeel met halfsteens metselwerk in gele baksteen.
- Metselwerk in halfsteensverband met rode en gele/witte baksteen (strengpers of vormbaksteen).
- Metselwerk in halfsteensverband met gele baksteen.
- Portocabins van kunststof.
- Diverse materialen: wit geschilderd metselwerk, staalplaten, betonsteen, wit en rood geglazuurde stenen, beton en cortenstaal.

006

114. Eerste rode subgroep: barkakken uit 1946-49, foto 2016.

018

115. Tweede rode subgroep: bijzondere gebouwen uit 1946-49, foto 2016.

031

116. Derde rode subgroep: gebouwen begin jaren '60, foto 2016.

ze een zelfde entreeportaal als gebouw 031 heeft.

De tweede groep (blauw) wordt gevormd door het grootste deel van de magazijnen en garages van rond 1990 (zie afb. 118). Deze gebouwen bestaan alle uit een hoge hal waarvan de gevels bekleed zijn met staalplaten (soms met een plint van geel metselwerk) met soms een kantoordeel met gevels van gele baksteen in halfsteensverband gemetseld. Alleen het grote magazijn (079) heeft een kantoordeel met brede banden van rood metselwerk tussen het gele metselwerk.

De derde groep (paars) is iets minder uniform in bouwmassa. De gebouwen hebben wel alle een plat dak, maar de hoogte varieert van een tot vier bouwlagen. De gevels van deze gebouwen zijn opgetrokken in rode en gele/witte baksteen in halfsteensverband.

Binnen deze groep zijn tweesetsgebouwen te onderscheiden die ook qua functie en datering verschillen. Gebouw 077 (uit 1993) en 085-086 (uit 1996-98) zijn legeringsgebouwen en zijn beide opgetrokken in rode strengpersstenen met grote iets terugliggende vlakken van witte strengpersstenen, het steenformaat is alleen net iets anders (zie afb. 119). De gevelindeling is nagenoeg identiek, al verschillen details als de dakranden, entrees, etc. De tweede set bestaat uit gebouw 001b (de ziekenboeg uit 2002) en 089 (het wachtgebouw uit 1999) (zie afb. 120). Deze gebouwen zijn opgetrokken in rode en gele vormbakstenen (ruwer en langwerpiger dan de strengpersstenen van de legeringsgebouwen). Bij de

015

005

002

028

117. Rode groep: metselwerk in rode steen. Foto's 2016.

053b

054

118. Blauwe groep: stalen gevelbekleding en gele baksteen. Foto's 2016.

077

085-087

119. Paarse groep: rode en witte strengperssteen. Foto's 2016.

ziekenboeg worden beide kleuren baksteen in horizontale banden afgewisseld, terwijl bij het wachtgebouw het ene deel met rode en het andere deel met gele steen is bekleed.

De volgende groep (geel) vertoont nog minder overeenkomsten, behalve dat de gevels van alle gebouwen in deze groep zijn opgetrokken in geel metselwerk in halfsteensverband (zie afb. 121). Ook qua bouwjaar en functie vertoont deze groep geen duidelijke samenhang.

Dan is er nog een groep (turquoise) die bestaat uit twee gebouwen die zijn opgebouwd uit portocabins van kunststof (zie afb. 122).

De laatste groep bevat gebouwen met diverse materialen. De gebouwen in deze groep vertonen geen samenhang (zie afb. 123). Het Witte huis (041) heeft gevels van wit geschilderd metselwerk. De Romneyloods (040) is bekleed met staalplaten. Het legeringsgebouw 061b heeft gevels van witte geglaazuurde steen en kantoorgebouw 081 is bekleed met banen van witte en rode geglaazuurde steen. Gebouw 009 is grotendeels opgetrokken in betonsteen. De munitiebunker (088) is gemaakt van beton en is aan drie zijden bekleed met aarde. Gebouw 090 tot slot heeft een gevel van horizontale banen van afwisselend glas en cortenstaal.

Al met al is duidelijk te zien dat er in de loop der tijd steeds meer variatie in de gebruikte materialen en kleuren ontstaat. Alleen bij de magazijnen en garages is duidelijk een relatie tussen het materiaalgebruik en de functie te zien.

001b

089

120. Paarse groep: rode en gele vormbaksteen. Foto's 2016.

074A

092

122. Turquoise groep: portocabins. Foto's 2016.

001b

067

030

074

078

074

121. Gele groep: gele baksteen. Foto's 2016.

041

040

061b

081

088

090

123. Groene groep: diverse materialen. Foto's 2016.

Ontwerpers

Tot slot wordt een overzicht gegeven van de ontwerpers/bureaus van de gebouwen op het terrein. De meeste gebouwen zijn door de Rijksgebouwendienst (Rgd) of de Dienst Werken, Gebouwen & Terreinen van Defensie (DWG&T) ontworpen. Tot 1968 worden alle gebouwen (op het Witte Huis uit ca. 1900 na) door deze diensten ontworpen. Vanaf 1996 worden de gebouwen ook weer door hen ontworpen. Daartussen zit een periode waarin ook externe ontwerpbureaus opdrachten kregen. Deze bureaus werden wel geselecteerd door de Rijksgebouwendienst en het ontwerpproces werd nauwgezet gevolgd door de Rijksbouwmeester en zijn adviseurs van dat moment.

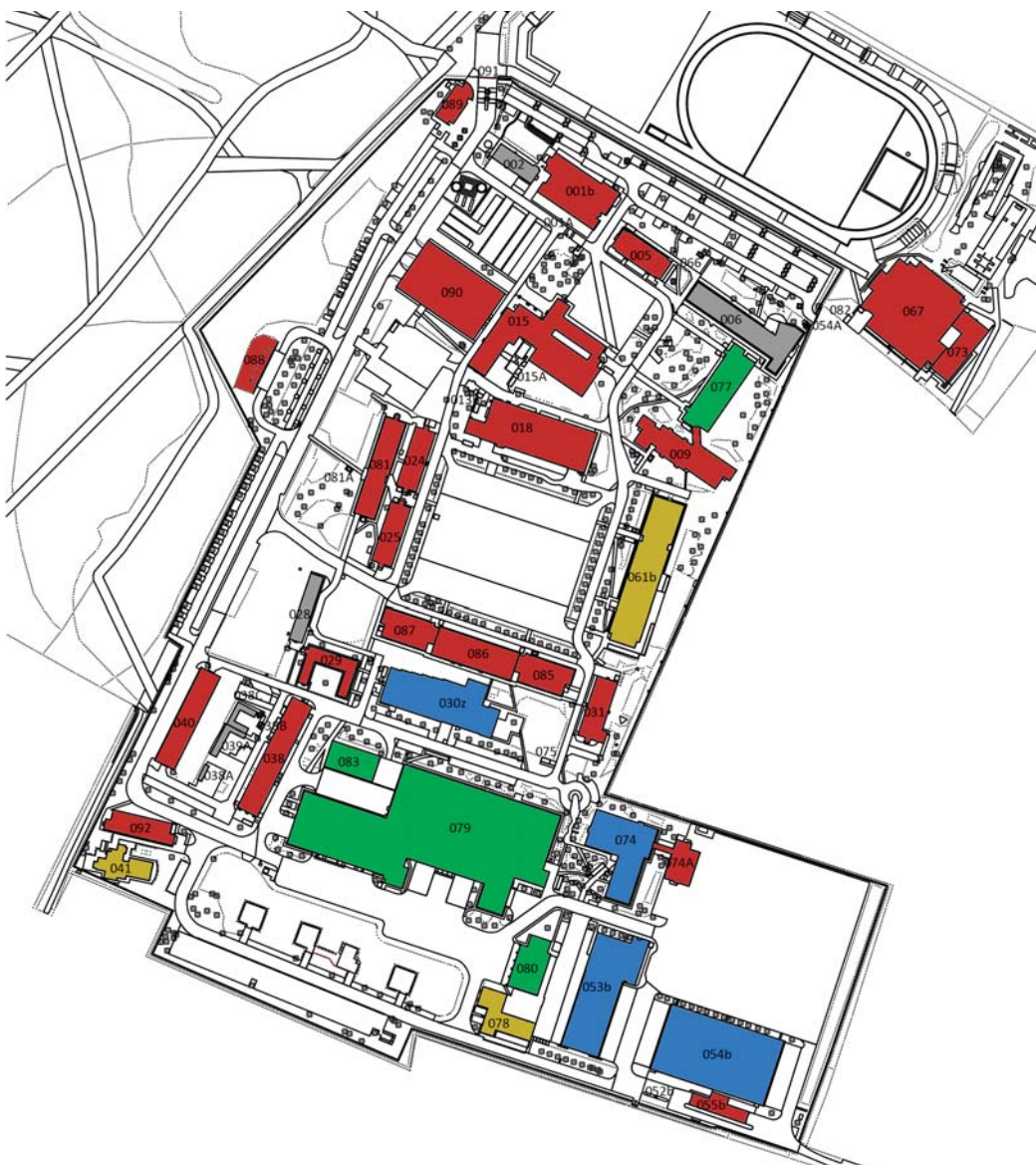
Architecten- en ingenieursbureau F.C. de Weger is in 1968 de eerste, met het ontwerp voor legeringsgebouw 030. In de jaren '80 ontwerpt dit bureau ook het lesgebouw (074) en drie garagegebouwen op de zuidoosthoek van het terrein. De garagegebouwen vertonen duidelijke overeenkomsten. Ook gebouw 030 en 074 hebben enige verwantschap.

Begin jaren '90 krijgt Coman Ingenieurs de opdracht om drie magazijn/garagegebouwen te ontwerpen op het zuidelijk deel van het terrein. Daarnaast ontwerpt het bureau in deze periode legeringsgebouw 077. Dit bureau heeft geen duidelijke stijl die in alle gebouwen terugkomt.

In 1988 wordt legeringsgebouw 061b ontworpen door Ingenieursbureau Arnhem en Architectencombinatie Rosdorff,

zij krijgen geen andere opdrachten voor dit terrein. In 1992 ontwerpt Ingenieursbureau Veth gebouw 078.

De ontwerpen van de Rijksgebouwendienst (Rgd) en Dienst Werken, Gebouwen & Terreinen (DWG&T) zijn door veel verschillende personen ontworpen. De overeenkomsten zijn dan ook meer tijdgebonden dan gebonden aan de dienst.

124. Terreintekening 2016 (Rijksvastgoedbedrijf terreintekening 2016, bewerkt). Ontwerpers van gebouwen:

- Rijksgebouwendienst of Dienst Werken, Gebouwen & Terreinen
- Architecten- en ingenieursbureau F.C. de Weger
- Coman Ingenieurs
- Overig
- Onbekend

H4

Waardestelling

De waardestelling in hoofdstuk 5 is opgesteld aan de hand van de Richtlijnen Bouwhistorisch Onderzoek 2009 en de Richtlijnen Tuinhistorisch Onderzoek. Voor de waardestelling is alleen gekeken naar de cultuurhistorische waarde en niet naar de bouwtechnische toestand, gebruikersbelangen, eventuele ontwerp-overwegingen en financiële aspecten.

In de waardestelling is de structuur van het rapport aangehouden. Eerst wordt de waardering van het noordelijk deel van het landgoed gegeven. Vervolgens komt de waardering van het kazerneterrein aan bod. Tot slot volgt een samenvatting van de waardering van de afzonderlijke gebouwen, deze waardering wordt voor elk gebouw nader toegelicht in hoofdstuk 5.

De uiteindelijk monumentwaarde van elk onderdeel is de afweging van meerdere deelwaarden:

- algemene historische waarden,
- ensemble- en stedenbouwkundige waarden,
- architectuur- en bouwhistorische waarden,
- tuinhistorische waarden,
- waarden vanuit de gebruikshistorie.

In de tekst wordt toegelicht waarom een onderdeel bepaalde deelwaarde wel of niet heeft en wordt na afweging van de verschillende deelwaarden de uiteindelijke monumentwaarde gegeven.

Hoge cultuurhistorische en monumentwaarde wordt toegekend aan onderdelen die van cruciaal belang zijn voor de structuur en/of betekenis van het object of gebied. Positieve cultuurhistorische en monumentwaarde wordt toegekend aan onderdelen die van belang zijn voor de structuur en/of betekenis van het object of gebied. Indifferente cultuurhistorische en monumentwaarde wordt toegekend aan onderdelen die van relatief weinig belang zijn voor de structuur en of betekenis van het object of gebied.

De waardestelling wordt ondersteund door waarderingstekeningen. Aan de hand van drie kleuren worden de uiteindelijke monumentwaarden aangegeven. Voor hoge monumentwaarde wordt de kleur blauw gebruikt, voor de positieve monumentwaarde wordt gebruik gemaakt van een groene kleur en voor de indifferente onderdelen een gele kleur. De tekeningen zijn niet los te zien van de tekstuele waardestelling.

4.1 Parkbos landgoed Beukenrode

Het landgoed als geheel is een beschermd Rijksmonument, in het monumentenregister staat het volgende:

Het landschappelijk park van de voormalige buitenplaats Beukenrode is van cultuurhistorische waarde vanwege de ontwikkelingsgeschiedenis, alsmede van architectuurhistorische waarde als voorbeeld van een landschappelijk aangelegd park uit het laatste kwart van de negentiende eeuw met structuren uit het eerste kwart van de negentiende eeuw. Tevens van grote ensemblewaarde als onderdeel van de Stichtse Lustwarande.¹¹⁰

In deze waardestelling wordt alleen het noordelijk deel, het parkbos, nader gewaardeerd. Het zuidelijk deel is niet in eigendom van het Rijk en valt zodoende buiten dit onderzoek. In de waardering worden een aantal onderwerpen behandeld: paden, elementen en het parkbos.

Paden

Op het landgoed zijn verschillende paden aanwezig. Vier van deze paden zijn ten behoeve van deze waardestelling genummerd, de nummering is op de waardestellingstekening weergegeven. De overige paden worden als geheel gewaardeerd.

Pad 1

Dit pad loopt van de noordelijke entree van het landgoed naar het gazon achter het huis. Het is een kaarsrecht pad en vormt

zodoende een zichtlijn op het huis. Het pad is aan de ene kant voorzien van drie rijen beuken en aan de andere kant van één rij beuken, deze beukenrijen benadrukken de zichtlijn.

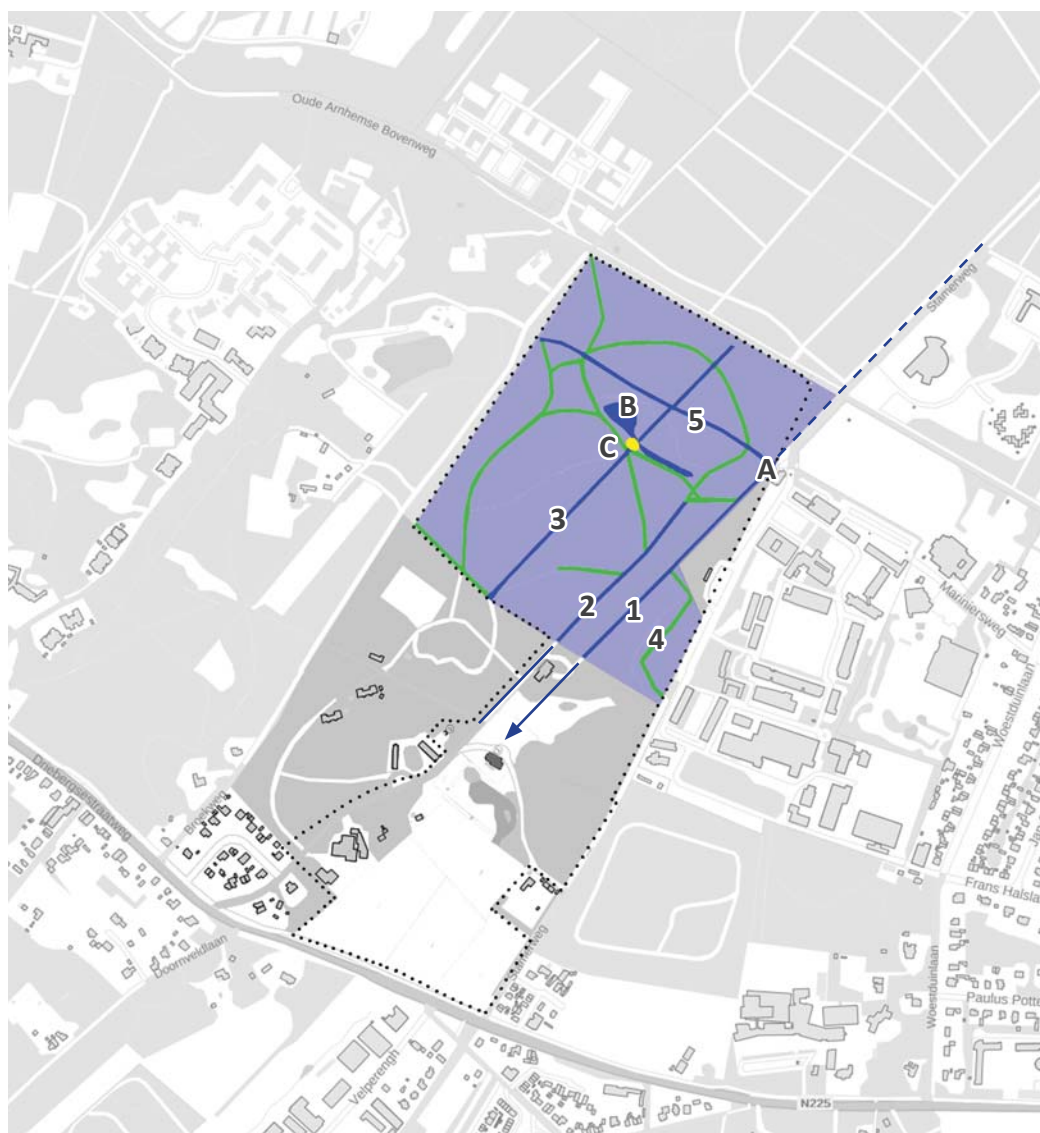
- Hoge algemene historische waarde, omdat het pad een goed voorbeeld van een typologische ontwikkeling is, waarbij in het begin van de 19e eeuw lange zichtlijnen werden gemaakt met als focuspunt bijvoorbeeld een landhuis, zoals bij Beukenrode.
- Hoge ensemblewaarde, omdat het pad zich uitstrekt buiten het landgoed; ten noorden van het landgoed lopen het pad, de zichtlijn en de beukenrijen nog een stuk door richting het noorden.
- Hoge tuinhistorische waarde, omdat het pad een van de oudste nog herkenbare paden op het landgoed is.
- Hoge waarde vanuit de gebruikshistorie, omdat het pad als toegang van het landgoed fungeert. De hekpijlers zijn nog een verwijzing naar deze functie.

Pad 1 heeft een hoge monumentwaarde, omdat het een gaaf bewaarde zichtlijn met beukenrijen is die als toegang van het landgoed fungeert en zich zelfs uitstrekt buiten het landgoed.

Pad 2

Dit pad ligt iets ten westen van pad 1 en loopt hier evenwijdig aan. Het pad begint op het zuidelijk deel van het landgoed, aan het einde van de weg die langs het huis loopt. Hier is het pad kaarsrecht en aan weerszijden voorzien van rijen beuken. Richting het noorden wordt het pad steeds minder recht en

110 Monumentenregister (website).

125. Kaart van het landgoed in 2016 met waardering (BAG viewer, website, bewerkt). De zwarte bolletjeslijn geeft de omvang van het gebied aan dat beschermd is als rijksmonument. Verder zijn aangegeven:

- 1-4. Paden
- A. Hekpijlers
- B. Vijver
- C. Rododendrons

Legenda:

- hoge monumentwaarde
- positieve monumentwaarde
- indifferente monumentwaarde

duidelijk tot het uiteindelijk over gaat in een paar kronkelpaden.

- Hoge algemene historische waarde, omdat het pad onderdeel is van de landschappelijke aanleg van de buitenplaats Beukenrode.
- Hoge ensemblewaarde, omdat het pad aansluit op een laan met beukenrijen op het zuidelijk deel van het landgoed.
- Positieve tuinhistorische waarde, omdat het begin van het pad nog duidelijk herkenbaar is, maar deze zichtlijn geen duidelijk begin- of eindpunt (meer) heeft en daardoor niet geheel gaaf bewaard is gebleven.
- Indifferente waarde vanuit de gebruikshistorie, omdat het pad (voor zover bekend) geen waardevolle gebruikshistorie heeft.

Pad 2 heeft een hoge monumentwaarde, omdat het onderdeel is van de landschappelijke aanleg, grotendeels nog herkenbaar is en aansluit op een laan met beukenrijen op het zuidelijk deel van het landgoed.

Pad 3

Dit pad ligt ten westen van pad 2 en loopt hier evenwijdig aan. Het is een bijna kaarsrecht pad dat van de grens tussen het zuidelijk en noordelijk deel van het landgoed naar de vijver op het noordelijk deel loopt. Daar was een brug, maar het pad loopt nu dood op rododendrons die over het pad staan voor de vijver.

- Hoge algemene historische waarde, omdat het pad onderdeel is van de landschappelijke aanleg van de buitenplaats Beukenrode.
- Positieve ensemblewaarde, omdat het pad aansluit op paden van het zuidelijk deel van het landgoed.
- Positieve tuinhistorische waarde, omdat het pad een verbinding had/heeft met de vijver en vroeger met een brug daar overheen liep.
- Indifferente waarde vanuit de gebruikshistorie, omdat het pad (voor zover bekend) geen waardevolle gebruikshistorie heeft.

Pad 3 heeft een hoge monumentwaarde, omdat het een redelijk gaaf bewaard onderdeel is van de landschappelijke aanleg, samenhang vertoont met de vijver en aansluit op paden op het zuidelijk deel van het landgoed.

Pad 4

Dit pad ligt langs de westelijke grens van het parkbos. Het pad is onderdeel van de verlegging van de Stamerweg in 1996.

- Positieve algemene historische waarde, omdat het pad verwijst naar de uitbreiding van de kazerne en het verleggen van de Stamerweg.
- Hoge ensemblewaarden, omdat het pad de oorspronkelijke Stamerweg verbindt met pad 1, waardoor er een doorgaande route langs de westelijke grens van het landgoed blijft bestaan.
- Indifferente tuinhistorische waarde, omdat het pad geen onderdeel van de oorspronkelijke aanleg van het landgoed.
- Indifferente waarde vanuit de gebruikshistorie, omdat het pad recent is aangelegd.

Pad 4 heeft een positieve monumentwaarde, omdat het verwijst naar de uitbreiding van de kazerne en omdat door deze verlegging de Stamerweg een doorgaande route is gebleven.

Pad 5

Dit dwarspad ligt in het verlengde van de Mariniersweg.

- Hoge algemene historische waarde, omdat dit pad mogelijk nog onderdeel is van de handelsweg tussen Utrecht en

Keulen.

- Hoge ensemblewaarde, omdat het pad samen met de Mariniersweg mogelijk onderdeel van de handelsweg was.
- Positieve tuinhistorische waarde, omdat het pad is verweven in de landschappelijke aanleg.
- Hoge waarde vanuit de gebruikshistorie, omdat het pad mogelijk onderdeel is van de oude handelsweg.

Pad 5 heeft een hoge monumentwaarde, omdat het (samen met de Mariniersweg) mogelijk onderdeel is van de handelsweg tussen Utrecht en Keulen.

Overige paden

De overige paden lopen kronkelend door het parkbos en zijn op verschillende punten met elkaar verbonden.

- Positieve algemene historische waarde, omdat de overige paden vermoedelijk nog onderdeel zijn van de landschappelijke aanleg. Ze zijn echter niet alle even gaaf bewaard en herkenbaar gebleven.
- Positieve ensemblewaarde, omdat de overige paden aansluiten op de paden van het zuidelijk deel van het landgoed.
- Positieve tuinhistorische waarde, omdat de overige paden vermoedelijk onderdeel zijn van de kronkelende paden van de landschappelijke aanleg van het park.
- Indifferente waarde vanuit de gebruikshistorie, omdat het pad (voor zover bekend) geen waardevolle gebruikshistorie heeft.

De overige paden hebben een positieve monumentwaarde, omdat ze vermoedelijk onderdeel zijn van de landschappelijke aanleg en aansluiten op de paden op het zuidelijk deel van het landgoed.

Elementen

Er zijn een aantal objecten/elementen op het terrein die afzonderlijk gewaardeerd zullen worden. Op de waardestellingstekening zijn deze elementen met hoofdletters aangegeven.

A. Hekpijlers

De hekpijlers staan bij de noordelijke entree van het landgoed aan weerszijden van pad 1.

- Positieve algemene historische waarde, omdat de hekpijlers een kenmerkend onderdeel zijn van de entree van landgoederen uit deze periode.
- Hoge ensemblewaarde, omdat de hekpijlers de verbinding tussen het landgoed en de omgeving vormen. Tevens zijn ze hetzelfde als de hekpijlers bij de zuidelijke entree van het landgoed.
- Hoge tuinhistorische waarde, vanwege de esthetische kwaliteit van de hekpijlers.
- Hoge waarde vanuit de gebruikshistorie, omdat de hekpijlers de (noordelijke) entree van het landgoed vormen.

De hekpijlers hebben een hoge monumentwaarde, omdat ze de entree van het landgoed zijn en zo de verbinding tussen het landgoed en de omgeving vormen.

B. Vijver

In het noordelijk parkbos bevindt zich een vijver met een doodlopende sloot richting het westen verbonden is.

- Positieve algemene historische waarde, omdat de vijver een kenmerkend onderdeel vormt van de landschappelijke aanleg in die tijd.
- Hoge ensemblewaarde, omdat de vijver onderdeel is van de

parkaanleg en een soort echo is van de vijver bij het huis op het zuidelijk deel van het landgoed.

- Hoge tuinhistorische waarde, omdat de vijver een herkenbaar onderdeel is van de parkaanleg van het bos.
- Indifferente waarde vanuit de gebruikshistorie, omdat de vijver (voor zover bekend) geen waardevolle gebruikshistorie heeft.

De vijver heeft een hoge monumentwaarde als kenmerkend en herkenbaar onderdeel van de parkaanleg van het bos, daarnaast is het een soort echo van de vijver bij het huis.

C. Rododendrons

Aan de zuidkant van de vijver, op de plek waar pad 3 oorspronkelijk de vijver met een brug overstak, zijn dichte rododendrons aanwezig.

- Indifferente algemene historische waarde, omdat de rododendrons geen onderdeel zijn van de landschappelijke aanleg.
- Indifferente ensemblewaarde, omdat de rododendrons geen historische relatie hebben met andere elementen uit de aanleg.
- Indifferente tuinhistorische waarde, omdat de rododendrons (vermoedelijk) later zijn aangeplant op een plek die een oorspronkelijke zichtlijn verstoort.
- Indifferente waarde vanuit de gebruikshistorie, omdat de rododendrons (voor zover bekend) geen waardevolle gebruikshistorie hebben.

De rododendrons hebben een indifferente monumentwaarde, omdat ze (vermoedelijk) later zijn aangeplant en zodoende geen onderdeel zijn van de historische structuur/beplanting van het parkbos.

Parkbos

Er zijn binnen dit onderzoek geen andere afzonderlijke elementen, boomgroepen, etc. onderscheiden. De rest van het parkbos zal daarom als geheel gewaardeerd worden.

- Hoge algemene historische waarde, omdat het parkbos onderdeel is van de landschappelijke aanleg van landgoed Beukenrode.
- Hoge ensemblewaarde, omdat het parkbos onderdeel is van het landgoed Beukenrode en van de Stichtse Lustwarande.
- Hoge tuinhistorische waarde, omdat het parkbos een historische gelaagdheid vertoont van kaarsrechte zichtlijnen en de parkaanleg met kronkelige paden.
- Positieve waarde vanuit de gebruikshistorie, omdat het parkbos onderdeel is van het landgoed.

Het parkbos heeft een hoge monumentwaarde, omdat het onderdeel is van de landschappelijke aanleg van Beukenrode, maar tevens een historische gelaagdheid laat zien. Het parkbos is onderdeel van het landgoed Beukenrode en daarmee ook van de Stichtste Lustwarande.

4.2 Kazerneterrein

Het kazerneterrein wordt gewaardeerd aan de hand van dezelfde onderwerpen als in de beschrijving (hoofdstuk 3) aan bod zijn gekomen: wegenstructuur, materialisering en inrichting openbare ruimte, groen en sportterrein.

Wegenstructuur

Bij de waardering van de wegenstructuur worden een aantal waardevolle wegen uitgebreid besproken. Het merendeel van de wegen en parkeerplaatsen hebben echter vrijwel geen waarde. Deze worden gezamenlijk gewaardeerd.

Voormalige entree

De voormalige entree bevindt zich langs de noordgrens van het kazerneterrein. Deze weg is echter geen entree meer, maar verbindt het terrein met een parkeerplaats die hier gerealiseerd is.

- Positieve algemene historische waarde, omdat deze weg een markering van de plek is waar vele aspirant Mariniers hun carrière zijn begonnen.
- Positieve ensemble- en stedenbouwkundige waarde, omdat deze weg de entree tot het terrein was vanaf het N.A.D.-

kamp tot 1999.

- Hoge waarde vanuit de gebruikshistorie, omdat deze weg de voormalige entree van het terrein is.

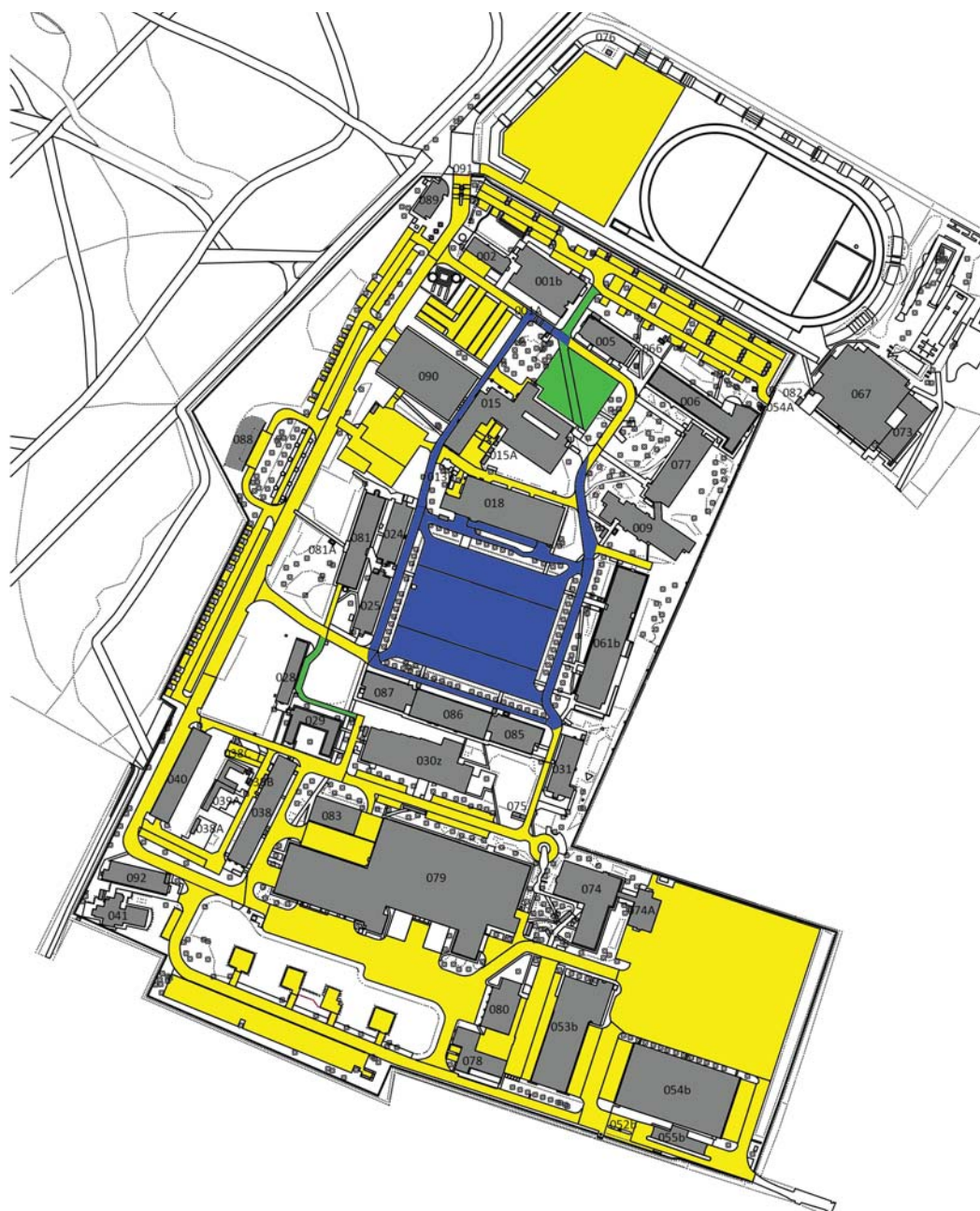
Het voormalige entree heeft een positieve monumentwaarde, omdat dit de plek is waar vanaf het N.A.D.-kamp tot 1999 de entree van het terrein was.

Rondweg om huidige exercitieplaats

Vanaf de ontwikkeling van het kazerneterrein vlak na de Tweede Wereldoorlog is er een rondweg om de huidige exercitieplaats geweest. Deze weg functioneerde tot de verplaatsing van de entree in 1999 als hoofdweg.

- Hoge algemene historische waarde, omdat de rondweg kenmerken is voor de aanleg van een exercitieplaats.
- Hoge ensemble- en stedenbouwkundige waarde, omdat de rondweg een van de oudste structuren op het terrein is. En al is deze rondweg niet meer volledig in gebruik, de loop ervan is nog steeds herkenbaar op het terrein aanwezig.
- Hoge waarde vanuit de gebruikshistorie, omdat de rondweg de voormalige hoofdroute over het terrein is.

Het rondweg om de huidige exercitieplaats heeft een hoge monumentwaarde, omdat deze voormalige hoofdroute een

126. Terreintekening 2016 met de waardering van de wegenstructuur (Rijksvastgoedbedrijf terreintekening 2016, bewerkt).

Legenda:

- hoge monumentwaarde
- positieve monumentwaarde
- indifferente monumentwaarde

van de oudste structuren op het terrein is en kenmerkend is voor een exercitieplaats.

Huidige exercitieplaats

De huidige exercitieplaats is in opzet sinds de aanleg in 1946 niet veranderd. Het is een groot plein dat het hart van het kazerneterrein vormt.

- Hoge algemene historische waarde, omdat de exercitieplaats een element is dat typologisch zeer kenmerkend is voor een kazerneterrein.
- Hoge ensemble- en stedenbouwkundige waarde, omdat de exercitieplaats het hart van het kazerneterrein vormt.
- Hoge waarde vanuit de gebruikshistorie, omdat de exercitieplaats een belangrijke functie vervult binnen het kazerneterrein. Het is een plek om samen te komen voor de dagelijkse briefing, maar ook tijdens diverse ceremonies en vieringen.

De huidige exercitieplaats heeft een hoge monumentwaarde, omdat het een gaaf bewaard onderdeel is van de opzet vlak na de Tweede Wereldoorlog en omdat het een belangrijke functie binnen de kazerne vervult.

Voormalige exercitieplaats

Bij de voormalige entree bevindt zich de voormalige exercitieplaats uit de Tweede Wereldoorlog. Na de aanleg van de huidige exercitieplaats in 1946 is deze ruimte ingericht als parkeerterrein en is dat altijd gebleven. De voormalige exercitieplaats is zodoende nooit bebouwd.

- Hoge algemene historische waarde, omdat de voormalig exercitieplaats uit de tijd van het N.A.D.-kamp nog altijd enigszins herkenbaar is.
- Hoge ensemble- en stedenbouwkundige waarde, omdat de voormalige exercitieplaats nog altijd onbebouwd is en daardoor als voormalige exercitieplaats nog enigszins herkenbaar is.
- Hoge waarde vanuit de gebruikshistorie, omdat deze plek een belangrijke functie vervulde in de tijd van het N.A.D.-kamp.

Het voormalige exercitieplaats heeft een hoge monumentwaarde, omdat het een nog enigszins herkenbare structuur is uit het N.A.D.-kamp en in die tijd een belangrijke functie vervulde.

Weg bij gebouw 028 en 029

In het bos bij de gebouwen 028 en 029 is een pad aanwezig dat al vanaf de aanleg in 1946 door dit bos loopt.

- Indifferente algemene historische waarde, omdat deze weg niet kenmerkend is voor een kazerneterrein.
- Positieve ensemble- en stedenbouwkundige waarde, omdat deze weg een herkenbare historische structuur van de aanleg in 1946 is, zeker in samenhang met de gebouwen en het groen.
- Indifferente waarde vanuit de gebruikshistorie, omdat deze weg (voor zover bekend) geen bijzondere functie op het terrein heeft gehad.

De weg bij gebouw 028 en 029 heeft een positieve monumentwaarde, omdat het een nog herkenbare historische structuur uit 1946 is.

Overige wegen en parkeerplaatsen

- Indifferente algemene historische waarde, omdat deze wegen niet kenmerkend zijn voor het kazerneterrein.
- Indifferente ensemble- en stedenbouwkundige waarde,

omdat de overige wegen en parkeerplaatsen niet van belang voor de historische stedenbouwkundige structuur van het kazerneterrein.

- Indifferente waarde vanuit de gebruikshistorie, omdat de overige wegen en parkeerplaatsen geen waardevolle historische functies hebben.

De overige wegen en parkeerplaatsen hebben een indifferente monumentwaarde, omdat deze wegen niet van belang zijn voor de historische stedenbouwkundige structuur van het terrein.

Materialisering en inrichting "openbare" ruimte

Bij de waardering van de materialisering en de inrichting van de "openbare" ruimte wordt eerste de waardevolle bestrating op twee locaties gewaardeerd, vervolgens wordt de overige bestrating als geheel gewaardeerd. Vervolgens komen verschillende waardevolle objecten in de "openbare" ruimte aan bod. Tot slot wordt het straatmeubilair als geheel gewaardeerd. De overige bestrating en het straatmeubilair zijn om wille van de leesbaarheid niet op de waarderingstekening weergegeven.

Rode klinkerbestrating op parkeerplaats bij voormalige entree

Op de parkeerplaats bij de voormalige entree loopt een schuine strook van rode klinkerbestrating, terwijl de rest van de parkeerplaats met asfalt bedekt is. Deze strook is onderdeel van de oude rondweg.

- Indifferente algemene historische waarde, omdat de klinkerbestrating niet kenmerkend is voor een kazerneterrein.
- Hoge ensemble- en stedenbouwkundige waarde, omdat deze bestrating een verwijzing is naar de voormalige rondweg die hier langs liep.
- Hoge waarde vanuit de gebruikshistorie, omdat deze bestrating onderdeel is van de voormalige rondweg.

De rode klinkerbestrating op de parkeerplaats bij de voormalige entree heeft een hoge monumentwaarde, omdat hier de voormalige rondweg liep en de bestrating hiernaar verwijst.

Bestrating exercitieplaats

De exercitieplaats is bestraat met rode klinkers die in banen van verschillende patronen zijn gelegd.

- Indifferente algemene historische waarde, omdat de

bestrating niet kenmerkend is voor een exercitieplaats.

- Positieve ensemble- en stedenbouwkundige waarde, omdat de bestrating van klinkers qua materiaal past in de historie van de exercitieplaats. Het patroon is echter niet historisch.
- Indifferente waarde vanuit de gebruikshistorie, omdat de bestrating geen historische relatie met het gebruik van de exercitieplaats kent.

De klinkerbestrating op de exercitieplaats heeft een positieve monumentwaarde omdat het materiaal past in de historie van de exercitieplaats.

Overige bestrating

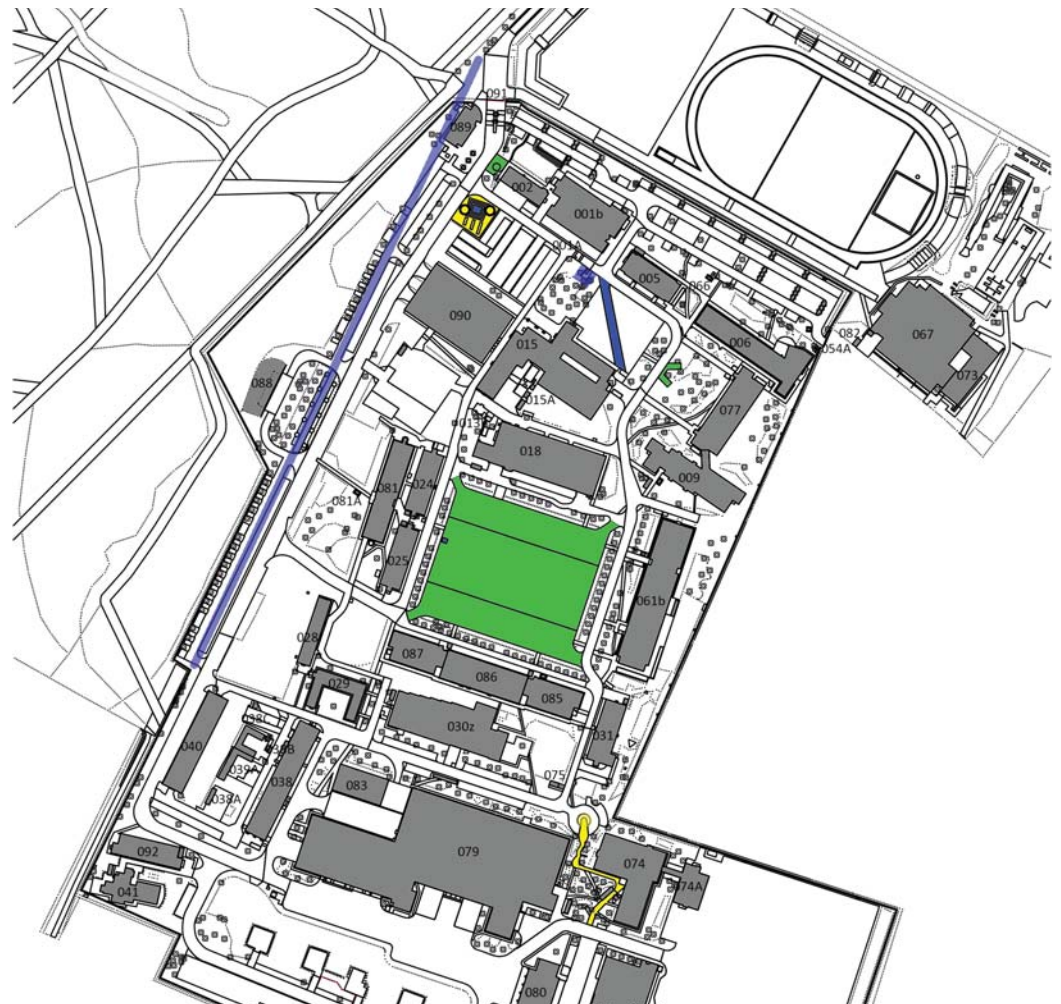
De overige bestrating bestaat uit rode klinkers, betonsteen, asfalt en stoeptegels.

- Indifferente algemene historische waarde, omdat deze bestrating niet kenmerkend zijn voor het kazerneterrein.
- Indifferente ensemble- en stedenbouwkundige waarde, omdat de overige bestrating niet van belang voor de historische stedenbouwkundige structuur van het kazerneterrein.
- Indifferente waarde vanuit de gebruikshistorie, omdat de overige bestrating geen waardevolle historische functie heeft.

De overige bestrating heeft een indifferente monumentwaarde, omdat dit niet van belang is voor de historische (stedenbouwkundige) structuur van het terrein.

Lijn van betonnen blokken

Langs de voormalige westgrens van het terrein (bij de Stamerweg) is een lijn van betonnen blokken aanwezig. Waar geen blok kan staan in verband met de bestrating is een

127. Terreintekening 2016 met de waardering van de materialisering en inrichting van de "openbare" ruimte (Rijksvastgoedbedrijf terreintekening 2016, bewerkt). Ten behoeve van de leesbaarheid van de tekening zijn de overige bestrating en het straatmeubilair (beide indifferent gewaardeerde) niet op deze tekening weergegeven.

Legenda:

- hoge monumentwaarde
- positieve monumentwaarde
- indifferente monumentwaarde

betonnen tegel in de bestrating opgenomen.

- Hoge algemene historische waarde, omdat deze lijn van betonnen blokken de voormalige westgrens van het kazerneterrein laat zien.
- Hoge ensemble- en stedenbouwkundige waarde, omdat de lijn van betonnen blokken het voormalige verloop van de Stamerweg markeert.
- Hoge waarde vanuit de gebruikshistorie, omdat deze lijn van betonnen blokken mogelijk een oude tankwering uit de Tweede Wereldoorlog is. Dit verhaal is echter niet bevestigd.

De lijn van betonnen blokken heeft een hoge monumentwaarde, omdat het de voormalige westgrens van het kazerneterrein en de Stamerweg markeert en mogelijk een tankwering uit de Tweede Wereldoorlog is.

Voormalige locatie getuigde mast

De voormalige locatie van de getuigde mast, tegenover de voormalige entree, is nog enigszins herkenbaar aan de hoge coniferen met een open ruimte ertussen en aan de ankerpaal die hier nog in het groen staat.

- Hoge algemene historische waarde, omdat de voormalige locatie van de getuigde mast een belangrijke locatie op het kazerneterrein was tot de verplaatsing van de entree.
- Hoge ensemble- en stedenbouwkundige waarde, omdat de voormalige locatie van de getuigde mast een tastbare verwijzing is naar de voormalige entree.
- Hoge waarde vanuit de gebruikshistorie, omdat de voormalige locatie van de getuigde mast de plek is waar tot de verplaatsing van de entree elke dag de vlag werd gehesen.

De voormalige locatie van de getuigde mast heeft een hoge monumentwaarde, omdat deze tastbare verwijzing herinnert aan een belangrijke locatie op het kazerneterrein tot de verplaatsing van de entree.

De getuigde mast op zijn huidige locatie

De getuigde mast met bijbehorende houten wapenborden staat nu bij de huidige entree van het terrein (het is nog steeds dezelfde mast als bij de voormalige entree). De mast staat op een zorgvuldig ontworpen locatie. De betekenis van dit ontwerp is echter niet duidelijk

- Hoge algemene historische waarde, omdat de getuigde mast zelf een belangrijk onderdeel is van het kazerneterrein. Een getuigde mast is tevens typerend voor een Marinierskazerne. De ontworpen locatie heeft (voor zover bekend) een indifferente algemene historische waarde, omdat deze pas recent is aangelegd.
- Hoge ensemble- en stedenbouwkundige waarde, omdat de getuigde mast met ontworpen locatie een markering van de entree van het kazerneterrein vormt.
- Hoge waarde vanuit de gebruikshistorie, omdat de getuigde mast plek is waar elke dag de vlag wordt gehesen. De ontworpen locatie is recent aangelegd en heeft daarom een indifferente gebruikshistorische waarde.

De getuigde mast zelf heeft een hoge monumentwaarde, omdat dit een belangrijke locatie op het terrein is waar elke dag de vlag gehesen wordt. De ontworpen locatie heeft een indifferente monumentwaarde, omdat deze recentelijk is aangelegd. Het ontwerp accentueert wel de getuigde mast.

Monument bij de entree

Bij de entree staat een monument dat daar na 1999 is geplaatst. Het bestaat uit een muur met wapenschilden eraan en een

bronzen standbeeld van een marinier op een rotsblok.

- Indifferente algemene historische waarde, omdat het monument recent is geplaatst.
- Positieve ensemble- en stedenbouwkundige waarde, omdat het monument bij de entree van het terrein staat.
- Positieve waarde vanuit de gebruikshistorie, omdat het monument als herdenkingsplek wordt gebruikt en omdat op deze plek recentelijk de as van twee oud-mariniers is uitgestrooid.

Het monument heeft een positieve monumentwaarde, omdat het de entree markeert en gebruikt wordt als herdenkingsplek.

Monument met legervoertuigen

Bij gebouw 077 staat een soort monument met twee oude legervoertuigen; een tank/rupsvoertuig dat in 1995/96 mee teruggekomen is uit Bosnië en een Bandvagn 202 uit het begin van de jaren '80.

- Positieve algemene historische waarde, omdat dit monument bestaat uit twee legervoertuigen met een geschiedenis die is gerelateerd aan de kazerne.
- Indifferente ensemble- en stedenbouwkundige waarde, omdat dit monument stedenbouwkundig niet van belang is voor het kazerneterrein.
- Indifferente waarde vanuit de gebruikshistorie, omdat dit monument relatief recent is geplaatst en (voor zover bekend) geen waardevolle gebruikshistorie heeft.

Het monument met legervoertuigen heeft een indifferente monumentwaarde, omdat het redelijk recent is geplaatst op een plek die stedenbouwkundig niet van belang is. Ook kent het monument geen bijzonder gebruik. De enige waarde is dat de voertuigen een geschiedenis hebben die verband houdt met de kazerne.

Steen en pad bij gebouw 074

Op het midden van de rotonde bij gebouw 074 ligt een steen met daarbij een ontworpen pad naar de entree van gebouw 074. Het is niet bekend waar deze steen vandaan komt.

- Indifferente algemene historische waarde, omdat deze steen en het pad (voor zover bekend) geen historische relatie hebben met de kazerne.
- Indifferente ensemble- en stedenbouwkundige waarde, omdat deze steen en het pad voor de stedenbouwkundige structuur van het kazerneterrein niet van belang zijn.
- Indifferente waarde vanuit de gebruikshistorie, omdat deze steen en het pad (voor zover bekend) geen bijzonder gebruik kennen.

De steen en het pad hebben een indifferente monumentwaarde, omdat ze voor de kazerne, het gebruik daarvan en de stedenbouwkundige structuur niet van belang zijn.

Straatmeubilair

Het straatmeubilair op het kazerneterrein bestaat uit standaard lantarenpalen, verkeersborden, prullenbakken en paaltjes.

- Indifferente algemene historische waarde, omdat het straatmeubilair niet kenmerken is voor de kazerne.
- Indifferente ensemble- en stedenbouwkundige waarde, omdat het straatmeubilair voor de stedenbouwkundige structuur van het kazerneterrein niet van belang is.
- Indifferente waarde vanuit de gebruikshistorie, omdat het straatmeubilair heeft geen historisch gebruik kent.

Het straatmeubilair heeft een indifferente monumentwaarde, omdat het standaard is en daardoor niet kenmerken voor het kazerneterrein.

Groen

Bij de waardering van het groen worden verschillende plekken en soorten groen onderscheiden, deze worden afzonderlijk gewaardeerd. Tot slot wordt het overige groen gewaardeerd.

Bomen rond de exercitieplaats

Langs alle vier zijden van de exercitieplaats staat een rij bomen met daarom heen lager groen.

- Indifferente algemene historische waarde, omdat de bomen niet kenmerkend zijn voor een exercitieplaats.
- Hoge ensemble- en stedenbouwkundige waarde, omdat de bomen rond de exercitieplaats de begrenzing van de exercitieplaats aangeven.
- Hoge tuinhistorische waarde, omdat de bomen rond de exercitieplaats een aangelegde structuur zijn met een duidelijk idee erachter; het omzomen van de exercitieplaats.
- Indifferente waarde vanuit de gebruikshistorie, omdat de bomen rond de exercitieplaats (voor zover bekend) geen historische functie vervullen.

De bomen rond de exercitieplaats hebben een hoge monumentwaarde, omdat ze een aangelegde begrenzing van de exercitieplaats vormen.

Groen tegenover de voormalige entree

Tegenover de voormalige entree is een klein stukje met hoge bomen en lager groen ertussen aanwezig. In dit groen staan ook de coniferen die aan weerszijden van de getuigde mast stonden, toen die nog op deze locatie stond.

- Indifferente algemene historische waarde, omdat dit groen niet kenmerkend is voor een exercitieplaats.
- Positieve ensemble- en stedenbouwkundige waarde, omdat dit groen de locatie van de voormalige entree markeert

(vooral de coniferen).

- Hoge tuinhistorische waarde, omdat op deze plek al vanaf de Tweede Wereldoorlog groen aanwezig is.
- Hoge waarde vanuit de gebruikshistorie, omdat hier lange tijd de getuigde mast stond.

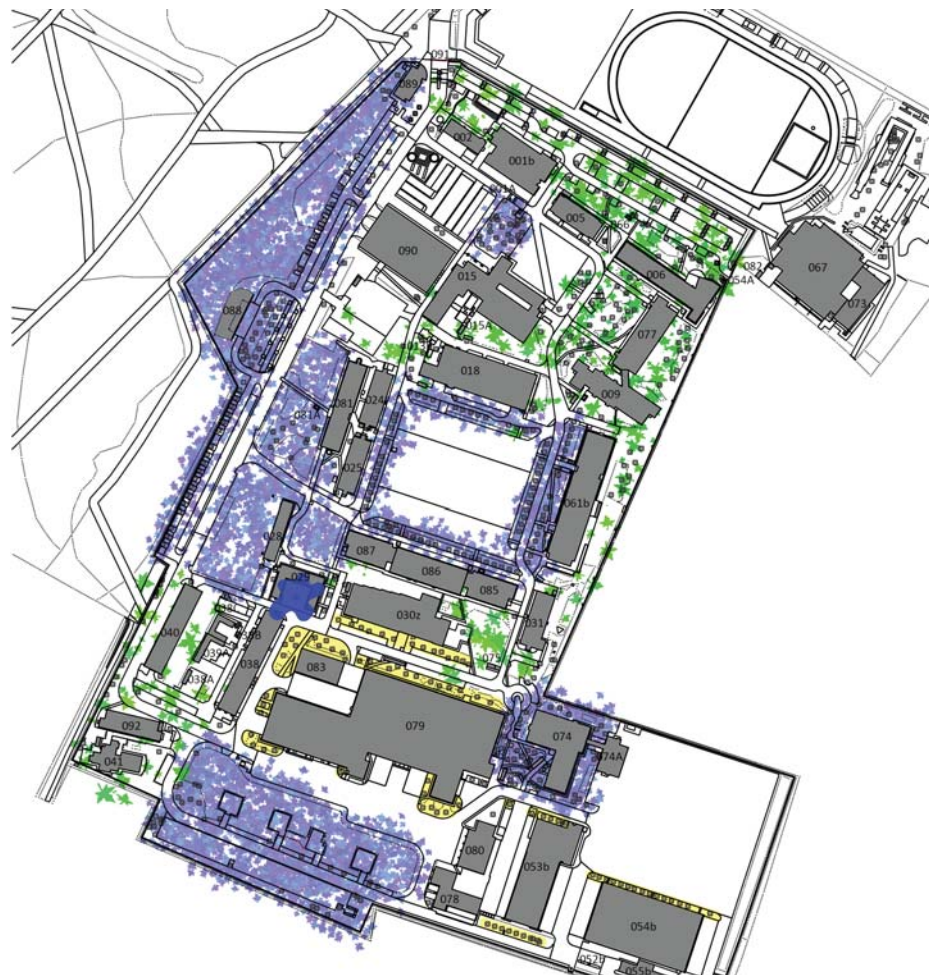
Het groen tegenover de voormalige entree heeft een hoge monumentwaarde, omdat hier al vanaf de Tweede Wereldoorlog groen aanwezig is en omdat dit groen de voormalige entree markeert.

Bos voormalige terrein Beukenrode

Langs de huidige westgrens van de kazerne is een stuk bos aanwezig dat tot eind jaren '90 onderdeel was van het landgoed Beukenrode.

- Indifferente algemene historische waarde, omdat dit stukje bos geen kenmerkend deel van het parkbos dan wel de kazerne is.
- Positieve ensemble- en stedenbouwkundige waarde, omdat dit stukje bos onderdeel is van het parkbos van landgoed Beukenrode.
- Hoge tuinhistorische waarde, omdat dit stukje bos onderdeel is van het parkbos van landgoed Beukenrode; bovendien zijn hierop mogelijk nog restanten van beukenrijen aanwezig die bij de zichtlijn op het landgoed horen.
- Hoge waarde vanuit de gebruikshistorie, omdat dit stukje bos de voormalige functie als tuin van het landgoed heeft en de huidige functie als bufferzone voor de munitiebunker (een kenmerkende functie van het kazerneterrein).

Het bos op het voormalige terrein van landgoed Beukenrode heeft een hoge monumentwaarde, omdat het onderdeel is van het parkbos, er mogelijk nog beukenrijen staan en het voor zowel het landgoed als de kazerne een belangrijke functie heeft (gehad).

128. Terreintekening 2016 met de waardering van het groen (Rijksvastgoedbedrijf terreintekening 2016, bewerkt).

Legenda:

- hoge monumentwaarde
- positieve monumentwaarde
- indifferente monumentwaarde

Bos op het westelijk deel van het terrein

Op het westelijk deel van het kazerneterrein is een stuk bos aanwezig. Het zuidelijk deel hiervan bestaat uit een zeer open beukenbos, het noordelijk deel heeft ook meer lage begroeiing.

- Indifferente algemene historische waarde, omdat dit bos geen kenmerkend onderdeel is van een kazerne.
- Positieve ensemble- en stedenbouwkundige waarde, omdat dit bos voor een geleidelijke overgang van kazerneterrein naar bospark zorgt.
- Hoge tuinhistorische waarde, omdat op deze plek al vanaf voor de Tweede Wereldoorlog groen aanwezig is.
- Hoge waarde vanuit de gebruikshistorie, omdat hier lange tijd de touwbaan en klimtoren van de kazerne waren en het dus actief werd gebruikt. Dit bos wordt nu nog steeds voor kleine oefeningen gebruikt.

Het bos op het westelijk deel van het terrein heeft een hoge monumentwaarde, omdat hier al vanaf de Tweede Wereldoorlog groen was, dat ook actief voor oefeningen werd gebruikt (en nog steeds).

Beuk bij de oude ziekenboeg (gebouw 029)

Bij gebouw 029, de oude ziekenboeg, staat een enorme beuk op een grasveld in het midden van de U-vorm van het gebouw.

- Indifferente algemene historische waarde, omdat deze beuk niet kenmerkend is voor een kazerneterrein.
- Hoge ensemble- en stedenbouwkundige waarde, omdat deze beuk samen met de U-vormige ziekenboeg een historische ensemble vormt.
- Hoge tuinhistorische waarde, omdat deze beuk samen met het gras en het gebouw een bewuste aanleg suggereert (het is echter niet bekend of dit ook echt zo is).
- Indifferente waarde vanuit de gebruikshistorie, omdat deze beuk (voor zover bekend) geen historisch gebruik kent.

De beuk bij de oude ziekenboeg heeft een hoge monumentwaarde, omdat hij samen met de ziekenboeg een aangelegd historisch ensemble vormt.

Bos op het zuidelijk deel van het terrein

Op het zuidelijk deel van het kazerneterrein is nog een deel bos aanwezig waar ook al voor de Tweede Wereldoorlog bos was.

- Indifferente algemene historische waarde, omdat dit bos geen kenmerkend onderdeel is van een kazerne.
- Positieve ensemble- en stedenbouwkundige waarde, omdat dit bos is voor een geleidelijke overgang van kazerneterrein naar bos aan de zuidkant zorgt.
- Hoge tuinhistorische waarde, omdat op deze plek al vanaf voor de Tweede Wereldoorlog groen aanwezig is.
- Indifferente waarde vanuit de gebruikshistorie, omdat dit bos (voor zover bekend) geen historisch gebruik kent.

Het bos op het zuidelijk deel van het terrein heeft een hoge monumentwaarde, omdat hier vanaf de Tweede Wereldoorlog altijd groen is geweest dat de overgang naar het bos ten zuiden van het terrein vormt.

Aangeplant groen rond de gebouwen in het zuiden

Rond de gebouwen uit de jaren '80 en '90 op het zuidelijk deel van het terrein is groen aangelegd om het kappen van bomen voor de bouw te compenseren.

- Indifferente algemene historische waarde, omdat dit groen geen kenmerkend onderdeel is van een kazerne.
- Positieve ensemble- en stedenbouwkundige waarde, omdat dit groen onderdeel is van het stedenbouwkundig plan voor de ruimte om de nieuwe gebouwen heen.

- Indifferente tuinhistorische waarde, omdat dit groen niet goed aansluit bij het karakter van de rest van het groen.
 - Indifferente waarde vanuit de gebruikshistorie, omdat dit groen (voor zover bekend) geen historisch gebruik kent.
- Het aangeplante groen rond de gebouwen op het zuidelijk deel van het terrein heeft een indifferente monumentwaarde, omdat het later is aangeplant en niet past bij het karakter van het historische groen op het terrein.

Groen rond gebouw 074 en voor ten westen van gebouw 077

Rond gebouw 074 en ten westen van gebouw 077 zijn het groen en de paden als een soort landschap/tuin aangelegd. Er zijn glooiingen aanwezig met boomgroepen en lager groen, daar tussen lopen rechte of juist kronkelpaden.

- Indifferente algemene historische waarde, omdat dit groen niet kenmerkend is voor een kazerneterrein.
 - Positieve ensemble- en stedenbouwkundige waarde, omdat dit groen respectievelijk een opvallende steen en een monument bevat.
 - Positieve tuinhistorische waarde, omdat er sprake is van een aanleg als landschap/tuin, inclusief de paden.
 - Indifferente waarde vanuit de gebruikshistorie, omdat dit groen (voor zover bekend) geen historisch gebruik kent.
- Het groen rond gebouw 074 en ten westen van gebouw 077 heeft een positieve monumentwaarde, omdat er sprake is van een bewuste aanleg in samenhang met respectievelijk een opvallende steen en een monument.

Overig groen

Op het terrein zijn meer plekken waar bomen, stuiken of ander groen aanwezig is. Dit 'overige groen' op het terrein wordt hier als geheel gewaardeerd.

- Indifferente algemene historische waarde, omdat dit groen niet kenmerkend is voor een kazerneterrein.
 - Positieve ensemble- en stedenbouwkundige waarde, omdat het overige groen ervoor zorgt dat het kazerneterrein in zijn bosrijke omgeving past.
 - Indifferente tuinhistorische waarde, omdat het overige groen geen duidelijke aanleg of historie kent.
 - Indifferente waarde vanuit de gebruikshistorie, omdat dit groen (voor zover bekend) geen historisch gebruik kent.
- Het overige groen heeft een positieve monumentwaarde, omdat het ervoor zorgt dat het kazerneterrein in zijn bosrijke omgeving past.

Sportterrein

Het sportterrein ligt ten noorden van het kazerneterrein en bestaat uit een atletiekbaan, sportvelden, hindernis- en touwbanen en een klimtoren.

- Positieve algemene historische waarde, omdat een sportterrein kenmerkend is voor een kazerne.
- Hoge ensemble- en stedenbouwkundige waarde, omdat het sportterrein gedurende de hele geschiedenis van de kazerne een open terrein is geweest.
- Hoge waarde vanuit de gebruikshistorie, omdat het sportterrein vanaf de Tweede Wereldoorlog oefenterrein is geweest en daarna sportterrein werd, beide functies horen bij de kazerne.

Het sportterrein heeft in zijn geheel een hoge monumentwaarde, omdat het altijd een open terrein is geweest waar geoefend en/of gesport werd.

4.3 Gebouwen

In hoofdstuk 5 wordt elk gebouw individueel gewaardeerd. Deze individuele waarderingen zijn weergegeven op de tekening hieronder, maar zullen in dit hoofdstuk niet verder toegelicht worden.

In deze paragraaf wordt enkel nader ingegaan op enkele waardevolle stedenbouwkundige structuren in relatie tot de bebouwing. Het kan daarom zijn dat gebouwen onderdeel zijn van een waardevolle stedenbouwkundige structuur, maar individueel toch geen hoge monumentwaarde hebben (of andersom).

Bij de stedenbouwkundige structuren die hierna worden gewaardeerd, worden niet zoals bij de eerdere onderwerpen de verschillende deelwaarden benoemd. Het gaat hier alleen om de stedenbouwkundige waarde. Gebouwen kunnen onderdeel zijn van meerder stedenbouwkundige structuren.

Voormalige entree

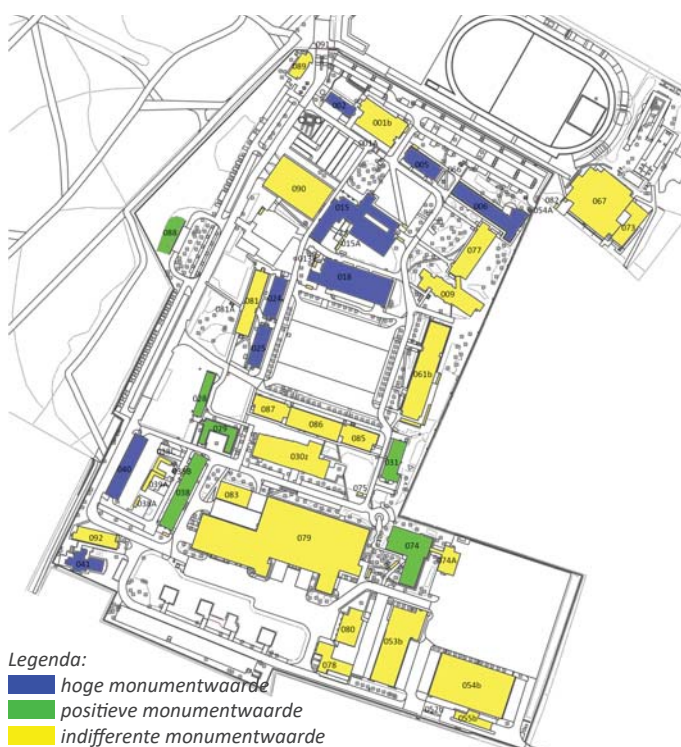
De voormalige entree langs de noordgrens van het kazerneterrein wordt geflankeerd door gebouw 001b en 005. Door de aanwezigheid van deze gebouwen is de opening waar de poort vroeger (tot 1999) stond nog herkenbaar. Al is gebouw 001b sindsdien sterk verbouwd en uitgebreid. De stedenbouwkundige structuur van deze twee gebouwen met een opening met weg ertussen heeft een hoge stedenbouwkundige waarde.

Noordgrens

De noordgrens van het kazerneterrein is sinds het N.A.D.-kamp uit de Tweede Wereldoorlog niet gewijzigd. Deze grens wordt gevormd door de gebouwen 002, 001b, 005 en 006. Deze gebouwen liggen op één lijn en vormen zo duidelijk de grens. Deze historische noordelijk grens van bebouwing heeft een hoge stedenbouwkundige waarde.

Tussen voormalige en huidige exercitieplaats

Tussen de voormalige en huidige exercitieplaats staan twee

Legenda:
■ hoge monumentwaarde
■ positieve monumentwaarde
■ indifferente monumentwaarde

129. Terreintekening 2016 met de waardering van de individuele gebouwen (Rijksvastgoedbedrijf terreintekening 2016, bewerkt).

gebouwen van vlak na de Tweede Wereldoorlog, gebouw 015 en 018. Gebouw 015 volgt de richting van de voormalige exercitieplaats en gebouw 018 volgt de richting van de huidige exercitieplaats. Tevens vormen deze gebouwen functioneel en architectonisch een ensemble. Dit ensemble heeft een hoge stedenbouwkundige waarde.

Begrenzing exercitieplaats

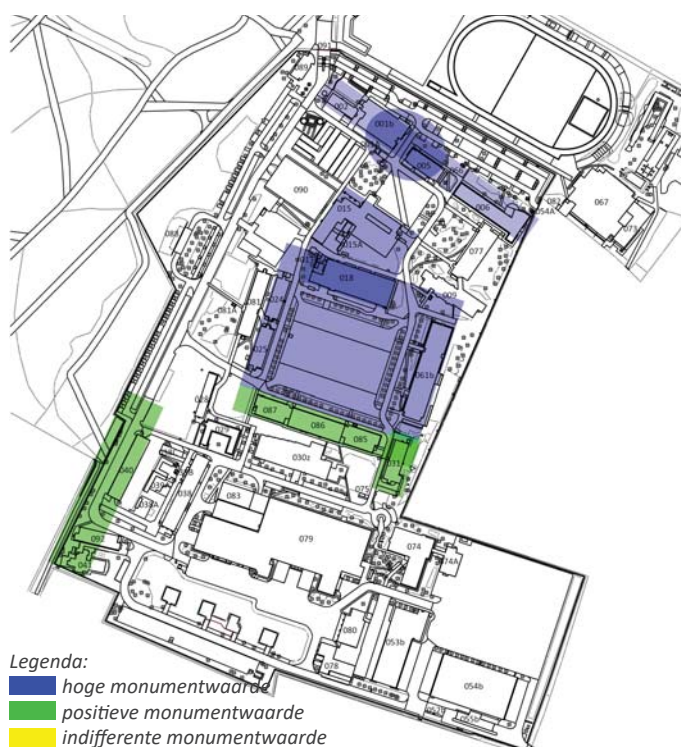
De (huidige) exercitieplaats wordt aan vier zijden begrenst door bebouwing. Gebouw 018 langs de noordzijde en de gebouwen 024 en 025 langs de westzijde zijn nog onderdeel van de oorspronkelijke opzet van de exercitieplaats. Oorspronkelijk stond langs de oostzijde dezelfde bebouwing als langs de westzijde. Gebouw 061b heeft deze bebouwing vervangen, maar staat wel in de richting (noord-zuid) van de oorspronkelijke bebouwing. De gebouwen 085, 086, 087 langs de zuidzijde hebben eveneens de oorspronkelijke bebouwing vervangen. Oorspronkelijk stond hier een rij barakken haaks op de exercitieplaats. Het huidige gebouw staat evenwijdig aan de exercitieplaats. Daarom wordt de zuidzijde van de exercitieplaats niet hoog, zoals de andere drie zijden, maar positief gewaardeerd.

Gebouw 031

Gebouw 031 is de laatste barak die herinnert aan de positie en oriëntatie van de rij barakken langs de zuidzijde van de exercitieplaats. Dit geeft gebouw 031 een positieve stedenbouwkundige waarde.

Stamerweg en zuidwesthoek

Op de uiterste zuidwesthoek van het terrein staat gebouw 041, dit gebouw markeert deze hoek. Hierlangs loopt de Stamerweg; oorspronkelijk de natuurlijke westgrens van het terrein. Deze grens is met de uitbreiding in 1996 grotendeels verschoven. In de zuidwesthoek geven gebouw 041 en gebouw 040 deze grens echter nog aan. De aanduiding van deze grens heeft een positieve stedenbouwkundige waarde.

Legenda:
■ hoge monumentwaarde
■ positieve monumentwaarde
■ indifferente monumentwaarde

130. Terreintekening 2016 met de waardering van de stedenbouwkundige structuren (Rijksvastgoedbedrijf terreintekening 2016, bewerkt).

4.4 Waardevolle locaties op het kazerneterrein

Wanneer de waarderingen van de verschillende onderdelen gecombineerd worden komen een paar hoog waardevolle locaties (ensembles) naar voren waar verschillende waardevolle onderdelen samenkomen. Deze locaties en hun deelwaarden worden hier kort nog een keer benoemd.

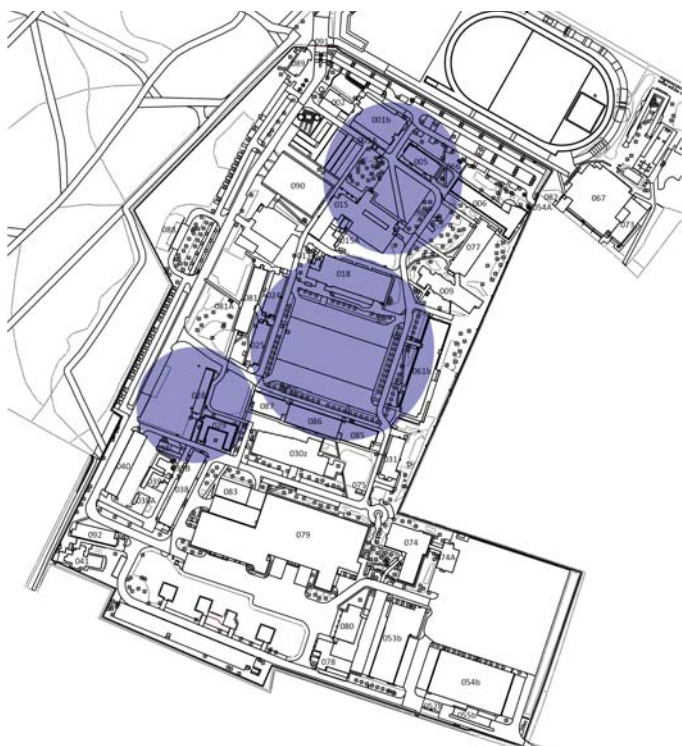
Exercitieplaats

De exercitieplaats vormt het hart van het kazerneterrein. Het is een grote open ruimte die aan vier zijden begrenst wordt door groen en bebouwing.

- Algemene historische waarde: de exercitieplaats is van algemeen historisch belang als typologische element dat zeer kenmerkend is voor een kazerneterrein.
- Ensemble- en stedenbouwkundige waarde: als hart van het kazerneterrein heeft de exercitieplaats stedenbouwkundige waarde. De bestrating van rode klinkers past in de historie van de exercitieplaats. De bomen en bebouwing begrenzen de exercitieplaats en dragen zo bij aan de stedenbouwkundige waarde.
- Tuinhistorische waarde: de bomen rond de exercitieplaats zijn tuinhistorisch van belang als aangelegde structuur met een duidelijk idee daarachter; het omzomen van de exercitieplaats.
- Waarde vanuit de gebruikshistorie: de exercitieplaats heeft hoge waarde vanuit de gebruikshistorie, vanwege de functie die het binnen het kazerneterrein heeft. Het is een plek om samen te komen voor de dagelijkse briefing, maar ook tijdens diverse ceremonies en vieringen.

Voormalig entreegebied

Het voormalige entreegebied omvat de voormalige toegangsweg die geflankeerd wordt door bebouwing, de parkeerplaats op de voormalige exercitieplaats met de schuine baan van klinkerbestrating die de voormalige rondweg aangeeft en het groen met de coniferen die de getuigde mast flankeerde toen de entree hier nog was.

131. Terreintekening 2016 met waardevolle locaties (Rijksvastgoedbedrijf terreintekening 2016, bewerkt).

- Algemene historische waarde: de voormalige locatie van de getuigde mast heeft algemene historische waarde als belangrijke locatie op het kazerneterrein tot de verplaatsing van de entree.
- Ensemble- en stedenbouwkundige waarde: de parkeerplaats is van stedenbouwkundig belang omdat dit de voormalige exercitieplaats is, die nog altijd onbebouwd is en daardoor (enigszins) herkenbaar is. De klinkerbestrating op de parkeerplaats heeft stedenbouwkundige waarde vanwege de verwijzing naar de voormalige rondweg die hier langs liep. De voormalige locatie van de getuigde mast met het groen (en vooral de twee hoge coniferen) is van stedenbouwkundig belang omdat dit een tastbare verwijzing is naar de voormalige entree. Ook de aanwezigheid van de gebouwen aan weerszijden van de voormalige entree met de opening daartussen hebben stedenbouwkundige waarde als herinnering aan de voormalige entree.
- Tuinhistorische waarde: het groen tegenover de voormalige entree is tuinhistorisch van belang omdat op deze plek al vanaf de Tweede Wereldoorlog groen aanwezig is.
- Waarde vanuit de gebruikshistorie: de parkeerplaats heeft gebruikshistorische waarde als voormalige exercitieplaats. De voormalige locatie van de getuigde mast heeft gebruikshistorische waarde als plek waar tot de verplaatsing van de entree elke dag de vlag werd gehesen.

Westelijk bos met ziekenboeg en doktersbarak

Op het westelijk deel van het terrein bevindt zich een beuken bos met daarin de oorspronkelijke ziekenboeg en doktersbarak (gebouw 028 en 029). Langs deze gebouwen loopt een oud pad. Op het gras in het midden van de U-vorm van gebouw 029 staat een enorme beuk.

- Ensemble- en stedenbouwkundige waarde: het pad is stedenbouwkundig van belang als een nog herkenbare historische structuur van de aanleg in 1946. Het bos heeft stedenbouwkundige waarde omdat het voor een geleidelijke overgang van kazerneterrein naar bospark zorgt. De enorme beuk vormt samen met het U-vormige gebouw 029 een waardevol ensemble.
- Tuinhistorische waarde: het bos is tuinhistorisch van belang omdat op deze plek al vanaf voor de Tweede Wereldoorlog groen aanwezig is. De enorme beuk heeft tuinhistorische waarde omdat hij samen met het gras en het gebouw een bewuste aanleg suggereert (het is echter niet bekend of dit ook echt zo is).
- Waarde vanuit de gebruikshistorie: het bos heeft een waardevolle gebruikshistorie omdat hier lange tijd de touwbaan en klimtoren van de kazerne waren en het dus actief werd gebruikt. Dit bos wordt nu nog steeds voor kleine oefeningen gebruikt.

H5

Gebouwen

In dit hoofdstuk worden alle gebouwen die nu nog op het terrein aanwezig zijn een voor een besproken. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen de echte gebouwen, die eerst aan bod komen, en de kleine bouwwerken zoals transformatorhuisjes, fietsenstallingen, rookverblijven, etc. die daarna beschreven worden. Alle gebouwen worden op volgorde van gebouwnummer behandeld. Bij elk gebouw komt de bouwgeschiedenis aan bod, vervolgens wordt het pand beschreven en tot slot volgt een beknopte waardering van het pand.

Bij gebouwen die een uitbreiding of grote verbouwing hebben ondergaan is soms ter verduidelijking ook een faseringsplattegrond toegevoegd. In deze plattegronden zijn dezelfde periodes/fases als in hoofdstuk 2 aangehouden en zijn ook dezelfde kleuren als op de faseringssteekening in hoofdstuk 2 gebruikt:

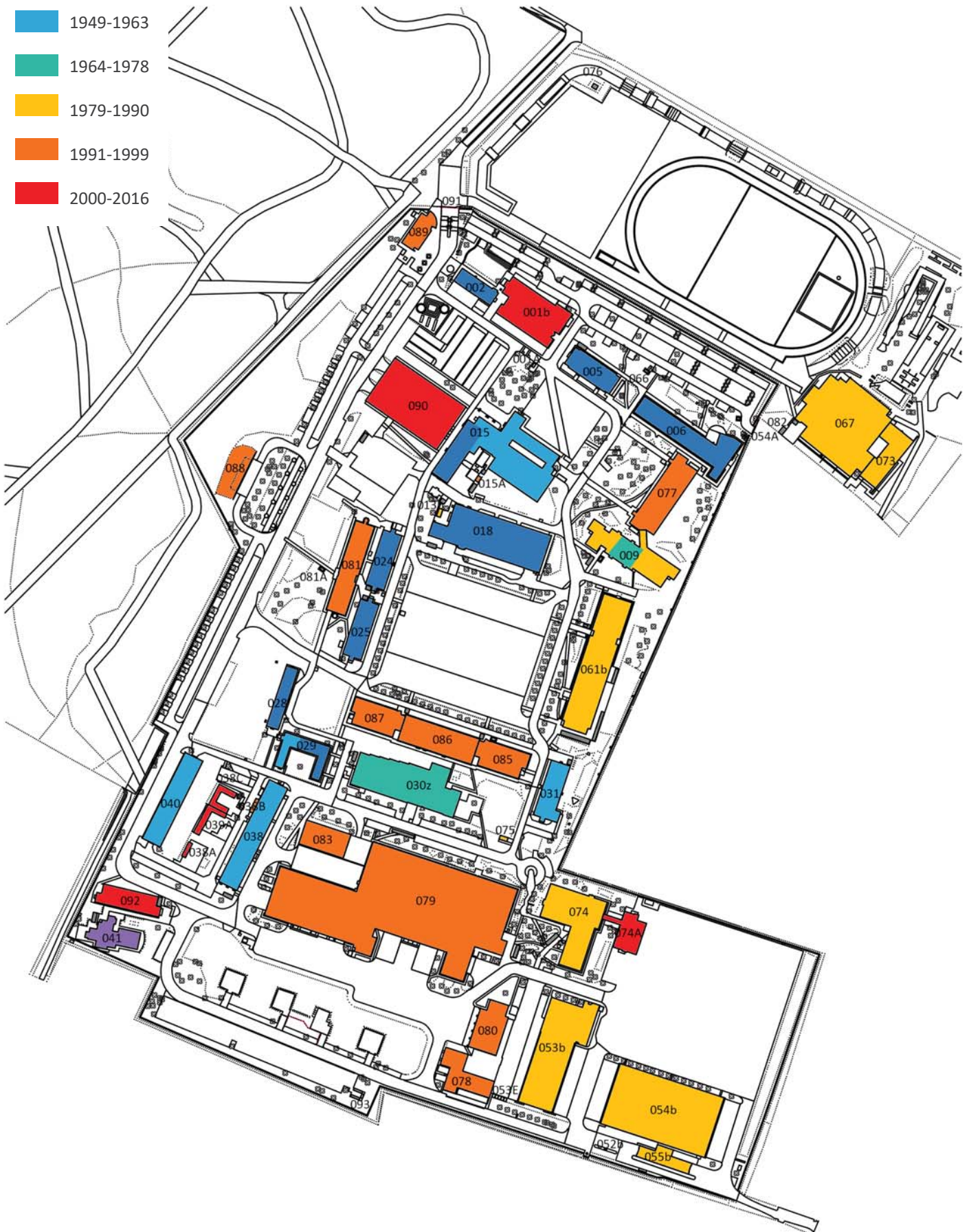
- voor 1946
- 1946-1948
- 1949-1963
- 1964-1978
- 1979-1990
- 1991-1999
- 2000-2016

Deze legenda geldt voor het hele hoofdstuk en zal daarom niet bij elke tekening weergegeven worden.

Bij elk gebouw wordt zo nauwkeurig mogelijk aangegeven wie de ontwerper/tekenaar is. Wanneer een gebouw is ontworpen door de Rijksgebouwendienst of de Dienst Werken, Gebouwen en Terrein (DWG&T) van Defensie wordt ook tussen haakjes vermeld wie het getekend heeft. Hiervan zijn vaak alleen initialen of een paraaf bekend.

Legenda:

- voor 1946
- 1946-1948
- 1949-1963
- 1964-1978
- 1979-1990
- 1991-1999
- 2000-2016

132. Terreintekening 2016 met bouwfaserings (Rijksvastgoedbedrijf terreintekening 2016, bewerkt).

Gebouw 001b Ziekenboeg (Jacmel)

Het gebouw ligt evenwijdig langs de noordgrens van het terrein, tussen gebouw 002 en 005. Tussen gebouw 001b en 005 was tot 1998 de entree van het terrein.

Bouwgeschiedenis

Op de plek van gebouw 001b staat al tijdens de Tweede Wereldoorlog een barak van de N.A.D. Vanaf 1946 is deze barak in gebruik als wachtgebouw (001a). Eerst is dit een eenvoudige barak, deze wordt in 1968 gesloopt om plaats te maken voor een nieuw en groter wachtgebouw.

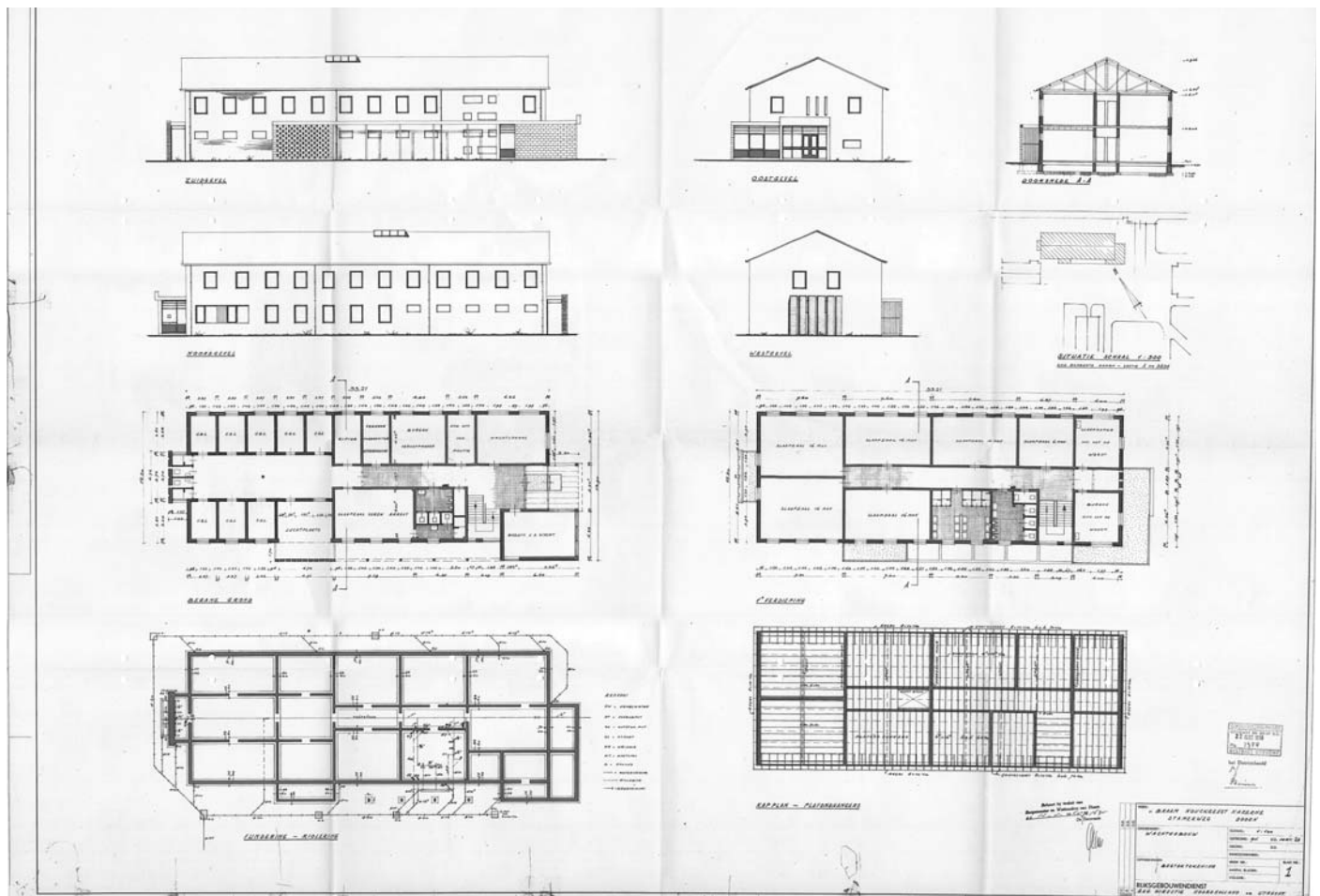
Het nieuwe wachtgebouw wordt in 1968 ontworpen door de Rijksgebouwendienst (getekend door GN) (zie afb. 133).¹¹¹ Het is een langwerpig gebouw van twee verdiepingen onder een flauw hellend zadeldak. Op de begane grond bevinden zich lokalen voor de wacht, kantoren, acht cellen en een luchtplaats. Op de verdieping zijn vooral slaapzalen gesitueerd. In 1979 wordt het cellenblok gewijzigd, naar ontwerp van de Rijksgebouwendienst (getekend door DJ).¹¹² De luchtplaats wordt verbouwd tot extra entree en de cellen links hiervan worden aan elkaar geschakeld tot expositieruimte.

In 2002 wordt het wachtgebouw ingrijpend verbouwd en uitgebreid tot ziekenboeg. Het ontwerp komt van DWG&T (getekend door BM).¹¹³ Het gebouw wordt ruim twee keer zo groot en wordt als het ware om het oude gebouw gevouwen. Het oude gebouw blijft hierin wel behouden (zie afb. 134). Het oude wachtgebouw wordt wel van zijn flauw hellende zadeldak ontdaan en krijgt een zelfde plat dak als de nieuwbouw.

111 BWT Gemeente Utrechtse Heuvelrug.

112 BWT Gemeente Utrechtse Heuvelrug.

113 BWT Gemeente Utrechtse Heuvelrug.

133. Bouwtekening wachtgebouw 1968 (BWT Gemeente Utrechtse Heuvelrug).

Beschrijving

In het exterieur zijn zoals hiervoor vermeld bouwdelen uit twee periodes zichtbaar. Het bouwdeel uit 1968 is opgetrokken in gele baksteen in wildverband (zie afb. 135). Aan de noordkant is nog een kleine uitbouw met verticale terugliggende banen in zwart metselwerk aanwezig (zie afb. 136). Het bouwdeel uit 2002 is opgetrokken in metselwerk in wildverband met gele en rode vlakken (zie afb. 137). Het hele gebouw is voorzien van platte daken met overstekende betonnen randen. Dwars door de nieuwbouw loopt een soort lichtstraat met veel glas.

De constructie van beide bouwdelen bestaat uit dragende metselwerk wanden met betonnen vloeren en trappen.

De plattegrond van het gebouw bestaat uit twee lange gangen van oost naar west, een in het oude gebouw en een in het nieuwe gebouw (de lichtstraat). Ze zijn op twee

134. Faseringsplattegrond gebouw 001b, situatie 2016 (Rijksvastgoedbedrijf basisplattegronden, bewerkt).

plekken door dwarsgangen met elkaar verbonden, bij een van deze doorgangen is ook het trappenhuis (zie afb. 139). Aan weerszijden van de gangen zijn kantoren, behandelkamers, etc.

De interieurafwerkingen zijn bij de verbouwing in 2002 geheel vernieuwd, er zijn geen interieurafwerkingen uit 1968 meer aanwezig. De afwerkingen bestaan hoofdzakelijk uit zeil, gestuukte wanden en systeemplafonds.

Waardering

- Algemene historische waarde: geen.
- Ensemble- en stedenbouwkundige waarde: het gebouw heeft stedenbouwkundige waarde, omdat het samen met gebouw 005 de plek markeert waar tot 1998 de entree van het terrein was.
- Architectuur- en bouwhistorische waarde: het gebouw

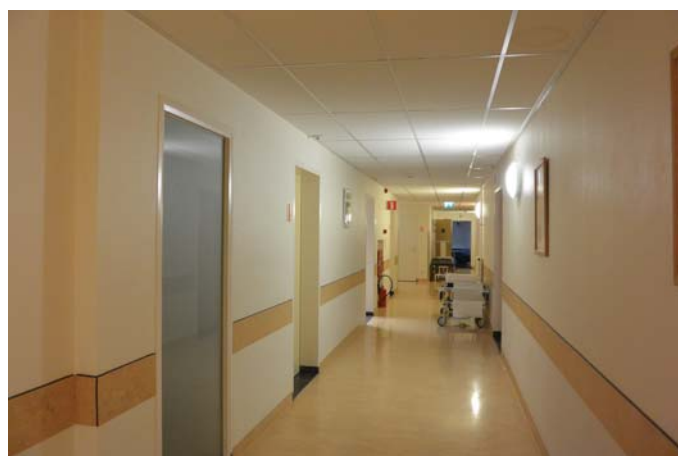
heeft een geringe bouwhistorische waarde, je kunt de samenstelling van twee gebouwen uit verschillende periodes in de gevels (en plattegrond) aflezen.

- Waarde vanuit de gebruikshistorie: geen, het is pas sinds 2002 in gebruik als ziekenboeg en is daarvoor altijd wachtgebouw geweest.

Gebouw 001b heeft een indifferente monumentwaarde.

135. Noordgevel, oud wachtgebouw uit 1968, foto 2016.

138. Interieur gang met recente afwerkingen, foto 2016.

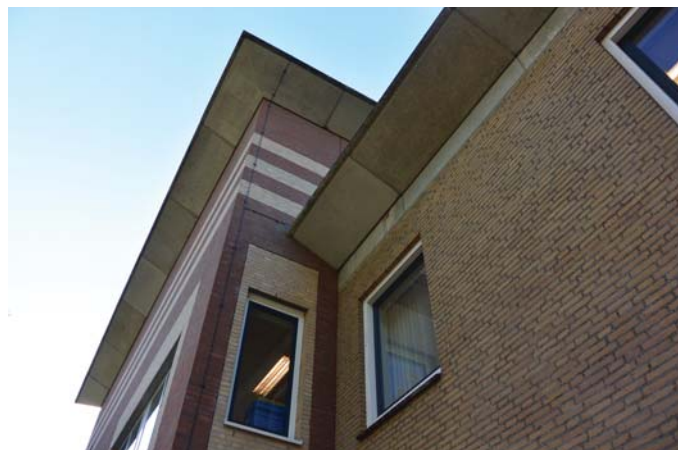
136. West uitbouw 1968, foto 2016.

139. Lichtstraat interieur, foto 2016.

137. Oostgevel, nieuwbouw uit 2002, foto 2016.

140. Grens tussen bouwdelen uit 2002 (links) en 1968 (rechts), foto 2016.

Gebouw 002 Autohobbyclub

Het gebouw bevindt zich in de noordwesthoek van het terrein, vlak naast de huidige toegang tot het terrein. Het ligt evenwijdig aan de noordgrens. Aan de westkant staat het vlak naast gebouw 001b.

Bouwgeschiedenis

Het gebouw is in 1947 gebouwd als garage, waarschijnlijk naar ontwerp van de Rijksgebouwendienst (getekend door HJS) (zie afb. 143).¹¹⁴ Het pand bestond oorspronkelijk uit twee rechthoekige gebouwen, elk van een bouwlaag onder en flauw hellend zadeldak. Deze twee gebouwen staan (net niet) haaks op elkaar. Daar tussen is een klein tussenlid met een plat dak aanwezig. Tussen het tussenlid en het noordelijke bouwdeel is een poortje.

Het zuidelijke bouwdeel en het tussenlid zijn eind jaren '80 gesloopt. Op een kopie van de bouwtekening uit 1947 is met zwarte kruisen aangegeven welke delen toen gesloopt zijn (zie afb. 143). Aan het noordelijk bouwdeel dat is blijven staan is in de loop der tijd nauwelijks iets veranderd.

Beschrijving

De gevels zijn gemetseld in staand klezorenverband in rode baksteen. Er is geen plint aanwezig. Het kantoordeel is voorzien

van 12-ruits dubbel openslaande ramen met bovenlicht. De werkplaats is voorzien van 20-ruits vaste ramen, met in elk raam twee ruitjes met lamellenglas voor ventilatie. Boven de houten kozijnen en hedendaagse garagedeuren zijn betonnen lateien aanwezig. Tegen de noordgevel bevindt zich een erker. De entree in de noordgevel is opgenomen in een kleine nis met een getoogde gemetselde bovenkant (zie afb. 145). In het dak boven de werkplaats zijn daklichten rond de nok opgenomen.

De constructie bestaat uit dragende gevels met penanten waar in het werk gestorte betonspanten op rusten (zie afb. 142). De afdruk van de planken van de bekisting zijn op de spanten nog te zien. Het dak tussen de spanten is gemetseld met holle bakstenen met stalen wapening erin. Midden 20e eeuw werd veel geëxperimenteerd met vloersystemen met holle bakstenen. Vermoedelijk is hier gebruik gemaakt van Perfora dakstenen, een systeem dat in 1941 werd gepresenteerd (zie afb. 146). Deze stenen werden als gewone halfsteens muren opgemetseld tot een bepaalde hoogte en werden vervolgens als één element toegepast.¹¹⁵ Hierdoor is waarschijnlijk om de drie lagen stenen een smeerlaag te zien (zie afb. 144). In de jaren '60 werd dit bouwsysteem al verdrongen door de verschillende betonnen bouwsystemen.¹¹⁶

Het gebouw bestaat uit een deel met twee kantoren en kleinere werkruimtes aan de oostkant en een garage aan de

114 Technische Dienst VBHKAZ.

115 Stenvert 2012, p. 257.

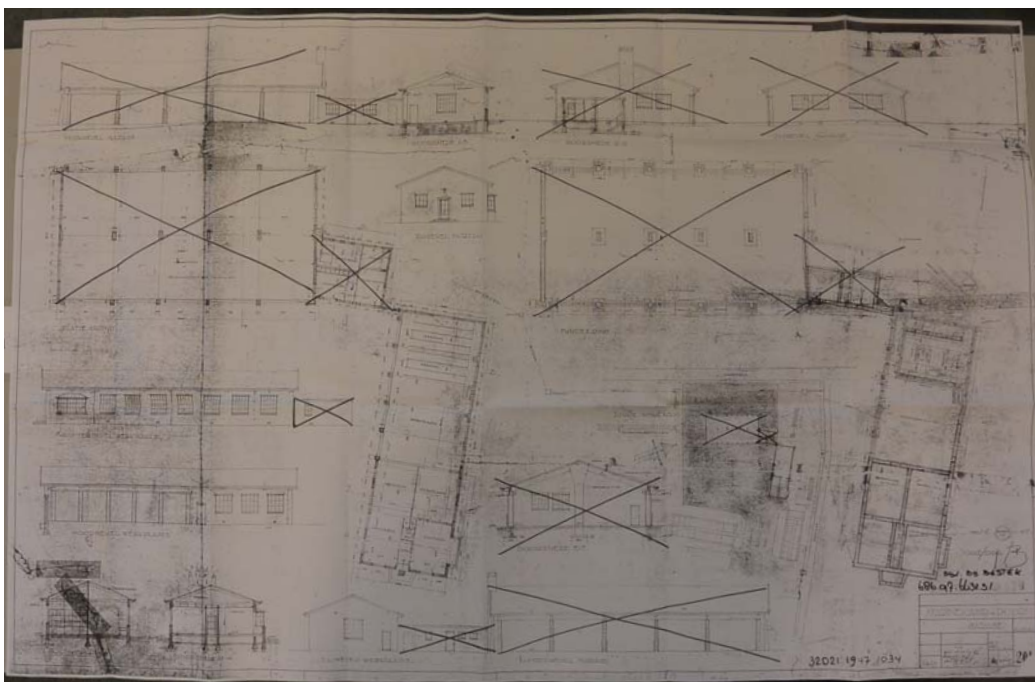
116 Stenvert 2012, p. 258.

141. Gebouw 002, zuidgevel, foto 2016.

142. Interieur werkplaats, foto 2016.

143. Bouwtekening van gebouw 002 uit 1947. De bouwdelen die eind jaren '80 zijn gesloopt, zijn op deze tekening doorgekruist (Technische Dienst VBHKAZ).

westkant met vier (voorheen vijf) garagedeuren in de zuidgevel.

In het kantoorgedeelte liggen tegeltjes op de vloer, zijn de wanden vlak gestuukt en de plafonds afgewerkt met platen. In de werkruimtes ligt een gestorte betonvloer, bestaan de wanden uit wit geschilderd metselwerk, evenals de kapconstructie die in het zicht is.

Waardering

- Algemene historische waarde: het gebouw is van algemeen historisch belang als een van de eerste gebouwen op het terrein na de Tweede Wereldoorlog.
- Ensemble- en stedenbouwkundige waarde: het gebouw heeft enige stedenbouwkundige waarde, omdat het de noordgrens van het terrein markeert.

144. Gestort betonspant met Perfora dakstenen erover, foto 2016.

145. Oostgevel en interieur kantoren, foto's 2016.

- Architectuur- en bouwhistorische waarde: het gebouw heeft hoge bouwhistorische waarde vanwege de gaaf bewaarde dakconstructie met in het werk gestorte betonnen spanten en Perfora dakstenen. Dit is een relatief vroege toepassing van dit bouwsysteem, dat ook maar kort toegepast is in Nederland. Ook de rest van het gebouw is redelijk gaaf bewaard gebleven en daarom architectuurhistorisch van belang.
 - Waarde vanuit de gebruikshistorie: het gebouw heeft gebruikshistorische waarde, omdat het nog steeds zijn oorspronkelijke functie van garage heeft.
- Gebouw 002 heeft een hoge monumentwaarde.

N.V. Metselsteen v/h ANTOON GELDENS
STEENFABRIKANTEN
NIJMEGEN

„PERFORA” VLOER- EN DAKSTEEN
ter vervanging van HOUT en BETON

voor vloeren

voor daken

voor pannen van vrijwel elke maat

Merk „PERFORA” wettig gedeponeed. Modellen beschermd krachtens de auteurswet. Dak-, vloer- en wand-constructie: gedekt door Octrooi- aanvraag No. 100.418

146. Folder voor 'Perfora vloer- en daksteen' uit 1941 (Stenvert 2016, p. 257).

Gebouw 005 Congressaal

Het gebouw staat evenwijdig langs de noordgrens van het terrein, tussen gebouw 001b en 009. Tussen gebouw 001b en 005 was tot 1998 de entree van het terrein.

Bouwgeschiedenis

Het gebouw is in 1946 ontworpen door de Rijksgebouwendienst (getekend door WH) als bioscoop- en lesgebouw (zie afb. 147). Het is een langwerpige stenen barak met flauw hellend zadeldak, die uit één grote open ruimte bestaat. Aan de voor- en achterkant is een iets lagere en smallere uitbouw aanwezig. Aan de voorkant zijn hier de entree, garderobe en filmcabine gesitueerd. Aan de achterkant bevindt het podium zich in deze uitbouw.¹¹⁷

Op een gegeven moment wordt het gebouw niet meer alleen als bioscoop/filmzaal gebruikt, maar ook als sporthal. Uiteindelijk wordt in 1979 een nieuwe sporthal gebouwd. Gebouw 005 zou gesloopt worden, dit is echter nooit gebeurd.¹¹⁸

In 1984 vindt een verbouwing plaats om het gebouw helemaal geschikt te maken als congressaal (zie afb. 150). De verbouwing wordt eveneens ontworpen door de Rijksgebouwendienst (getekend door WF). De entree wordt uitgebreid met toiletten en een keukentje, hiervoor wordt een deel in de zaal gebouwd. Het podium wordt vergroot en komt daardoor ook een stuk de zaal in. Voor het vergroten van het podium wordt in het plafond een staalconstructie aangebracht waar het filmdoek aan gehangen kan worden.¹¹⁹

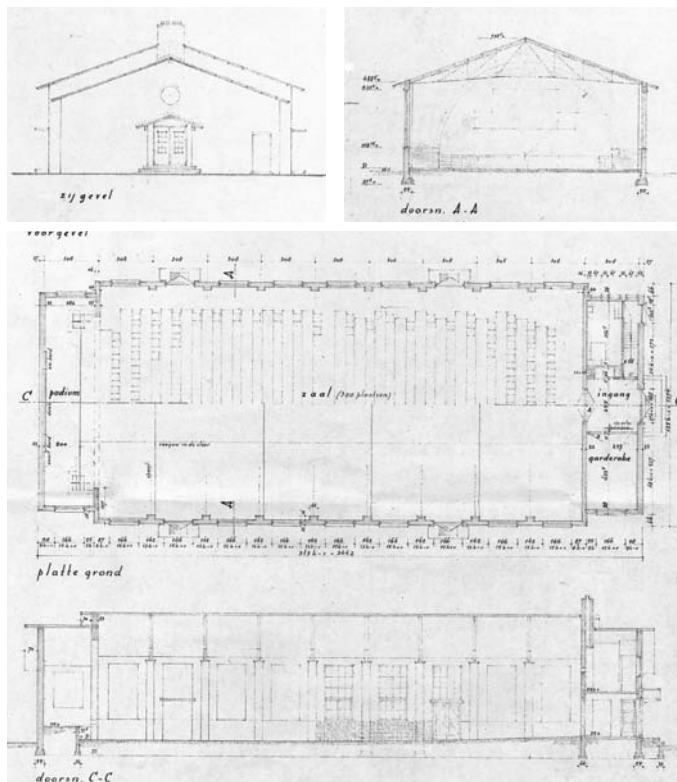
Beschrijving

De gevels zijn opgetrokken in rode baksteen in een breed kettingverband (met steeds vier in plaats van twee strekken tussen de koppen). Het gebouw is rondom voorzien van een plint met een halfsteens rollaag. Boven de vensters in de

117 BWT Gemeente Utrechtse Heuvelrug.

118 Interview met B. van Lierop.

119 Archief Rijksgebouwendienst, dossier RGNWC00317.

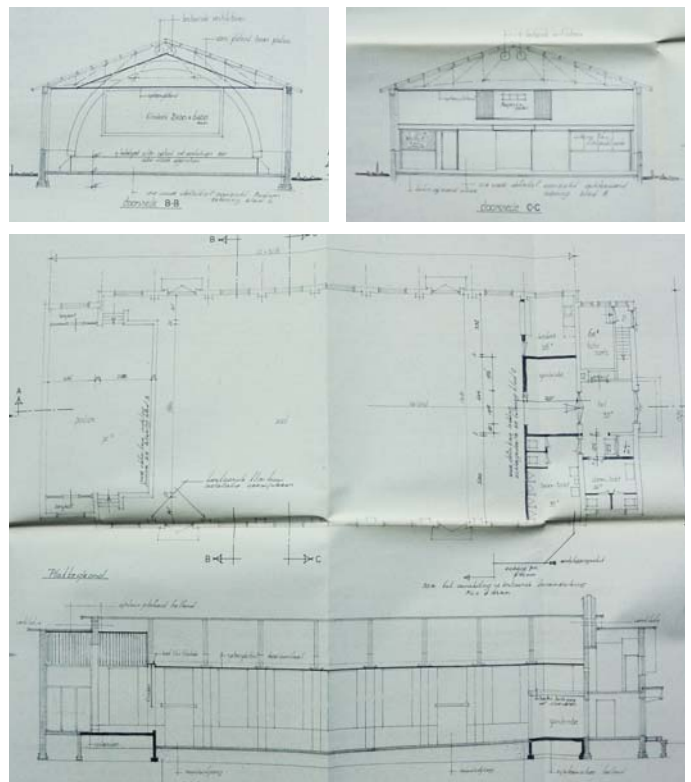
147. Bouwtekening van het bioscoop- en lesgebouw uit 1946 (BWT Gemeente Utrechtse Heuvelrug).

148. De voorgevel vanuit het westen, foto 2016.

149. Detail van het metselwerk van de langzevel. Het metselwerk in breed kettingverband is goed zichtbaar, er zitten steeds vier in plaats van twee strekken tussen de koppen. Tevens is de band met kruislings tegelverband onder de dakgoot zichtbaar, deze band loopt tot de betonnen lateien boven de vensters. Foto 2016.

150. Bouwtekening van de verbouwing in 1984 (Archief Rijksgebouwendienst, dossier RGNWC00317).

uitbouwen zijn eveneens halfsteens rollagen aanwezig. De vensters in de langsggevels zijn aan de bovenkant voorzien van betonnen lateien. Onder de goot is een strook metselwerk waarbij de bakstenen op hun kant zijn gemetseld, als tegels. Deze band loopt tot de lateien (zie afb. 149).

In de voorgevel zijn in het midden dubbele entreedeuuren aanwezig met daarboven een afdakje met zadeldak (zie afb. 148). Voor de entree ligt een stoepje met twee treden rondom. Boven de entree is een rond venster aanwezig met halfsteens rollaag rondom en een soort hanenkam er boven. Links van de entree is een natuursteen reliëf ingemetseld met het wapenschild van het Korps Mariniers met daaronder de lijfspreuk: "Qua Patet Orbis" (Zo wijd de wereld strekt) (zie afb. 151). Het is niet bekend wie dit reliëf wanneer vervaardigd heeft. Het lijkt later aangebracht.

De langsggevels bevatten negen traveeën met in elke travee een venster. De 20-ruits ramen bevatten onderin lage dubbel openslaande ramen van elk vier ruitjes met daarboven een groot bovenlicht van drie bij vier ruitjes. Bij de derde en achtste travee is het dubbel openslaande raam vervangen door een dubbel openslaande deur met betonnen luifeltje erboven. De kozijnen en ramen zijn van hout.

In de achteraanbouw is aan de zuidkant het kozijn vervangen door een exemplaar met ongeveer dezelfde indeling, maar dan is één van de openslaande ramen vervangen door een recente enkele deur. De zadeldaken hebben iets overstekend randen en zijn bekleed met bitumen. Op de voorkant van het hoofdvolume is op de nok van het dak een schoorsteen aanwezig.

De langsggevels dragen de stalen vakwerkspanten die de hele ruimte in één keer overspannen. De spanten rusten op penanten die in het interieur zichtbaar zijn. De vakwerkspanten zelf zijn alleen op oude tekeningen zichtbaar (zie afb. 147 en 150), het plafond is afgewerkt. Zoals vermeld is bij het podium een extra staalconstructie toegevoegd bij de verbouwing in 1984.

De interieurafwerkingen voorin het gebouw (bij de entree,

de toiletten en het keukentje) zijn alle recent. In de zaal ligt zeil op de vloer en het verlaagde plafond bestaat uit schrootjes met tl-verlichting. De wanden bestaan uit een lambrisering van metselwerk tot de onderdorpels van de venters. De penanten zijn van halfsteensverband met een terugliggende voeg, waardoor de stenen extra geaccentueerd worden. Tussen de penanten is (net als in het exterieur onder de goot) gemetseld met de stenen op hun kant (zie afb. 153). Het metselwerk is wit geschilderd. Boven het metselwerk, zijn de wanden vlak en wit gestuukt.

Tegen de achterwand van het hoofdvolume is nog een lambrisering van schoonmetselwerk zichtbaar. Dit gaat via een hardstenen aanzetsteen over in een half ronde boog waarmee het podium wordt omsloten. De uitbreiding van het podium de zaal in, is ook afgewerkt met lage muurtjes van schoonmetselwerk (zie afb. 153). Het podium en de ruimtes daar achter zijn recent afgewerkt.

Waardering

- Algemene historische waarde: het gebouw heeft algemeen historische waarde als één van de eerste gebouwen op het terrein na de Tweede Wereldoorlog.
- Ensemble- en stedenbouwkundige waarde: het gebouw is stedenbouwkundige van belang, omdat het samen met gebouw 001b de plek markeert waar tot 1998 de entree van het terrein was.
- Architectuur- en bouwhistorische waarde: het gebouw heeft architectuurhistorische waarde als gaaf bewaarde barak uit 1946.
- Waarde vanuit de gebruikshistorie: het gebouw heeft gebruikshistorische waarde, het wordt nog steeds gebruikt als (film)zaal en heeft daarmee zijn oorspronkelijke functie nagenoeg behouden.

Gebouw 005 heeft een hoge monumentwaarde.

151. Vensters in de langsggevel en het natuursteen reliëf, foto's 2016.

153. Details van het podium en de wandafwerkingen in de zaal, foto's 2016.

152. Langsggevel, vanuit het zuidwesten, foto 2016.

154. Het interieur van de zaal met achterin het podium, foto 2016.

Gebouw 006 Legeringsgebouw (Longroom/Kajuit)

Het gebouw bevindt zich in de noordoosthoek van het terrein en ligt evenwijdig aan de noordgrens met een bouwdeel haaks hierop dat evenwijdig aan de oostgrens ligt. Aan de westkant staat gebouw 005 en aan de zuidkant staat gebouw 077.

Bouwgeschiedenis

Het gebouw is vlak na de Tweede Wereldoorlog gebouwd, tussen 1946 en 1949, als “barak voor 40 onderofficieren”. De stenen barak bestaat uit twee haaks op elkaar staande bouwdelen. Het ene bouwdeel is langgerekt van west naar oost en bestaat uit een bouwlaag onder een zadeldak met flauwe helling. Haaks op de oostkant staat het tweede bouwdeel dat smaller is en uit een kelder en begane grond onder een lessenaarsdak bestaat. Op de plek waar beide bouwdelen op elkaar aansluiten is een forse schoorsteen aanwezig.

In 1997 wordt het gebouw uitgebreid met een kleine aanbouw aan de noordkant, op de plek waar de twee bouwdelen samenkomen (zie afb. 157). Het ontwerp wordt gemaakt door DWG&T (getekend door W.K. Haafkens).¹²⁰ Het gebouw is tegen die tijd niet meer in gebruik als legeringsgebouw voor onderofficieren, maar voor officieren.

Beschrijving

De gevels zijn gemetseld met rode bakstenen in halfsteensverband. Het gebouw is voorzien van een plint in kruisverband en een halfsteens rollaag. Boven de vensters is rondom een steens rollaag in verband gemetseld aanwezig.

120 BWT Gemeente Utrechtse Heuvelrug.

155. Aanbouw uit 1997, met op de achtergrond de schoorsteen, foto 2016.

156. Westgevel van gebouw 006, foto 2016.

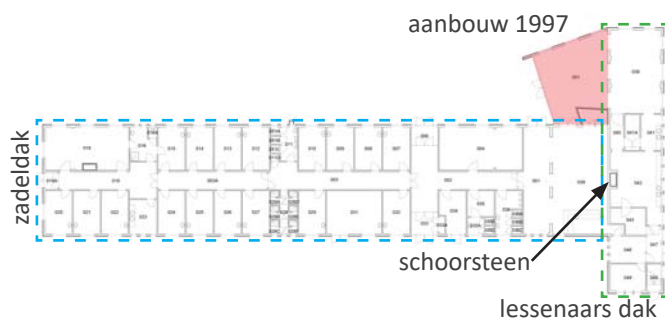
Hierboven zijn de (kop)gevels bekleed met horizontale houten planken, deze zijn wit geschilderd. De schoorsteen is gemetseld in kruisverband (zie afb. 158).

De entree in de westelijke kopgevel bestaat uit dubbel openslaande deuren (zie afb. 156). De houten deuren bestaan uit schuin geplaatste planken, als een soort visgraat. Voor de deuren is een gemetselde stoep met twee treden rondom aanwezig. De vensters in de gevels rondom bestaan uit dubbel openslaande ramen met een 4-ruits verdeling. De kozijnen en ramen zijn van hout. De vensters zijn grotendeels oorspronkelijk.

De uitbouw uit 1997 heeft één gemetselde gevel met ronde vensters erin en één gevel die uit smalle glasstroken in houten kozijnen bestaat (zie afb. 155). De aanbouw heeft een plat dak. Het zadel- en lessenaarsdak hebben overstekende dakranden en zijn bedekt met bitumen.

De constructie bestaat uit dragende langsgevels met houten vakwerkspanten. Alleen in de eetzaal zijn de spanten van het lessenaarsdak te zien (zie afb. 159). Vermoedelijk bevat het deel met zadeldak soortgelijke spanten, maar dan dubbel. De spanten zijn opgelegd op gemetselde penanten die in het interieur zichtbaar zijn. De onderdelen van de spanten zijn met elkaar verbonden met bouten en moeren. De kelder is gemaakt van in het werk gestort beton. De planken van de bekisting zijn duidelijk op de muren te zien (zie afb. 159).

Het bouwdeel met zadeldak heeft in het midden een lange gang met aan weerszijden kamers, ter plekke van sanitaire voorzieningen ligt de gang wand iets terug. In het deel met lessenaarsdak zijn de recreatieruimte, keuken en eetzaal

157. Plattegrond van gebouw 006 met aangegeven waar de verschillende bouwdelen, de schoorsteen en de aanbouw uit 1997 zich bevinden (Rijksvastgoedbedrijf basisplattegronden, bewerkt).

158. Zuidoosthoek waar beide bouwdelen samenkomen, foto 2016.

gesitueerd. In 1997 werd dit deel een stukje uitgebreid in het bouwdeel met zadeldak en werd de aanbouw gebouwd om meer ruimte te creëren.

In de lange gang en kamers ligt vloerbedekking, zijn de wanden gestuukt en is een verlaagd systeemplafond aangebracht (zie afb. 161). Op een aantal plekken is in de gang een opening in het verlaagde plafond gemaakt waardoor men tot de nok van het dak kan kijken, waar zich een daklicht bevindt. Al deze afwerkingen zijn recent. In de toiletten lijken nog de oorspronkelijke deuren aanwezig (zie afb. 161). Aan de binnenkant van de toiletdeuren zijn houten bakken voor flessen water bevestigd, omdat de Indische jongens geen toilet papier gewend waren maar hun billen wasten na een toiletbezoek. Dit was daarom oorspronkelijk in meer toiletten het geval.¹²¹ In gebouw 006 zijn deze toiletdeuren als enige bewaard gebleven. Ook de vloertegels zouden nog oorspronkelijk kunnen zijn.

In het officierenverblijf aan de oostkant van het gebouw ligt parket op de vloer, de wanden en het plafond zijn gestuukt. Er is een bar van eikenhout aangebracht en een gemetselde schouw (zie afb. 160). In de aangrenzende eetzaal ligt geen parket maar zeil op de vloer. De uitbouw heeft een systeemplafond (zie afb. 162).

In de keuken en andere nevenruimte in het deel met lessenaarsdak zijn praktisch en grotendeels hedendaags afgewerkt, met tegels op de vloeren en wanden en verlaagde of gestuukte plafonds. De vloer, wanden en plafond van de kelder bestaan uit ruw beton. De deuren zijn nog oorspronkelijke opgeklampte deuren.

121 Interview met B. van Lierop.

159. Constructie lessenaarsdak (links) en kelder (rechts), foto's 2016.

160. Officiierenverblijf met eiken bar en parket op de vloer, foto 2016.

Waardering

- Algemene historische waarde: het gebouw is van algemeen historisch belang als één van de eerste gebouwen op het terrein na de Tweede Wereldoorlog.
- Ensemble- en stedenbouwkundige waarde: het gebouw heeft een geringe stedenbouwkundige waarde, omdat het de noordoosthoek van het terrein markeert.
- Architectuur- en bouwhistorische waarde: het gebouw heeft architectuurhistorische waarde als gaaf bewaarde barak uit de periode van vlak na de Tweede Wereldoorlog.
- Waarde vanuit de gebruikshistorie: het gebouw heeft gebruikshistorische waarde, omdat de functie nagenoeg dezelfde is gebleven. Het is als onderofficieren barak gebouwd en wordt nu als officierenverblijf gebruikt. Men name de toiletdeuren hebben een bijzondere gebruikshistorische waarde, omdat hier het gebruik van flessen water in plaats van toilet papier door de Indische jongens nog aan af te lezen is.

Gebouw 006 heeft een hoge monumentwaarde.

161. Gang (links) en toiletten (rechts) in bouwdeel met zadeldak, foto's 2016.

162. Eetzaal met op de achtergrond de aanbouw uit 1997, foto 2016.

Gebouw 009 Legeringsgebouw (Fak Fak)

Het gebouw bevindt zich ten noordoosten van de exercitieplaats. Het langgerekte gebouw staat in oost-west-richting, evenwijdig aan gebouw 006, iets ten zuiden hiervan. Het gebouw bevindt zich tussen de legeringsgebouwen 077 en 061b, die beide haaks op gebouw 009 staan.

Bouwgeschiedenis

Het eerste deel van gebouw 009 wordt in 1976 ontworpen door het Rijksgebouwendienst (waarschijnlijk getekend door WCZ) als onderofficieren accommodatie. Al in 1981 wordt het gebouw in de lengterichting uitgebreid (door dezelfde ontwerper) met in hoofdlijnen hetzelfde ontwerp als het eerste deel van het gebouw (zie afb. 163). De belangrijkste wijzigingen in het ontwerp zijn:

- de bouwhoogte: drie in plaats van twee verdiepingen,
- het materiaal tussen de ramen: geen horizontale houten delen, maar eternietplaten,
- het sanitair: niet één badkamer per twee kamers, maar elke kamer een eigen badkamer.¹²²

Beschrijving

Het gebouw bestaat uit enkele ten opzichte van elkaar verspringende blokken van twee en drie bouwlagen met platte daken. De gevels zijn opgetrokken met grijze betonsteen in halfsteensverband. Daar tussen zijn horizontale stroken vensters aanwezig met daarboven en onder witte eternietplaten. Bij het bouwdeel uit 1976 steken tussen de ramen op een aantal

plekken de sanitaire ruimten uit, gemetseld in betonsteen. Bij de bouwdelen uit 1981 zijn tussen de ramen betonnen penanten aanwezig. Tegen de kopgevels zijn in de hoeken ronde stalen noodtrappen geplaatst (zie afb. 164).

De constructie bestaat uit dragende dwarswanden van betonsteen met daartussen betonnen breedplaatvloeren.

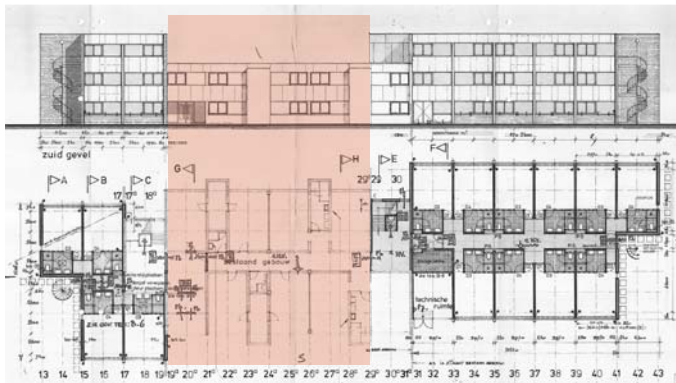
De indeling van het gebouw bestaat op alle verdiepingen uit een lange gang met aan weerszijden legeringskamers. De wanden bestaan in zowel de gangen als kamers (net als de gevels) uit schoon metselwerk van grijze betonsteen. Op de vloeren ligt overal marmoleum. In de gangen zijn houten lattenplafonds aanwezig en in de kamers akoestische vezelplaten.

Waardering

- Algemene historische waarde: het is een eenvoudig legeringsgebouw van rond 1980 en heeft algemene historische waarde.
- Ensemble- en stedenbouwkundige waarde: het gebouw is stedenbouwkundig niet van belang voor de structuur van het kazerneterrein.
- Architectuur- en bouwhistorische waarde: het gebouw heeft een geringe bouwhistorische waarde, omdat de bouwgeschiedenis van de twee delen en de veranderingen van het ontwerp tussen 1976 en 1981 goed afleesbaar zijn.
- Waarde vanuit de gebruikshistorie: het gebouw heeft geringe gebruikshistorische waarde; de functie is onveranderd gebleven.

Gebouw 009 heeft een zeer geringe monumentwaarde.

122 BWT Gemeente Utrechtse Heuvelrug.

163. Bouwtekening van de uitbreiding van gebouw 009 in 1981 (BWT Gemeente Utrechtse Heuvelrug), in het rode vlak is het eerste bouwdeel uit 1976 te zien.

164. Gebouw 009 vanuit het zuidwesten, foto 2016.

165. Gebouw 009 vanuit het zuidoosten, foto 2016. Op de voorgrond is een bouwdeel uit 1981 te zien met betonnen penanten tussen de ramen en op de achtergrond een bouwdeel uit 1976 met sanitairblokken i.p.v. penanten.

166. Interieur van gangen en kamers, foto 2016.

Gebouw 015 Keuken en eetzaal (Cafeteria)

Het gebouw staat op het noordelijk deel van het terrein, tussen de voormalige entree en de kantine (018) (zie afb. 169). Het gebouw is samengesteld uit meerdere bouwdelen.

Bouwgeschiedenis

Op de plek van de huidige keuken en eetzaal staan al in de Tweede Wereldoorlog twee N.A.D.-barakken. Deze staan langs de zuidzijde van de toenmalige exercitieplaats. Het is niet bekend welke functies deze barakken hadden.

Deze barakken blijven na de oorlog in eerste instantie staan. De linker wordt gebruikt als keuken en is tussen 1946 en 1949 uitgebreid en er komt een bottelarij bij. De rechter wordt gebruikt als badbarak. Ten zuiden daarvan wordt een speelbarak gebouwd.

In 1952 worden de N.A.D.-barakken, de speelbarak en de keuken gesloopt, alleen de bottelarij blijft staan. Tegen de bottelarij wordt een aantal volumes gebouwd met een keuken en eetzaal. Het ontwerp hiervoor is van de Rijksgebouwendienst.¹²³

In 1961 wordt het gebouw aan de noordkant uitgebreid met een kleine uitbouw waar toiletten in gerealiseerd worden. Het ontwerp komt van de Rijksgebouwendienst (getekend door HBron?).¹²⁴ In de periode 1979-90 wordt een kleine uitbouw aan de zuidkant geplaatst.

Niet alle interne verbouwingen zijn bekend. In 1997 vindt een renovatie van de speelkeuken plaats naar ontwerp van

DWG&T.¹²⁵ En recentelijk is de keuken gemoderniseerd, waarbij de oude ketels zijn vervangen door nieuwe.

Beschrijving

Het gebouw bestaat uit drie hoofdvolumes met ieder een eigen hoogte, dakvorm en constructie (zie afb. 168). Daar tussen en omheen zijn enkele bouwvolumes aanwezig die de hoofdvolumes aan elkaar verbinden.

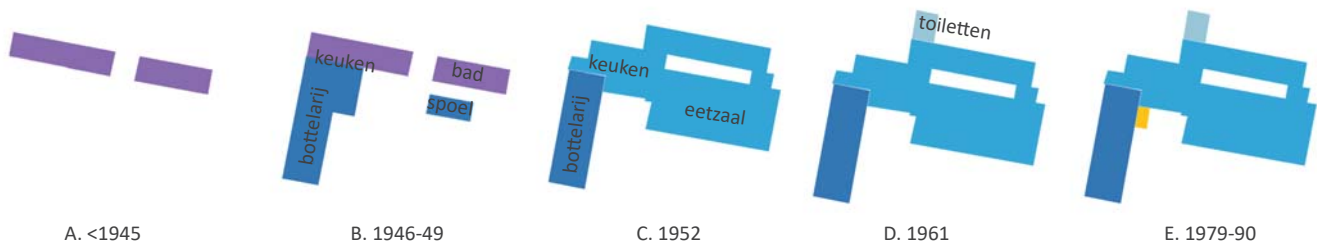
Het eerste bouwvolume is de bottelarij uit de periode 1946-49 (zie afb. 173). Dit is een langwerpige barak met hetzelfde exterieur en dezelfde constructie als gebouw 006. Aan de noordkant sluit bouwvolume 2 hier haaks op aan (zie afb. 170). Dit bouwvolume is wat hoger, maar heeft ook een flauw hellend zadeldak. De constructie bestaat niet uit houten vakwerkspanten maar uit licht gebogen betonnen spanten.

Het derde bouwvolume bevat de eetzaal; een hoge zaal met zadeldak dat gedragen wordt door betonnen scharnierspanten. Langs de randen van de zaal zijn lagere smalle zijruimtes met een lessenaarsdak aanwezig (zie afb. 172). Ten noorden van de eetzaal is een smalle langwerpige binnenplaats die wordt gevormd door lage bouwvolumes met zadeldaken (zie afb. 171). Tussen de hoofdvolumes 2 en 3 is een bouwvolume met plat dak met lichtstraat aanwezig (zie afb. 178).

De gevels van de bouwdelen uit 1952 zijn opgetrokken in metselwerk van een wat lichtere rode baksteen dan het bouwdeel uit 1946-49. De stenen zijn in staand klezorenverband gemetseld in plaats van in halfsteensverband. Het bouwdeel uit 1946-49 bevat houten dubbel openslaande ramen met 6-ruits

¹²³ BWT Gemeente Utrechtse Heuvelrug.
¹²⁴ BWT Gemeente Utrechtse Heuvelrug.

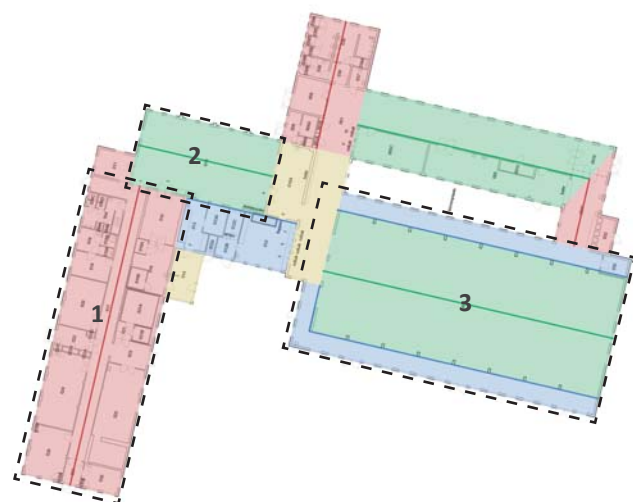
¹²⁵ Technische Dienst VBKAZ.

167. Schematische bouwfaserings van gebouw 005 (auteur):

- A. <1945: twee N.A.D.-barakken.
B. 1946-49: aanbouw bottelarij en uitbouw keuken (in N.A.D.-barak).
Nieuwbouw speelbarak bij badbarak (in N.A.D.-barak).

- C. 1952: sloop N.A.D.-barakken, speelbarak en deel keuken.
Nieuwbouw eetzaal en keuken (bij bottelarij).
D. 1961: aanbouw toiletten.
E. 1979-90: aanbouw.

168. Plattegrond gebouw 015, situatie 2016 met daarop de bouwmassa's aangegeven (Rijksvastgoedbedrijf basisplattegronden, bewerkt).

- Legenda:
■ Zadeldak in noord-zuid richting
■ Zadeldak in oost-west richting
■ Lessenaarsdak
■ Plat dak

169. Luchtfoto van vlak na de oplevering in 1952, gebouw 015 vanuit het zuidoosten (Collectie Mariniersmuseum 48623). Op de voorgrond is de huidige exercitieplaats te zien met langs de noordzijde de kantine. Ten noorden daarvan is staat gebouw 015 met de eetzaal. In de rechter bovenhoek is de voormalige entree te zien.

verdeling. De bouwdelen uit 1952 zijn grotendeels voorzien van stalen taatsramen met een 9-ruits verdeling. De daken zijn alle gedekt met bitumen.

De aanbouw met toiletten uit 1961 is opgetrokken in geel metselwerk, maar wel in staand klezorenverband. De noordgevel bevat drie stalen taatsramen, die vermoedelijk uit de gevel komen waar deze aanbouw tegenaan is gezet. Het dak is gedekt met bitumen en sluit aan op het dak van het gebouw uit 1952. De aanbouw uit de periode 1979-90 is eveneens opgetrokken in geel metselwerk in staand klezorenverband. Het platte dak is gedekt met golfplaten.

Bouwwolume 1 bestaat uit een lange gang in het midden met aan weerszijden kamers (zie afb. 176). De vloeren zijn betegeld en in de gang zijn ook de wanden betegeld. In de gang is een verlaagd systeemplafond aanwezig, in de kamers zijn de

plafonds van plaatmateriaal.

Bouwwolume 2 bestaat uit een hoge open ruimte (zie afb. 177). Op de vloer liggen tegels, de wanden zijn ook tot ca. 2 meter betegeld en daarboven gestuukt, net als het plafond en de betonnen spanten.

De eetzaal (bouwwolume 3) bestaat uit een grote hoge ruimte met langs de randen lagere gangen (zie afb. 178 en 179). Op de vloer ligt zeil. De betonspanten zijn duidelijk in de ruimte aanwezig, ze dragen balken waar betonnen dakplaten op liggen. Het geheel is geschilderd. Op de begane grond zijn doorgangen tussen de spanten naar de omliggende gangen, hier hangen momenteel gordijnen voor wat de ruimtelijkheid beperkt (zie afb. 180). Boven deze doorgangen zijn lateien van ruw beton aangebracht met daarboven schoon siermetselwerk en daarboven hoge vensters. De kopse gevels bestaan uit

170. Hoofdvolume 2 vanuit het noordwesten, foto 2016.

173. Hoofdvolume 1 vanuit het zuiden, foto 2016.

171. Binnenplaats met rechts hoofdvolume 3, foto 2016.

174. Vanuit het zuiden met links hoofdvolume 1 en rechts hoofdvolume 3.

172. Hoofdvolume 3 vanuit het zuidwesten, foto 2016.

175. Gebouw 015 vanuit het noorden, foto 2016.

geschilderd metselwerk. Aan de oostkant zijn drie hoge vensters aanwezig, aan de westkant zijn lage openingen die de eetzaal met de andere volumes verbinden.

De rest van de bouwvolumes bevat gangen en nog enkele nevenruimtes voor de keuken. De gangen hebben zeil op de vloer, wanden van geschilderd metselwerk en vlakke plafonds (platen of gestuukt) (zie afb. 181). De nevenruimtes hebben meestal tegels op vloer en wanden en een vlak plafond.

Waardering

- Algemene historische waarde: het gebouw is van algemeen historisch belang als een van de eerste gebouwen op het terrein na de Tweede Wereldoorlog.
- Ensemble- en stedenbouwkundige waarde: het gebouw heeft grote stedenbouwkundige waarde doordat het zich

samen met de kantine op een voor het terrein belangrijke locatie bevindt, namelijk tussen de huidige exercitieplaats en de voormalige entree. Daarnaast vormt de noordelijke gevel de lijn waar voorheen de N.A.D.-barakken stonden.

- Architectuur- en bouwhistorische waarde: het gebouw heeft architectuurhistorische waarde vanwege zijn bijzondere vormgeving als een van de belangrijkste gebouwen op het terrein van vlak na de Tweede Wereldoorlog.
- Waarde vanuit de gebruikshistorie: het gebouw is nog steeds in gebruik als keuken en kantine en heeft daardoor gebruikshistorische waarde.

Gebouw 015 heeft een zeer hoge monumentwaarde.

176. Gang en kamer in hoofdvolume 1, foto's 2016.

179. De eetzaal richting het westen, foto 2016.

177. De keuken in hoofdvolume 2, foto 2016.

180. De betonspanten met siermetselwerk erboven in de eetzaal, foto's 2016.

178. De gang met lichtstraat en een gang langs hoofdvolume 3, foto's 2016.

181. De gang ten noorden van de binnenplaats, foto 2016.

Gebouw 018 Kantine

De kantine staat langs de noordzijde van de exercitieplaats.

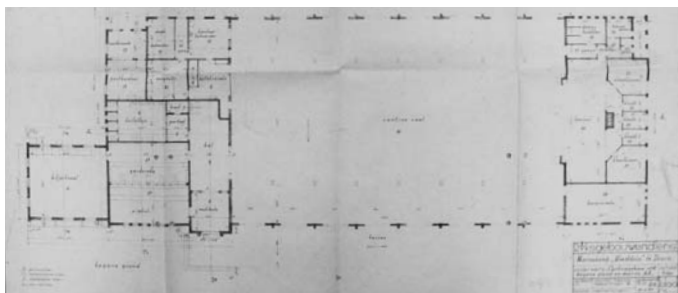
Bouwgeschiedenis

De kantine is gebouwd in 1947 naar ontwerp van de Rijksgebouwendienst (getekend door WH) (zie afb. 182 en 183). Er is sindsdien maar weinig veranderd aan het gebouw. In 1988 is de indeling van ruimtes in het westelijk deel op de begane grond gewijzigd; de gang met garderobe is smaller gemaakt om de winkelruimte uit te kunnen breiden en in te richten als manschappen kantine. Daarnaast wordt de inrichting van de bar in de grote zaal veranderd.¹²⁶ Begin jaren '90 is een van de ruimtes op de verdieping ingericht als VIP ontvangstruimte met een lambrisering langs de wanden en een casettenplafond.¹²⁷

Beschrijving

Het gebouw bestaat uit vier bouwvolumes. Aan de oostkant is een hoog bouwvolume met zadeldak met aan weerszijden twee lagere zijbeuken, net als bij de eetzaal van gebouw 015 (zie afb. 185). In dit volume is de grote zaal en helemaal aan de oostkant het podium met kleedkamers etc. erachter. Ten westen van dit volume is een bouwvolume van twee bouwlagen onder een zadeldak, dit volume is nog iets hoger dan het oostelijke volume (zie afb. 187). Ten westen hiervan is een kleiner bouwvolume van één bouwlaag onder een zadeldak aanwezig. Aan de exercitieplaats staat een torentje, waarin zich de entree van het

¹²⁶ Technische Dienst VBHKAZ.
¹²⁷ Interview met B. van Lierop.

182. Bouwtekening gebouw 018 uit 1947 (Technische Dienst VBHKAZ).

183. Impressie van gebouw 018 uit 1950 (Nationaal Archief RGD4 283).

184. Entree met toren aan de exercitieplaats, foto 2016.

gebouw bevindt (zie afb. 184).

De gevels zijn opgetrokken in metselwerk van rode baksteen in staand klezorenverband met iets terugliggende voegen. De gevels langs de zaal zijn voorzien van gemetselde penanten die schuin naar beneden lopen. Om deze schuinte op te vangen is het metselwerk voorzien van passtenen die van smalle klezoor (boven) naar kop (onder) verlopen. Het gebouw bevat vensters in verschillende vormen met houten kozijnen. De daken zijn gedekt met bitumen.

De entree aan de exercitieplaats wordt extra benadrukt doordat deze zich in het torentje bevindt (zie afb. 184). De entree ligt iets terug in de gevel onder een betonnen luifel. Daarboven is een uitstekend stuk metselwerk aanwezig met 12 vierkante vensters erin. Dit deel wordt bekroond door een soort betonnen timpaan.

Het torentje heeft een platte bovenkant met een sierlijk hekwerk rondom (zie afb. 188). Op dit plateau staat een bekroning van vier schuin geplaatste betonnen schijven die een koperen tentdakje dragen. Tussen de schijven is geel metselwerk aanwezig dat als tegels is gemetseld. Daarboven is de bekroning open en hangt een koperen klok. Op het tentdakje is een koperen schip aangebracht, dat verwijst naar het Korps Mariniers.

Het terras aan de kant van de exercitieplaats en de stoep naar de entree zijn in het ontwerp meegenomen (zie afb. 186). De muurtjes en treden bestaan uit hetzelfde metselwerk als de gevels.

De constructie van het gebouw bestaat uit een combinatie

185. Gevels gebouw 018 vanuit het noordoosten, foto 2016.

186. Gevel aan de exercitieplaats vanuit het zuidoosten, foto 2016.

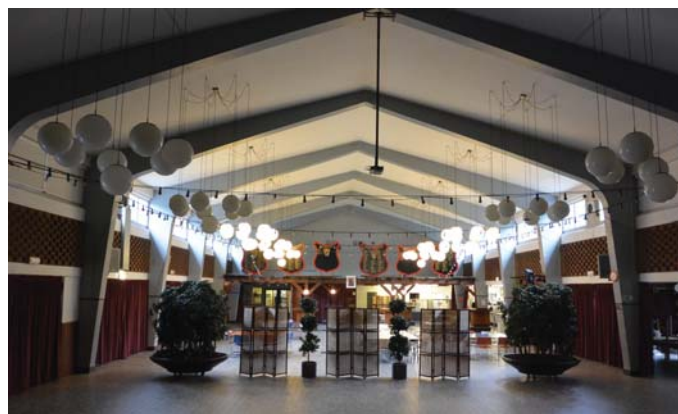
187. Noordgevel van het westelijk bouwdeel, foto 2016.

van beton (kelders, spanten, kolommen, muren en daken) en dragend metselwerk (penanten, muren en vloeren). Niet overal is zichtbaar hoe de constructie precies in elkaar zit.

Onder het gebouw zijn twee kleine kelders aanwezig, deze zijn gemaakt van in het werk gestort beton. De zaal wordt overspannen met betonnen spanten die sterk lijken op de spanten in gebouw 015. Een deel van de vloeren is gemaakt van Perfora vloerstenen (net als het dak van gebouw 002). De toren bevat een betonnen skelet (zie afb. 189).

De zaal lijkt op het eerste gezicht erg op de eetzaal in gebouw 015. De ruimte heeft dezelfde vorm met de duidelijk aanwezige betonspanten (zie afb. 190). Tussen de betonspanten zijn ook hier doorgangen naar de lagere ruimtes daarnaast. Boven deze doorgangen is schoon siermetselwerk aanwezig dat wel op dat van de eetzaal lijkt, maar toch anders is (zie afb. 194). Hier ontbreekt niet steeds één kop waardoor een gat ontstaat, maar twee koppen. Daarnaast komt licht door deze gaten, waar ze in de eetzaal tegen een dichte muur staan. Boven dit siermetselwerk zijn geen smalle hoge vensters aanwezig zoals in de eetzaal, maar horizontale stroken vensters die van spant tot spant lopen (zie afb. 193).

Het plafond tussen de spanten bestaat niet uit geschilderde balken en betonplaten zoals in de eetzaal, maar is vlak afgewerkt. De kopwanden zijn eveneens vlak afgewerkt. Aan de oostkant is het podium in deze wand aanwezig (zie afb. 191). Het podium steekt iets de ruimte in en is aan beide zijanten met trappen toegankelijk. De rand van het podium en de

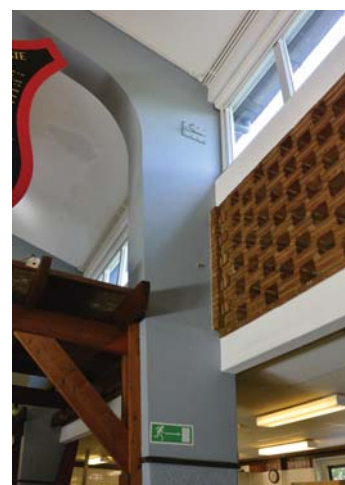
190. De grote zaal vanuit het oosten, foto 2016.

191. De zaal vanaf het podium en het podium vanuit de zaal, foto's 2016.

192. Trap naar podium, foto 2016.

193. Spant in de zaal, foto 2016.

188. Bekroning van het torentje, foto's 2016.

189. Constructie van Perfora vloerstenen (links boven), betonnen vloerconstructie torentje (links onder) en kelder van beton (rechts), foto's 2016.

194. Siermetselwerk in gebouw 015 (links) en 018 (rechts), foto's 2016.

195. De entreehal en trappenhuis in het westelijk bouwdeel, foto's 2016.

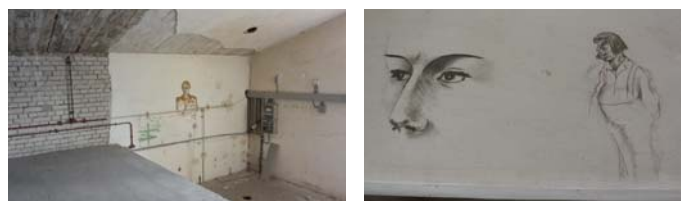
trappen zijn met (deels wit geschilderd) natuursteen afgewerkt (zie afb. 192). Om het podium is een fors kader aanwezig.

De entreehal is voorzien van een portaal met tochtdeuren en glas-in-lood erboven (zie afb. 195). De vloer van de brede hal is betegeld en de wanden zijn voorzien van een manshoge betimmering. De wanden daarboven en het plafond zijn vlak gestuukt. Aan het einde van de hal is het trappenhuis. De trap is bekleed met hardsteen en de wanden zijn voorzien van een tegellambrisering (zie afb. 195).

Deze tegellambrisering loopt boven door over de wanden. De wanden daarboven en het plafond zijn ook hier vlak gestuukt. Op de vloer liggen een soort mozaïektegels (zie afb. 197).

Op de verdieping bevindt zich de VIP ontvangstruimte die in begin jaren '90 is afgewerkt met een lambrisering, balkenplafond en zeil op de vloer (zie afb. 200). Daar tegenover is een ruimte met nog een volledig jaren '70 interieur met schrootjes, structuurbehang, vloerbedekking en bijbehorende gordijnen (zie afb. 199). Op de verdieping is ook een (voormalige) filmcabine, waar de schuifjes in de wand naar de grote zaal nog aanwezig zijn (zie afb. 198).

De interieurafwerkingen van de overige ruimtes op de verdieping en begane grond zijn redelijk recent en zullen hier

196. De tekeningen in de ruimtes boven de eerste verdieping, foto's 2016.

197. Bovenaan de trap en de hal de overloop op de verdieping, foto's 2016.

198. De voormalige filmcabine, foto's 2016.

niet nader beschreven worden.

Het torentje is bereikbaar via een trap in een van de ruimtes op de eerste verdieping. Vanuit het torentje is een lage doorgang naar twee andere zeer lage ruimtes. Dit zijn geen verblijfsruimtes, ze zijn ruw afgewerkt. Op de balken en wanden zijn een aantal oude tekeningen aanwezig (zie afb. 196). Het is niet bekend wie deze hier heeft aangebracht. Op de kazerne wordt verteld dat de Duitsers dit gedaan zouden hebben, het gebouw is echter pas na de Tweede Wereldoorlog gebouwd. De tekeningen blijven zodoende een mysterie.

Waardering

- Algemene historische waarde: het gebouw is van algemeen historisch belang als een van de eerste gebouwen op het terrein na de Tweede Wereldoorlog.
- Ensemble- en stedenbouwkundige waarde: het gebouw heeft grote stedenbouwkundige waarde vanwege zijn prominente positie aan de noordzijde van de exercitieplaats.
- Architectuur- en bouwhistorische waarde: het gebouw heeft een hoge architectuurhistorische waarde vanwege zijn bijzondere en gaaf bewaarde vormgeving als belangrijkste gebouw op het kazernecomplex van vlak na de Tweede Wereldoorlog. Tevens is het gebouw bouwhistorisch van belang vanwege zijn constructie waarin beton en dragend metselwerk (waaronder de Perfora vloerstenen, zie ook gebouw 002) gecombineerd worden.
- Waarde vanuit de gebruikshistorie: het gebouw heeft gebruikshistorische waarde, omdat het nog steeds zijn oorspronkelijke functie als kantine heeft.

Gebouw 018 heeft een zeer hoge monumentwaarde.

199. Het jaren '70 interieur op de verdieping, foto 2016.

200. De VIP ontvangstruimte met interieur uit begin jaren '90, foto 2016.

Gebouw 024 en 025 Opslag en roadshow

De gebouwen 024 en 025 zijn nagenoeg identiek en worden daarom samen beschreven. Ze staan in elkaars verlengde langs de westzijde van de exercitieplaats.

Bouwgeschiedenis

Deze barakken worden gebouwd in de periode 1946-49 als barakken voor 100 man (zie afb. 202). Het zijn langwerpige stenen barakken met een flauw hellend zadeldak. Bij de bouw stonden er langs de westzijde nog twee identieke barakken, deze zijn eind jaren '80 gesloopt.

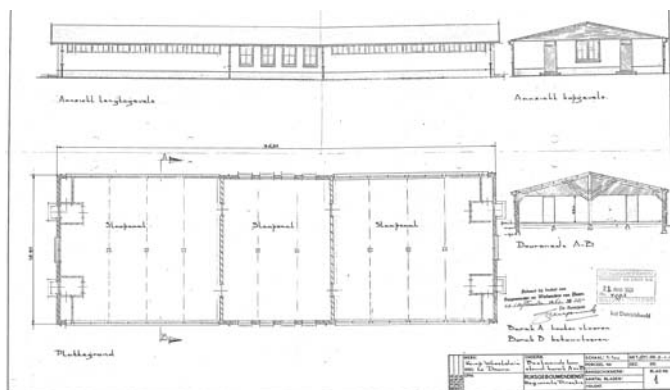
Aanvankelijk bestond elke barak waarschijnlijk uit drie slaapzalen. De buitenste slaapzalen hebben smalle horizontale stroken vensters onder de dakrand en de middelste slaapzaal heeft vier grotere vensters met een 4-ruits verdeling. In de kopgevels is in het midden een dubbel venster aanwezig met aan weerszijden daarvan een houten deur. De kapconstructie bestaat uit houten spanten met een kolom in het midden.¹²⁸

In 1961 worden deze barakken grondig gemoderniseerd, naar ontwerp van de Rijksgebouwendienst (getekend door AM) (zie afb. 203). De middelste slaapzaal wordt in het midden opgedeeld en wordt aan beide kanten identiek ingericht als

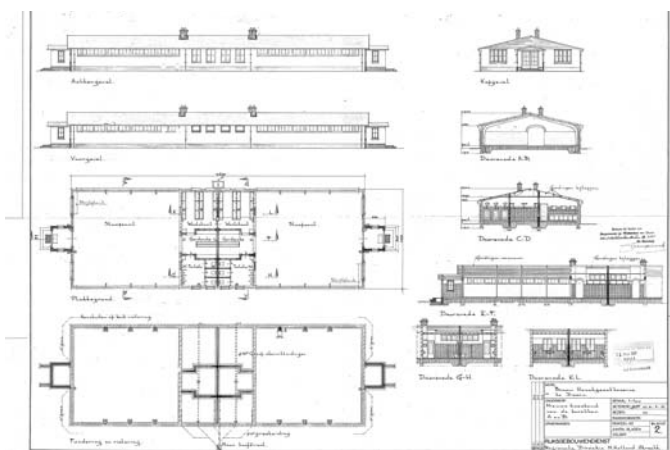
128 BWT Gemeente Utrechtse Heuvelrug.

201. Faseringsplattegronden van gebouw 024 (rechts) en 025 (links), gezien vanaf de exercitieplaats (Rijksvastgoedbedrijf basisplattegronden, bewerkt).

202. Bestaande toestand in 1961 (BWT Gemeente Utrechtse Heuvelrug).

203. Nieuwe toestand in 1961 (BWT Gemeente Utrechtse Heuvelrug).

garderobe, waslokaal en toiletten. De kopgevels worden ook aangepast; op de plek van de deuren worden vensters gemaakt en in het midden wordt aan entreeportaal met dubbele deuren aangebracht. Tot slot wordt de kapconstructie geheel vervangen en voorzien van gelamineerde gebogen spanten.¹²⁹

Later is de indeling van dit middelste deel met sanitair veranderd, de barakken zijn sindsdien niet meer geheel identiek. Ook in de gevels worden later enkele aanpassingen gedaan. Ramen worden aangepast en er worden een aantal deuren toegevoegd.

Beschrijving

De gevels zijn opgetrokken in rode baksteen in halfsteensverband. De plint is gemetseld in kruisverband met aan de bovenkant een halfsteens rollaag. De later toegevoegde entreeportalen hebben hetzelfde metselwerk. De geveltoppen zijn voorzien van een horizontale betimmering (zie afb. 205). De daken zijn gedekt met bitumen. De kozijnen zijn van hout en bevatten dubbele openslaande ramen of smalle strookramen (zie afb. 204).

De ruimtes worden in hun geheel overspannen met gelamineerde houten spanten die in de top gekoppeld zijn met

129 BWT Gemeente Utrechtse Heuvelrug.

204. Gebouw 024 en 025 vanaf de exercitieplaats, foto 2016.

205. Zuidgevel gebouw 025 met entreeportaal uit 1961, foto 2016.

een ijzeren koppelplaatje (zie afb. 207). De spanten staan op betonnen voetjes en zijn hieraan verbonden met een anker (zie afb. 206).

De zalen zijn nu ingericht als kastenkamers. Op de vloer ligt zeil, de wanden zijn gestuukt. In gebouw 024 is een systeemplafond tussen de spanten aangebracht (zie afb. 206). In gebouw 025 liggen plafondplaten over de spanten (zie afb. 207).

De sanitaire ruimten in het midden hebben nu een andere indeling en worden deels ook anders gebruikt. De structuur uit 1961 is nog wel te herkennen en in de voormalige garderobe ruimtes zijn de gemetselde bogen nog duidelijk zichtbaar (zie afb. 207 t/m 209). De terrazzo vloer met tegelplint en de manshoge lambrisering van betonemaille lijken ook nog uit deze tijd te stammen. In gebouw 024 hangt zelfs nog een soort kledingrek aan de muur in de nis waar op de tekening uit 1961 banken getekend staan.

De overige ruimtes in dit middelste deel hebben recentere afwerkingen.

Waardering

- Algemene historische waarde: de gebouwen zijn van algemeen historisch belang als een van de eerste gebouwen op het terrein na de Tweede Wereldoorlog. Tevens zijn dit de enige twee overgebleven barakken van dit type op het terrein, waar er oorspronkelijk meer van stonden.
- Ensemble- en stedenbouwkundige waarde: de gebouwen hebben stedenbouwkundige waarde omdat ze de oorspronkelijke begrenzing aan de westzijde van de exercitieplaats vormen.

206. Gelamineerde houten spanten in gebouw 024, foto's 2016.

208. Sanitaire ruimte met terrazzo vloer en betonemaille wanden, foto 2016.

207. Links kastenkamer met achterin een dicht gemetselde doorgang naar sanitaire ruimte. Rechts een nog open doorgang. Gebouw 025, foto's 2016.

209. Links doorgang naar sanitair met achterin nog een kledingrek aan de muur. Rechts tochtdeuren bij entreeportaal. Gebouw 024, foto's 2016.

Gebouw 028 Kantoorgebouw

Gebouw 028 ligt in de hoek ten zuidwesten van de exercitieplaats. Het staat samen met gebouw 029 in het beukenbos.

Bouwgeschiedenis

Het gebouw wordt in de periode 1946-49 gebouwd als ziekenbarak. De ontwerper is niet bekend. Er zijn ook geen latere aanpassingen bekend.

Beschrijving

Gebouw 028 is een langwerpige barak van een bouwlaag met een flauw hellend zadeldak. Het metselwerk van de gevels is hetzelfde als dat van gebouw 024 en 025. In de kopsegevels is in het midden een dubbel openslaande deur aanwezig met aan weerszijden daarvan vensters met dubbel openslaande ramen (zie afb. 212). In de zijgevels zijn op regelmatige afstanden eveneens dubbel openslaande ramen met houten kozijnen aanwezig. Het dak is gedekt met bitumen.

Het gebouw wordt overspannen met houten vakwerkspanten die hetzelfde zijn als die in gebouw 006 (zie afb. 214). Deze spanten rusten op gemetselde penanten die in het interieur zichtbaar zijn.

Het gebouw bestaat uit een lange gang met aan weerszijden kamers en in de noordelijke kop van het gebouw een ruimte die zo breed is als het gebouw (zie afb. 210).

Op de vloeren liggen tegels in de gang en linoleum in de kamers. De wanden zijn gestuukt en overall is een verlaagd systeemplafond aanwezig (zie afb. 213).

210. Gebouw 028 (Rijksvastgoedbedrijf basisplattegronden, bewerkt).

211. Gebouw 028 vanuit het noordwesten, foto 2016.

212. Gebouw 028 vanuit het noorden, foto 2016.

Waardering

- Algemene historische waarde: het gebouw is van algemeen historisch belang als een van de eerste gebouwen op het terrein na de Tweede Wereldoorlog.
 - Ensemble- en stedenbouwkundige waarde: het gebouw heeft enige stedenbouwkundige waarde, het ligt samen met gebouw 029 in het bos langs een pad dat al vanaf de periode vlak na de Tweede Wereldoorlog onderdeel is van de wegenstructuur op het terrein.
 - Architectuur- en bouwhistorische waarde: het gebouw heeft een positieve architectuurhistorische waarde, omdat het een gaaf bewaard voorbeeld is van dit type barak dat oorspronkelijk meer voorkwam op het terrein.
 - Waarde vanuit de gebruikshistorie: het gebouw is van enig gebruikshistorische belang als oude ziekenbarak op het terrein, al heeft het deze functie niet meer.
- Gebouw 028 heeft een positieve monumentwaarde.

213. Interieur gebouw 028 richting het zuiden, foto 2016.

214. Constructie van vakwerkspanten op gemetselde penanten, foto's 2016

Gebouw 029 Oude ziekenboeg

Het gebouw ligt in de hoek ten zuidwesten van de exercitieplaats. Het staat samen met gebouw 028 in het beukenbos. In de U-vorm van het gebouw staat om een monumentale beukenboom op een grasveld (zie afb. 218).

Bouwgeschiedenis

Het oostelijk deel van het gebouw wordt in de periode 1946-49 gebouwd als doktersbarak.¹³⁰ Het gebouw had toen een L-vorm. In 1961 wordt het gebouw aange- en verbouwd naar een ontwerp van de Rijksgebouwendienst (waarschijnlijk getekend door Hbron).¹³¹ Aan de westkant wordt nog een kleine L toegevoegd waardoor het gebouw een U-vorm heeft (zie afb. 215). Deze nieuwbouw krijgt een entreeportaal, zoals ook bij gebouw 024 en 025 gebeurde begin jaren '60 (zie afb. 217). De uitbreiding sluit goed aan bij het bestaande gebouw, al zitten er in de details en constructie wel verschillen, zie beschrijving.

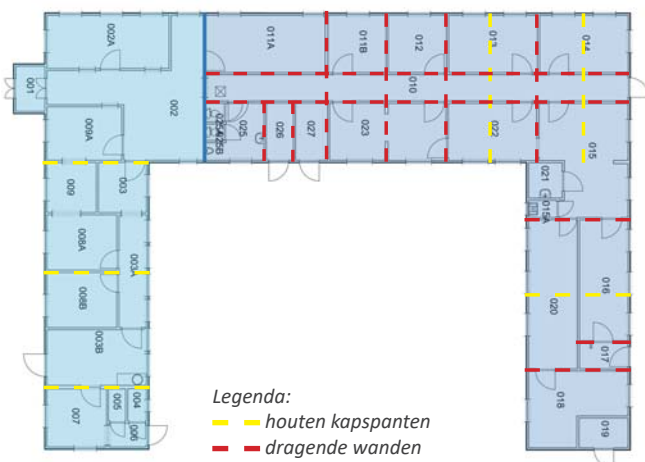
Beschrijving

Beide bouwdelen zijn opgetrokken in metselwerk dat hetzelfde is als dat van gebouw 028. Het bestaande gebouw heeft dubbel openslaande 4-ruits vensters (net als bij gebouw 028). De vensters van de uitbreiding lijken op het eerste oog hetzelfde, maar het betreft 4-ruits kiepramen die met een scharnier halverwege horizontaal kunnen kiepen (zie afb. 220 en 221).

De constructie van beide bouwdelen verschilt. Het gebouw uit 1946-49 heeft een mix van dragende scheidingsmuren en spantbenen die van de gevels tot de gangmuren lopen (zie afb.

130 Opmerkelijk is dat gebouw 029 nu de "oude ziekenboeg" genoemd wordt, terwijl gebouw 028 de ziekenbarak was en gebouw 029 de doktersbarak.

131 BWT Gemeente Utrechtse Heuvelrug.

215. Faseringsplattegrond van gebouw 029 met schematische constructie aangegeven (Rijksvastgoedbedrijf basisplattegronden, bewerkt).

216. Gebouw 029 (1946-49) oostgevel, foto 2016.

217. Links gebouw 029 (1961) en rechts gebouw 028, foto 2016.

218. Monumentale beuk in het U-vormige gebouw, foto's 2016.

219. U-vormig binnen terrein met beuk, foto 2016.

220. Het gebouw uit 1946-49 (rechts) en de uitbreiding (links), foto 2016.

224). Over deze dragende muren en spanten liggen gordingen die het dak dragen. Openingen in de dragende muren zijn uitgevoerd als bogen (zie afb. 222).

De uitbreiding uit 1961 is voorzien van omtimmerde spanten die op scheidingsmuren rusten. Hoe deze constructie precies in elkaar zit is niet zichtbaar.

Het noordelijke deel van het gebouw bevat een lange gang in het midden met aan weerszijden kamers. De poten van de U bevatten verschillende ruimtes die aan elkaar geschakeld zijn.

Op de vloer ligt overal zeil, de wanden zijn gestuukt en er is een verlaagd systeemplafond in het hele gebouw aanwezig. De lange gang is van een manshoge tegellambrisering voorzien, mogelijk is dit nog een restant uit de tijd dat het de doktersbarak/ziekenboeg was (zie afb. 223).

Waardering

- Algemene historische waarde: het gebouw is van algemeen historisch belang als een van de eerste gebouwen op het terrein na de Tweede Wereldoorlog.
- Ensemble- en stedenbouwkundige waarde: het gebouw heeft stedenbouwkundige waarde, het ligt samen met gebouw 028 in het bos langs een pad dat al vanaf de periode vlak na de Tweede Wereldoorlog onderdeel is van de wegenstructuur op het terrein. Daarnaast staat het U-vormige gebouw om een monumentale beuk heen. Het gebouw en de beuk vormen een waardevol ensemble.
- Architectuur- en bouwhistorische waarde: het gebouw heeft enige architectuurhistorische waarde als relatief gaaf bewaarde barak van vlak na de oorlog. Deze barak is echter minder karakteristiek dan de andere nog bewaarde

barakken op het kazerneterrein.

- Waarde vanuit de gebruikshistorie: het gebouw is van enig gebruikshistorische belang als oude doktersbarak op het terrein. Het gebouw heeft deze functie niet meer, maar de naam van het gebouw "oude ziekenboeg" verwijst nog wel naar de oorspronkelijke functie.

Gebouw 029 heeft positieve monumentwaarde.

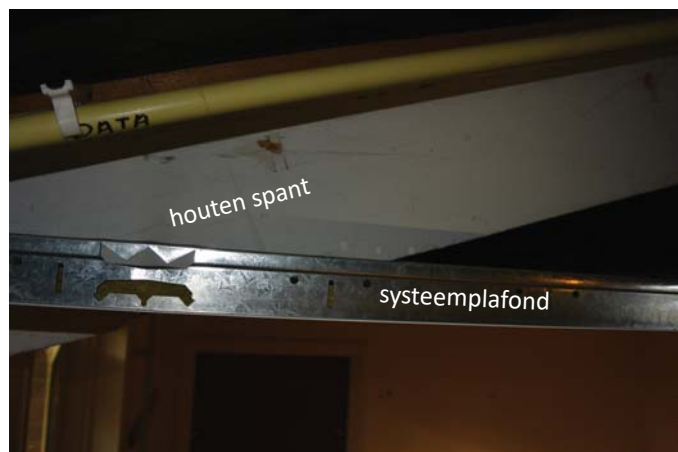
221. Venster in bestaand gebouw (links) en in uitbreiding (rechts), foto's 2016.

223. Interieur gebouw 029 met tegellambrisering in de gang, foto 2016.

222. Dragende scheidingwand met boogvormige opening, foto 2016.

224. Kapsant dat door het systeemplafond steekt, foto 2016.

Gebouw 030 Legeringsgebouw (Gouden Bal)

Het gebouw staat ten zuiden van de exercitieplaats achter de gebouwen 085 t/m 087.

Bouwgeschiedenis

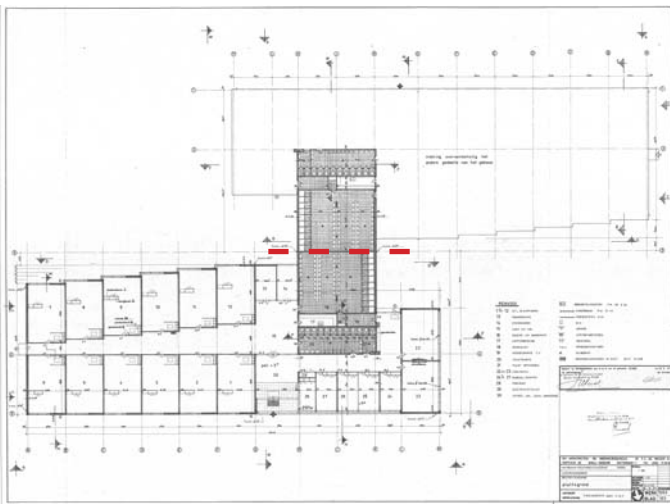
Gebouw 030 is in 1968 ontworpen als legeringsgebouw door architectenbureau F.C. de Weger (zie afb. 225).¹³² Het is het eerste gebouw op het kazerneterrein dat door een externe architect is ontworpen. Het gebouw staat oorspronkelijk langs de zuidzijde van de exercitieplaats en bestaat uit twee identieke dubbel gespiegelde bouwdelen. De bouwdelen staan met de sanitaire voorzieningen tegen elkaar, maar er is geen interne verbinding. Het noordelijke deel wordt "Doggersbank" genoemd en het zuidelijk deel "Gibraltar".

In 1996 wordt het noordelijke deel gesloopt, terwijl het zuidelijke deel blijft staan. De gevel waar het gesloopte deel tegenaan stond wordt afgetimmerd met een horizontale houten betimmering. Het zuidelijk deel wordt nu "Gouden Bal" genoemd. De interne indeling is in de loop der tijd op een aantal plekken gewijzigd, bijvoorbeeld het sanitair is aangepast. Het is niet bekend wanneer deze wijzigingen hebben plaatsgevonden.

Beschrijving

Het gebouw bestaat uit een bouwlaag onder een plat dak. De zuidelijke gevel is recht, terwijl de noordelijke gevel trapeziumvormig verspringt. De gevels zijn opgetrokken in gele baksteen in staand klezorenverband. Het gebouw is van een brede dakrand van blauw plaatmateriaal voorzien. De entree bevindt zich in de zuidgevel en ligt iets terug in een nis (zie afb. 226). De

132 BWT Gemeente Utrechtse Heuvelrug.

225. Bouwtekening van gebouw 030 uit 1967 (BWT Gemeente Utrechtse Heuvelrug). Met een rode lijn is aangegeven waar de spiegellijn van de bouwdelen ligt. Het noordelijke deel is in 1996 gesloopt.

226. De zuidgevel van gebouw 030 met de entree, foto 2016.

constructie bestaat uit dragende metselwerk wanden met vloeren van prefab beton.

Het gebouw bevat een centrale gang die van west naar oost steeds breder wordt, de trapsgewijze verspring van de noordgevel is hierin terug te zien (zie afb. 228). Aanvankelijk waren aan weerszijden van de gang legeringkamers. Nu zijn aan de noordkant van de gang kleed- en kastenkamers en aan de oostkant de sanitaire voorzieningen. Aan de zuidkant van de gang bevinden zich onder ander de eetzaal, een kleine keuken, de kantine en een verblijfsruimte voor de onderofficieren.

In de entreehal ligt hardsteen op de vloer. De wanden in de gang bestaan uit schoon metselwerk, waarvan het onderste deel nu grijs is geschilderd. De afwerkingen in de rest van het gebouw zijn recent (overwegend zeil, systeemplafonds, stucwerk). In het zeil bij de deur naar de verblijfsruimte voor onderofficieren is het embleem van het Korps Mariniers verwerkt.

Waardering

- Algemene historische waarde: het gebouw is niet van algemeen historisch belang.
- Ensemble- en stedenbouwkundige waarde: het gebouw heeft (sinds het gehalveerd is) geen stedenbouwkundige waarde meer; het ligt niet meer aan de exercitieplaats.
- Architectuur- en bouwhistorische waarde: het gebouw heeft een geringe architectuurhistorische waarde, omdat het het eerste gebouw is dat door een externe architect werd ontworpen.
- Waarde vanuit de gebruikshistorie: het gebouw heeft geen gebruikshistorische waarde.

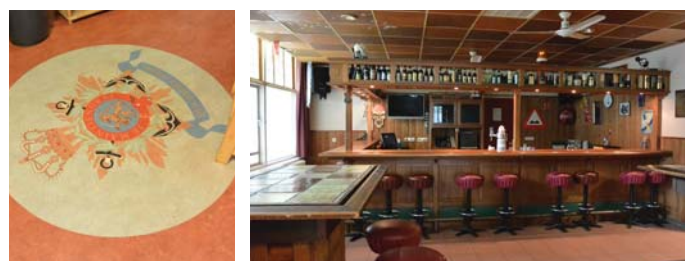
Gebouw 030 heeft een positieve monumentwaarde.

227. De noordgevel (links) en de entreehal (rechts), foto's 2016.

228. Kastenkamers (links) en de gang (rechts), foto's 2016.

229. Embleem in het zeil (links) en de verblijfsruimte (rechts), foto's 2016.

Gebouw 031 Verbindingsdienst

Het gebouw ligt in de hoek ten zuidoosten van de exercitieplaats. Het staat in lijn met gebouw 061b en haaks op gebouw 085.

Bouwgeschiedenis

Gebouw 031 wordt in 1963 gebouwd voor de verbindingdienst, het ontwerp is van de Rijksgebouwendienst (getekend door Hbron?) (zie afb. 230).¹³³ In de interne indeling worden in de loop der tijd enkele aanpassingen gedaan, het is niet bekend wanneer wat veranderd is.

Beschrijving

Gebouw 031 is een langwerpig gebouw met een flauw hellend zadeldak. Tegen de zuidelijke kopgevel is een entreeportaal met zadeldak aanwezig.

De gevels zijn opgetrokken in rode baksteen in halfsteensverband. De plint is ook in halfsteensverband met aan de bovenkant een halfsteens rollaag. De brede vensters hebben een driedeling met bovenlichten in houten kozijnen. Het dak is bedekt met bitumen.

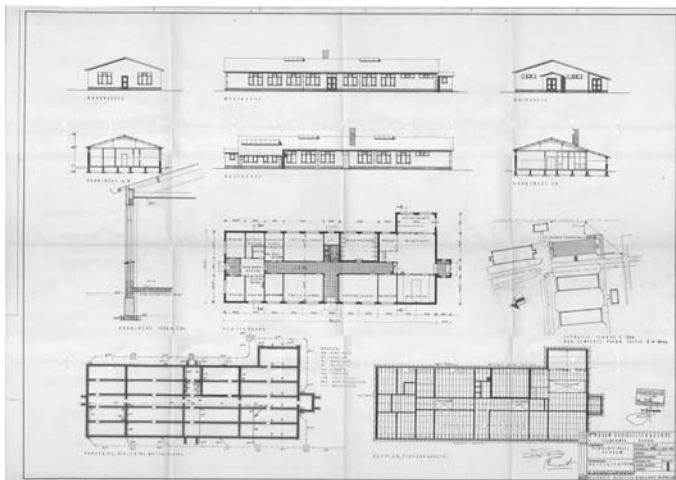
De constructie bestaat uit gelamineerde houten spanten met een ronding in de top. De spanten rusten op penanten in het metselwerk in het interieur.

De indeling bestaat uit een centrale gang in het midden met aan weerszijden en op de koppen kantoorruimtes.

Waardering

- Algemene historische waarde: het gebouw is niet van algemeen historisch belang.

133 BWT Gemeente Utrechtse Heuvelrug.

230. Bouwtekening uit 1963 (BWT Gemeente Utrechtse Heuvelrug).

231. Gebouw 031 vanuit het zuiden, foto 2016.

- Ensemble- en stedenbouwkundige waarde: het gebouw heeft een geringe stedenbouwkundige waarde, omdat het de oostelijke grens van het terrein markeert.
- Architectuur- en bouwhistorische waarde: het gebouw heeft een positieve architectuurhistorische waarde, omdat de architectuur (bijvoorbeeld het entreeportaal) en de constructie (bijvoorbeeld de gelamineerde houten spanten) kenmerkend zijn voor de aanpassingen op het terrein in het begin van de jaren '60.
- Waarde vanuit de gebruikshistorie: het gebouw heeft enige gebruikshistorische waarde omdat het nog steeds als verbindingdienst functioneert.

Gebouw 031 heeft een positieve monumentwaarde.

232. Gebouw 031 vanuit het noorden, foto 2016.

Gebouw 038 Technische Dienst

Het gebouw bevindt zich op het zuidwestelijk deel van het terrein. Het langgerekte gebouw staat in noord-zuid richting, evenwijdig aan gebouw 040. Het staat ten zuiden van gebouw 029 en ten noordoosten van het Witte Huis (gebouw 041).

Bouwgeschiedenis

Gebouw 038 wordt in 1963 ontworpen als centraal magazijn door de Rijksgebouwendienst (waarschijnlijk getekend door Hbron) (zie afb. 233).¹³⁴ In de interne indeling worden in de loop der tijd enkele aanpassingen gedaan. De belangrijkste wijziging is het in 1996 doortrekken van de centrale gang tot aan de zuidgevel. Bij deze verbouwing worden ook aanpassingen gedaan in de grootte van de kamers.

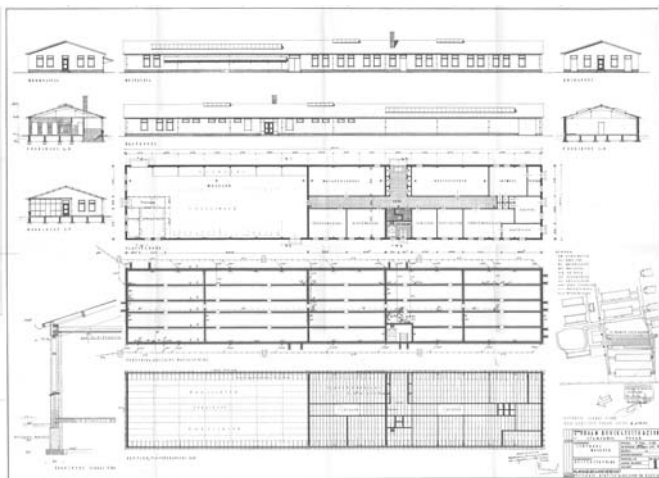
Beschrijving

Het is een langwerpig gebouw van een bouwlaag onder een flauw hellend zadeldak. De gevels zijn opgetrokken in rode steen in halfsteensverband. De plint is ook in halfsteensverband met aan de bovenkant een halfsteens rollaag. De ramen zitten in houten kozijnen en zijn alle voorzien van bovenlichten. Het dak is bedekt met bitumen.

Het noordelijke deel van het gebouw wordt overspannen met houten gelamineerde spanten op betonnen voeten, ze staan bovenaan tegen elkaar en zijn daar verbonden (zie afb. 236).¹³⁵ Het zuidelijke deel van het gebouw wordt overspannen met gelamineerde houten spanten met een ronding in de top (zie afb. 235). De spanten rusten op penanten in het metselwerk

¹³⁴ BWT Gemeente Utrechtse Heuvelrug.

¹³⁵ Dit zijn dezelfde spanten als in gebouw 024 en 025 bij de verbouwing van 1961 werden aangebracht.

233. Bouwtekening uit 1963 (BWT Gemeente Utrechtse Heuvelrug).

234. Gebouw 038 vanuit het zuidoosten, foto 2016.

in het interieur.¹³⁶

De indeling van het noordelijk deel bestaat uit een grote open werkplaats. Het zuidelijk deel bevat een centrale gang met aan weerszijden kantoren. De hoofdentree bevindt zich in de oostgevel, in de zuidgevel is ook een entree aanwezig.

De werkplaats is voorzien van een betonnen vloer, de zijwanden zijn van schoon metselwerk en de dwarswanden van kale kalkzandsteen blokken. De gang in het kantoordeel heeft een betegelde vloer, wanden van schoon metselwerk en een systeemplafond. In de tegelvloer is te zien tot waar de gang oorspronkelijk liep, vanaf daar zijn de wanden ook gestuukt in plaats van schoon metselwerk. In de kamers ligt zeil op de vloer, zijn de wanden gestuukt en is een systeemplafond aanwezig.

Waardering

- Algemene historische waarde: het gebouw is niet van algemeen historisch belang.
- Ensemble- en stedenbouwkundige waarde: het gebouw is stedenbouwkundig niet van belang voor de structuur van het kazerneterrein.
- Architectuur- en bouwhistorische waarde: het gebouw heeft een positieve architectuurhistorische waarde, omdat de architectuur kenmerkend is voor de aanpassingen op het terrein in het begin van de jaren '60.
- Waarde vanuit de gebruikshistorie: het gebouw heeft geen gebruikshistorische waarde.

Gebouw 038 heeft geringe monumentwaarde.

¹³⁶ Dit zijn dezelfde spanten als in gebouw 031.

235. Gelamineerde spanten in zuidelijke deel, foto 2016.

236. Werkplaats (links) en de centrale gang (rechts), foto's 2016.

Gebouw 040 Romneyloods

Het gebouw bevindt zich evenwijdig aan de westelijke grens van het terrein. De loods staat evenwijdig aan gebouw 038. Het staat ten noorden van gebouw 092 en het Witte Huis (gebouw 041).

Bouwgeschiedenis

Gebouw 040 wordt in 1951 geplaatst, samen met het inmiddels gesloopte gebouw 039 (zie afb. 237). De twee loodsen staan evenwijdig aan elkaar. Het zijn standaard Romneyloodsen van Stran Steel Division. Deze loodsen werden door het Amerikaanse leger geschonken.¹³⁷

Beschrijving

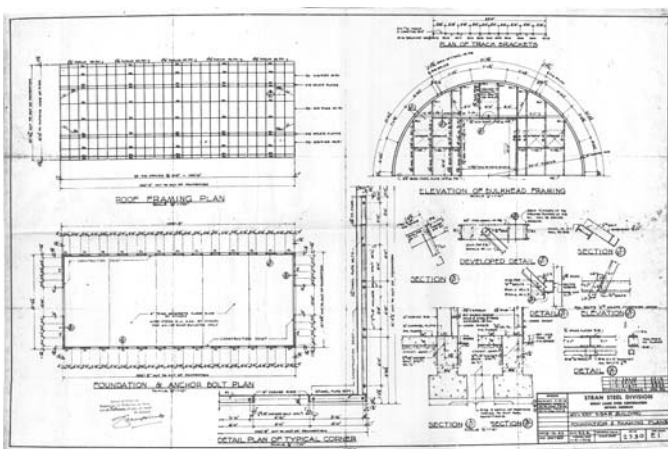
Romney is een geprefabriceerd bouwsysteem waarmee gebouwen in de vorm van een half liggende cilinder gemaakt worden. De constructie bestaat uit stalen gebogen spanten die bekleed worden met gegolfde staalplaten.¹³⁸ De loods is aan de binnenzijde geïsoleerd. Voorin de loods staat een klein hokje met een houtskelletbouw constructie (zie afb. 240).

Waardering

- Algemene historische waarde: de loods heeft algemene historische waarde omdat het een geschenk is van het Amerikaanse leger.
- Ensemble- en stedenbouwkundige waarde: het gebouw heeft enige stedenbouwkundige waarde, omdat het de westgrens van het terrein markeert.
- Architectuur- en bouwhistorische waarde: het gebouw

¹³⁷ BWT Gemeente Utrechtse Heuvelrug.

¹³⁸ Wikipedia, Romneyloods.

237. Bouwtekening uit 1944 van het bedrijf Stran Steel Division (BWT Gemeente Utrechtse Heuvelrug). Dit is het type loods van gebouw 040.

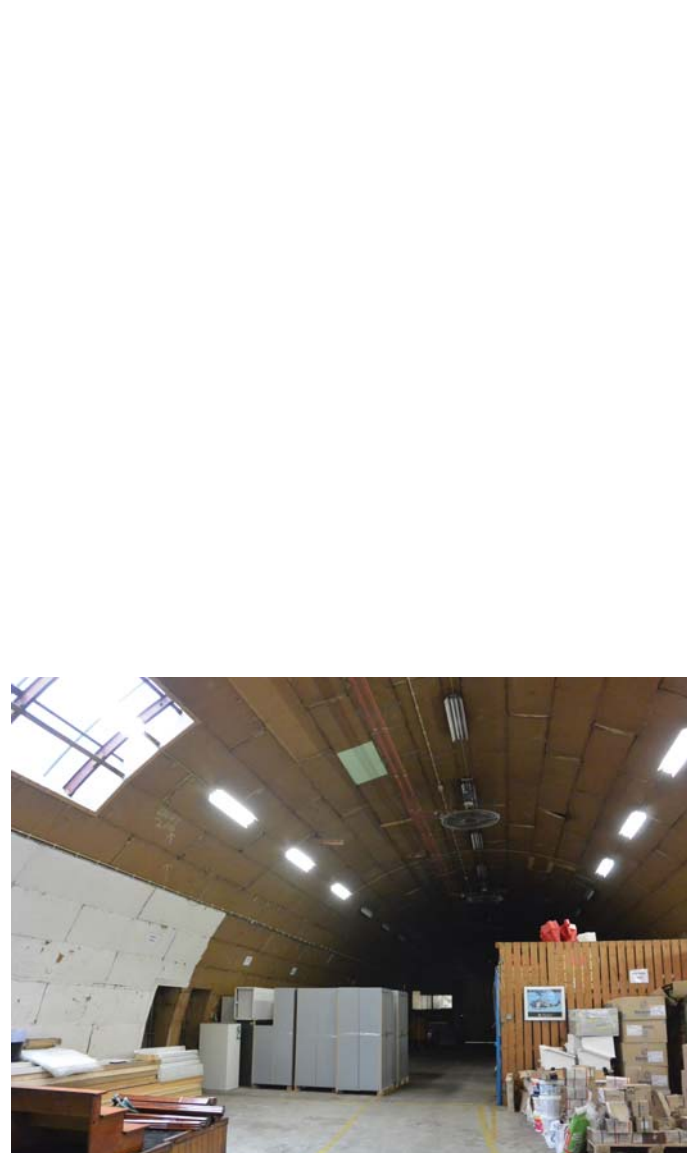

238. Gebouw 040 vanuit het noordwesten, foto 2016.

heeft hoge architectuurhistorische waarde als voorbeeld van een gaaf bewaarde loods van het type Romney. Op dit kazerneterrein stond nog zo'n loods en stond een reeks leslokalen van het zelfde bouwsysteem. Dit is het enig overgebleven exemplaar.

- Waarde vanuit de gebruikshistorie: het gebouw heeft enige gebruikshistorische waarde omdat het nog steeds als magazijn functioneert.

Gebouw 040 heeft een hoge monumentwaarde.

239. Interieur van de Romneyloods richting het noorden, foto 2016.

240. Interieur van de Romneyloods richting het zuiden, foto 2016.

Gebouw 041 Kantoor (Witte Huis)

Het gebouw staat op de uiterste zuidwesthoek van het kazerneterrein. Het huis wordt rond 1900 gebouwd, maar wordt pas met de uitbreiding van het terrein na de Tweede Wereldoorlog onderdeel van de kazerne.

Bouwgeschiedenis

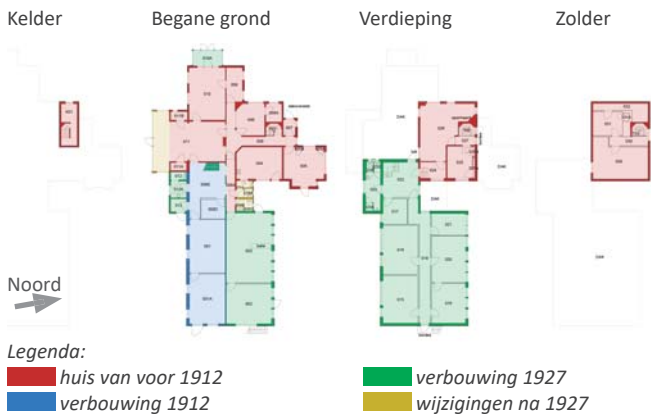
Rond 1900 wordt de villa Landzegen of Lands Zegen langs de Stamerweg gebouwd. Het huis wordt vermoedelijk gebouwd door een Doornse filantroop Dhr. Labouchere. Het is niet bekend hoe de villa er dan precies uitziet. Hij verkoopt de villa in 1911 op gunstige voorwaarden aan de Amsterdamsche Maatschappij Voor Jongemannen (A.M.V.J.).¹³⁹ Zij gaan de villa als zomerverblijf gebruiken. In 1912 wordt geschreven dat de villa 'eerlang [wordt] gebruikt door een bekend philanthrope voor kinderkolonies'.¹⁴⁰

De villa wordt meteen uitgebreid. Het ontwerp komt van C. Pruyser, de directeur financiën van de Maatschappij (zie afb. 242). Aan de oostkant wordt een vleugel van een bouwlaag met slaapzaal toegevoegd.

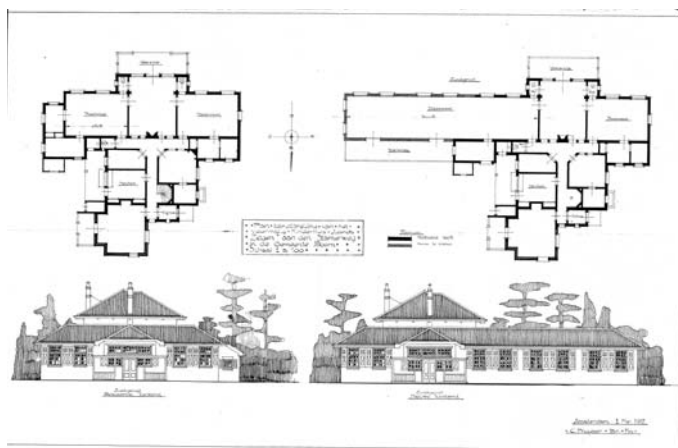
In juli 1912 wordt het zomerhuis officieel geopend door Z.K.H. Prins Hendrik. In een verslag van de opening staat over het gebouw het volgende vermeld: 'Een hal eenvoudige maar smaakvol gemeubeld, een schrijfaaltje, een leeskamer met bibliotheek, 1 kleine en 1 grote slaapzaal respectievelijk met 10 en 40 lage ijzeren ledikanten, vervolgens een flinke keuken. Boven eenige logeer kamertjes, zieken kamer en vertrek van den Commandant. De waschgelegenheid is buiten, en als

139 Delpher (website), Doornsch Weekblad De Kaap, 15 juli 2012.

140 Delpher (website), Doornsch Weekblad De Kaap, 6 juli 2012.

241. Plattegronden van gebouw 041 met bouwfasering (Rijksvastgoedbedrijf basisplattegronden, bewerkt).

242. Verbouwingstekening uit 1912 (BWT Gemeente Utrechtse Heuvelrug).

etzaal doet dienst de ruime tent in het bosch opgeslagen'.¹⁴¹

In 1927 wordt de villa wederom uitgebreid en krijgt dan nagenoeg zijn huidige omvang naar ontwerp van J. Pothoven (zie afb. 241).¹⁴² Met deze verbouwing wordt de vleugel uit 1912 fors uitgebreid (zie afb. 244 en 245). Aan de noordkant komt er een stuk bij, waardoor het vloeroppervlak van deze vleugel meer dan verdubbeld wordt. Daarnaast wordt deze hele vleugel van een verdieping voorzien. Aan de zuidkant komt een aanbouw van twee bouwlagen met toiletten. Het huis krijgt met deze uitbreiding ook een tweede trappenhuis. Van deze verbouwing is slechts een zeer schematische plattegrond bewaard gebleven.

Na 1927 hebben voor zover bekend geen grote verbouwingen meer plaatsgevonden. Op de begane grond zijn

141 Doornsch Weekblad De Kaap, 6 juli 1912.

142 BWT Gemeente Utrechtse Heuvelrug.

243. Foto vanuit het zuidwesten, rond 1912 (RHC Zuidoost Utrecht, beeldbank 11207). Links is de Stamerweg richting het noorden te zien.

244. Foto vanuit het noordwesten, tussen 1912 en 1927 (RHC Zuidoost Utrecht, beeldbank 11210).

245. Foto vanuit het noordwesten, tussen 1927 en 1950 (RHC Zuidoost Utrecht, beeldbank 11212).

aan de noordkant twee toiletten toegevoegd en de veranda aan de zuidkant is dichtgemaakt met glas. Begin 21e eeuw is het huis gerenoveerd.

Beschrijving

Het Witte Huis is een villa van verschillende bouwdelen onder schild- en zadeldaken. Het oudste deel van de villa bevat veranda's, erkers, dakkapellen, etc. die in hoogte variëren, dit zorgt voor een dynamische geheel. De aanbouw uit 1912 en 1927 aan de oostkant is strakker van vorm; een rechthoekig blok van twee verdiepingen onder een schilddak.

De gevels zijn opgetrokken in wit geschilderd metselwerk in kruisverband. De lage plint met rollaag is donkergrijs geschilderd. Het metselwerk van de aanbouw sluit aan bij dat van de oude villa. Op de verdieping zijn de zuid- en oostgevel van

246. Gebouw 041 vanuit het noordwesten (oude villa), foto 2016.

247. De aanbouw met villa vanuit het noordoosten, foto 2016.

248. De aanbouw met villa vanuit het zuidoosten, foto 2016.

249. De entree en de erker aan de westkant, foto's 2016.

de aanbouw bekleed met een verticale houten betimmering. De daken hebben overstekende dakranden en zijn gedekt met rode Tuil du Nord pannen.

De vensters in de oude villa variëren in grootte, maar zijn vrijwel alle voorzien van een roedeverdeling en bovenlichten in houten kozijnen. De ramen zijn afwisselend schuiframen of openslaande ramen. Voor een deel van de ramen zijn luiken aanwezig.

De vensters in de aanbouw zijn repeterend. Op de begane grond zijn in de zuidgevel (het deel uit 1912) vier vensters aanwezig met 12-ruits schuiframen onder en 8-ruits bovenlichten. Deze vensters zijn voorzien van luiken. In de noordgevel van de begane grond (het deel uit 1927) zijn drie puien aanwezig met elk een deur in het midden met aan weerszijden daarvan dubbel openslaande ramen (zonder roedeverdeling). Boven de ramen en deuren bevinden zich drie 8-ruits bovenlichten.

Op de verdieping (uit 1927) zijn in de zuid- en noordgevel beide series van drie aaneengeschakelde vensters aanwezig. Elk venster bevat een dubbel openslaand raam met 12-ruits verdeling en een 8-ruits bovenlicht.

De constructie is niet goed zichtbaar, maar bestaat waarschijnlijk uit dragende wanden en balkenvloeren. De kleine kelder onder de trap in de oude villa wordt overspannen door stalen liggers met gemetselde troggewelfjes ertussen (zie afb. 251). Op de keldervloer en tegen de wanden zijn plavuizen aanwezig, de wanden zijn hier van geschilderd metselwerk. Op de zolder van de oude villa is de houten kapconstructie zichtbaar (zie afb. 250).

250. De kapconstructie van de oude villa, foto 2016.

251. De kelder onder de oude villa met troggewelfjes, foto's 2016.

In de oude villa zijn op de begane grond casettenplafonds aanwezig, de wanden zijn gestuukt en de vloeren hebben een recente afwerking. De trappen zijn van hout en bevatten houtsnijwerk. Op de begane grond is in de kamer aan de westkant nog een schouw met Delfsblauwe tegeltjes aanwezig.

De afwerkingen in de aanbouw en op de verdieping bevatten geen historische elementen meer (vloerbedekking/zeil, stucwerk en systeemplafonds). Op de verdieping is achter de trap in het oude huis nog een eenvoudige hoekschouw aanwezig.

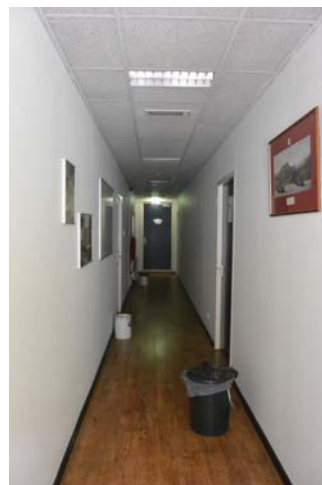
Waardering

- Algemene historische waarde: het gebouw heeft algemene historische waarde als landelijke villa in de Stichtse Lustwarande. De villa verbindt deze ontwikkeling uit de omgeving aan het huidige kazerneterrein.
- Ensemble- en stedenbouwkundige waarde: het gebouw is stedenbouwkundig van belang omdat het langs de oude Stamerweg ligt en de zuidwesthoek van het terrein markeert.
- Architectuur- en bouwhistorische waarde: het gebouw heeft bouwhistorische waarde door de afleesbaarheid van de uitbreidingen in het begin van de 20e eeuw. Daarnaast heeft het gebouw ook architectuurhistorische waarde vanwege zijn kenmerkende villa-architectuur.
- Waarde vanuit de gebruikshistorie: het gebouw heeft waarde vanuit de gebruikshistorie door de geschiedenis van villa, kinderkolonie, zomerverblijf en tot slot als onderdeel van de kazerne.

Gebouw 041 heeft een hoge monumentwaarde.

252. Kamers op de begane grond met casettenplafonds en schouw, foto's '16.

254. De gang in de oude villa (links) en in de aanbouw (rechts), foto's 2016.

253. De trap in de oude villa (links) en de trap uit 1927 (rechts), foto's 2016.

255. Kamers op de verdieping, foto's 2016.

Gebouw 053b Garagegebouw

Het gebouw staat op het zuidelijk deel van het terrein, tussen de gebouwen 080, 078 en 054.

Bouwgeschiedenis

Gebouw 053b is in 1988 als garage ontworpen door architectenbureau F.C. de Weger.¹⁴³

Beschrijving

Het gebouw bestaat uit een langwerpige hoge garage met op de noordoosthoek een kantoordeel van twee verdiepingen, beide onder een plat dak. De hal van de garage heeft een staalskelet bekleed met staalplaten. In de oostgevel is een rij garagedeuren aanwezig. Het kantoordeel is opgetrokken in geel metselwerk in halfsteensverband. Het kantoordeel heeft wanden van schoonmetselwerk, zeil op de vloer en een systeemplafond.

Waardering

- Algemene historische waarde: het gebouw is niet van algemeen historisch belang.
- Ensemble- en stedenbouwkundige waarde: het gebouw is niet van belang voor de stedenbouwkundige structuur.
- Architectuur- en bouwhistorische waarde: het gebouw bevat geen bijzondere constructie, afwerkingen of andere architectonische elementen.
- Waarde vanuit de gebruikshistorie: het gebouw kent geen bijzondere gebruikshistorie.

Gebouw 053b heeft een indifferente monumentwaarde.

143 BWT Gemeente Utrechtse Heuvelrug.

256. Gebouw 053b vanuit het noordoosten, foto 2016.

257. Interieur van de hal en de kantoren in gebouw 053b, foto's 2016.

Gebouw 054b Slapende stalling

Het gebouw staat in de zuidoosthoek van het terrein.

Bouwgeschiedenis

Gebouw 054b is in 1988 ontworpen door architectenbureau F.C. de Weger, als stallingsgebouw voor voertuigen en containers.¹⁴⁴

Beschrijving

Het gebouw bestaat uit een grote, hoge, rechthoekige hal onder een plat dak. De hal wordt overspannen met een stalen vakwerkconstructie. De gevels zijn bekleed met staalplaten en zijn voorzien van een gemetselde plint van gele baksteen in halfsteensverband. In de oost- en westgevel zijn garagedeuren aanwezig.

Waardering

- Algemene historische waarde: het gebouw is niet van algemeen historisch belang.
- Ensemble- en stedenbouwkundige waarde: het gebouw is niet van belang voor de stedenbouwkundige structuur.
- Architectuur- en bouwhistorische waarde: het gebouw bevat geen bijzondere constructie, afwerkingen of andere architectonische elementen.
- Waarde vanuit de gebruikshistorie: het gebouw kent geen bijzondere gebruikshistorie.

Gebouw 054b heeft een indifferente monumentwaarde.

144 BWT Gemeente Utrechtse Heuvelrug.

258. Gebouw 054b vanuit het noordwesten, foto 2016.

259. Interieur van gebouw 054b, foto 2016.

Gebouw 055b Inpandige wasplaats

Het gebouw staat in de zuidoosthoek van het terrein, ten zuiden van gebouw 054b.

Bouwgeschiedenis

In 1983 wordt op de plek van gebouw 055b een open wasplaats voor voertuigen gerealiseerd binnen het ontwerp van architectenbureau F.C. de Weger. In 1998 wordt over deze wasplaats een gebouw gezet, naar ontwerp van DWG&T (getekend door W.K. Haafkens).¹⁴⁵

Beschrijving

Het gebouw bestaat uit een langwerpige hoge hal met een staalskelet en een staalplaten gevelbekleding. In het platte dak is in het midden een lichtstraat gemaakt.

Waardering

- Algemene historische waarde: het gebouw is niet van algemeen historisch belang.
- Ensemble- en stedenbouwkundige waarde: het gebouw is niet van belang voor de stedenbouwkundige structuur.
- Architectuur- en bouwhistorische waarde: het gebouw bevat geen bijzondere constructie, afwerkingen of andere architectonische elementen.
- Waarde vanuit de gebruikshistorie: het gebouw kent geen bijzondere gebruikshistorie.

Gebouw 055b heeft een indifferente monumentwaarde.

¹⁴⁵ BWT Gemeente Utrechtse Heuvelrug.

260. Gebouw 055b vanuit het oosten, foto 2016.

261. Interieur geb. 055b, foto 2016.

262. Exterieur geb. 061b, foto 2016.

Gebouw 061b Legeringsgebouw (Algiers)

Het gebouw staat langs de oostzijde van de exercitieplaats.

Bouwgeschiedenis

Legeringsgebouw 061b wordt in 1988 ontworpen door Architectencombinatie Rosdorff.¹⁴⁶ Recentelijk zijn enkele keukens in het gebouw geplaatst.¹⁴⁷

Beschrijving

Het gebouw is langwerpig en bestaat uit vier verdiepingen onder een licht gebold dak. Het gebolde dak zou te maken hebben met de maximale bouwhoogte; het gebouw mocht niet boven de bomen in de omgeving uitsteken.¹⁴⁸

De gevels zijn opgetrokken in geglaazuurde witte steen in halfsteensverband, de begane grond bestaat uit grijs metselwerk. De vensters zijn in een regelmatige patroon in de gevel geplaatst en bevatten kunststofkozijnen.

Het gebouw is voorzien van een betonconstructie, deze is echter nergens in het zicht. Elke verdieping bestaat uit een lange midden gang met kamers aan weerszijden. De deuren naar de kamers liggen in nissen aan de gang.

De gangwanden zijn afgewerkt met metselwerk in tegelverband van wit geglaazuurde bakstenen. Op de vloer ligt zeil en het plafond is gestuukt. In de kamers ligt eveneens zeil op de vloer en zijn de wanden en plafonds gestuukt.

Waardering

- Algemene historische waarde: het gebouw is van gering algemeen historisch belang vanwege het gebolde dak als gevolg van de eis dat het gebouw niet boven de bomen in de omgeving mocht uitsteken.
- Ensemble- en stedenbouwkundige waarde: het gebouw heeft een enige stedenbouwkundige waarde als bebouwing langs de oostzijde van de exercitieplaats, het gebouw markeert hier tevens de oostgrens van het kazerneterrein.
- Architectuur- en bouwhistorische waarde: het gebouw bevat geen bijzondere constructie, afwerkingen of andere architectonische elementen.
- Waarde vanuit de gebruikshistorie: het gebouw kent geen bijzondere gebruikshistorie.

Gebouw 061b heeft een indifferente monumentwaarde.

¹⁴⁶ BWT Gemeente Utrechtse Heuvelrug.

¹⁴⁷ Interview met KLTZ (LD) drs. J.P.S.M. de Rooij.

¹⁴⁸ Interview met B. van Lierop.

263. Interieur gangen en kamers gebouw 061b, foto's 2016.

Gebouw 067 Sporthal en 073b Schietbioscoop

Het gebouw staat buiten de hekken van het kazerneterrein in de noordoosthoek.

Bouwgeschiedenis

Gebouw 067 wordt in 1979 door de Rijksgebouwendienst ontworpen als sporthal.¹⁴⁹ In 1990 wordt het gebouw aan de oostkant uitgebreid met een schietbioscoop, gebouw 073b. In 1995 wordt het gebouw aan de zuidkant uitgebreid met twee simulatieruimtes.¹⁵⁰

Beschrijving

Gebouw 067 en 073b sluiten qua vormgeving en afwerking bijna naadloos op elkaar aan en worden daarom als geheel beschreven.

Het gebouw bestaat uit verschillende bouwvolumes met platte daken en lessenaarsdaken van verschillende hoogte. De gevels zijn opgetrokken in geel metselwerk in wildverband (veel strekken met af en toe een kop). Bij dakranden en vensters zijn de gevels bekleed met trespa-platen. De lessenaarsdaken zijn bedekt met golfplaten. Het gebouw heeft een staalskelet constructie.

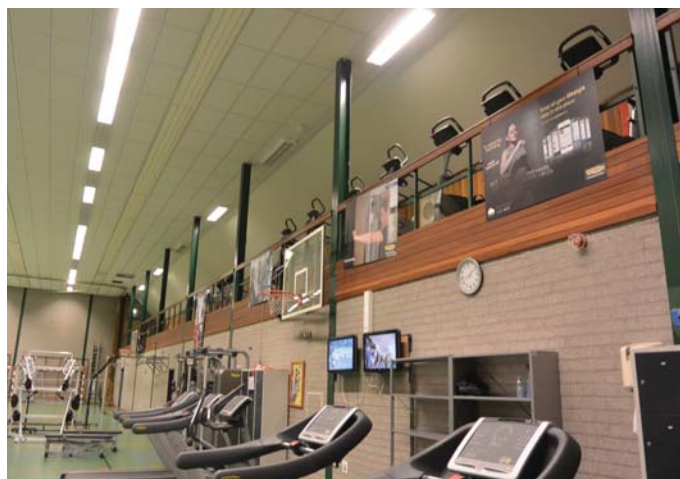
Gebouw 067 bestaat uit een hoge sporthal met daar langs kleedkamers met daarboven een tribune. De kleedkamers liggen aan een lange gang. Aan de andere kant van die gang zijn kleinere sportruimtes aanwezig. Gebouw 073 bestaat uit een langwerpige ruimte, de schietbioscoop, met enkele nevenruimtes ernaast.

In de verkeersruimtes ligt zeil op de vloer, de wanden van

¹⁴⁹ Interview met R.M.C. Lazeroms.
¹⁵⁰ BWT Gemeente Utrechtse Heuvelrug.

264. De sporthal vanuit het westen, foto 2016.

265. De sporthal met tribune, foto 2016.

betonsteen zijn wit geschilderd en er is een systeemplafond aanwezig. De sanitaire ruimtes zijn betegeld. De sportruimtes zijn voorzien van sportvloeren en de wanden zijn meestal van schoon grijs betonsteen. De schietbioscoop is bijna volledig bekleed met akoestische vezelplaten.

Waardering

- Algemene historische waarde: het gebouw is niet van algemeen historisch belang.
- Ensemble- en stedenbouwkundige waarde: het gebouw is niet van belang voor de stedenbouwkundige structuur.
- Architectuur- en bouwhistorische waarde: het gebouw bevat geen bijzondere constructie, afwerkingen of andere architectonische elementen.
- Waarde vanuit de gebruikshistorie: het gebouw heeft enige gebruikshistorische waarde omdat de functie van groot belang is voor het Korps Mariniers en zodoende bij het kazerneterrein hoort.

Gebouw 067 en 073b hebben een indifferente monumentwaarde.

266. De schietbioscoop, foto 2016.

267. De gang in de sporthal, foto 2016.

Gebouw 074 Kantoor (Chatham)

Het gebouw bevindt zich op het zuidelijk deel van het terrein, tussen gebouw 079 en 074A.

Bouwgeschiedenis

Gebouw 074 wordt in 1981 als lesgebouw ontworpen door architectenbureau F.C. de Weger.¹⁵¹ Het gebouw wordt dicht bij de garage geplaatst in verband met de aansluitende onderwijsfunctie in de garage. Al snel wordt het gebouw echter grotendeels ingericht als kantoor.

Beschrijving

Het is een L-vormige gebouw met een vleugel van twee bouwlagen en een vleugel van een bouwlaag, beide onder een plat dak. In de hoek van de L bevindt zich de entree.

De gevels zijn opgetrokken in gele baksteen in wildverband (veel strekken met af en toe een kop). De bovenkanten van de gevels zijn met horizontale planken betimmerd. De vensters in houten kozijnen zijn in horizontale stroken in de gevels geplaatst. Boven een deel van de vensters zijn een soort horizontale lamellen tegen de zon aanwezig. De trappenhuis worden in de gevel geaccentueerd en bevatten verticale vensters met afgeschuinde bovenkanten (zie afb. 270).

Het gebouw heeft een betonskelet constructie. De centrale hal bevindt zich bij de entree in de hoek van de L. De benen van de L bevatten een middengang met aan weerszijden kantoren/lokalen.

De wanden bestaan uit schoon metselwerk van rode porisostenen in halfsteensverband. In de verkeersruimten

liggen bruine tegels op de vloer en in de kantoren/leslokalen ligt vloerbedekking. Overal zijn systeemplafonds aanwezig. In de centrale hal zijn twee gemetselde plantenbakken aanwezig (zie afb. 271).

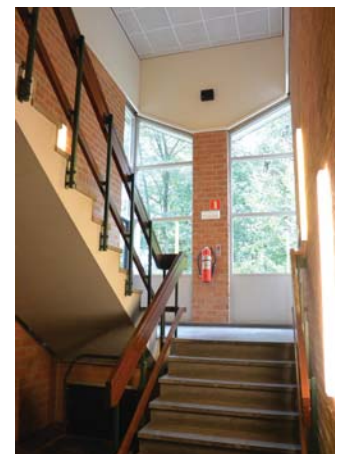
Waardering

- Algemene historische waarde: het gebouw is niet van algemeen historisch belang.
 - Ensemble- en stedenbouwkundige waarde: het gebouw heeft stedenbouwkundige waarde vanwege de locatie op een hoek van het terrein in een nog van oorsprong groen deel. Daarnaast is de locatie in het structuurplan van 1977/78 goed doordacht; op de grens tussen de legerings/facilitaire gebouwen in het noorden en de garagegebouwen en magazijnen in het zuiden. De onderwijsfunctie van het gebouw hoort bij beide een beetje thuis.
 - Architectuur- en bouwhistorische waarde: het gebouw heeft een positieve architectuurhistorische waarde vanwege het zorgvuldige ontwerp en de eenvoudige maar doordachte detaillering die kenmerkend is voor (scholen)architectuur uit de jaren '70 en '80.
 - Waarde vanuit de gebruikshistorie: het gebouw heeft geen bijzondere gebruikshistorische waarde.
- Gebouw 074 heeft een positieve monumentwaarde.

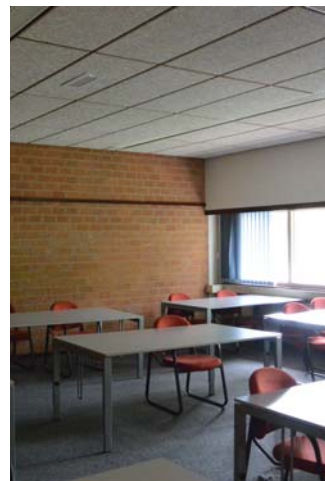
151 BWT Gemeente Utrechtse Heuvelrug.

268. Entre gebouw 074, foto 2016.

270. Extérieur en intérieur trappenhuis, foto's 2016.

269. Zuidgevel en interieur leslokaal, foto's 2016.

271. Interieur centrale hal met gemetselde plantenbak, foto 2016.

Gebouw 074A Kantoor (BB Chatham)

Het gebouw staat ten oosten van gebouw 074 en is hier met een verbindingsgang aan verbonden.

Bouwgeschiedenis

Gebouw 074A bestaat uit een serie gestapelde portocabins die hier in 2005 zijn geplaatst als tijdelijke voorziening ten behoeve van extra kantoorruimte.¹⁵² De portocabins staan er inmiddels ruim tien jaar.

Beschrijving

Het gebouw is rechthoekig en bestaat uit twee bouwlagen van zeven portocabins aan de oostkant en acht aan de westkant. De portocabins bestaan uit een soort containers met kunststof bekleding. De afwerkingen zijn recent en standaard.

Waardering

- Algemene historische waarde: het gebouw is niet van algemeen historisch belang.
- Ensemble- en stedenbouwkundige waarde: het gebouw is niet van belang voor de stedenbouwkundige structuur.
- Architectuur- en bouwhistorische waarde: het gebouw bevat geen bijzondere constructie, afwerkingen of andere architectonische elementen.
- Waarde vanuit de gebruikshistorie: het gebouw kent geen bijzondere gebruikshistorie.

Gebouw 074A heeft een indifferente monumentwaarde.

152 BWT Gemeente Utrechtse Heuvelrug.

272. Zuidgevel (links) en verbindingsgang (rechts), foto's 2016.

273. Interieur portocabins, foto 2016.

Gebouw 077 Legeringsgebouw (Batufa)

Het gebouw staat in de noordoosthoek van het terrein, tussen gebouw 006 en 009 in. Het gebouw is door middel van een verbindingsgang verbonden met gebouw 009.

Bouwgeschiedenis

Het gebouw is in 1993 ontworpen Coman Ingenieurs.¹⁵³

Beschrijving

De gevels zijn gemetseld in halfsteens verband in rode strengperssteen, met daarin iets terugliggende vlakken van witte strengperssteen. Het gebouw telt vier bouwlagen en heeft een plat dak. In de westgevel zijn twee entrees die worden benadrukt door een terugliggende glazenwand, waarachter zich het trappenhuis bevindt. Op de begane grond is een kleine uitbouw van glas en aluminium die de entree vormt. De constructie bestaat uit dragende wanden met betonnen vloeren en trappen.

De indeling van het gebouw bestaat uit een lange gang in het midden met aan weerszijden slaapkamers. Op de begane grond zijn aan de westkant ondersteunende functies als kleed-, was-, en droogruimtes aanwezig.

In de verkeersruimtes ligt zeil op de vloer (en op de begane grond in de hal tegels), de wanden zijn van wit/grijze betonsteen (schoonmetselwerk, halfsteens) en de plafonds zijn gestuukt (zie afb. 277). De slaapkamers hebben ongeveer dezelfde afwerking, alleen ligt hier vloerbedekking en zijn de niet-dragende scheidingswanden van plaatmateriaal in plaats van betonsteen (zie afb. 276).

153 Technische Dienst VBHKAZ.

274. Gebouw 077 westgevel, foto 2016.

275. Gebouw 077 zuidwesthoek met verbindingsgang naar 009, foto 2016.

De verbindingsgang naar gebouw 009 heeft gevels van witte strengperssteen, met daarin ronde ramen (zie afb. 276). Deze gang is een bouwlaag hoog en heeft een plat dak. Op de vloer liggen tegels, de wanden zijn van betonsteen en het plafond is vlak gestuukt.

Waardering

- Algemene historische waarde: het gebouw is niet van algemeen historisch belang.
- Ensemble- en stedenbouwkundige waarde: het gebouw is niet van belang voor de stedenbouwkundige structuur.
- Architectuur- en bouwhistorische waarde: het gebouw bevat geen bijzondere constructie, afwerkingen of andere architectonische elementen.
- Waarde vanuit de gebruikshistorie: het gebouw kent geen bijzondere gebruikshistorie.

Gebouw 077 heeft een indifferente monumentwaarde.

276. Gebouw 077, interieur verbindingsgang en slaapkamer, foto's 2016.

277. Gebouw 077 trappenhuis, foto 2016.

Gebouw 078 Magazijn

Het gebouw staat vlak bij de zuidgrens van het terrein, vlak bij gebouw 080 en 053.

Bouwgeschiedenis

Het gebouw is in 1992 gebouwd als 'magazijn hinderwetplichtige stoffen', naar een ontwerp van Ingenieursbureau Veth uit Papendrecht.¹⁵⁴

Beschrijving

Het gebouw bestaat uit twee bouwvolumes die samen een L vormen. Aan één kant is een overdekt open gedeelte. Het gebouw is een bouwlaag hoog en heeft een plat dak. De gevels zijn met gele bakstenen gemetseld in halfsteensverband.

De constructie bestaat uit dragende metselwerk wanden met een stalen dak. Het gebouw was niet toegankelijk tijdens het onderzoek.

Waardering

- Algemene historische waarde: het gebouw is niet van algemeen historisch belang.
- Ensemble- en stedenbouwkundige waarde: het gebouw is niet van belang voor de stedenbouwkundige structuur.
- Architectuur- en bouwhistorische waarde: het gebouw bevat geen bijzondere constructie, afwerkingen of andere architectonische elementen.
- Waarde vanuit de gebruikshistorie: het gebouw kent geen bijzondere gebruikshistorie.

Gebouw 078 heeft een indifferente monumentwaarde.

¹⁵⁴ BWT Gemeente Utrechtse Heuvelrug.

278. Noordgevel gebouw 078, foto 2016.

279. Zuidgevel gebouw 078, foto 2016.

Gebouw 079 GOEM magazijn

Het gebouw staat op het zuidelijk deel van het terrein.

Bouwgeschiedenis

Gebouw 079 is in 1994 gebouwd als GOEM magazijn (Groep Operationele Eenheden Mariniers). Het ontwerp is van De Bever Architecten en Coman Ingenieurs.¹⁵⁵

Beschrijving

Het gebouw bestaat uit verschillende bouwvolumes van verschillende hoogtes, alle met platte daken. Delen van het gebouw zijn bekleed met staalplaten, dit zijn vooral de magazijnen. Andere delen zijn voorzien van metselwerk gevels. Dit zijn vooral de kantoren, maar ook voor een deel de magazijnen. Het metselwerk bestaat overwegend uit gele baksteen in halfsteensverband. Ter hoogte van de vensters op de begane grond is een horizontale band rood metselwerk aanwezig.

In de gevels zijn verschillende garagedeuren opgenomen met daarboven soms luifels en/of ronde ramen. Op de begane grond zijn rechthoekige ramen aanwezig. De constructie bestaat uit een combinatie van een stalen skelet en dragende kalkzandsteen wanden. De interieurafwerkingen zijn recent en hebben een industrieel karakter.

Waardering

- Algemene historische waarde: het gebouw is niet van algemeen historisch belang.
- Ensemble- en stedenbouwkundige waarde: het gebouw is

niet van belang voor de stedenbouwkundige structuur.

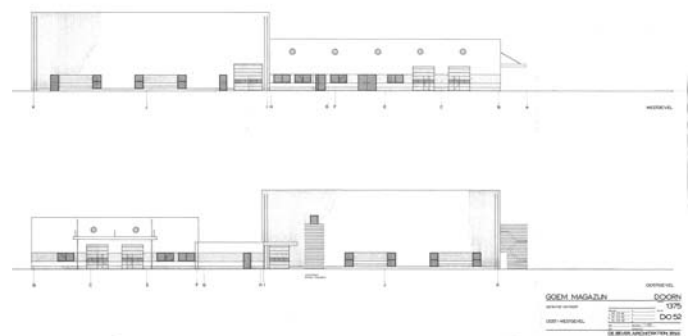
- Architectuur- en bouwhistorische waarde: het gebouw bevat geen bijzondere constructie, afwerkingen of andere architectonische elementen.
- Waarde vanuit de gebruikshistorie: het gebouw kent geen bijzondere gebruikshistorie.

Gebouw 079 heeft een indifferente monumentwaarde.

155 BWT Gemeente Utrechtse Heuvelrug.

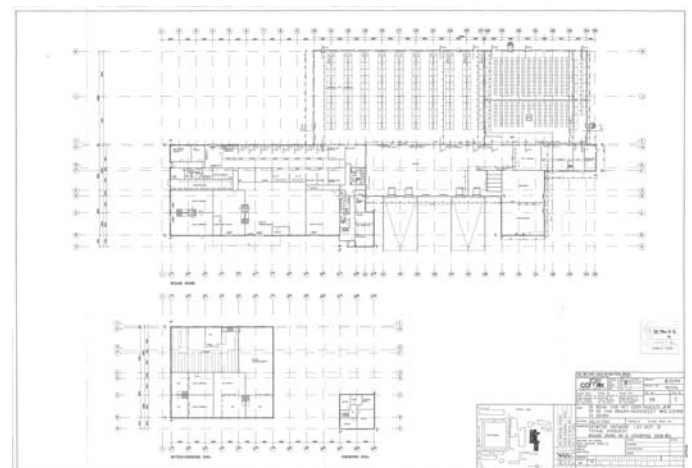
280. Oostgevel gebouw 079, foto 2016.

282. Gevels De Bever Architecten, (BWT Gemeente Utrechtse Heuvelrug).

281. Interieur hal gebouw 079, foto 2016.

283. Plattegrond Coman Ingenieurs, (BWT Gemeente Utrechtse Heuvelrug).

Gebouw 080 Garagewerkplaats

Het gebouw staat op het zuidelijk deel van het terrein, ten weste van gebouw 053.

Bouwgeschiedenis

Gebouw 080 is in 1983 als chauffeursaccommodatie ontworpen door Coman Ingenieurs.¹⁵⁶

Beschrijving

Het gebouw bestaat uit een langwerpige hoge hal met tegen de noordgevel een kantoordeel van een bouwlaag, beide onder een plat dak. De hal van de garage heeft een staalskelet bekleed met staalplaten. In de oostgevel is een rij garagedeuren aanwezig. Het kantoordeel is opgetrokken in geel metselwerk in halfsteensverband. Het kantoordeel heeft wanden van schoonmetselwerk, zeil op de vloer en een systeemplafond.

Waardering

- Algemene historische waarde: het gebouw is niet van algemeen historisch belang.
- Ensemble- en stedenbouwkundige waarde: het gebouw is niet van belang voor de stedenbouwkundige structuur.
- Architectuur- en bouwhistorische waarde: het gebouw bevat geen bijzondere constructie, afwerkingen of andere architectonische elementen.
- Waarde vanuit de gebruikshistorie: het gebouw kent geen bijzondere gebruikshistorie.

Gebouw 080 heeft een indifferente monumentwaarde.

156 BWT Gemeente Utrechtse Heuvelrug.

284. Gebouw 080 vanuit het noordoosten, foto 2016.

285. Interieur van kantoor en hal, foto's 2016.

Gebouw 081 Kantoor (Biak)

Het gebouw staat ten westen van gebouw 024 en 025.

Bouwgeschiedenis

Het kantoor wordt in 1992 gebouwd als stafgebouw naar ontwerp van DWG&T.

Beschrijving

Gebouw 081 is een langwerpig gebouw van drie verdiepingen onder een plat dak. Op de kopse kanten zijn rode stalen noodtrappen aanwezig. De gevels zijn opgetrokken in horizontale banden van rode en witte geglaazuurde baksteen in halfsteensverband. De entree bevindt zich in een ondiepe nis van twee verdiepingen hoog in de oostgevel.

Het interieur mocht zeer beperkt gefotografeerd worden. De afwerkingen zijn alle recent en zullen daarom niet nader beschreven worden.

Waardering

- Algemene historische waarde: het gebouw is niet van algemeen historisch belang.
- Ensemble- en stedenbouwkundige waarde: het gebouw is niet van belang voor de stedenbouwkundige structuur.
- Architectuur- en bouwhistorische waarde: het gebouw bevat geen bijzondere constructie, afwerkingen of andere architectonische elementen.
- Waarde vanuit de gebruikshistorie: het gebouw kent geen bijzondere gebruikshistorie.

Gebouw 081 heeft een indifferente monumentwaarde.

286. Gebouw 081 vanuit het noorden, foto 2016.

287. Entree in oostgevel en interieur gangen, foto's 2016.

Gebouw 085-087 Legeringsgebouw (Sisophon A-C)

Het gebouw staat langs de zuidzijde van de exercitieplaats.

Bouwgeschiedenis

De bouwdelen aan de oostkant (085) en aan de westkant (087) zijn gebouwd in 1996. Een paar jaar later wordt tussendeel (086) pas gebouwd. Het geheel is ontworpen door DWG&T (getekend door R. Bijlard en L. v. Gaalen).¹⁵⁷ Omdat de drie bouwdelen duidelijk een geheel vormen worden ze hier als één gebouw beschreven. Het is gebouwd als legeringsgebouw.

Beschrijving

Het gebouw is langwerpig en heeft een plat dak. De oost- en westkant zijn vier bouwlagen hoog en het midden deel drie. De gevels zijn gemetseld in halfsteensverband in rode strengperssteen, met daarin iets terugliggende vlakken van lichtgele strengperssteen.

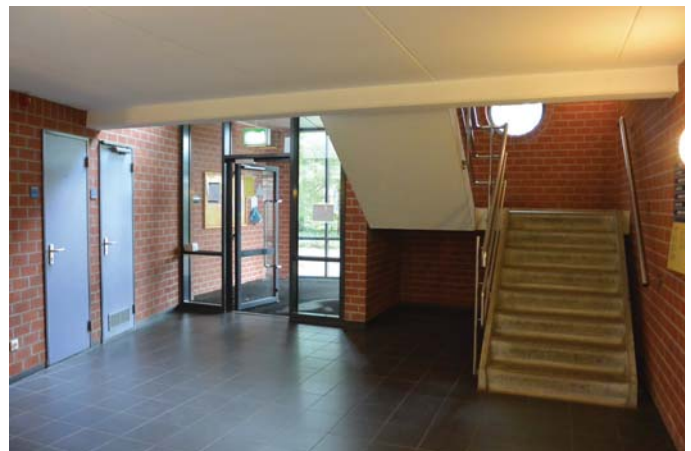
De trappenhuisen en entrees in de oostelijke en westelijke bouwdelen steken boven de vierde bouwlaag uit en worden zo benadrukt. Ze worden tevens benadrukt door de terugliggende glaspui over meerder verdiepingen, de ronde ramen en de luifel boven de entree.

Het gebouw kent een indeling die typerend is voor de recentere legeringsgebouwen; een centrale gang met aan weerszijden kamers met de deuren in nissen. De wanden in de gangen zijn van rood schoon metselwerk, de buitenmuren in de kamers zijn van wit schoon metselwerk. De verdere afwerkingen zijn recent en standaard (voornamelijk zeil en stucwerk).

157 BWT Gemeente Utrechtse Heuvelrug.

288. Gebouw 086 en 087 aan de exercitieplaats, foto 2016.

290. Entreehal gebouw 087, foto 2016.

289. Entree en trappenhuis gebouw 087, foto's 2016.

291. Interieur gangen en kamers, foto's 2016.

Waardering

- Algemene historische waarde: het gebouw is niet van algemeen historisch belang.
 - Ensemble- en stedenbouwkundige waarde: het gebouw heeft een enige stedenbouwkundige waarde als begrenzing van de exercitieplaats aan de zuidzijde.
 - Architectuur- en bouwhistorische waarde: het gebouw bevat geen bijzondere constructie, afwerkingen of andere architectonische elementen.
 - Waarde vanuit de gebruikshistorie: het gebouw kent geen bijzondere gebruikshistorie.
- Gebouw 085/086/087 heeft een indifferente monumentwaarde.

Gebouw 088 Munitiebunker

Het gebouw bevindt zich langs de westrand van het terrein.

Bouwgeschiedenis

De munitiebunker is gebouwd in 1997 naar ontwerp van DWG&T (getekend door J.G.M. de Groot).¹⁵⁸

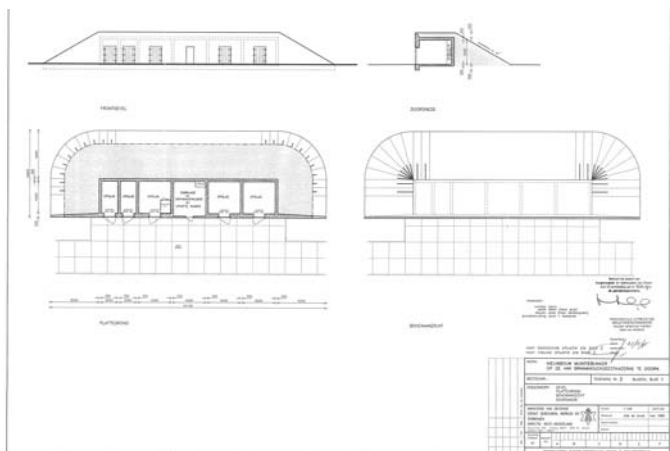
Beschrijving

Het gebouw bestaat volledig uit beton. De oostgevel bevat de toegangen tot de bunkerruimtes. De overige gevels zijn bedekt met aarde. De munitiebunker was niet toegankelijk tijdens het onderzoek.

Waardering

- Algemene historische waarde: het gebouw is van algemeen historische waarde omdat het de aanleiding vormt voor de aankoop van het bosspark ten westen van de bunker en de oorzaak is van de verlegging van de Stamerweg.
 - Ensemble- en stedenbouwkundige waarde: het gebouw is van stedenbouwkundig belang omdat het de westgrens van het terrein markeert.
 - Architectuur- en bouwhistorische waarde: het gebouw bevat geen bijzondere constructie, afwerkingen of andere architectonische elementen.
 - Waarde vanuit de gebruikshistorie: de aanwezigheid van een munitiebunker is typerend voor een kazerneterrein, het gebouw is zodoende van belang voor de gebruikshistorie.
- Gebouw 088 heeft een positieve monumentwaarde.

158 BWT Gemeente Utrechtse Heuvelrug.

292. Bouwtekening munitiebunker (BWT Gemeente Utrechtse Heuvelrug).

293. Oostgevel munitiebunker, foto 2016.

Gebouw 089 Wachtgebouw (Durres)

Het gebouw staat bij de huidige entree in de noordwesthoek.

Bouwgeschiedenis

Het wachtgebouw is in 1999 ontworpen door DWG&T (getekend door J.W.M. Prins).¹⁵⁹

Beschrijving

Het gebouw bestaat uit een bouwlaag onder een plat dak. Aan de kant van de entree van het terrein is de gevel gekromd, hierin is een horizontale glasstrook aanwezig die uitzicht biedt op iedereen die de entree nadert. Dit deel is van gele baksteen. De rest van het gebouw is van rode baksteen, beide in halfsteensverband gemetseld. Waar de bouwdelen samen komen is een glazen pui aanwezig. Het interieur is hedendaags afgewerkt, met in de gang een wand van schoonmetselwerk.

Waardering

- Algemene historische waarde: het gebouw is niet van algemeen historisch belang.
- Ensemble- en stedenbouwkundige waarde: het gebouw heeft enige stedenbouwkundige waarde door zijn locatie bij de huidige entree van het terrein.
- Architectuur- en bouwhistorische waarde: het gebouw bevat geen bijzondere constructie, afwerkingen of andere architectonische elementen.
- Waarde vanuit de gebruikshistorie: het gebouw kent geen bijzondere gebruikshistorie.

Gebouw 053b heeft een indifferente monumentwaarde.

159 BWT Gemeente Utrechtse Heuvelrug.

294. Oostgevel gebouw 089 met rechts de entree, foto 2016.

295. Entree van het terrein en gang in gebouw 089, foto's 2016.

Gebouw 090 Kantoor (As Samawah/"Roestbak")¹⁶⁰

Het gebouw bevindt zich ten oosten van gebouw 015.

Bouwgeschiedenis

Gebouw 090 is in 2009 gebouwd als kantoorgebouw, naar ontwerp van DWG&T.¹⁶¹

Beschrijving

Het gebouw is rechthoekig en bestaat uit een half verdiepte parkeerkelder met daarboven drie bouwlagen met kantoorvertrekken onder een plat dak. In het midden is een zaal aanwezig van een bouwlaag hoog. Daarboven is een soort binnenplaats gemaakt om de kantoren op de tweede en derde bouwlaag van binnenuit meer licht te geven.

De gevels aan de buitenkant bestaan uit horizontale stroken van afwisselend glas en cortenstaal. De binnenplaats is afgewerkt met verticale gevelbeplating en verticaal speels geplaatste vensters. In het midden is het schuine dak van de zaal daaronder bekleed met metaal.

Het gebouw bevat een betonskelet. De interieurafwerkingen zijn modern.

Waardering

- Algemene historische waarde: het gebouw is niet van algemeen historisch belang.
- Ensemble- en stedenbouwkundige waarde: het gebouw is niet van belang voor de stedenbouwkundige structuur.
- Architectuur- en bouwhistorische waarde: het gebouw

¹⁶⁰ De officiële naam van het gebouw is As Samawah, maar het wordt door de Mariniers de Roestbak genoemd, vanwege de gevelbekleding van cortenstaal.

¹⁶¹ BWT Gemeente Utrechtse Heuvelrug.

296. Zuidgevel gebouw 090, foto 2016.

298. Zuidoosthoek van gebouw 090, foto 2016.

297. Interieurafwerkingen verkeersruimten, foto's 2016.

299. Interieur kantoor en binnenplaats, foto's 2016.

Gebouw 092 Kantoor (Big Brother)

Het gebouw staat ten noorden van gebouw 041.

Bouwgeschiedenis

Gebouw 092 bestaat uit een serie gestapelde portocabins die hier in 2000 zijn geplaatst als tijdelijke voorziening ten behoeve van extra kantoorruimte.¹⁶² De portocabins staan er inmiddels ruim vijftien jaar.

Beschrijving

Het gebouw is rechthoekig en bestaat uit twee bouwlagen van veertien portocabins aan de zuidkant en twaalf aan de noordkant. De portocabins bestaan uit een soort containers met kunststof bekleding. De afwerkingen zijn recent en standaard.

Waardering

- Algemene historische waarde: het gebouw is niet van algemeen historisch belang.
- Ensemble- en stedenbouwkundige waarde: het gebouw is niet van belang voor de stedenbouwkundige structuur.
- Architectuur- en bouwhistorische waarde: het gebouw bevat geen bijzondere constructie, afwerkingen of andere architectonische elementen.
- Waarde vanuit de gebruikshistorie: het gebouw kent geen bijzondere gebruikshistorie.

Gebouw 092 heeft een indifferente monumentwaarde.

Fietsenstallingen

Op het terrein zijn 31 fietsenstallingen aanwezig.

Er zijn twee types fietsenstalling:

- een stalen frame met hout bekleed en een plat golfplaten dak (zie afb. 302),
- een stalen gebogen frame met doorzichtig kunststof bekleed (zie afb. 303).

Van het eerste type staan er zeven, deze zijn geplaatst tussen 1992 en 1996. De rest is van het tweede type, deze zijn geplaatst tussen 2000 en 2010.

Waardering

De fietsenstallingen zijn niet van algemeen historisch of stedenbouwkundig belang. Ze bevatten geen bijzondere constructie, afwerkingen of andere architectonische elementen. En ze kennen geen bijzondere gebruikshistorie.

Deze fietsenstallingen hebben dan ook geen van alle monumentwaarde.

162 BWT Gemeente Utrechtse Heuvelrug.

300. Zuidgevel van gebouw 092, foto 2016.

302. Houten fietsenstalling (eerste type), foto 2016.

301. Interieur gebouw 092, foto's 2016.

303. Kunststof fietsenstalling (tweede type), foto 2016.

Kleine bouwwerken

Tot slot staan er verspreid over het terrein diverse kleine bouwwerken. Sommige zijn hetzelfde of zijn aan elkaar verwant, deze worden samen genoemd.

De kleine bouwwerken hieronder kort benoemd:

- Gebouw 001A en 081A zijn rookverblijven, beide in 2013 geplaatst (zie afb. 304).
- Gebouw 013b en 075 zijn trafohuisjes, ze zijn in respectievelijk 1981 en 1979 geplaatst (zie afb. 305).
- Gebouw 015A en 053E zijn afvalcontainers, ze zijn in respectievelijk 2002 en 2009 geplaatst (zie afb. 306).
- Gebouw 038A, 038B, 038C, 039A en 083 zijn open opslagruimtes (zie afb. 307 en 308). Gebouw 083 is in 1995 geplaatst en de andere tussen 2005 en 2007.
- Gebouw 054A en 091 zijn wachtgebouwtjes, ze zijn in respectievelijk 1994 en 2000 geplaatst (zie afb. 309).
- Gebouw 066 en 076 zijn een installatiegebouwen uit ca. 1979 (zie afb. 310).
- Gebouw 082 is een gemetseld trafohuisje uit 1990 (zie afb. 303).
- Gebouw 088A t/m J zijn een soort containers voor munitieopslag uit ca. 1993.
- Gebouw 093 is een open opslagruimte voor gasflessen.
- Gebouw 100 is een installatiegebouw uit 2006.

Waardering

Deze kleine bouwwerken zijn niet van algemeen historisch of stedenbouwkundig belang. Ze bevatten geen bijzondere constructie, afwerkingen of andere architectonische elementen

en ze kennen geen bijzondere gebruikshistorie.

Deze kleine bouwwerken hebben dan ook geen van alle monumentwaarde.

304. Gebouw 001A en 081A, foto's 2016.

308. Gebouw 039A en 083, foto's 2016.

305. Gebouw 013b en 075, foto's 2016.

309. Gebouw 054A en 091, foto's 2016.

306. Gebouw 015A en 053E, foto's 2016.

310. Gebouw 066 en 082, foto's 2016.

307. Gebouw 038B en 038C, foto's 2016.

Bronnen en literatuuropgave

Geraadpleegde literatuur:

- ADC (2008) • *Archeologische beleidsadvieskaart voor de Van Braam Houckgeestkazerne te Doorn, gemeente Utrechtse Heuvelrug. ADC Rapport 1654.* • Amersfoort: ADC ArcheoProjecten.
- Barends, S. et al. (2005) • *Het Nederlandse landschap. Een historisch-geografische benadering.* • Utrecht: Stichting Matrijs.
- Beemt, F.H. van den, D. Broekema en K.K. Thijssens (red.) (1988) • *300 jaar bouwen voor de landsverdediging.* • Almelo: Jellema Druk B.V.
- Blijdenstijn, Roland (2015) • *Tastbare Tijd 2.0, cultuurhistorische atlas van de provincie Utrecht.* • Amsterdam: Uitgave Stokerkade.
- Demoed, E.J. (1969) • *Doorn in oude ansichten.* • Zaltbommel: Europese Bibliotheek.
- Dolné, E.M. (1993) • *Kazernegebouwen in Nederland. Bouw, ontwikkeling en kunsthistorische aspecten. In: Parade 14e jaargang nr. 1, maart 1993.* • Breda: Koninklijke Academie te Breda.
- DVD (2016) • *ALG461 - Gebouwinformatie.* • Commando DienstenCentra - Dienst Vastgoed Defensie.
- Explosive Clearance Group (2016) • *Vooronderzoek naar het risico op het aantreffen van Conventionele Explosieven in het onderzoeksgebied 'Van Braam Houckgeestkazerne te Doorn'.* • Wijchen: Explosive Clearance Group BV.
- Hendriks, Leo en Jan van der Hoeve • *Richtlijnen bouwhistorisch onderzoek. Voor waardestellingen van groen erfgoed.* • Amersfoort: Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed.
- Hendriks, Leo en Ronald van Immerseel (2009) • *Richtlijnen tuinhistorisch onderzoek. Lezen en analyseren van cultuurhistorisch erfgoed.* • Amersfoort: Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed.
- Huigen, A.C.W. (1943) • *ADM.* • Doorn, Arbeidsdienst voor Meisjes.
- Keetelaar, D.J. (2016) • *Inventarisatie Van Braam Houckgeest Kazerne - Doorn. (September 2016).*
- Kruidenier, Michiel (2007) • *Militair erfgoed. Categorieel onderzoek wederopbouw 1940-1965.* • Zeist: RACM.
- Kuyper, J. (1971) • *Gemeente-atlas van Nederland, naar officiële bronnen bewerkt.* • Zaltbommel: Europese Bibliotheek.

- Midden Nederland N.V. (1953) • *1951-1953.*
- Oosterboer, Frank (2016) • *Kazernebouw in Nederland. Achtergronden en architectuur.* • jeoudekazernenu.nl (geraadpleegd op 8 september 2016).
- Peet, Corjan van der en Guido Steenmeijer red. (1995) • *De Rijksbouwmeesters. Twee eeuwen architectuur van de Rijksgebouwendienst en zijn voorlopers.* • Rotterdam: Uitgeverij 010.
- Stenvert, R. (2012) • *Biografie van de baksteen 1850-2000.* • Zwolle, WBOOKS.
- Urhahn (2015) • *naar een afwegingskader voor vrijkomend (rijks)vastgoed. Testcase Doorn.* • Den Haag: Urhahn.
- Wijmer, D.J. (1998) • *Doorn in 1832. Grondgebruik en eigendom.* • Utrecht: Werkgroep kadastrale atlas provincie Utrecht.

Geraadpleegde websites:

- Algemene Hoogtekaart Nederland • <https://ahn.arcgisonline.nl/ahnviewer/> • Geraadpleegd 26 september 2016.
- BAG viewer • <https://bagviewer.kadaster.nl> • Geraadpleegd oktober 2016.
- Buitenplaatsen in Nederland • www.buitenplaatsennederland.nl/doorn-beukenrode.html • Geraadpleegd 25 september 2016.
- Delpher • <http://www.delpher.nl/> • Geraadpleegd oktober 2016.
- Dorpsgezicht Doorn • <http://dorpsgezicht-doorn.nl/stratenboek/> • Geraadpleegd september 2016.
- Google Maps • www.google.nl/maps • Geraadpleegd september 2016.
- Hinkepink • www.hinkepink.nl/arbeid.htm • Geraadpleegd oktober 2016.
- Kadastrale Minuut • [www.beeldbank.cultureelerfgoed.nl -> Kadastrale kaarten 1811-1832](http://www.beeldbank.cultureelerfgoed.nl->Kadastrale_kaarten_1811-1832) • Geraadpleegd september 2016.
- Locaties • www.locaties.nl/jachthuis-landgoed-beukenrode.134113.lynkx • Geraadpleegd oktober 2016.
- Maritiemdigitaal • www.maritiemdigitaal.nl • Geraadpleegd oktober 2016.
- Met Van Loon Naar Buiten • www.metvanloonnaarbuiten.nl • Geraadpleegd oktober 2016.
- Monumentenregister • <https://monumentenregister.cultureelerfgoed.nl/monuments/508729?MonumentId=508728> • Geraadpleegd september 2016.
- Topotijdreis • www.topotijdreis.nl • Geraadpleegd september 2016.
- Usine • www.usine-utrecht.nl/particulier-waterleidingbedrijf-watertoren-pompstation-doorn-utrechtse-heuvelrug/ • Geraadpleegd oktober 2016.
- Utrechtse Heuvelrug_a • <http://utrechtseheuvelrug.punt.nl/category/view/geschiedenis-doorn> • Geraadpleegd oktober 2016.
- Utrechtse Heuvelrug_b • <http://utrechtseheuvelrug.punt.nl/content/2009/09/de-stichtse-lustwarande> • Geraadpleegd oktober 2016.
- Utrechtse Heuvelrug_c • <http://utrechtseheuvelrug.punt.nl/content/2010/09/beukenrode--doorn> • Geraadpleegd oktober 2016.

Wikipedia, Hydepark • [https://nl.wikipedia.org/wiki/Hydepark_\(Doorn\)](https://nl.wikipedia.org/wiki/Hydepark_(Doorn)) • Geraadpleegd 28 september 2016.

Wikipedia, Moersbergen • https://nl.wikipedia.org/wiki/Kasteel_Moersbergen • Geraadpleegd 25 september 2016.

Wikipedia, Nederlandse Arbeidsdienst • https://nl.wikipedia.org/wiki/Nederlandse_Arbeidsdienst • Geraadpleegd oktober 2016.

Wikipedia, Romneyloods • <https://nl.wikipedia.org/wiki/Romneyloods> • Geraadpleegd 7 oktober 2016.

Wikipedia, Utrechts Heuvelrug • [https://nl.wikipedia.org/wiki/Utrechts_Heuvelrug_\(stuwwal\)](https://nl.wikipedia.org/wiki/Utrechts_Heuvelrug_(stuwwal)) • Geraadpleegd 26 september 2016.

Geraadpleegde archieven:

Archief Rijksvastgoedbedrijf (voormalige Rijksgebouwendienst):

- dossier 1128A: DOORN, STAMERWEG 42 - 44, BRAAM VAN HOUCKGEESTKAZERNE, HET (LATEN) UITVOEREN VAN BOUWWERKZAAMHEDEN, NAT. ARCHIEF 5118 INV. NR. 1128; 45.128.48.
- dossier 1138AA: DOORN, STAMERWEG, MARINEKAMP WOESTDUIN, HET (LATEN) UITVOEREN VAN BOUWWERKZAAMHEDEN, BESTEK EN TEKENINGEN, NAT. ARCHIEF 5118 INV. NR. 1138; 45.128.56.
- dossier BOU9900136: DOORN; STAMERENWEG; MARINEKAMP WOESTDUIN.
- dossier BOU9900305: DOORN; STAMERWEG 42-44; BRAAM VAN HOUCKGEESTKAZERNE.
- dossier RGNW201752: Electrotechniek; Bestek, Begroting. Van Braam Houckgeestkazerne Mariniersweg 7 Doorn.
- dossier RGNW202162: Electrotechniek; Bestek, Tekeningen, Nota v inlichtingen. v. Braam Houckgeest kazerne Marinierswg 7 Doorn.
- dossier RGNW400069: Klimaat; Bestek, tekeningen VHB Kazerne Mariniersweg 7 Doorn.
- dossier RGNW994078: tekeningen [gew] brandstof installatie , situatie en tereinriolering op de van braam houckgeest kazerne te doorn.
- dossier RGNW994080: bestek incl, tekeningen [gew] betreffende het bouwen van een onderofficiersacc. met bijkomende werken op het terrein van de van braam houckgeestkazerne mariniersweg 7 te doorn . map 1.
- dossier RGNW994154: bestek incl, tekeningen[gew] centrale verwarming van diverse gebouwen gelegen op het terrein van de van braam houckgeestkazerne mariniersweg te doorn.
- dossier RGNW994228: tekeningen algemeene terreinsituatie met variant parkeerplaatsen betreft van braam houckgeestkazerne mariniersweg te doorn.
- dossier RGNWCV00317: VBHKAZ TERREIN MARINIERSWG 7 3941XL DOORN Renovatie Filmzaal geb:005; Bestek(gew), Tekeningen(gew). Bouwkunde 401805.
- dossier RGNWCV00553: VBHKAZ TERREIN MARINIERSWG 7 3941XL DOORN Bestek(gew), Tekeningen(gew), Nota v. Inlichtingen(gew), Inschrijvingsbiljet(gew), Staat v. wijzigingen(gew). Klimaattechniek 401805.
- dossier RGNWCV00575: VBHKAZ TERREIN MARINIERSWG 7 3941XL DOORN Programma v. Eisen. Bouwkunde 401805.
- dossier RGNWCV00612: VBHKAZ TERREIN MARINIERSWG 7 3941XL DOORN Garage/Fietsenstalling. Bouwkunde 401805.

BWT (Bouw- en Woningtoezicht) Gemeente Utrechtse Heuvelrug te Doorn:

- Bouwarchief.
- Nationaal Archief te Den Haag:
- 2.12.03 Inventaris van de Scheepsjournalen van het Ministerie van Marine, 1813-1995: 6892 t/m 6911 en 8450.
 - 2.12.56 Inventaris van het archief van het Ministerie van Marine, sinds 1959 van Defensie (Marine), (1938) 1945-1985 (1987): 700, 8016, 8049, 8162, 8163 en 4256.
 - 2.13.141 Inventaris van archieven van onderdelen behorende tot het Korps Mariniers, (1940) 1945-1986: 634, 640 en 657.
 - 4.RGD Inventaris van het tekeningenarchief van de Rijksgebouwendienst (RGD) en rechtsvoorgangers, (1763) 1824-1950 (1957): 283.

Collectie Mariniersmuseum:

- Foto's: 35934, 37386, 37392, 46607, 47216, 47219, 48622 en 48623.

RHC (Regionaal Historisch Centrum) Zuidoost Utrecht te Wijk bij Duurstede:

- 164 Gemeentebestuur Doorn 1811-1933 (1961): 441, 582 en 583.
- 267 Gemeentebestuur Doorn, 1934-2005: 118, 119, 708, 709, 734, 735, 744, 752, 2075, 2593, 2926, 3240, 3247, 3564, 3578, 3682, 3801, 3802, 3803, 3804, 3805, 3806, 3807, 3808, 3809, 3810 en 3811.

- Beeldbank.

RCE (Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed) te Amersfoort:

- Beeldbank.
- Bibliotheek, zie literatuur.
- Monumentenregister, zie literatuur.

Rijksvastgoedbedrijf te Den Haag:

- Basisplattegronden, huidige situatie.
- Terreintekening 2016.

Technische Dienst VBHKAZ (Van Braam Houckgeestkazerne) te Doorn:

- Kast met tekeningen en documenten in gebouw 038.

Utrechts Archief te Utrecht:

- Kadasterviewer.

Overige bronnen:

Interview met R.M.C. Lazeroms - Sr. Adviseur Vastgoedplannen, Rijksvastgoedbedrijf, Directie Vastgoedbeheer, Afdeling Klant- & Vastgoedmanagement • *Interview gehouden op 19 oktober 2016 op de Kromhoutkazerne te Utrecht.*

Interview met P. Polman - Senior medewerker vastgoed- en infra structuur, Ministerie van Binnenlandse Zaken & Koninkrijksrelaties, Rijksvastgoedbedrijf, Directie Expertise en Realisatie, afdeling bouwkunde, Regiokantoor Soesterberg • *Interview gehouden op 19 oktober 2016 op de Kromhoutkazerne te Utrecht.*

Interview met KLTZ (LD) drs. J.P.S.M. de Rooij - Commando Zeestrijdkrachten, Directie Materiële Instandhouding / Van Braam Houckgeestkazerne, Commandant, Ministerie van Defensie • *Interview gehouden op 26 oktober 2016 op de Van Braam Houckgeestkazerne te Doorn.*

Interview met B. van Lierop - Kolonel der mariniers buiten dienst • *Interview gehouden op 26 oktober 2016 op de Van Braam Houckgeestkazerne te Doorn.*

Bijlagen

Bijlage 1 Terreintekeningen

In deze bijlage zijn alle terreintekeningen uit het rapport nogmaals achter elkaar geplaatst. Eerst worden op één pagina alle negen terreintekening weergegeven om een overzicht van de ontwikkeling van het kazerneterrein te geven. Dit wordt tweemaal met een verschillende serie terreintekeningen gedaan:

- het overzicht waarop alleen met blauw is aangegeven welke delen van het terrein en welke gebouwen nieuw zijn ten opzichte van de tekening/periode daarvoor,
- het overzicht waarop met kleuren ook de wegenstructuur en het groen zijn aangegeven.

Vervolgens wordt de laatste serie tekeningen paginavullend afgebeeld. Hierop zijn de details beter zichtbaar. De legenda voor deze tekeningen wordt hier aan het begin alleen weergegeven:

- hoofdweg over kazerneterrein,
- subwegen,
- parkeerplaatsen,
- voetpaden,
- groen (hoog, zoals bomen),
- gebouwen,
- nieuwe gebouwen t.o.v. vorige periode,
- 000** gebouwen die in 2016 nog aanwezig zijn.

De tekeningen zijn samengesteld uit een bestaande terreintekening, met daar onder een topografische kaart als onderlegger. De topografische kaart is uit ongeveer dezelfde periode als de terreintekening. De datering van de terreintekening is echter leidend voor het jaartal dat onder de tekening staat vermeld.

Over deze bestaande topografische kaarten en tekeningen is door de auteur een laag met de analyse aangebracht waarop met kleuren de wegen, het groen, de gebouwen en de gebouwnummers zijn aangegeven. De gebouwnummers corresponderen met het gebouwen overzicht in bijlage 2.

Overzicht ontwikkeling kazerneterrein

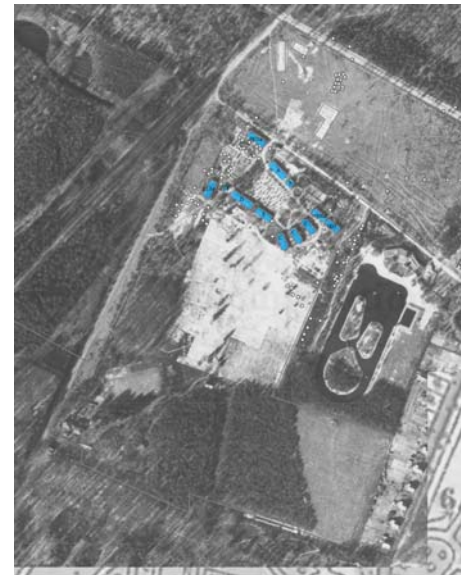
Met blauw is aangegeven welke delen van het terrein en welke gebouwen nieuw zijn ten opzichte van de tekening daarvoor.

1900

1939

1945

1949

1963

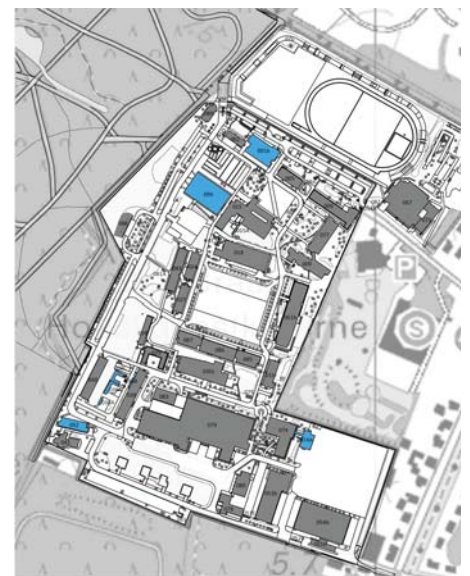
1979

1990

2000

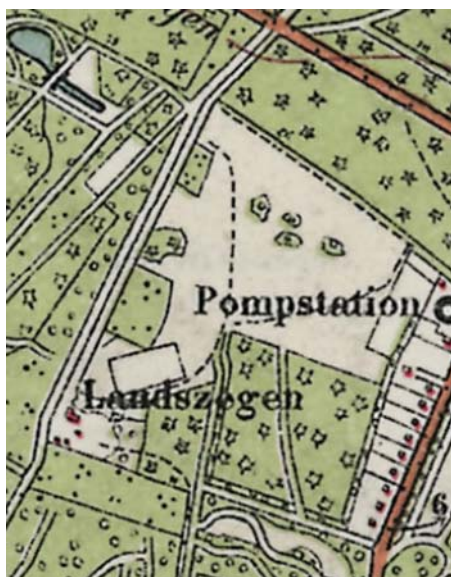
2016

Overzicht ontwikkeling kazerneterrein

Met blauw is aangegeven welke delen van het terrein en welke gebouwen nieuw zijn ten opzichte van de tekening daarvoor en met de overige kleuren (zie de legenda aan het begin van deze bijlage) zijn de wegenstructuur en het groen aangegeven.

1900

1939

1945

1949

1963

1979

1990

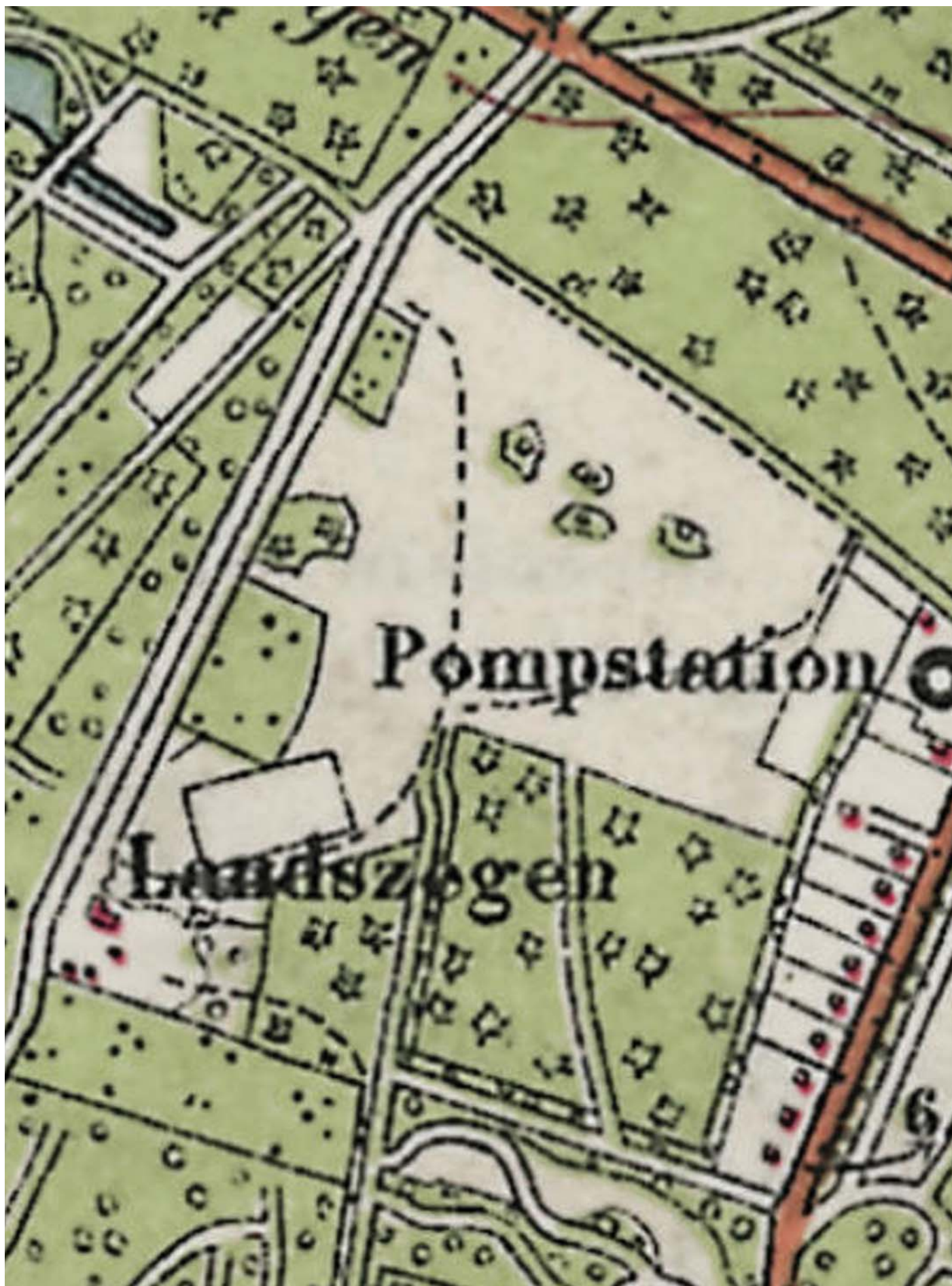
2000

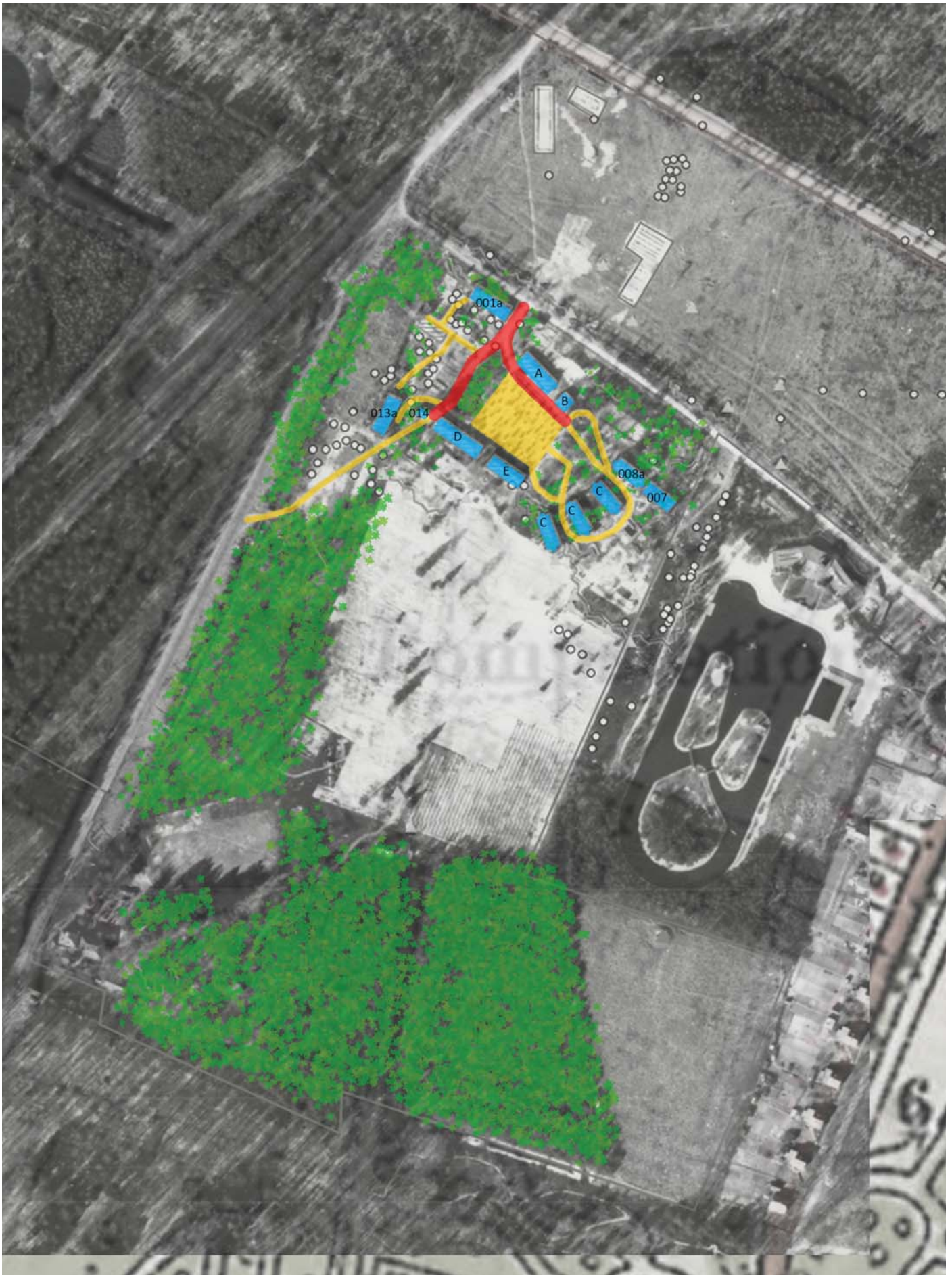
2016

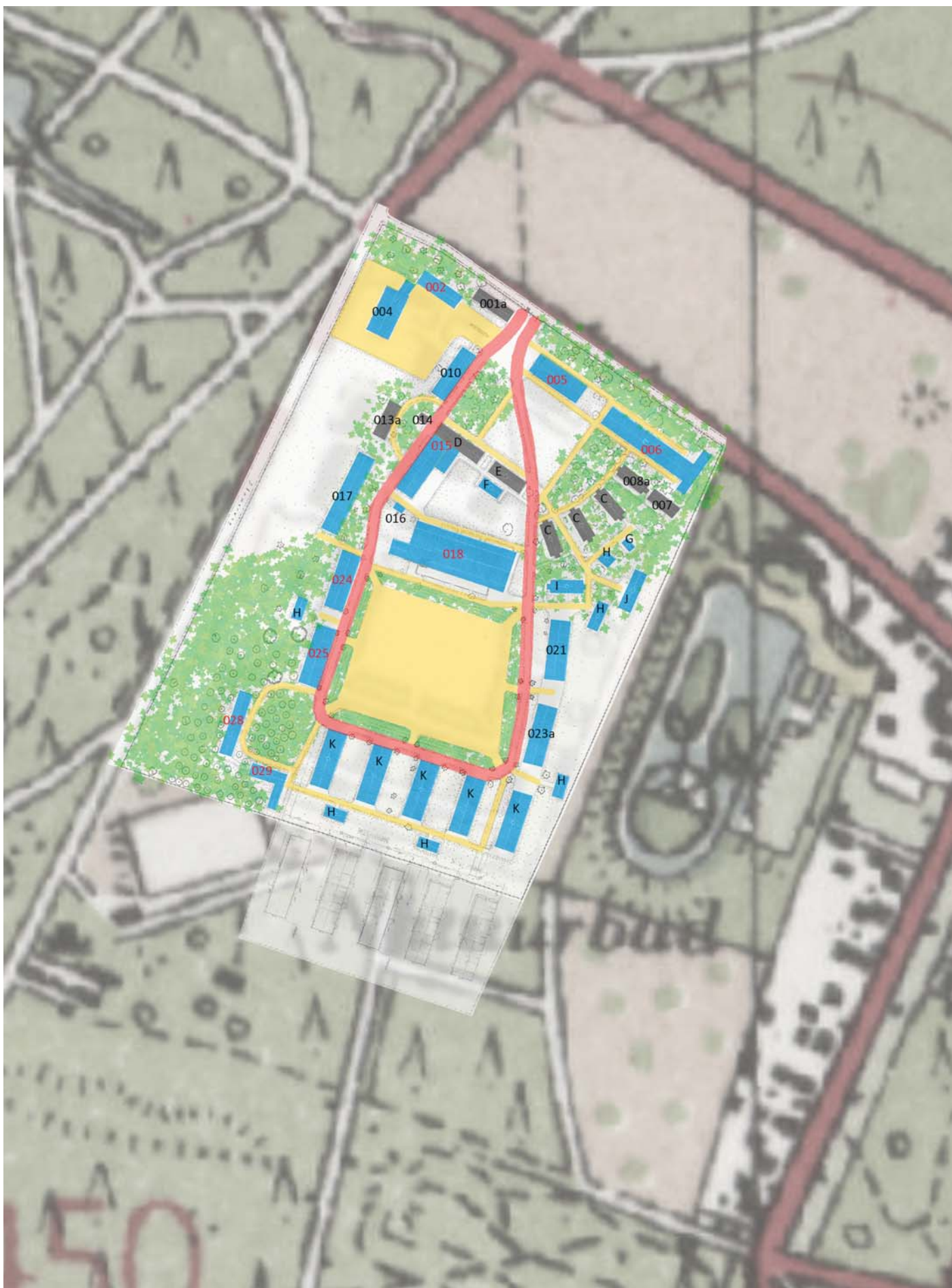
Topografische kaart eind 19e eeuw.

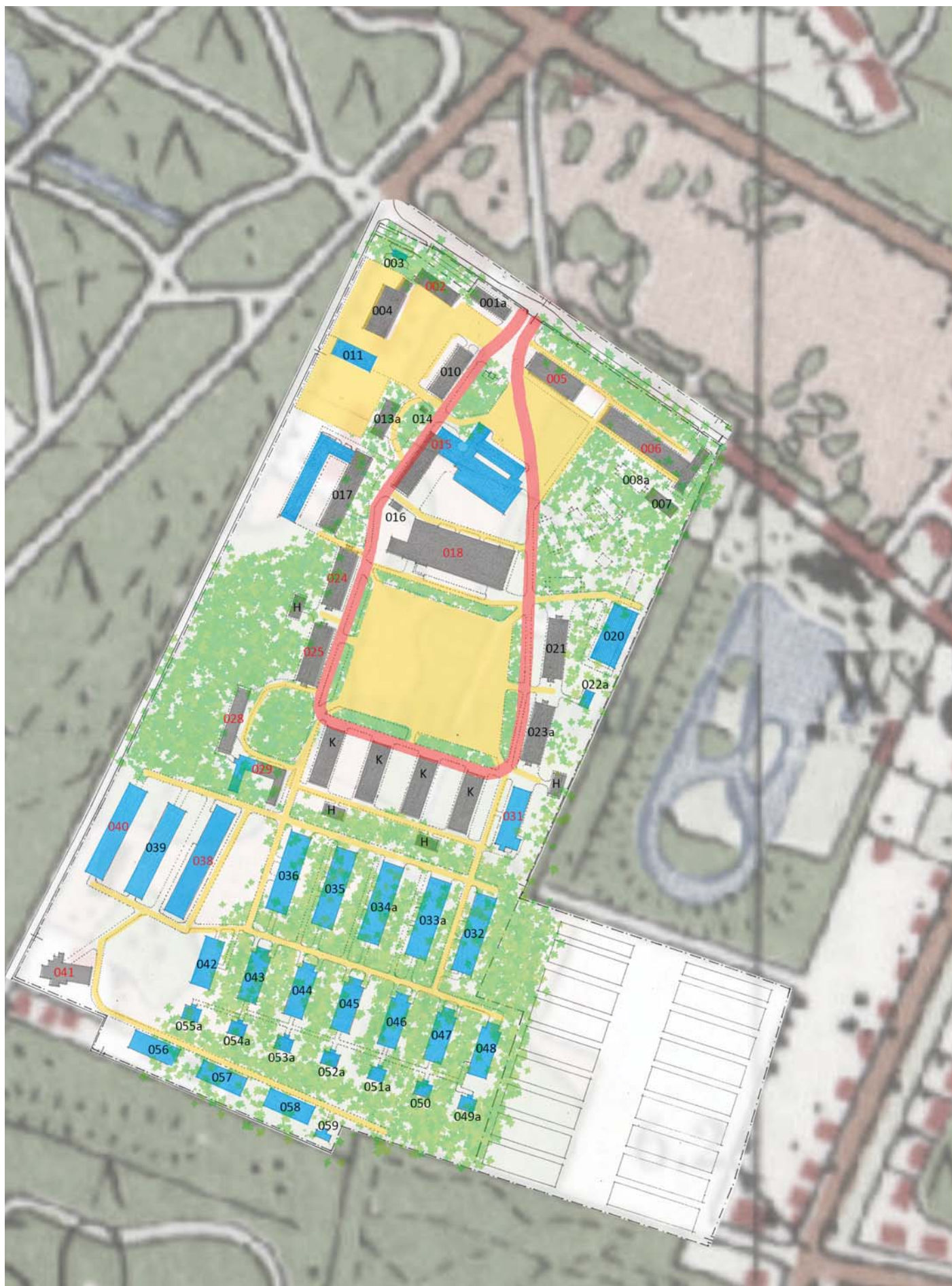
Topografische kaart uit 1932.

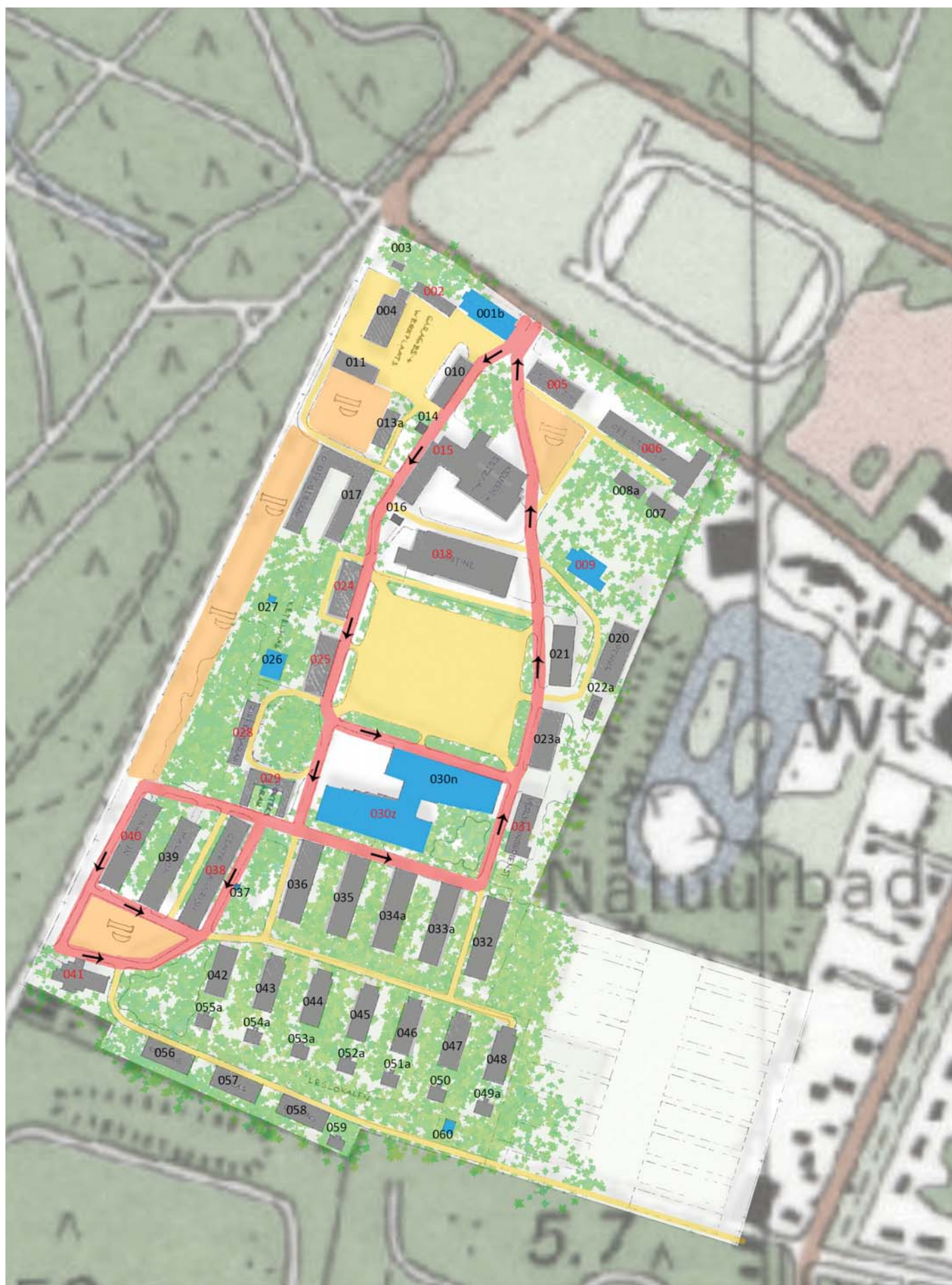
Luchtfoto van 15 maart 1945.

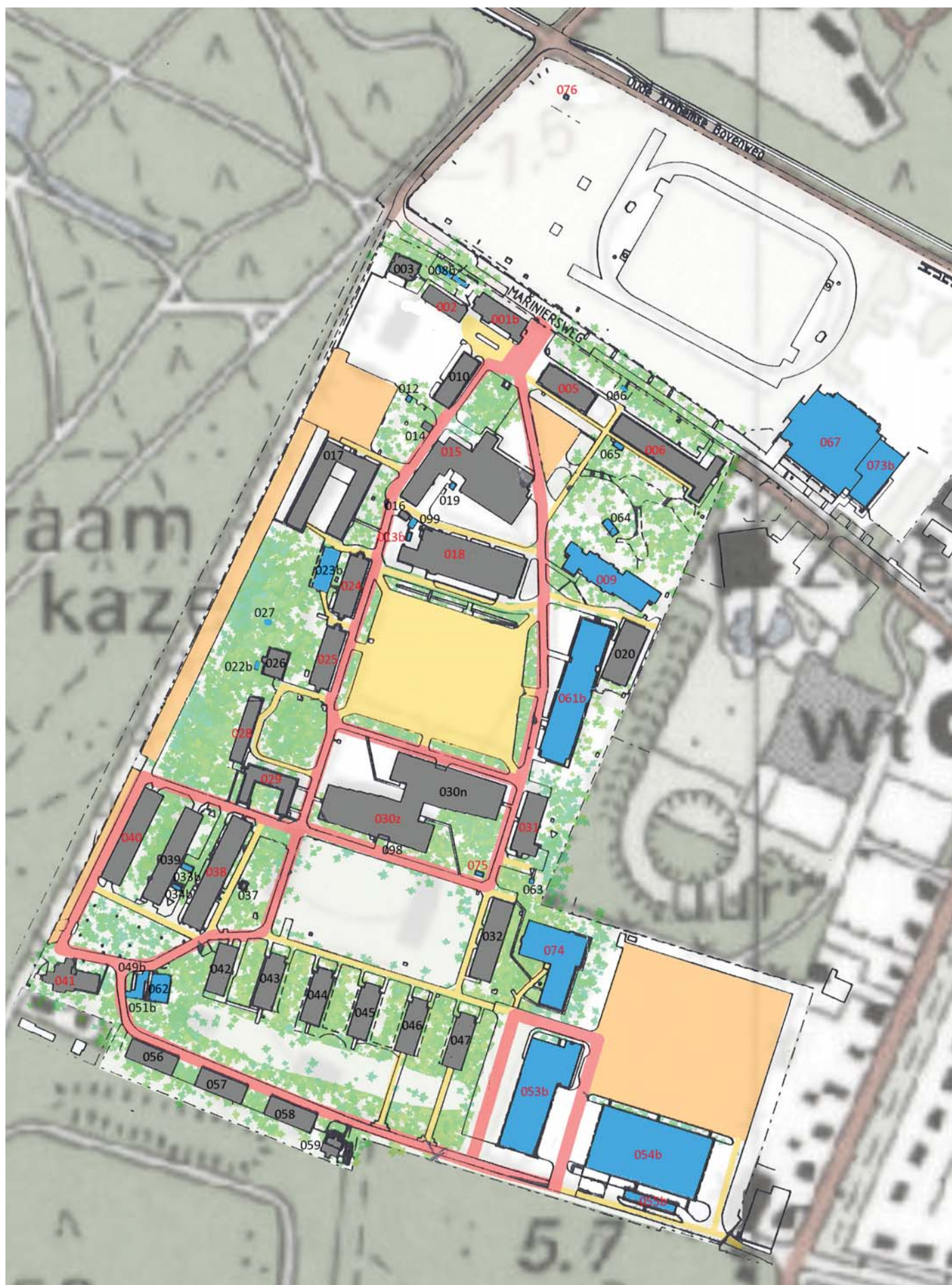
Ontwerptekening marinekamp Woestduin te Doorn, vergunning september 1949.

Terreintekening uit 1963.

Terreintekening uit 1978.

Terreintekening uit 1990.

Terreintekening uit 2000.

Terreintekening uit 2016.

Bijlage 2

Gebouwen overzicht

Op de volgende drie pagina's is een overzicht te zien van alle gebouwen die in de loop der tijd op het terrein gestaan hebben.

De rijen van de gebouwen die er in 2016 nog staan zijn lichtgrijs gemaakt. De gebouwen op de witte rijen zijn dus alle gesloopt.

De gebouwnummers in de eerste kolom corresponderen met de nummers zoals in dit rapport gebruikt en op de terreintekeningen in bijlage 1 aangegeven.

Nr	Bouwjaar	Verbouw	Sloop	Oorspronkelijke Functie	Huidige (of laatste) functie	Naam, opmerking	Bij	Architect (getekend door)
001a	<1945		1968	Wachtbarrak				
001b	1979, 2002	Wachtgebouw			Ziekenboeg	"Jacmel"	001	1968 Rgb (GN), 1979 Rgd (DI), 2002 DWG&T (BM)
001A	2013	Rookverblijf			Autohobbyclub			
002	1947	Garage			Munitiebunker			Rgd? (HJS)
003	1949		1997	Munitieberging			089	1947 Rgb (?)
004	1947		1979-90	Garage			002	
005	1946			Bioscoop- en lesgebouw	Congreszaal (film- en toneelzaal)			
006	<1949	1997		Barak voor 40 onderofficieren	Eetzaal en legering	"Longroom/Kajuit"		1946 Rgb (WH), 1984 Rgd (WF)
007	<1945		1979-90	Studiebarak			077	
008a	<1945		1979-90	Barak voor 48 man			077	
008b	1983-90		1993-97				002	
009	1976	1981		Onderofficieren accommodatie	Legeringsgebouw	"Fak Fak"		1976/81 Rgd (WCZ?)
010	<1949		>1997	Bureelbarak	Kantoorgebouw			
011			1988	Garage				
012	1978-79		1998		Opslag		015	
013a	<1945		1979-90	Barak voor 20 onderofficieren			015	
013b	1981			Trafostation	Trafogebouw			
014	<1945		1998	Kolenbarak	Opslag		015	Adviesbureau Donkers en Veenendaal
015	<1949	1952, 1961		Keukenbarak	Keuken/Eetzaalgebouw	"Cafeteria"		1952 Rgb (?), 1961 Rgd (HBon?)
015A	2002			Magazijn	Opslagruimte gevaarlijke stoffen		015	
016	<1949		1998	Privaatbarak	Opslag		018	
017	<1949	1949	1998	Barak voor 40 (later 80) onderofficieren	Legeringsgebouw		018	1949 Rgd (WH)
018	1947	1988		Cantine	Kantinegebouw en vergaderruimte	"Kantine"		1947 Rgd (WH)
019	1979-90		>1997				015A	
020	1963		1993-97	Wapenkamer			061	Rgd (HBon?)
021	<1949		1979-90	Barak voor 100 man			061	
022a	1950-74		1979-90	Kantoor R.G.D.			061	
022b	1979-90		1993-97				026	
023a	<1949		1979-90	Barak voor 100 man			061	
023b	1979-90		1990-93				024	
024	<1949	1961		Barak voor 100 man	Korporaalskantine, Magazijn/opslag			1961 Rgd (AM)
025	<1949	1961		Barak voor 100 man	Roadshow en opslag	"Roadshow"		1961 Rgd (AM)
026	1965		1996	Centraal ketelhuis	Centraal ketelhuis		081	Rgd (HBon?)
027	1974-78		1993-97	Klimtoren			081	
028	1946			Ziekenbarak	Kantoorgebouw			
029	<1949	1961		Doktersbarak	Kantoorgebouw	"Oude ziekenboeg"		1961 Rgd (HBon?)
030n	1968		1996	Legeringsgebouw	Legeringsgebouw "Doggersbank"		085, 086	F.C. de Weger
030z	1968			Legeringsgebouw	Eetzaal en kantine, onderofficiersmess	"Gouden Bal" / "Gibraltar"		F.C. de Weger
031	1963			Verbindingsdienst	Tel.centrale-verb.dienst, kantoorgebouw			Rgd (HBon?)

Nr	Bouwjaar	Verbouw	Sloop	Oorspronkelijke Functie	Huidige (of laatste) functie	Naam, opmerking	Bij	Architect
032	1948		>1990	Barak voor 96 man			079	Rgd (?)
033a	1948		1979-90	Barak voor 96 man			079	Rgd (?)
033b	1979-90		1993-97				039	
034a	1948		1979-90	Barak voor 96 man			079	Rgd (?)
034b	1979-90		1993-97				039	
035	1948		1979-90	Barak voor 96 man			079	Rgd (?)
036	1948		1979-90	Barak voor 96 man			079	Rgd (?)
037	1963-78		1990-93	Zendergebouw			038	
038	1962	1996		Magazijn	Technische Dienst	"Centraal Beheer"		1962 Rgd (HBon?)
038A	2005			Magazijn algemeen	Magazijn algemeen		038	
038B	2005			Magazijn algemeen	Magazijn algemeen	aanbouw tegen 038	038	
038C	2007			Magazijn algemeen	Magazijn algemeen	U-vorm	038	
039	1951		1993-97	Mobilisatieuitrusting	Kantoor		039A	
039A	2005			Magazijn algemeen	Magazijn algemeen			
040	1951			Magazijn	Rommelloods			Stran Steel Devision
041	ca. 1900	1912, 1914, 1927		Villa	Kantoorgebouw	"Witte Huis"		C. Pruyser (1912/14), J. Pothoven (1927)
042	1951	1980	1990-93	Badbarak			079	Rgd (?)
043	1951		1990-93	A.Z.O. barak			079	Rgd (?)
044	1951		1990-93	Stalen barak voor 96 man			079	Rgd (?)
045	1951		1990-93	Stalen barak voor 96 man			079	Rgd (?)
046	1951		1990-93	Stalen barak voor 96 man			079	Rgd (?)
047	1951		1990-93	Stalen barak voor 96 man			079	Rgd (?)
048	1951		1979-90	Kerk			079	Rgd (?)
049a	1951		1979-90	Leslokaal van Romnehyut			079	Rgd (?)
049b	1979-90		1990-93	Fietsstalling			048	
050	1951		1979-90	Leslokaal van Romnehyut			047	Rgd (?)
051a	1951		1979-90	Leslokaal van Romnehyut			046	Rgd (?)
051b	1979-90		1990-93	Fietsstalling				
052a	1951		1979-90	Leslokaal van Romnehyut			045	Rgd (?)
052b	1987			Brandstofstation	BOS pomp			F. C. de Weger
053a	1951		1979-90	Leslokaal van Romnehyut			044	Rgd (?)
053b	1988			Garage	Werkplaats algemeen	"Garagegebouw"		F. C. de Weger
053E	2009			Alvalcontainers	Alvalcontainers		053	
054a	1951		1979-90	Leslokaal van Romnehyut			043	Rgd (?)
054b	1988			Stallinggebouw (voertuigen/containers)	Stallinggebouw (voertuigen/containers)			F. C. de Weger
054A	1994			Wachtgebouw	Wachtgebouw		067	
055a	1951		1979-90	Leslokaal van Romnehyut			042	Rgd (?)
055b	1983	1998		Wasplaats voor legerauto's	Inpandige wasplaats (voertuigen)			DW&T (W. K. Haafkens)
056	<1963		1994	Mobilisatieopslag	Magazijn		Z grens	
057	<1963		1994	Mobilisatieopslag	Magazijn		Z grens	
058	<1963		1994	Mobilisatieopslag	Magazijn		Z grens	

Nr	Bouwjaar	Verbouw	Sloop	Oorspronkelijke Functie	Huidige (of laatste) functie	Naam, opmerking	Bij	Architect
059	<1951		1990-93	Gaskamer ('63)			093	
060	1974-78		1979-90				078	
061a	1978-79		1979-90				078	
061b	1988			Legeringsgebouw	Legeringsgebouw	"Algiers"		Architectencombinatie Rosdorff
062	1978-79		1990-93				042	
063	1978-79		1990-93				031	
064	1978-79		1990-93				077	
065	1978-79		1993-97				006	
066	1978-79			Installatiegebouw algemeen	Installatiegebouw algemeen		005	Rgd (?)
067	1979	1995		Sporthal	Sporthal			
068	1978-79		1979-90				074	
069	1978-79		1979-90				074	
070	1978-79		1979-90				053	
071	1978-79		1979-90				053	
072	1978-79		1979-90				053	
073a	1978-79		1979-90				053	
073b	1990			Schietbioscoop	Bijgebouw sporthal, oa schietbaan	"Instructiegebouw"		Rgd (GV/TH)
074	1981			Lesgebouw	Lesgebouw/kantoor	"Chatham", school		F.C. de Weger
074A	2005			Kantoorgebouw	Kantoorgebouw	"BB Chatham", portocabins		DWG&T, Touax Cabin
075	1979			Trafostation	Trafogebouw		031	Adviesbureau Donkers en Veenendaal
076	1989			Hoogspanningsstation	Hoogspanningsstation		N grens	
077	1993			Legeringsgebouw	Legeringsgebouw	"Batufa"		Coman ingenieurs
078	1992			Magazijn hinderplichtige stoffen	BOS / MOS gebouw, magazijn			Ingenieursbureau Veth
079	1994			GOEM magazijn	Magazijn / kantoor			Coman ingenieurs
080	1993			Chauffersaccommodatie	Chauffeursonderhoud	"Garagewerkplaats"		Coman ingenieurs
081	1992			Stafgebouw	Kantoorgebouw	"Blak"		DWG&T (?)
081A	2013			Rookverblijf	Rookverblijf		081	
082	1990			Trafogebouw	Trafogebouw		067	
083	1995			Overdekte opslag	Overdekte opslag			Coman ingenieurs
085	1996			Legeringsgebouw	Legeringsgebouw	"Sisophon A"		DWG&T (R.Bijlard / L.v.Gaalen)
086	>1997			Legeringsgebouw	Legeringsgebouw	"Sisophon C"		DWG&T (R.Bijlard / L.v.Gaalen)
087	1996			Legeringsgebouw	Legeringsgebouw	"Sisophon B"		DWG&T (R.Bijlard / L.v.Gaalen)
088	1997			Munitiebunker	Magazijn (bunker)		088	DWG&T (JWM Prins)
088A-1	1993?			Oplag munitie	Oplag munitie	"Durrès"		DWG&T (?)
089	1999			Wachtgebouw	Wachtgebouw	"As Samawah" / "roestbak"		DWG&T (?)
090	2009			Kantoorgebouw	Kantoor			
091	2000			Wachtgebouw	Wachtgebouw		089	
092	2000			Kantoorgebouw	Kantoorgebouw	"Big Brother", portocabins		DWG&T, Touax Cabin
093	2007			Magazijn	Magazijn		Z grens	
098	1979-90		>2000				030	
099	1979-90		1993-97				018	
100	2006			Installatiegebouw algemeen	Installatiegebouw algemeen		N grens	

Bijlage 3

Aanbevelingen

Nader archiefonderzoek

Voor dit onderzoek is een aantal archieven geraadpleegd:

- het Nationaal Archief te Den Haag
- het archief van het Rijksvastgoedbedrijf (voorheen Rijksgebouwendienst) te Den Haag,
- het archief en de bibliotheek van het Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed te Amersfoort,
- het Nederlands Instituut voor Militaire Historie (NIMH) te Den Haag,
- het Mariniersmuseum te Rotterdam,
- het Utrechts Archief te Utrecht,
- het Regionaal Historische Centrum Zuidoost Utrecht te Wijk bij Duurstede,
- het archief van bouw- en woningtoezicht van de gemeente Utrechtse Heuvelrug te Doorn,
- de archiefkast van de Technische Dienst op de Van Braam Houckgeestkazerne te Doorn.

Voor meer informatie over de Tweede Wereldoorlogperiode zou het Nederlands Instituut voor Oorlogs-, Holocaust- en Genocidestudies (NIOD) nog geraadpleegd kunnen worden.

Voor een vollediger eigendoms geschiedenis van de verschillende percelen en de precieze ontwikkeling van de percelen zou nader onderzoek in het Kadaster gedaan kunnen worden.

Vervolgonderzoek waardevolle gebouwen

Bij herbestemming van de waardevolle gebouwen op het terrein wordt aanbevolen een volledig bouwhistorische onderzoek te doen alvorens verdere plannen te maken. De gebouwen zijn in deze verkenning slechts globaal onderzocht en als geheel gebouw gewaardeerd. Een waardering op gebouwniveau, waarbij ook de verschillende onderdelen van een gebouw gewaardeerd worden, kan meer inzicht verschaffen in de mogelijkheden (en beperkingen) voor herbestemming.

Parallel ontwikkeling Korps Mariniers

Om de ontwikkeling van het kazerneterrein nog beter te kunnen plaatsen zou diepgaander onderzoek gedaan kunnen worden naar de ontwikkeling van het Korps Mariniers in de loop der jaren. Ontwikkelingen in de organisatie en structuur van het Korps kunnen eventueel meer licht werpen op de ontwikkelingen van het kazerneterrein.

Vergelijkend onderzoek

De (ontwikkeling van) de kazerne zou preciezer vergeleken kunnen worden met (de ontwikkeling van) andere kazernecomplexen. Ook de eventuele relatie tussen de kazerne in Doorn en andere kazernes (in de buurt) zou nog nader onderzocht kunnen worden.

Eva Osinga-Dubbelboer
bouwhistoricus en architect

Stadhoudersweg 31d
3038 ED Rotterdam

+31 (0)6 29 39 18 36
eva.osinga@dubbelboer.com

www.eva.osinga.dubbelboer.com

